

גיטין מותרין

קמא

דף פא: פב.: פג.: פד.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה סו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(חי"מ שמז שמח)

הדיבור של התפילות והשירות והתשבחות, כשרז"ל (ברכות ז ע"ב) למה נקרא שמה רות שממנה יצא דוד שֶׁרִיוָה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. **הלא שמעת בתי**, כי הנפש היא בת השכל כנ"ל. וזהו **הלא שמעת**, היינו השמע [א]לאזנך מה שאתה מוציא בפיך, היינו **הטה אזניך ושמע** [ב] בקשת הדיבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל. וזהו **אל תלכי ללקוט בשדה אחר** כנ"ל, כי כל האותיות והדיבורים הם ליקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל. והדיבור מבקש מהנפש לבל תלך מאתו ללקוט ליקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקוט יותר כנ"ל, אך **וגם לא**[ג] **תעבורי מזה** [ד]. היינו, שאפי' כשתלך לתיבה אחרת, אל תעבור מתיבה ראשונה כנ"ל. וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה **עיניך בשדה אשר יקצורון**. היינו בחי' ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה. **הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך**, זה בחי' סתימת העינים, שצריך לסוגרם, ולחבר הראות לכוונו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה **הלא צויתי את הנערים**, לשון צוותא והתחברות, שצריך לצוות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח [ה] ומשרת להשכל כנ"ל. וזהו **לבלתי נגעך**, בחי' נגעי הנפש. כי כשהראות נתפזר ורואה כל מה שלפניו, היינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחיזו דהאי עלמא כנ"ל [ו], זהו בחי' נגעי הנפש. וצריך לצוות ולחבר את הנערים, דהיינו הראות, לבלי להסתכל מן הצד [ז] על הבלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש. ואז יוכל להסתכל על התכלית כנ"ל, ואזי על ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין כנ"ל. אך אחר כך כששב מהביטול מתגברין היסורין ביותר כנ"ל, שזה בחי' צמאון הנפש כנ"ל. וזה **וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים**. כי לכבות הצמאון, הוא ע"י התחדשות התורה, שמקבלין המוחין שהם הכלים של השכל, על ידי הרשימו שנשאר מהביטול כנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה כנ"ל. וזה **ושתית מאשר ישאבון הנערים**. כי הנערים שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה, מהרשימו שנשאר מההסתכלות על התכלית כנ"ל. ועל ידי זה נתבטלין היסורין אחר כך, ומכבין צמאון הנפש כנ"ל : **וזה** בחי' הגן עדן, בחי' משה ואהרן [ח]. **גן**, הוא בחי' הנפש בחי' (ירמיה לא) **והיתה נפשם כגן רוה**. **עדן**, הוא בחי' התכלית, כי עדן **עין לא ראתה** [ט] (כמו שאמרו רז"ל ברכות לד ע"ב), בחי' ביטול כנ"ל :[יא]

וזה בחי' (תענית לא) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכ"א מראה [יב]באצבעו וכו'. מחול זה בחי' השמחה [יג], שהיא כלי לקבלת התורה כנ"ל. וכ"ז על ידי הביטול, שע"י הזריחה של הרשימו מן הביטול, משם באה התורה ע"י הכלים כמ"ש שם. וזה בחי' מראה [יד]אצבעו. מראה, זה בחי' המראה והזריחה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחי' מראה באצבעו, בחי' התורה, שהיא בחינות **אצבע אלקים** (שמות ל"א) [טו]:[טז]

סו [יז] (מלכים ב ב) ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ויאמר וכו', אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן וכו'.

והנה נתקיים אחר כך באלישע פי שנים [יח], נמצא שהיה אלישע מתפלל בכוונה יותר מאליהו רבו [יט]. כי כל הנסים והגדולות שעשה אלישע, כולם היו על ידי תפילה. כמו שאמרו רז"ל (מגילה כז) על פסוק [כ] **ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע**. ואלישע כי עביד בתפילה הוא דעביד : **דע**, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב. דהיינו שיהיה לו פי שנים כרבו. ואעפ"כ הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחי' **ויהי נא פי שנים ברוחך אלי**, ברוחך דייקא, שעל ידי בחי' הרוח עצמו של אליהו רבו, יהיה לו פי שנים כמותו [כא]: כי איתא, שיש להצדיק בחי' שני רוחות [כב]. רוח לעילא, רוח לתתא. כמ"ש (בראשית ו') **אלה תולדות נח נח**, נח לעילא נח לתתא [כג][כמ"ש שם בזוהר נח דף נט ע"ב על פסוק זה, ע"ש בתוספתא וז"ל למה נח תרי זימנא אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי והכי תשכח בכולהי[כד] צדיקי וכו' ע"ש] [כה]. דהיינו שיש לו בחי' חיות למעלה, וחיות למטה. והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאוד מאוד. והתלמידים הם עם הצדיק משורש אחד, רק שהם תלוים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחי' ענפים, ויש שהם בבחי' עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו [כו], כ"א לפי מדרגתו[כז]. כמו שמצינו ברשב"י באידרא [כח], וברבינו הקדוש [כט], ובשאר צדיקים [ל]: **ודע**, שזהו על ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד ובא למטה בחי' הרוח והחיות דלעילא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעילא. כי באמת שניהם אחד, ותיכף כשנתגלין זה לזה נתאחדין מאוד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעילא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבול כלל זה העולם, ע"כ נסתלק לעילא. ועל ידי זה נסתלק הצדיק, כי כשנסתלק

תורה אור

רות ב (ח) וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי: (ט) עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעֵךְ וְצָמֵת וְהָלַכְתְּ אֶל הַכֵּלִים וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים:

משלי כב (יז) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי:

ירמיהו לא (יא) וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִמְרוֹם צִיּוֹן וְנָהֲרוּ אֶל טוּב יְקוֹק עַל דָּגָן וְעַל תִּירֹשׁ וְעַל יִצְהָר וְעַל בְּנֵי צֹאן וּבָקָר וְהָיְתָה נַפְשָׁם כְּגַן רָוֶה וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד:

ישעיהו סד (ג) וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ:

שמות לא (יח) וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת לֻחֹת אֶבֶן כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:

תורה סו

מלכים–ב ב (ט) וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי: (י) וַיֹּאמֶר הִקְשִׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם תִּרְאֶה אֹתִי לֻקָּח מֵאִתָּךְ יְהִי לְךָ כֵן וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה:

מלכים–ב ח (ד) וְהַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אֶל גֵּחֲזִי נַעַר אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סַפְּרָה נָּא לִי אֵת כָּל הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע:

בראשית ו (ט) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ:

[א] דפו"ר לאזניך וכן מתרצו - לאזניך

[ב] משלי כב יז

[ג] דפו"ר- וגם מזה אל תעבורי, בתרלד- וגם לא תעבורי מזה, ומתרצו- וגם ולא תעבורי מזה, (ובפסוק – לא)

[ד] המשך הפסוק אל תלכי הנ"ל

[ה] נער בחי' שליח עיין קהלת יעקב ערך מט"ט – הוא מלאך שליח ונקרא נער

[ו] אות ג'

[ז] עיין קכח ועיין תורה רמב וחיי מוהר"ן סימן לא

[ח] בחי' נצח והוד בחי' רגלין בחי' נערים הנ"ל (ריצ"ח סה–א 48) ועיין קיצור לק"מ אות ו' בהערה אחרונה שם ביאור באופן אחר.

[ט] ישעיהו סד ג'

[י] מוהרנ"ת בתקפא

[יא] בדפו"ר נדפס כאן תורה רסב דע שע"י התחדשות התורה וכו' (עיין חי"מ סימן לא) ואחריה רסג חלי הקדחת ורסד צדקה תקון הברית. ואחריהן המשך תורה סה נדפס בצילום 160 טור ד'. בלוח טעות דפו"ר כתב שאין מקומו איפה שנדפס אלא בסוף תורה דידן.

[יב] בלוח התיקון תרלד- מראה עליו באצבעו

[יג] עיין ירמיהו לא פסוק ג' ויב שהוא לשון ריקוד ועיין משנה כלאים ד' ב' מחול הכרם

[יד] גם בתרלד אצבעו, בדפו"ר ובלוה"ת תרלד ומתרלו- באצבעו (כלשון הגמ)

[טו] עיין באה"ל אות ב' שע"כ עצימת העינים באצבע דייקא

[טז] בדפו"ר תורה סו בצילום 150 טור ב

[יז] תורה זו נאמרה בשנת תקסז אחרי חנוכה (חי"מ) ונאמרה פסקא פסקא תחילה ענין פי שנים כרבו באמצע השבוע בסעודת ערב אחרי שראה אחד מאנ"ש שאומר ברכת הלבנה בהתלהבות (עין מזה בשיש"ק ח"ב קצו שרמז עליו שזכה לפי שנים כרבו עי"ש) ובשבת ענין שבירת מניעות ובמוצ"ש ענין המשכת רוחו של משיח (פל"ח)

[יח] עיין ילקוט שמעוני ח"א רמז צב, ובריתא דל"ב מדות מדה א', ועיין שער הגלגולים הק' לב ד"ה ועיבור נדב, ובדרשות הר"ן דרוש ח' ד"ה עניין אלישע עם אליהו, ועיין לעיל תורה יט אות ה'

[יט] עיין שיש"ק ח"א סימן תשכד אליהו הנביא לא בא למדרגתו אלא ע"י התבודדות עי"ש

[כ] מלכים–ב ח' ד'

[כא] עיין זהר וישב קצא: וביאור הרמ"ק באור יקר שם שער ח' סימן ח' (דף צ)

[כב] עיין לק"ה הכשר כלים ד' ז' דלאו דווקא צדיק אלא כל אדם. ההכלל מכואר בשער מאמרי רשב"י שכל עוון גורס לירידת נשמתו ועי"ז נשמתו שלמעלה מתרחקת ממקורה, ומתמעט השפע מוחין ששואבת מלמעלה ומריקה אל נשמתו המלובשת בו.

[כג] ביאור מוהרנ"ת בתקפא (וצ"ע מדוע כתב כמ"ש שם שהרי לא נזכר לעיל)

[כד] מתרצו – בכולהו

[כה] עיין שער מאמרי רשב"י ריש פ' נח ביאור הזוהר הזה.

[כו] זוהר וישב הנ"ל סוד תוסף רוחם יגועון. ובדרשות הר"ן הנ"ל, זוהר ויחי דף ריח: ד"ה דתנינן בשעתא דבר נש שכיב, ובמגלה עמוקות ויצא ד"ה והנה באר בשדה. ועיין אור החיים ריש פ' ויחי עה"פ ויקרבו ימי שכל יום מתקן נילוץ אחד מהכלם שעולה למעלה וימיו אלה הם סוד תוסף רוחם יגעון.

[כז] דפו"ר מדרגתו מתרלו - מדריגתו

[כח] זוהר האזינו דף רפז: ורצו:

[כט] קדושין עב: כי הוה ניחא נפשיה דרבי ועי"ש פרש"י נבואה נזרקה מפיו, ובכתובות קג. שמי שהיה בהלוויתו הוא בן עוה"ב ועיין מכתב מאליהו (דסלר) ח"ג עמ' 27, ועיין רבנו בחיי ריש פרשת אמור שרבי זכה למיתת נשיקה, וירושלמי ברכות פ"ג ה"א בפטירת רבי אמרו אין כהונה היום.

[ל] עיין מגלה עמוקות ואתחנן אופן יב סוד ויראהו את הארץ. ועיין סנהדרין יא. שמואל הקטן עפרש"י שם נתנבא בשעת מיתתו, ועיין מנחות קט: תוס' ד"ה בתחילה. ועיין זבחים פג: מיתת צדיקים מכפרת, ועיין מכתב מאליהו הנ"ל שמיתת נשיקה שנאמרה באבות ושל משה אהרן ומריס גדולה מזה. ועיין אגרא דכלה ריש פרשת ואתחנן. ועיין אור החיים בחקתי כו יא

למעלה הרוח הנ"ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאוד[א] באחדות גדול כנ"ל : וע"כ הוא דבר גדול מאוד להיות בשעת הסתלקות הצדיק, אפילו מי שאינו תלמידו. כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעילא, נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאוד, על כן הוא טובה גדולה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכת ימים. וכמו שאמרו רז"ל (חגיגה ה ע"ב) על פסוק (תהלים מט) **ויחי עוד לנצח וכו', כי יראה חכמים ימותו.** אבל להתלמידים מגיע הארה גדולה מאוד[ב] אז ביותר, כי מחמת שהם תלוים[ג] בהצדיק, ויונקים משורש אחד. נמצא שזה החיות דלעילא הוא חיותם ממש. ונתאחדים ונתחבקים גם כן עם זה הרוח באחדות גדול, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ"ל. ועל ידי זה, אם זוכה יכול לקבל פי שנים. כי הצדיק שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעילא כנ"ל. אבל התלמידים שעדיין לא הגיע זמנו[ד], אזי אדרבה נשאר אצלם הרוח דלעילא, לגודל האחדות שנתאחד מאוד[ה] עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה. נמצא שהצדיק נסתלק על ידי זה, על ידי שמושך עמו הרוח דלעילא את הרוח דלתתא, והתלמידים מגיע להם פי שנים על ידי זה. כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעילא, כי נתאחד מאוד עם הרוח דלתתא כנ"ל:

אך כמה בחי' יש בתלמידים, ומי שמקושר מאוד בהצדיק כמו ענפים באילן ממש, דהיינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות שיש להצדיק, אע"פ שאינו אצל הצדיק. כי ראוי לו להתלמיד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקושר באמת כראוי, כמו ענפים באילן. כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, וע"כ בקיץ הם גדילים[ו], ויש להם חיות. כי האילן יונק חיותו משרשו, על ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהיינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל ידי כן בחורף שנתייבש הלחלוחית ונתכווין החללים, על ידי זה נתכווצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכן להיפך בקיץ כנ"ל. ומי שהוא מקושר אל הצדיק כמו כן, דהיינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק. כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות הסתלקות, כי יש בחינות הסתלקות הנפש, ויש הסתלקות השם, שהוא גם כן בחינות הסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבואר במ"א (ז)[ז], שזה בחינות מסירת הנפש ממש ע"ש. ויש הסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם כן בחינות הסתלקות. והתלמיד שמקושר כל כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. וזה בחינות **אם תראה אותי לוקח**, דהיינו שתראה אותי לוקח ונסתלק, **מאתך**. מאתך דייקא, דהיינו שמאתך ומעצמך תרגיש ההסתלקות כנ"ל, ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. כי בכל עת של ההסתלקות מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחי' ירידת והתגלות הרוח דלעילא בבחי' הנ"ל. רק שההתגלות[ח] הוא כפי בחי' ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי, יורד ונתגלה לגמרי כנ"ל : וזה בחינות הקבלת פני רבו [ט], שצריך להשתדל תמיד להקביל פני רבו, כי פן ואולי עכשיו הוא עת של בחי' הסתלקות, ואם יזכה יקבל אז הארה גדולה, בבחי' פי שנים כנ"ל. וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכוונה, ויעשה עובדות וצדקות[י] יותר מרבו. והכל על ידי בחינות רוח של רבו, בבחי' **ויהי נא פי שנים ברוחך אלי,** ברוחך דייקא כנ"ל : [יא](ומי שאינו יודע זאת אינו יודע מהו **איטר יד** [יב], כי איטר יד הוא דבר חידוש [יג]. גם אינו יודע להוציא מכח אל הפועל) :

ב כי קודם שמוציאין מכח אל הפועל, אזי הכח והפועל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם. כי סוף מעשה במחשבה תחילה [יד], דהיינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית. צריך לחשוב תחילה במחשבתו, איך יהיה ציור בנין ביתו. ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו, אזי מתחיל לבנותו. נמצא שסוף המעשה במחשבה תחילה. וקודם שהוציא מכח אל הפועל, אזי סוף המעשה נקשר עדיין בתחילת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מכח אל הפועל, ואזי נפתחין ונבדלין הכח והפועל. ויש הפרש והבדל בין תחילת המחשבה שהיא בחינות כח, ובין סוף המעשה שהיא בחי' פועל. וזה בחי' **אלף** כי **א** היא ב' יודין ווא"ו באמצע, שהיא בחי' [טו]פַּתח. ואלו השני יודי"ן, הם בחי' יו"ד בראש ויו"ד בסוף, שהם בחינות כח ופועל. היינו בחי' היו"ד של שם העצם, שהוא שם הויה ב"ה, שהוא יו"ד בראש, שהוא בחי' מחשבה תחילה, בחי' כח. והיו"ד השני היא בחי' יו"ד של הכינוי, שהוא שם אדני, שהוא יו"ד בסוף, בחי' סוף מעשה, בחי' פועל. ובתחילה שני יודי"ן אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל. ואחר כך כשמוציאין מכח אל הפועל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה בחי' הוא"ו שבתוך האלף, שהוא בחי' [טז]פַּתח. היינו מה שנפתחין ונבדלין אלו השני יודי"ן, שהם בחינות כח ופועל כנ"ל : וזאת הוא"ו שבתוך האלף, הוא בחי' הוא"ו אותיות שיש בין שני היודי"ן של שני השמות הנ"ל, כזה, יאקדונקי. כי יש ג' אותיות אצל היו"ד של שם העצם, שהוא בחי' תחילת המחשבה. וכן יש ג' אותיות אצל היו"ד של שם הכינוי, שהוא בחי' סוף מעשה. כי בכל דבר שבעולם יש ג' בחי',

תורה אור

תהלים מט (י) וְיִחִי עוֹד לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת: (יא) כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד כְּסִיל וָבַעַר יאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם:

מלכים–ב ב (ט) וַיְהִי כַּעֲבָרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אִלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי:

שופטים כ (טז) מִכֹּל הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר אִטֵּר יַד יְמִינוֹ כָּל זֶה קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא: פ

א גם דפו"ר מאוד, מתרצו - מאד

ב גם דפו"ר מאוד, מתרצו - מאד

ג גם דפו"ר תלוים, מתרצו - תלוין

ד גם בתרלד- זמנו, בדפו"ר- זמנן, ומתרלו- זמנן

ה מתרצו - מאד

ו מתרלו - גדלים

ז **לקמן בסימן רס**

ח בתרלו ציין הערה זו בפנים

ט בתרלו- שהתגלות

י עיין ריטב"א ר"ה טז: הקבלה בכל תלמיד כפי קירובו לרבו עי"ש

יא בכל המנוקדים נקדו צָדָקות וצ"ע אפשר יותר נכון לנקד צְדָקות (עיין תורה נה אות ד' לשון כזה)

יב הערה זו בסוגרים כבר נמצאת בדפו"ר

יג עיין שופטים ג' טו וכ' טז ובפרש"י שם ושבת קג. ופרש"י על תהלים סט טז פירוש אינו שולט ביד ימינו

יד עיין שיש"ק ח"ב סימן רמט ושיחות הר"ן קנב ועיין ספר המדות אמת אות מה שקרן מתגלגל באיטר יד והביאור לזה בלק"ה מתנת שכיב מרע הלכה ב' סוף אות ד' ולקמן יתבאר ששתי הרוחות הנ"ל הן בחי' כח ופועל והכל תלוי במדת האמת.

טו לשון הזמר לכה דודי בקבלת שבת. ועיין לעיל תורה יח אות א' ובספר היצירה פ"א מ"ו

טז בתקפא פ מנוקד פתח

יז בתקפא פ מנוקד פתח

תורה אור
תהלים יח (ט) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ:
תהלים קמו (ה) אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְקֹוָק אֱלֹהָיו:
משלי י (כו) כְּחֹמֶץ לַשִּׁנַּיִם וְכָעָשָׁן לָעֵינָיִם כֵּן הֶעָצֵל לְשֹׁלְחָיו:
תהלים קמה טו עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ:
איכה ד (כ) רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְקֹוָק נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְצִלּוֹ נִחְיֶה בַגּוֹיִם:
תהלים לא (ו) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְקֹוָק אֵל אֱמֶת:
איוב יב (י) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ:
ישעיהו מח (ג) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וימיני טִפָּחָה שָׁמַיִם קֹרֵא אֲנִי אֵלַיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו:
תהלים קמה טז פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן:
תהלים פח (ו) בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ:
צפניה ג (ט) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם יְקֹוָק לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד:

שהם מקום וציור וזמן, שהם בחי' ג' אותיות הנ"ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית, צריך לחשוב באיזה מקום לבנותו, ובאיזה זמן, ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שבעולם. וכן אח"כ בסוף המעשה, דהיינו כשעושה את הדבר יש ג"כ ג' בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינות ג' אותיות שיש אצל יוד בראש, שהיא תחילת המחשבה, וכן יש ג' אותיות אצל יוד בסוף, שהיא[א] בחי' סוף המעשה, שהם בחי' הוא"ו שבין שני היודין כנ"ל: **וזה** בחי' ב' הרוחות הנ"ל, שהם רוח דלעילא ורוח דלתתא כנ"ל, שהם בחי' כח ופועל. שבתחילה הם נקשרים יחד, ואח"כ נפתחין ונבדלין כנ"ל. כי בחי' ב' הרוחות הנ"ל, נעשין על ידי המתקת חרון אף. כי יש בחי' חרון אף אצל השם יתברך כביכול [ב], ואצל בני אדם [ג]. וכשיש חרון אף ח"ו, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו. כמ"ש (תהלים יח)[ד] **עלה עשן באפו**. וזה העשן מזיק לפרנסה, [ה]שעל ידה מוציאין מכח אל הפועל. כי על ידי שיש לו פרנסה, ואינו נצרך לבריות, זוכה לאמת, בחינות עלמא דאתי, בבחינות [ו] **אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו**, שעל ידי זה מוציאין מכח אל הפועל כדלקמן [ז]] כי העשן מזיק לעינים, בבחי' (משלי י') **כעשן לעינים**. שהם בחי' פרנסה, בחי' (תהלים קמה) **עיני כל אליך ישברו וכו'** [ח]. כי כעס מזיק לפרנסה, כמו שמובא במ"א שכעס מפסיד העשירות [ט](עיין לעיל בסי' נט [י]). וצריך לשבר ולהמתיק החרון אף, דהיינו להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחי' רוח. דהיינו רוח אוירי, שנעשה מהתבררות העשן. וזה הרוח שהוא המתקת העשן של החרון אף, הוא בחי' משיה, בחי' (איכה ד') **רוח אפינו משיח ה'**. וכל זמן שלא בא בחי' זה הרוח אל בחי' הידים, עדיין הוא קודם ההוי'. כי עיקר ההוי', הוא בבחי' הידים, שהם כלי העשיה, ששם הוא עיקר התגלות בחי' הרוח. בבחי' (תהלים לא) **בידך אפקיד רוחי**, ובבחי' (איוב יב) **אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש**. ואחר כך כשנתגלה הרוח בבחי' הידים, עדיין שני הרוחות הנ"ל, שהם בחי' כח ופועל, בחי' שני הידים ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדיין. דהיינו שעדיין לא נפתחו ונתפרדו הידים, ששם התגלות ב' הרוחות כנ"ל. כי עדיין הכח והפועל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם כלל, ואזי אין ניכר בין ימין לשמאל כנ"ל. ואז עדיין בחי' קודם הבריאה, דהיינו קודם שמוציאין מכח אל הפועל, שאז הן נקשרים יחד כנ"ל. ואחר כך כשמוציאין[יא] מכח אל הפועל, אז הוא גמר הבריאה. ואז נפתחין הידים, וניכר בין ימין לשמאל, בבחי' (ישעי' מח) **אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים**. כי אז יש הפרש והיכר בין הכח והפועל, שהם בחי' ב' הידים, ב' הרוחות כנ"ל. וכ"ז נעשה על ידי המתקת החרון אף כנ"ל, וזה בחי' **אף ידי**, אף דייקא כנ"ל. וזה בחי' [יב] **פותח את ידיך**, שהידים נפתחין וניכרין בין ימין לשמאל כנ"ל. וזה **את ידיך**, בחי' שני יודי"ן[יג] הנ"ל [יד](כמ"ש בזוהר ובתיקונים בהקדמה דף ז' ע"ב ומובא בפע"ח בשער הזמירות פ"ה ע"ש), אל תקרי **ידיך** אלא יודיך [טו]. כי הידים הם בחי' שני יודין הנ"ל, שהם בחי' כח ופועל שזה בחינות ב' הידים ימין ושמאל כנ"ל: **וזהו פותח את ידיך** ס"ת התך כמובא [טז], היינו בחי' שהידים נפתחין ונחתכין וניכר בין ימין לשמאל כנ"ל, בחי' **אף ידי יסדה ארץ וכו'** כנ"ל. וזה [יה]**תת"ך** בגימט' ב' פעמים רוח (כמובא בפע"ח שם), היינו בחי' שני הרוחות הנ"ל, שהם בחי' שני היודין, שני הידים כנ"ל, שנפתחין[יו] ונחתכין כשמוציאין מכח אל הפועל כנ"ל. וזהו **פותח את ידיך וכו'**, בבחי' [יז]פֹּתֵחַ הנ"ל. וכל זה נעשה על ידי המתקות החרון אף, בבחי' **רוח אפינו משיח ה'** כנ"ל. וזה **פותח את ידיך** ר"ת **אפי'**, היינו בחי' **רוח אפי'נו**[יח] **וכו'** הנ"ל. [יט]כי ע"י בחי' **רוח אפינו וכו'**, נפתחין ונחתכין הידים שהם בחי' ב' הרוחות כנ"ל: **וכל** המצות והעבירות תלוין ג"כ בזה, בבחי' התפתחות הידים הנ"ל, בחי' כח ופועל כנ"ל [כ]. כי יש בהם ג"כ ג' בחי' הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחי' (אבות פ"ב)[כא] הסתכל בשלשה דברים [כב] ואי אתה בא לידי עבירה, לידי עבירה דייקא, כי עיקר העבירה הם ושלום נעשה על ידי בחינות הידים הנ"ל. ובתחילה העבירה בכח, שחושב לעשותה חם ושלום. ואחר כך כשמוציאה מכח אל הפועל ועושה אותה חם ושלום, אזי הוא רשע גמור, וחשוב כמת, כי רשעים בחייהן קרויין[כג] מתים (ברכות יח ע"ב)[כד]. וזה בחי' (תהלים פח) **כמו חללים שוכבי קבר וכו'**, היינו הרשעים שהם בחייהן קרוים מתים [כה]. וזהו [כו] **מידך נגזרו**, נגזרו לשון חת"ך, כמו שפירש רש"י [כז]. היינו שהעבירה נעשה ע"י בחי' חיתוך הידים, בחי' **פותח את ידיך** ס"ת חת"ך. ומנפילת חיתוך והתפתחות הידים אלו שבקדושה, נעשה העבירה בבחינות **והמה מידך נגזרו**, לשון חת"ך כנ"ל. ועל כן מועיל תשובה על עבירה [כז], כי עיקר התשובה היא חרטה שמתחרט על העבירה בחינות [לא] פֹּתֵחַ חרטה [לב]. שזה בחינות [לג]פֹּתֵחַ כנ"ל, בחי' **פותח את ידיך** כנ"ל [לד]:

ג ולהוציא מכח אל הפועל, הוא על ידי שלימות הדיבור. וצריך שיהיו אותיות הדיבור בשלימות, וזה נעשה על ידי בחינות עלמא דאתי, שעל ידי זה נשלמין אותיות הדיבור. כי לעתיד לבוא יהיה הדיבור בשלימות, כי אפילו העכו"ם יקראו את השם יתברך עם הדיבור. כמה שכתוב [לה] **כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' וכו'**, נמצא שיהיה להדיבור שלימות. כי עכשיו הדיבור חסר ואינו בשלימות, מאחר שאין כל העולם קוראין להש"י עם הדיבור. אבל לעתיד יקראו כולם להש"י עם הדיבור, אפי' עכו"ם, וע"כ אז יהיה הדיבור בשלימות,

---

[א] בתרלו- שהוא

[ב] עיין תורה י' לוח ו' כשם הספרי ליקט, כל זמן שיש ע"ז בעולם חכון לף בעולם, נמצא ההולמה לפועל לף שכחו לל ה' לוקחו היו המתקת החכון לף.

[ג] עיין לעיל תורה יח אות ב', שזה מקפיע על זה.

[ד] ושמואל–ב כב ט'. ותהלים עד א' ופרש"י שם ובברכות נו: ד"ה חרון

[ה] הערה זו בסוגרים נמצאת כאן בדפו"ר בלי סוגרים ובלוח התיקון שם ציין שצריך להיות מוסגר בשני חצאי לבנה ועיין ביאור הלקוטים אות א' פתח הג'.

[ו] תהלים קמו ה'

[ז] בסוף התורה דף פד:

[ח] עיין לקמן תורה עו ולק"ה או"ח מו"מ ד'

[ט] מוהרנ"ת בתקפא

[י] באות ה' שם ולקמן בתורה סח וכן מזיק לכבוד הנ"ל כמבואר באריכות לקמן באות ג' וכמכולל כתורה ו'

[יא] גם דפו"ר- כשמוציאין, בתשבט - כשמוצאין

[יב] תהלים קמה טז

[יג] מתרצו - יודין

[יד] מוהרנ"ת בתקפא

[טו] בענין אחר נזכר גם בתיקונים דף קו. (עיין סדר היום לרבי משה מכיר בכונת ברוך שאמר ופסוקי דזמרא.

[טז] פרי עץ חיים הנ"ל ובשער העמידה פ"כ ד"ה ברך עלינו. שער הכוונות תפילת השחר דרוש א. הרמ"ע מפאנו מאמר תיקוני התשובה פ"ז

[יז] מתרלו - חתך

[יח] מתרצו - כשנפתחין

[יט] פתח ודגש בתקפא

[כ] מתרצו – אפ"ינו (העביר את המרכאות מאחרי י', לאחרי פ', וצ"ע דנראה שבכוונה חילק אפי' לחוד כי הוא הר"ת פותח את ידיך כנ"ל)

[כא] בדפו"ר- שעל ידי בחינות רוח א'פ'י', וכו' נפתחין

[כב] עיין לק"ה הכשר כלים ד' ג'

[כג] בתרלד תוקן (אבות פ"ג), וע"ש שנמצא במשנה א' בשני הפרקים

[כד] עיין פל"ח אות ג'

[כה] דפו"ר- קרוין, מתרצו - קרויין

[כו] הגמ' שם לומדת מיחזקאל כא ל' או דברים יז ו'

[כז] ביאור העניין עפ"י הסוד בשער מאמרי רשב"י פרשת נח הנ"ל.

[כח] סוף הפסוק הנ"ל

[כט] מידך נגזרו פרש"י (ממצותיך) ממכותיך נגזרו מן העולם.

[ל] עיין לק"ה ברכת הריח ה' ה' (ד"ה וע"כ בקל יכולין לשוב) כי העבירה פגם הרצון והתשובה התגברות הרצון.

[לא] * נדרים כב: שם הלשון פותחין בחרטה, וע"ש ובדף כא: וע"ז: (שהרצון נלל בפתח לו חרטה והטוב לעשות פתח מהחרטה כמכולל בקמ"ץ יו"ל סימן לכח ז') אמנם לשון רבינו פתח חרטה נמצא בראשונים רש"י כתובות סא: ומאירי נדרים יח: ועוד.

[לב] עיין לק"ה הכשר כלים הל' ד' אות לג ד"ה כי עיקר התשובה, וע"ש אות ג' ואות יב, ובנזקי שכנים ג'. ובפל"ח אות ד'.

[לג] פ נקוד פתח בתקפא

[לד] וזה לשון פתח חרטה להיטו שע"י תוקף החרטה על העבר חוזר ועולה לשרשו להמשיך פתיחת ילים מתוקנת ועקר ההתפתחות הפולה. וכלמילו בנלל כך הוא כתשובה ופע"פ שהחרטה ללן ומבטל מעשה העבילה, עיין מסילת ישרים ספ"ל שהוא מסל התשובה, ועי"ש שלומד על התשובה מנלל, ועיין ספר המלות תשובה מ"ב לוח מ'.

[לה] * צפניה ג' ט'

בחי' **שפה ברורה**, מאחר שהכל יקראו להש"י עם הדיבור, נמצא שיש להדיבור שלימות. וכל זה יהי' לעתיד, כי עיקר גדולתינו ותפארתינו יתגלה לעתיד לבא, שאז ידעו ויראו הכל את גדולתינו. כי אז יראו הכל את גדולת ותפארת הצדיקים והכשרים, אשריהם אשרי חלקם, **מה רב טובך** הצפון להם [א], ולהיפך מפלת הרשעים, כמה שכתוב (מלאכי ג') **ועסותם רשעים וכו'**. [ב] כי אז יהי' יומא דדינא רבא [ג], שיהיה האדם נידון על כל מעשה, על כל פרט ופרט, ולא יוותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך [ד], והכל יהיה נזכר לו אז [ה]. ואזי כשיהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו', [ו](כמ"ש שם במלאכי [ז]), **ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו**. כי אז דייקא ביומא דדינא יראו החילוק בין צדיק לרשע וכו'.)[ח] ואזי יתהפכו כולם להשם יתברך על ידי זה, ויקראו כולם בשם ה', בבחינות **אז אהפוך אל כל העמים וכו'** כנ"ל. ואזי יהיה הדיבור בשלימות בחי' **שפה ברורה** כנ"ל. נמצא שעל ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על ידי זה יהיה נשלם הדיבור אז כנ"ל. אבל צריכין להמשיך בחי' עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהיינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על ידי אמת: **ועיקר** האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות. כי כיון שנצרך האדם לבריות משתנה פניו ככרום לכמה גוונין (ברכות ו' ע"ב [ט]). כי מי שהוא נצרך לבריות קשה לו מאוד להתפלל ברבים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד. כי ברבים נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפילתו בשביל בני אדם, מאחר שהוא נצרך להם. ואפילו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף על פי כן יש שהוא נצרך לבריות בשביל כבוד או בשביל דבר אחר, דהיינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיוצא. נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות שלהם. ואזי כשהוא נצרך לבריות באיזה בחי', יוכל ליפול בשקר גדול בתפלתו, דהיינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני אדם כנ"ל. ויש מי שהוא איש כשר קצת, וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מגונה בתפילתו בשביל אחרים, ומתכוון להתפלל באמת. אבל האמת היא[י] הרבה מאוד יותר מדאי, וגם זה אינו אמת. כי לא נמצא הרבה אמת, כי האמת הוא רק אחד, כמה[יא] שמובא במקום אחר [יב](לעיל בהתורה אר"ע בסי' נא). דהיינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על כן הוא רוצה לכסות על השקר, ולהלביש השקר באמת. דהיינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המחאת כף בשביל אחר, אבל הוא מתבייש בזה שיעשה שקר בתפילתו בשביל בני אדם, על כן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סיבובים במחשבתו, עד שנתגלגל הדבר במחשבתו שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפילתו, או להכות כף אל כף, דהיינו שמוצא לעצמו איזה אמת שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדאי, כי העיקר האמת אינו רק אחד, דהיינו להתפלל באמת לאמיתו בשביל השם יתברך לבדו. אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאוד, כי יש בזה כמה גוונין, וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר. וזהו כיון שנצרך האדם לבריות, שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל, אזי משתנה פניו לכמה גוונין. פניו, זה בחי' האמת [יג], שהוא בחי' פנים, בחי' (תהלים כד) **מבקשי פניך יעקב סלה**, בחי' (מיכה ז) **תתן אמת ליעקב**. דהיינו שהאמת שלו, שהוא בחי' פנים, נשתנה לכמה גוונין, דהיינו שיש לו כמה מיני אמת, שמלביש בו השקר. דהיינו שמוצא לעצמו אמת, שכוונתו בשביל כך, או בשביל כך, נמצא שנשתנה הפנים שהוא אמת, לכמה גוונין, כי העיקר האמת אינו אלא אחד כנ"ל: **וזה** פירש (תהלים קמו) **אהללה ה' בחיי**, היינו כשאין נצרך לבריות. וזה **בחיי**, בחיי דייקא, היינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם. כי הנצרך לבריות חייו אינם חיים (ביצה לב ע"ב)[יד] [טו], היינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים[טז]. אבל כשאינו[יז] נצרך לבריות ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפניו באמת כנ"ל, וזהו **אהללה ה' בחיי** דייקא כנ"ל: וזהו (שם) כיון שנצרך האדם לבריות עולם חשך בעדו וכו' [יח] [יט](עיין למטה [ב]) :

וכשיש אמת אזי הוא מפלת הרשעים, כי עיקר מפלת הרשעים לעולם הבא, הוא על ידי האמת שיתגלה אז. כמ"ש (משלי יב) **שפת אמת תכון לעד**, כוננת לעד לא כתוב[כא] אלא **תכון** {זוהר תשא קפח: ובתיקון סג [כב]}. כי לעתיד לבא יתגלה האמת, כמו שאמרו רז"ל [כג]. ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים בבחי' (דברים ז') **ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו**, פניו, זה בחי' אמת כנ"ל. שעל ידי זה **משלם לשונאיו** ומאבידן מן העולם. כמובא בזוה"ק [כד] וכן אמרו רז"ל בגמ' (עירובין כב) שכביכול הם כמשא על פניו, כי הפנים שהוא בחי' האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבול את הרשעים. וכשנתגלה בחי' הפנים דהיינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל. ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל : **וע"כ** כשזוכין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על ידי זה נתגלה בחי' הפנים כנ"ל. ואזי ממשיכין בחי' עולם הבא בתוך העולם הזה [כה], ואזי נעשה מפלתם על ידי האמת גם בעולם הזה כמו שיהיה בעולם הבא כנ"ל : **ועי"ז** ממשיכין שלימות אותיות הדיבור[כו] שיהיה לעתיד, בחי' **שפה ברורה** בתוך העולם הזה. כי בחי' **שפה ברורה** נעשה על ידי מפלתם שעל ידי זה נתהפכין כולם אל השם יתברך כנ"ל : **וזה** בחי' (ישעיה נח) **ודבר דבר** הנאמר בשבת. היינו שצריך להמשיך בחינות דיבור של שבת, שהוא

תורה אור

תהלים לא (כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם:
מלאכי ג (כא) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְקֹוָק צְבָאוֹת: פ
מלאכי ג (יח) וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ: ס
צפניה ג (ט) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם יְקֹוָק לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד:
תהילים כד (ו) זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה:
מיכה ז (כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם:
תהילים קמו (ב) אֲהַלְלָה יְהוָֹה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי:
משלי יב (יט) שְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר:
דברים ואתחנן ז (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ:
ישעיהו נח (יג) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְקֹוָק מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:

א * תהלים לא כ'

ב עיין ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקצג וזוהר חדש לך לך מב: ורות לג:

ג פירוש יום הדין הגדול. ועיין הקדמת הזהר דף יד: וזוהר לך לך דף עח סוף ע"ב ומקץ דף רב. ובלק דף קצט:

ד ספר הקנה ד"ה סוד ג' ספרים פתחים, שערי אורה ספירה עשירית (ד"ה ואחר שעוררנוך) מדרש שמואל על אבות פ"ג כב.ילקוט שמעוני במדבר פי"ג רמז תשמג, ומיכה רמז תקנט

ה * עיין קהלת יב יד כי את כל מעשה וגו'. ובתרגום שם. ובחגיגה דף ה.

ו ביאור מוהרנ"ת בתקפא

ז פרק ג' פסוק יח

ח הסוגר הזה חסר בתקפא ותרלד ותרלו ועיין דפו"ר שעד כאן היא הערת מוהרנ"ת בתקפא. ובתרצו העמיד את הסוגר אחרי תיבות לא עבדו. וכן העתיק בתשכט, ולפי הדפו"ר נ"ל טעות.

ט עי"ש שלמדו מתהלים יב ט' כְּרֻם זֻלּוּת לבני אדם, מאי כרום, עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונין.

י גם בדפו"ר- היא, בתרלד ומתרלו- הוא

יא גם בדפו"ר ותרלד- כמה, ומתרלו - כמו

יב מוהרנ"ת בתקפא

יג עיין תורה כג ואמת הוא אור הפנים, ובתורה קצב אמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה, ובתורה מז והארת פנים הוא תיקון ואמת. ועיין עץ חיים שער יג פרק יד.

יד בתקפא – (ביצה לא ע"ב), ובתשכט תוקן

טו הלשון שם ג' חייהן אינם חיים וכו' המצפה לשלחן חבירו וכו'

טז בתקפא לא ברור ונראה מאסרים

יז גם בדפו"ר כשאינו (ובלוח התיקון שם לא ציין כלום), בתשכט – כשאיני (תוקן בקרן הורוביץ החדשים)

יח ביצה לב: הנ"ל אמר רב כל המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר באיוב טו כג נדד הוא ללחם וגו' בידו יום חשך. רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים.

יט הערה זו נמצאת כבר בדפו"ר

כ בסוף דף פד.

כא גם בדפו"ר ותרלד- כתוב, ומתרלו - כתיב

כב דף צה.

כג שם בזהר ותיקונים הנ"ל עיין תורה קיז ובתורה מח ונא.

כד * מקץ קצז.

כה בחי' רוח דלעילא מעולם האמת היורד להעלות את רוח דלתתא עולם השקר לעולם האמת.

כו בתרלו- הדבור

בחינות עלמא דאתי, בתוך הדיבור של עולם הזה, להשלים הדיבור בעולם הזה. כי עיקר שלימות הדיבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רז"ל (שבת קיג:) שלא יהא דבורך של שבת כדיבורך של חול. כי בשבת הוא שלימות הדיבור [א], כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ"ל, וצריך להמשיך דיבור של שבת בתוך הדיבור של חול כנ"ל : **וזהו** בחי' אל הויה ביצירה [ב], שעל ידי בחי' אל, שהוא בחי' אמת, בחי' (במדבר כג) **לא איש אל ויכזב**, שהוא בחי' יעקב, כמו שאמרו רז"ל (מגילה יח) מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שנאמר [ג] **ויקרא לו אל אלקי וכו'**, כי יעקב בחי' אמת כנ"ל. וזה האמת שהוא בחינות עלמא דאתי תלוי בפרנסה. כי כשיש לו פרנסה ואין נצרך לבריות יוכל להתפלל באמת כנ"ל. וזה בחי' (תהלים קמו) **אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו**, כי כש**שברו על ה' אלקיו** ואין נצרך לבריות, אזי **אל יעקב בעזרו**, כי **אל יעקב** הוא בחי' אמת כנ"ל : ואזי כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ"ל. וזה בחי' הויה במילוי ההין [ד], [ה]כי **הֵי** היא בחי' שילום שכר, כמה שארז"ל (עירובין כא) על פסוק (יחזקאל ב) **וָהֶגֶה**[ו] **וָהִי וָהִי** זה שילום שכר לרשעים בעולם הבא [ז]. וזה בחי' אל הויה, דהיינו **אל** שהוא בחינות אמת, שעל ידו נעשה שילום שכר לרשעים, שהוא בחינות **הויה** במלוי **ההין** כנ"ל, צריך להמשיכה בתוך העולם הזה. שהוא בחינות **ודבר דבר**, להמשיך דיבור של שבת בתוך ימי החול כנ"ל, שהם בחינות יצירה. בבחינות (תהלים קלט) **ימים יוצרו**[ח] **ולא אחד בהם**, דהיינו שימי החול הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם שהוא בחינות שבת. וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחי' ימי החול, את בחינות אל הויה, שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת. וזה בחינות [ט] מלכות פה, שעל ידי זה נשלמים אותיות הדיבור כנ"ל :

ד וכשנשלמין אותיות הדיבור כנ"ל, צריך לראות להוציא הדיבור בשלימות. כי לפעמים נתחבין אותיות הדיבור במיצר הגרון [י], ואי אפשר להוציא הדיבור בשלימות, שזה בחינות מה שקורין בל"א היזוריק[יא] [יב]. וצריך לראות להוציא הדיבור ממיצר הגרון שיוכל לדבר בשלימות, דהיינו להמשיך נקודות אל האותיות. כי בלא נקודות אי אפשר לדבר שום אות, כידוע בחוש. ואזי כשממשיכין נקודות אל האותיות, ומוציאין הדיבור בשלימות, אזי יכולין להוציא מכח אל הפועל. כי כל המחשבות שיש לאדם, כולם באים בתוך הדיבור כדאיתא בזוהר (יג) רחושי מרחשן [יד] שפוותיה. ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף על פי כן הוא בדקות גדול. כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כולם מוכרחים לבוא בתוך הדיבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדקות מאוד[טו]. ולכן כל עשיה שעושה האדם צריכה לבוא בתחילה בתוך הדיבור, כי כל הדברים צריכין לבוא בבחינות מחשבה דיבור ומעשה. נמצא שעל ידי הדיבור נגמר המעשה ויוצא מכח אל הפועל. כי קודם שיוצא המעשה מכח אל הפועל, צריכה לבא תחילה בבחינות דיבור. ע"כ כדי להוציא מכח אל הפועל צריכין להשלים אותיות הדיבור כנ"ל. ולהוציא הדיבור בשלימות ממיצר הגרון, דהיינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות. ואזי כשיוצא הדיבור בשלימות יוצא הדבר מכח אל הפועל כנ"ל:

ולהמשיך נקודות אל האותיות, הוא על ידי החשק והכיסופין שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדושה שאיש ישראלי חושק לעשות. בבחינות (שיר השירים א) **נקודות הכסף**, שעל ידי הכיסופין והחשק נעשין נקודות. כי אי אפשר לעשות שום דבר כ"א על ידי חשק [טז], דהיינו למשל כשמדבר איזה דיבור, צריך שיהיה לו מתחילה חשק לדבר. וכן כשעושה איזה פעולה, אם לא היה לו חשק מתחילה לעשותה, בוודאי לא היה עושה אותה : וע"כ כל דבר שבקדושה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסוע להצדיק [יז] או שאר דבר שבקדושה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחילה חשק, כדי שעל ידי זה יעשה הדבר :

ועיקר גודל החשק נעשה ע"י המניעה שמזמינין לו, כי כשאיש ישראלי[יח] צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסוע לצדיק אמיתי, אזי מזמינין לו מניעה [יט]. וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר. כי על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאוד. כמו למשל כשמראין לקטן דבר הנחמד לו, ותיכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאוד אחר האדם, ומבקש וחושק מאוד לאותו הדבר, נמצא שעיקר החשק נעשה על ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר. בבחינות (משלי ט')[כ] **ולחם סתרים יונעם**[כא], שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעים לו ביותר. שמזה בא תאוות והתגברות החשק אל עבירה חס ושלום ר"ל [כב], כי מחמת שהעבירה נמנעת מאוד מן האדם,

תורה אור

במדבר בלק כג (יט) לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם הֲהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה:

בראשית וישלח לג (כ) וַיַּצֶּב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס

תהילים קמו (ה) אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְהוָֹה אֱלֹהָיו:

יחזקאל ב (י) וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִּים וָהֶגֶה וָהִי: ס

ישעיה נח (יג) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָֹה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:

תהילים קלט (טז) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ ולא \{וְלוֹ\} אֶחָד בָּהֶם:

שיר השירים א (יא) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף:

משלי ט (יז) מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם:

א לעיל תורה נח אות י', וזוהר בראשית דף לב, ולקמן תורה ב' תנינא אות ה' ואות ו'.

ב * פרי עץ חיים שער הזמירות בכוונות הללי נפשי. עיין פל"ח

ג בראשית לג כ'

ד יוד – הה – וו – הה גמט' בן

ה בדפו"ר הגרסא כאן כי הוי"ה היא בחי' שילום שכר כמה שאמר רז"ל על פ' והגה והי' והי' זה שילום שכר

ו מתרצו – הגה (בפסוק והגה)

ז לשון הגמ' שם– והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא.

ח בתרלד- יצרו (וכן בפסוק יֻצָּרוּ)

ט * פתח אליהו

י וזה בחי' גלות מצרים כמבואר לקמן בסוף התורה [דף פד סע"א], ועיין כעין זה בתורה סב אות ה'.

יא בדפו"ר- היזיריק, ומתרצו- היזיריק, ובמנוקדים כולם- הֵיזָרִיק

יב פי' צרוד

יג **עיין אידרא זוטא** [פ' האזינו] **דף רצד** [סע"א – כל מה דיסתכל בלבוי לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה ואע"ג דאיהו לא אתכוון ביה. ועי"ש פי' המתוק מדבש שפי' באופן אחר שלפ"ז כאילס אין משש ואילו לרבנו גם כאילס עי"ש]

יד לשון זה אינו בזוהר אלא בגמ' מגילה כז: וסנהדרין צ: והפי' ששפתיו לוחשות

טו מתרצו - מאד

טז עיין לק"ה ברכת הריח ה' ד' עיקר תכלית עבודת האדם הוא הרצון לכסוף ולהשתוקק תמיד להש"י.

יז נזכר בתורה זו ג"פ ועוד בתורות יט אות א', עב, עה, קך, קנב, קפה, קפח, ובח"ב בתורות מה, מו,

יח בתרלד- הישראלי

יט עיין לק"ה ברכת הריח ה' א' זה כלל כל עבודת האדם בזה העולם שנברא רק בשביל לשבר מניעות. ועיין בזה לק"ה הכשר כלים ד' יח בביאור מדוע המקווה מטהר בקרקע דייקא

כ עיין אבן עזרא שם כל הנמנע היצר להוט אחריו.

כא במנוקדים- יִנְעָם (כלשון הפסוק), ובקרן הורוביץ החדש- יונעם

כב עיין ירושלמי יומא פ"ו ה"ד אין יצה"ר תאב אלא לדבר האסור לו. וזהו שאמרו חז"ל ביומא דף יח. סז: עד. אינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו', וכן אמרו בקדושין לא. גדול המצווה וכו' ועי"ש תוס'. ועיין שיטה מקובצת כתובות סב: ד"ה וז"ל הגאונים.

כי אנו מצווים ומוזהרים ומופקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, ע"כ יש התגברות החשק אליה כנ"ל בבחינות **ולחם סתרים יונעם**. כמו כן בקדושה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר. וכל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה. כי יש **חשק וחושק ונחשק** [א], דהיינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן צריך להיות גודל החשק. ועל כן כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהי' לו חשק גדול מאד. אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל ידי זה החשק גדול ביותר. כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. וע"כ ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדושה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד, ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל. ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת [ב], כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות[ג] האמת בין הצדיקים [ד], שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גודל מעלת הנחשק כנ"ל: והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל ידי[ה] זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל. ועל כן כשאדם חושק ביותר, בוודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מכח אל הפועל [ו]. כי על ידי החשק נעשין נקודות, שעל ידי זה מוציאין מכח אל הפועל כנ"ל. כי החשק משבר המניעה, כי עיקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, וע"כ כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, ממילא נשבר המניעה :

וזה בחי' ט' נקודין ט' רקיעין (ז). כי הנקודות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות. כי המניעה היא בחי' רקיע, שהיא בחי' מסך, שמפריש ומיסך לפני האדם, ומונעו מן הדבר. כמו שכתוב (בראשית א') **יהי רקיע ויהי מבדיל**, שהרקיע הוא בחי' מניעה, שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל כן גם הארץ נקראת רקיע, כמה שכתוב (תהלים קלו) **לרוקע הארץ על המים**, כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש. ועל כן הט' נקודין הם בחי' ט' רקיעין. כי הנקודות נעשין על ידי החשק כנ"ל, ועיקר החשק על ידי המניעה שהיא בחי' רקיע כנ"ל. ויש ט' נקודין, ט' רקיעין. כי יש כמה בחינות בהנחשק, כי יש נחשק למעלה מנחשק. ולפי גודל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גודל החשק. ועל כן יש לו מניעה גדולה כנ"ל, שעל ידי זה נעשה הנקודה כנ"ל. וזה בחי' ט' נקודין ט' רקיעין, שהם מקמץ עד שורק, שהם נקודה למעלה מנקודה, רקיע למעלה מרקיע, דהיינו נחשק למעלה מנחשק. שלפי גודל הנחשק, צריך שיהיה גודל החשק, שהיא בחי' הנקודה, שהיא בחי' רקיע. כי הנקודה נעשית על ידי הרקיע, שהוא בחי' מניעה כנ"ל. עד שיש נחשק שהוא בחי' קמץ, קמיץ וסתים, שהוא בחי' נקודות קמץ, [ח]שהיא למעלה מכל הנקודות, כי הנחשק קמיץ וסתים מאוד : **וכלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בוודאי יוכל לגומרו ולהוציאו מכח אל הפועל** [ט], ולא יוכל למונעו מזה שום מניעה ואונס. רק צריך שיהיה החשק גדול מאוד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שכשרואה המניעה מתגברת ומשתטחת[י] ועומדת לפניו, ומונעת אותו מאוד, ידע ויבין מזה, שהנחשק גדול מאוד כנ"ל. ועל כן צריך להתגבר שיהיה לו חשק גדול מאוד מאוד כפי הנחשק וכפי המניעה כנ"ל, ואז בוודאי יוכל לגומרו כנ"ל : **כי** אין להאדם לפטור א"ע ולמצוא לעצמו תירוץ, על ידי המניעה, לומר שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאונס, ועל כן יהיה נחשב לו כאילו[יא] עשאה כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו') חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה כאילו עשאה. כי באמת בוודאי כשיש לו אונס, נחשב כאלו עשאה כמו שארז"ל. אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה, אזי יוצא בזה[יב], כי מה לו לעשות, כי יש לו אונס. אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעצמה, או הדבר שבקדושה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו. אם כן מה מועיל לו, מה שמקילין לו שנחשב כאלו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה. כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד לעשות המצוה בעצמה, ולא לצאת עם הכאלו, שנחשב כאלו עשאה [יג]. כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדושה מכח אל הפועל : **ואזי** כשחושק מאד באמת ואינו מקרר דעתו כלל במה שנחשב עליו כאלו עשאה, אזי בוודאי יגמור הדבר ויוציאו מכח אל הפועל. וישבר ויבטל כל המניעות ואונסים. כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה, כפי גודל מעלת הנחשק, אזי ממילא נתבטל האונס והמניעה כנ"ל : **וזה** בחי' [יד] **וירד מצרימה** אנוס על פי הדיבור [טו]. שכשהדיבור יורד במיצר הגרון, שזה בחי' גלות מצרים [טז], אזי הוא אנוס על פי הדיבור. היינו שיש לו אונס ומניעה ע"י שאין נקודות להאותיות, ואינו יכול להוציאו ממיצר הגרון, שמזה באין כל המניעות ואונסין כנ"ל. וזהו בחי' אנוס על פי הדיבור, שע"י שאין הדיבור בשלימות, עי"ז הוא אנוס כנ"ל : **וזהו** (ביצה דף לב ע"ב)

תורה אור

משלי ט (יז) מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם:
בראשית א (ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם:
תהלים קלו (ו) לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
דברים כי תבוא כו (ה) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב:

א לשון דומה תמצא באור החיים שמות יט ב'. ועיין למב"ן דברים ז' ז' חשק הוא קשר אמיץ מלשון וחשוקיהם כסף שמות כז י. שהם קבועים ומהודקים היטב עיין בחיי שם. ועיין בחיי דברים ו' ה' חשק ענינו דביקות ומעלת החשק גדולה ממעלת האהבה כי מחשבתו אינה נפרדת מן החשוק כלל עי"ש

ב עיין ספורי מעשיות מעשה מרב ובן יחיד

ג בכל המהדורות- נקודות, ועיין לקוטי עצות מניעות אות ב', שם כתב מוהרנ"ת נקודת.

ד עיין תורה קצב

ה גם בדפו"ר ותרלד- שעל ידי זה, ומתרלו- שעל זה (תיבת ידי נמחק) וכן גרסת משך הנחל. בתורת נצח תוקן וכן בקרן (הורוביץ החדשים)

ו עיין תורה מו תנינא

ז **עיין בהקדמת התיקונים** [דפים ז. יב:] **ובתיקון יח** [דף לז:]

ח דפו"ר(154 א) ותרלד- שהיא, ומתרצו- שהוא

ט עיין זוהר תרומה קסב: כל מלין דעלמא לא תליין אלא ברעותא. וכן שגור בפי העולם (י"א שמקורו בפתגמי הגויים) ומובא בספרי האחרונים– אין לך דבר העומד בפני הרצון. עוד נמצא בספר אוצר משלי ישראל– הכל אפשר למי שירצה. (ועיין זוהר ח"ג דף קלה. כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא).

י בדפו"ר(154 א)- ומשטתחת (ובלוח התיקון שם ציין לתקן ומשתטחת) בתקפא ובתרלד- ומשטתחת, ומתרלו- ומשתטחת.

יא דפו"ר (154 ב) כאילו, מתרצו - כאלו

יב מתרצו- בה, תוקן בקרן תשסז- בזה

יג עיין ירושלמי גיטין פ"ז ה"ו אונסא כמאן דעביד לא אמרינן, ועיין ספרי פ' ראה פס"ד ותוספתא פאה פ"ד הי"ז שהחושב לעשות מקבל שכר מחשבה ולא שכר עשיה. אמנם י"א שמקבל שכר משלם עיין חיד"א פתח עינים על ברכות ו. ועל קדושין מ. מחשבה טובה מצרפה למעשה, ובחת"ס שו"ת חו"מ סימן א' ד"ה ולפי. ובפירושו לגמ' חולין פז. ד"ה וחייבו ר"ג. עוד עיין לקוטי בתר ליקוטי ד"ה אמר רב אשי בשם החוזה מלובלין שיש מעלה בחושב לעשות יותר מהעושה, וכעין זה עיין בלק"ה ברכת המזון ד' כ'. ועין תורה קמב משמע שנחשב לו כלומד ממש.

יד * דברים כו ה'

טו * הגדה של פסח

טז שער הכוונות פסח דרוש א', עיין תורה סב אות ה', ובתורה עג תנינא, וערכי הכנויים לרבי משה זכות אות ח' ס"ק קמו, ומשנת חסידים סדר ליל פסח פ"י אות ד'. ושער רוה"ק להאריז"ל. ועיין תורה נו אות ה' ובזהר וארא כה: שבמצרים הדבור היה בגלות.

כיון שנצרך לבריות עולם חשך בעדו, חשך לשון מניעה, כמ"ש (בראשית לט) **ולא חשך ממנו**[א], **ולא חשכת את בנך וכו'** (שם כב)[ב]. היינו כשנצרך לבריות, אזי יש לו מניעות, וזה עולם חשך בעדו, היינו כשהוא בין העולם אזי יש לו מניעות, וקשה לו להתפלל באמת כנ"ל, כי כשנצרך לבריות נוח וטוב לו יותר להתפלל ביחיד כנ"ל. אבל מי שאינו נצרך לבריות שאינו צריך להם לשום דבר, יוכל לעמוד בין אלפים אנשים, [ו]ולהתפלל באמת להש"י[ד] לבדו [ה], מאחר שאין נצרך לשום בריה, לא לפרנסה ולא לכבוד ולא לשום דבר [ו], רק **שברו על ה' אלקיו** [ז]: **וזה** סוד (ברכות יח ע"ב) מעשה בחסיד א' שהקניטתו אשתו והלך ולן וכו', ושמע שתי רוחות שמספרות זו עם זו, וסיפורם הי' על אודות פרנסה, כמובא שם בגמרא. שהקניטתו, זה בחי' החרון אף. שתי רוחות, זה בחי' ב' רוחות הנ"ל, הנעשין ע"י המתקת החרון אף, דהיינו כשמוציאין מכח אל הפועל כנ"ל. וזה תלוי בבחי' פרנסה שעל ידה מוציאין מכח אל הפועל כנ"ל: ולא גילה יותר, איך כל התורה הזאת מרומזת במאמר זה [ח]:

סז [ט] (בראשית ב') **ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח** וכו' **ויביאה אל האדם**. (נדה מה ע"ב)[ו] חד אמר מלמד שנתן בה בינה יתירה, וחד אמר מלמד שקלעה לחוה והביאה אל האדם:

א הנפש[י] היא יקרה מאד, וצריך להיות זהיר בה ולשמרה מאד. ע"כ צריכין ליזהר מאד, כשבא איזה כבוד חדש לאדם [יא], כי הכבוד הוא **אם כל חי** [יב], והוא שורש כל הנפשות. וכשהנפש מסתלקת, היא מסתלקת אל הכבוד שהוא [יג]שורשה[יג], [יד]כנ"ל, בבחי' (ישעיה נח) **כבוד ה' יאספך** שהסתלקות ואסיפת הנפשות הם לתוך הכבוד כי שם שורשם כנ"ל: וע"כ כשבא כבוד חדש לאדם, צריך ליזהר ולהשמר [טו], כי אולי בא הכבוד ח"ו בשביל הסתלקות, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד, שהיא שורשה כנ"ל: אך מדה טובה מרובה [יו], וע"כ ע"פ הרוב, בא הכבוד לטובה. דהיינו כשבא נפש חדשה אל האדם, אזי היא באה מלובשת בהכבוד, שהיא **אם כל חי** כנ"ל. וע"כ כשבא כבוד חדש לאדם, ע"פ רוב הוא לטובה, דהיינו שבא נפש חדשה לאדם ע"י זה הכבוד. והכלל שהכבוד הוא שורש הנפשות. וע"כ לפעמים בא כבוד חדש לאדם בשביל הסתלקות איזה נפש ח"ו, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד כנ"ל. אבל ע"פ רוב, בא הכבוד לטובה. דהיינו שבא נפש חדשה להאדם, ע"י זה הכבוד שהוא שורש כל הנפשות כנ"ל. וע"כ צריכין ליזהר מאוד[יח] לקבל הכבוד בקדושה גדולה לשמו ית' לבד, כי הכבוד הוא שורש כל הנפשות כנ"ל:

ב וצריך לראות שיהיה פנים [יט] אל הכבוד. כי על ידי תאוות אכילה, אזי נפגם הכבוד ואין לו פנים. כי שולחנו של אדם היא בחי' כתר מלכות (יומא עב ע"ב ערש"י), והוא בחי' כבוד, בבחי' **מלך הכבוד** (תהלים כד), כי הכבוד הוא בחי' מלכות. וכשפוגם באכילה, אזי נפגם הכבוד, ואין לו פנים. בבחי' (דברים לא) **והסתרתי פני והיה לאכול**, שעל ידי [כ]תאוות אכילה ח"ו הוא[כא] הסתרת פנים [כב]. אבל על ידי מיעוט אכילה, שמשבר תאות[כג] אכילה, על ידי זה הוא נשיאות פנים. כמשרז"ל (ברכות כ' ע"ב) **ישא ה' פניו אליך וכו'** [כד], וכי לא אשא פנים לישראל שאני אמרתי [כה] **ואכלת ושבעת וברכת**, והם מדקדקין מכזית ועד כביצה. נמצא שעל ידי שיבור [כו]תאות אכילה שמדקדקין מכזית ועד כביצה, עי"ז היא[כז] נשיאות פנים [כח]. **וזה** בחינות (יהזקאל מא) **וידבר אלי זה** [כט]**השולחן אשר לפני ה'**, לפני ה' דייקא, בחי' הארת פנים ע"י [ל]השולחן, דהיינו ע"י אכילה בקדושה כנ"ל [לא]:

ג וכשפוגם בתאוות אכילה, ועי"ז נפגם הכבוד ואין לו פנים כנ"ל, עי"ז מתגברין עזי פנים, דהיינו שנופל הכבוד שהוא בחי' מלכות, ואזי נוטלין כבוד העזי פנים שבדור. כי עזות מלכותא בלא תגא [לב] (סנהדרין קזו), היינו כשאין בחי' מלכות, בחי' השולחן[לג] שבקדושה בשלימות כנ"ל, אזי מתגבר העזות שהוא מלכותא בלא תגא, בלא כתר מלכות הנ"ל: **וזה** בחי' (ישעיה נו) **והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה**, היינו ע"י תאוות אכילה, בחי' (משלי יג) **בטן רשעים תחסר**, וזהו **לא ידעו שבעה**, היפך **צדיק אוכל לשובע נפשו** (שם), עי"ז מתגברים העזי פנים, שהם בחי' **כלבים עזי נפש**, בחי' פני הדור כפני הכלב (סוטה מט ע"ב). [לד]וזהו [לה](שם בפסוק והכלבים עזי נפש הנ"ל) **המה רועים לא ידעו הבין**, שהם נעשים רועים ומנהיגים אל הדור. כי הכבוד נפל אליהם, ויש להם כל הכבוד. אבל כשמשברין תאוות אכילה, בבחי' **צדיק אוכל לשובע נפשו**, עי"ז הוא נשיאות פנים. ואזי אין שום פקידות ושררה להעזי פנים, כי יניקתם הוא רק מהסתרת פנים על ידי [לו]תאוות אכילה כנ"ל. וזהו (משלי יט) **וְשָׂבֵעַ יָלִין בַּל יִפָּקֵד רָע**, ושבע ילין, זה בחי' **צדיק אוכל לשובע נפשו**, עי"ז בל יפקד רע. שאין שום פקידה[לז] והתמנות להרע, דהיינו להעזי פנים וכנ"ל:

ד וכשנופל המלכות והכבוד להעזי פנים כנ"ל, אזי היא בחי' **צדק** [לח]. כי אות **צדיק**, הוא **יוד נון** והיוד היא בהחזרת פנים מן הנון [לט] [מ](כזה **צ** [מא]) שהיא בחי' מלכות, בחי' (תהלים עב) **לפני שמש ינון שמו** [מב], היינו בחי' הסתרת פנים, דהיינו שאין להכבוד פנים כנ"ל. וזה בחי' **דלת**, דהיינו שהכבוד והמלכות אזלא ונדלדלה, ונפלה אל הסטרא אחרא שהן העזי פנים כנ"ל. וזה בחי' **קוף**, היינו כשהמלכות והכבוד אזלא ונדלדלה[מג], היא כקוף בפני אדם [מד], דהיינו שנתארך רגל ההא, ונעשה קוף, דהיינו שנתארך מהרגל למטה, בבחי' (משלי ה') **רגליה**

א גם בדפו"ר ותרלד- ממנו, מתרצו- ממני (כלשון הפסוק)

ב עי"ש תרגום אונקלוס לא מנעת

ג מתרצו - להתפלל

ד מתרצו - להשי"ת

ה עיין חיי מוהר"ן סימן רמא

ו עיין לק"ה מתנת שכיב מרע ב' ב' שמקשה שאין לך אדם וגם צדיק שלא נצרך לחבירו לאיזה דבר וכיוצד א"כ וזכה לאמת. עי"ש התירוץ.

ז תהלים קמו ה'

ח עיין ים החכמה לרי"מ מורגנשטרן תשסח עמ' שסז

ט תורה זו נאמרה בשני של חג השבועות (שחל בימים ו' ז') שנת תקסז בעיר זאסלאב יומים אחרי פטירת אשתו של רבינו (חי"מ) המאורעות שנסמכו לאמירת תורה זו ונכללו בה ברמז עיין ימי מוהרנ"ת ח"א אות כג וחיי מוהר"ן אותיות קיח קנג קנח קס קסב קסג

י וברכות סא. ושבת צה. וערובין יח. מלמד שקילעה הקב"ה לחוה שכן בכרכי הים קורא'ם לקליעתא בניתה, פרש"י קליעת שיער. ועיין לקמן אות ו' עניין שערות קלועין.

יא בתקפא ש מנוקד שמאלי וימיני והפ' עם דגש

יב לבלי להשתמש בו לצרכו והנאתו לק"ע כבוד יג ובתורה נו אות ב'

יג לשה"כ בראשית ג' כ', אם כל חי היינו בינה עיין חסד לאברהם מעין ד' נהר ה', וקהלת יעקב ערך דרך אות ב' ושם ערך חוה

יד מתרצו - שרשה

טו עיין לק"ה חובל בחברו ג' ב' שהכוונה בטרם עת אבל בהגיע זמנו היא זכות גדול כי הוא חלוקא דרבנן בו מתלבשת הנפש לחזות בנעם וכו'. ועיין לקמן אות ז' שצריך והירות בהולדת הנפש מהכבוד, ועיין לעיל תורה סו אות א' שהסתלקות היא ע"י הכוח לנעילת ועיין לק"ה הכסך כליס ד' מט שלפעמים מסתלק על יהה כיון שלא מוציא מכח אל הפועל ועיין תוכיה כמ שהסתלקות היא אל הקניטה

טז עיין תורה קלא

יז עיין יומא עו. וסוטה יא. וסנהדרין ק: דלא משום רוב פעמים נגעו בה אלא מלשון מדה גדולה. ועיין לק"ע כבוד יד שהשמיט הא דמדה טובה מרובה. אמנם עיין לק"ה חובל בחברו ג' א' שכן העתיק לשון זה.

יח מתרצו - מאד

יט עיין לעיל תורה סג ולקמן תורה ד' תנינא פנים לשון רצון, ועיין לק"ה מזוזה ג' ג' שע"י הפנים זוכה למח והדעת

כ מתרצו - תאות

כא בדפו"ר לא ברור, בתרלד ותשכט- הוא, בתרלו ותרצו - היא

כב עיין לעיל ריש תורה מז (ע"ש מיך מקמע בפסוק תמות מכילה ומולי והיה למכול הכוונה כמבואר בתורה נמי שבמקום מוכל הוא נהפך לנמכל ע"ש)

כג מתרצו- תאוות

כד במדבר ו' כו

כה דברים ח' י'

כו מתרצו - תאוות

כז בתשכט - הוא

כח וכנ"ל בתורה מז

כט מתרצו - השלחן

ל מתרצו - השלחן

לא עיין תורה לא אות ט'. וברכות נה. וחגיגה כז. שלמדו מפסוק זה ששלחנו של אדם מכפר

לב שם הלשון חוצפה מלכותא בלא תגא פירוש שמלך העזות נוקמת לעלמה מן כתר המלכות בכח כלל שהעם ישימו מלכון כתר על רמקה עיין תורה כב אות ד' ובלק"מ תנינא תורה א' אות ג', ובתורה פ'. עזות נקראת חוצפה (כ"ל טוטיקון מון פה כי המהות שלה היא שזה שלריך להיות בחון הגה אחה מוסף מוחו פה שלמעלה בכלביט שהם עזי נפש ואיתא בנדליט כל הלקוחת מחוזות

לג מתרצו - השלחן

לד בדפו"ר תיבה זו באות גדול סימן לתחילת עניין.

לה הערת מוהרנ"ת בתקפא

לו מתרצו- תאות

לז ואותיות צד"ק רומז לזה כפי שמבאר עפ"י כהאריז"ל בפרי עץ חיים שער השמירות סוף פ"ה, ובספר טעמי המצוות להאריז"ל פ' ראה מצות צדקה ובשער המצוות להאריז"ל פ' ראה מצות צדקה ד"ה עוד כוונה אחרת.

לח בהקדמת הזהר דף ב' סוף ע"ב.

לט הערה זו נמצאת כבר בדפו"ר

מא זו שיטת האריז"ל בה נוהגים עדות המזרח והחסידים אבל בכתב ב"י היוד פונה לנון.

מב * פרש"י ינון לשון מלכות

מג מתרצו – ונדלדלא (במהדו' קרן הורוביץ החדש תוקן)

מד לשון הגמ' ב"ב נח. עיין פרי עץ חיים הקדמה לשער השבת סוף פ"א

מאמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי

מספה״ק ליקוטי מוהר״ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בברסלב בשנת תקסז אחרי חנוכה פרשת ויחי (בלילה האחרון של זמן קדוש לבנה יד טבת ליל יום ד׳) ונאמרה פסקא פסקא, תחילה ענין פי שנים כרבו (אות א) באמצע השבוע בסעודת ערב (שאכל עם מוהרנ״ת וחתנו יצחק איזיק (ימ״מ טו)) כששמע אחד (משה חינקס) מאנ״ש שאומר ברכת הלבנה בהתלהבות (עין מזה בשיש״ק ח״ב קצו שרמז עליו שזכה לפי שנים כרבו עי״ש) ואז גם סיפר מעשה מצפורים (בחי״מ פב), ובשבת ויחי (בסעודת הבקר כשהגיע אחד שחזר מא״י) אמר ענין שבירת מניעות (אות ד׳) ובמוצ״ש אמר ענין המשכת רוחו של משיח (אות ב׳) (פל״ח וחי״מ נט)

פתיחה

אחר שנתבאר בתורה סה מה היא תפילה בשלימות, מבאר כאן רבינו כיצד אפשר שאדם יזכה לשלמות הכוונה בתפלה מכח רבו ע״י שדבק בו עד שמרגיש עליותיו בכל בחינות הסתלקותו מדרגה לדרגה. שעי״ז זוכה לפי שנים כרבו בכח ואזי ע״י שמוציא כח זה לפועל, זוכה גם לעשות פי שנים מרבו.

הנושא המרכזי בתורה זו הוא ביאור עניין ההוצאה לפועל דקדושה כיצד נעשית, באופן שנזכה להוציא לפועל כל אחד כל מה שיש בכח בנשמתו.

מתבאר כאן יסוד שכל עליה ממדרגה למדרגה, דהיינו הוצאה לפועל של מדרגה, נעשה באופן שיורד אור המדרגה העליונה, להעלות את האדם אליה, וכן בפטירה מעוה״ז לעוה״ב.

ועיקר ההוצאה לפועל של כל דבר דקדושה, תלוי במדת האמת, וצריך שיתבטא בעיקר בדיבור. וצריך שיהיה לו חשק גדול להוציא לפועל את הדבר דקדושה שרוצה, תחילה בדיבור ועי״ז במעשה, כי כשיוצא לפועל בדיבור, בנקל שיצא לפועל גם במעשה.

תורה זו נאמרה שבועיים אחרי חנוכה, וממה שכתב מוהרנ״ת שנאמרה אחרי חנוכה, אולי רמז בזה שיש לה קשר לחנוכה. ואולי רמוז בה שהנרות שהן בחי׳ אור הגנוז, בחי׳ פי שנים, וצריך לפרסומי ניסא לחוץ דייקא, דהיינו להוציא לחוץ מכח אל הפועל, וזהו שחנוכה ימי הודאה דהיינו שלימות הדיבור שמאיר בו אור האמת בשלימות, ועי״ז מוציאים מכח אל הפועל. וזהו שחנוכה בחי׳ ספירת ההוד בחי׳ רגלין כלי הולכה אל החוץ, להוציא לחוץ מכח אל הפועל. להאיר אור הנרות הנפלא מאד עד למקום הנמוך ביותר שהם רגלי התרמודים בחי׳ עד שתכלה רגל מן השוק של התרמודים שאפילו הם יעלו מגשמיות השוק אל הרצון.

ועיין תורה ב׳ תנינא שחנוכה היא להאיר אור ג׳ קוי האמת בד׳ חלקי הדבור.

ליקוטי הלכות

או״ח ח״ב דף קל. ברכת הריח ה׳, מבאר עניין הרצון שעבירה ממעטת אותו ומצווה מחזקת אותו וכל עיקר ההוצאה לפועל מתחיל ברצון ונגמר בתוספת רצון עי״ש

או״ח ח״ב דף קפה: מנחה ג׳

או״ח ח״ג דף רב ראש השנה ב׳ (באות ו) שָׁמַעְתִּי מֹרֵנוּ וְזִקְרוֹנוֹ–לְבָרְכָה: שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַצַּדִּיק הָאֱמֶת – נַעֲשֶׂה מֵהֶם כְּלִי לְקַבֵּל אַחַר כָּךְ בְּתוֹכוֹ קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא, שֶׁהַמְּנִיעָה הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי עַל – יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל אוֹר הַקְּדֻשָּׁה בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה.

יו״ד ח״א דף קלו: הכשר כלים ד׳ (נא אותיות)

יו״ד ח״ב דף כד שבועות א׳

יו״ד ח״ב דף רמט: תרו״מ א׳ רוּחַ דִּילְעֵלָּא שֶׁהִוא בִּבְחִינַת חָכְמָה, כִּי בַּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, כִּי הוּא בְּחִינַת יו״ד רֵאשׁוֹנָה שֶׁהִוא בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה שֶׁבַּמּוֹחַ, הַיְנוּ בְּחִינַת חָכְמָה שֶׁהוּא נִקְרָא קֹדֶשׁ. וְעַל כֵּן אֵין לָהּ שִׁעוּר, כִּי שָׁם בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוּא בְּחִינַת כֹּחַ, בְּחִינַת רוּחַ דִּילְעֵלָּא

ט׳ אלול תשעב עד ט כסלו תשעג

הַנַּ״ל עֲדַיִן אֵין שָׁם שִׁעוּר וּמְדָּה כְּלָל.
ונקרא פי שנים כמבואר בתורה יט עי״ש.
חו״מ ח״א דף יג עדות א׳
חו״מ ח״א דף קנג: נזקי שכנים ג׳
חו״מ ח״ב דף מה: מתנת שכיב מרע ב׳

עוד מבאר שם טעם שהוצאה לפועל ע״י דיבור כי הוא ממוצע כמבואר בתורה יא

שיחות השייך לתורה זו

חיי–מוהר״ן, סימן נט – מאמר ״ויהי נא פי שנים״, (ליקו״מ ח״א) סי׳ ס״ו, נאמר אחר חנוכה תקס״ז; ובשבת נאמר מענין שבירת מניעות המבואר שם (בסעיף ד׳); ובמוצאי–שבת נאמר מענין המשכת רוחו של משיח, המבואר שם (בסעיף ב׳). ובאותו העת, היינו באותו הלילה שהתחיל לומר המאמר הַנַּזְקָר–לְעֵיל, בסעודת הערב, אז סיפר קודם הסעודה המעשה של הציפורים ומזל–טב המבואר במקום אחר (חיי״מ סי׳ פ״ב):

שיש״ק ח״ב רמט – אֲמִירַת הַתּוֹרָה ״וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלַי״ שֶׁבְּלִיקו״מ חֵלֶק א׳ סִימָן ס״ו הִשְׁתַּלְשְׁלָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה חִינְקֶעס, שֶׁאָמַר קְדוּשׁ לְבָנָה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה, וּכְשֶׁשָּׁמְעָה רַבֵּנוּ אֵיךְ שֶׁאוֹמְרָה בְּהִתְעוֹרְרוּת כַּנַּ״ל, אָמַר: הִנֵּה אוֹמֵר הוּא כְּבָר עוֹד טוֹב יוֹתֵר מֵהָרַבִּיי, ״הָאט זָאגְט עֶר שׁוֹין בַּאלְד בָּעסֶער פּוּן זַיין רֶעבִּין״? וּמוֹצְאִים בֶּאֱמֶת אֵצֶל אֶלִישָׁע שֶׁבִּקֵּשׁ פִּי שְׁנַיִם וכו׳, וּמִזֶּה הִשְׁתַּלְשְׁלָה כָּל אֲמִירַת הַתּוֹרָה, וְעַיֵּן שָׁם בַּתּוֹרָה בְּסוֹף סְעִיף א׳ וּבִימֵי מוהרנ״ת סִימָן טו.
אולי אפ״ל מה שדייקא בקידוש הלבנה זכה משה חינקס להתעוררות כזו נפלאה לרמוז לו שהכל מכח רבו כמו הלבנה שכל אורה מהחמה, עוד לרמוז לו שבעניין הלבנה יש תמיד עליות וירידות כמ״ש בקידוש לבנה וללבנה אמר שתתחדש, שבזה רמז לה מה שמבואר בגמ׳ חולין ס׳ לבי מעטי עצמך, שמזה נשתלשל בה עניין המיעוט והחידוש (שמעתי מהריצ״ח) ומזה נשתלשל הדבר הזה בכל ישראל, לכן אם לא יתחזק מאד בירידות יכול להפסיד הכל וכמו שבאמת נעשה עימו בסופו שנעשה חולק גדול על מוהר״ת כמבואר בימי התלאות.

שיחות הר״ן סעיף יד – אֲנִי מְקַנֵּא מְאֹד אִישׁ כָּשֵׁר שֶׁקּוֹרִין ״עֶרְלִיכֶר יְהוּדִי״, כִּי נִדְמֶה שֶׁהוֹלֵךְ בֵּין–אָדָם עִם דַּקִּין וְכַרְכָּשׁוֹת וְאֵיבָרִים כְּשֶׁאָר כָּל הָעוֹלָם, וְאַף–עַל–פִּי–כֵן בֶּאֱמֶת הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי אִישׁ כָּשֵׁר יָקָר מְאֹד אַשְׁרֵי לוֹ. וְהָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין וְאַף–עַל–פִּי שֶׁאֵין לָצֵאת בָּזֶה (בַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר ״וִיהִיו נָא פִּי שְׁנַיִם״ (ליקו״מ ח״א, סי׳ ס״ו, סעיף ד׳)) כִּי צְרִיכִין לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל דַּוְקָא. כִּי אַף–עַל–פִּי שֶׁ״אנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ״ (ב״ק כ״ח:), עִם כָּל זֶה זֶהוּ לְמִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת הַחוֹב. אֲבָל צָרִיךְ שֶׁלֹּא לְקָרֵר דַּעְתּוֹ בָּזֶה בְּמַה הוּא פָּטוּר מֵחֲמַת הָאֹנֶס, רַק לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת ה׳ בְּפֹעַל, (כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בַּמַּאֲמָר הַנַּזְקָר לְעֵיל עַיֵּן שָׁם), אַף–עַל–פִּי–כֵן גַּם זֶה טוֹב כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה שֶׁאֵין רוֹצִין לָצֵאת עִם הָאֹנֶס רַק שֶׁכְּפוּפוֹ חָזָק וּרְצוֹנוֹ תַּקִּיף מְאֹד לְזַכּוֹת לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת ה׳ בְּפֹעַל. וְזֶה הָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאֹד. וְאִם אַף–עַל–פִּי–כֵן הוּא אָנוּס וְאֵינוֹ זוֹכֶה אֶל הָעֲבוֹדָה הָרָצוֹן הַנַּזְקָר לְעֵיל בְּעַצְמוֹ הוּא טוֹב מְאֹד (ראה שיחה״ר סעיף ר״ס – ראיה שהביא רבינו זכרונו–לברכה לדבר):

שיש״ק ח״ב סעיף רמ״ט – כְּשֶׁהָיָה פַּעַם אַבְרָהָם פַּייעס בְּטוּלְטְשִׁין, בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז דּוֹד רַבֵּנוּ, שָׁאֲלָה אוֹתוֹ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ: ״מַה שְׁלוֹם בֶּן אֲחוֹתֵנוּ ׳פְּלוּמָעניק׳״? בְּהִתְבַּוְונָה עַל רַבֵּנוּ, עָנָה לָהּ אַבְרָהָם פַּייעס, שֶׁרַבֵּנוּ אוֹמֵר כָּאֵלּוּ תּוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם. וְסִפְּרָה זֹאת לְבַעֲלָהּ רַבִּי בָּרוּךְ, נַעֲנָה רַבִּי בָּרוּךְ וְאָמַר: ״וְכִי אִם הַצַּדִּיקִים אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אֵינָם צַדִּיקִים?! – הַמַּגִּיד לֹא יָדַע מַהוּ סוֹד אִטֵּר יָד, וְכִי לֹא הָיָה ״הַמַּגִּיד״? אַחַר–כָּךְ כְּשֶׁחָזַר אַבְרָהָם לְרַבֵּנוּ, וְסִפֵּר לוֹ אֶת דִּבְרֵי רַבִּי בָּרוּךְ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: ״אִם–כֵּן נָתְנוּ לִי בְּחִינָה לָדַעַת מַהוּ סוֹד אִטֵּר יָד...״ – ״מִ׳הָאט מִיר גִּיגֶעבֶּן אַ לַיינָען וָואס אִיז אִטֵּר יָד...״. וְאָמַר אַחַר–כָּךְ אֶת תּוֹרָה ס״ו שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן חֵלֶק א׳, וְשָׁם מֻזְכָּר עִנְיַן סוֹד אִטֵּר יָד, עַיֵּן שָׁם. וה״ה: עַיֵּן עוֹד בְּשִׁיחוֹת הָר״ן סִימָן קנ״ב:

שיש״ק ח״ה סעיף תכ״ו – על המובא בליקוטי מוהר״ן ח״א סימן ס״ו מענין שצריך להמשיך האמת מבחינת עלמא דאתי וכו׳, כמבואר שם, שאלו אנשי שלומינו: וכי איך אפשר לזכות לכזה אמת?! ואמרו: רבינו הקדוש בתורותיו ועצותיו כבר המשיך לנו אמת ברור וצח כזה, שאף כיום, אף שאנו כמו שאנו, יכולים אנו בכח זכותו שהשאיר אחריו להמשיך זאת, אם רק נחפוץ באמת במידת האמת:

עד כאן השיחות וכיון שהן רבות ההמשך העתקתי בסוף התורה עיין שם.

הקדמה

הנושא של התורה הוא ביאור עניין ההוצאה לפועל בכלל ובפרט כיצד להוציא לפועל את מה שבכח בנשמתו/[ב] ולשם כך בא לעולם כדי שיצא לפועל בנפשו/[ג], ע״י הרוח המקשר ביניהם, שעיקר הכוונה בזה ע״י הרוח ממללא כח הדיבור שהוא הגדר אדם, להוציא לפועל מתוך בחירה (כמבואר בתורה שעיקר ההוצאה לפועל היא בדיבור).

רבנו פותח בביאור בקשת אלישע מאליהו הנביא ויהי נא פי שנים ברוחך אלי דהיינו שביקש לזכות מכח רבו ליותר מרבו, ומבואר בזוהר ובדרשות הר״ן כי בשעת ההסתלקות זוכה האדם לתוספת רוח מה שאין לו בחייו וממנה יכול התלמיד לזכות לפי שנים. דהיינו שנכפל הבכח שלו וניתן לו כח להוציא לפועל פי שנים כרבו.

[ב] **עיין ערבי נחל** ריש פרשת ויקהל שכל הנרנ״ח של אדם הם בכח ובמעשה דיבור ומחשבה וכוונה מוציא אותם לפועל ומיד באותו היום כשישן עולים למקומם בג״ע (וכדברי האור החיים בראשית מז כט) ועפ״ז מבאר מאמר חז״ל המלבין פני חבירו אין לו חלק לעוה״ב שאין הכוונה לגמרי אלא אותו ניצוץ השייך לאותו היום נפגם ואינו עולה לעוה״ב אלא לסט״א. משמע לפי הערבי נחל שהנשמה בכח ושכר עוה״ב הוא הבפועל.

[ג] **כמבואר** הרבה פעמים בפתחי שערים לרבי יצחק חבר שהאדם עצמו הוא הרוח שבו שבה מאירה הנשמה עמ״נ שהרוח שהוא ממוצע ומקשר בין הנשמה לנפש יאיר אור הנשמה בנפש ויתקנה. עי״ש נתיב אורות אח״פ וא״ק פתח יג. ונתיב שבירת כלים פתח כ׳.

וקושר רבינו לעניין זה את המבואר בזוהר על הפסוק נח נח שרמוז בזה שלצדיק יש שתי רוחות אחת בעוה״ז ואחת בעוה״ב, וע״כ נכפל שמו בתורה וכגון נח נח ואברהם אברהם משה משה ועוד. האריז״ל מבאר את הזוהר הזה בשער מאמרי רשב״י/ד\ ששתי הרוחות הכוונה לשתי נשמות/ה\ שיש לאדם בעת יצירתו כשנפח בו הש״י נשמה בקרבו, שמאירות לו מבינה עילאה (היא הנקרא עוה״ב ועולם התשובה, וממנה נמשך חיות דקדושה לעבוד את הש״י). נשמה אחת היא נעלמת ומכוסה והיא בחי׳ מקיף מעל ראשו הנקרא צלם/ו\. ואחת שוכנת בתוכו מלובשת ברוח שבלבו. נמצא שהן שתי בחינות אחת רוח דלעילא המכוסה ממנו והשניה רוח דלתתא המחייה המתלבשת ברוח החיים שלו.

וכך זה נשאר אצל צדיקים שלא פגמו או עכ״פ תיקנו מה שפגמו. ובמצב כזה אזי המקיף שהוא הנשמה שמעל ראשו, מקבל שפע מוחין מבינה עילאה/ז\ (שהוא מזלו של האדם במחצב הנשמות/ח\) ומריקה לנשמתו המלובשת ברוחו (ורוחו מאיר לנפשו שנעשית עי״ז נכספת ומשתוקקת אליו ית׳ תמיד) ועי״ז זוכה לבניין המלכות ותיקון נפשו.

אבל סתם אדם אזי בעוונותיו מפיל את נשמתו שבתוכו למטה לתחת רגליו, וגורם עי״ז ירידה לשתי הנשמות כי התחתונה יורדת לקליפות ומה שנחסר בראשה נכנס הצלם להשלים, וכשיורד ויוצא כל הרוח שבו למטה ואזי כל הצלם נמצא בתוכו, ואזי אין לו שום מקיף לקבל על ידו חיות מלמעלה (והוא כבהמה בלא צלם אדם). ואח״כ אם ממשיך בעוונותיו אזי גם הצלם יורד ויוצא למטה עד שיוצא כולו ולא נשאר לו חיות ועל זה נאמר ונכרתה הנפש ההיא.

נמצא שבכל עוון כיון שעל ידו יורדת נשמתו למטה, אזי היא מתרחקת ממקור החיים, ונתמעט שפע מוחין וחיות שמקבלת מלמעלה, עד שאצל רשע כל שני חלקי נשמתו ירדו לקליפות ואין לו שום חיות דקדושה כלל. כי לא נשאר כלום שיקבל וישפיע לו חיות ממקור החיים ועל זה אמרו חז״ל רשעים קרויין מתים בחיידהם.

לא נתבאר בדבריו החילוק בין הזמן שעדין חלק מהצלם מקיף אותו לזמן שכל הצלם נכנס בתוכו, וכן כשכל הצלם בתוכו לבין כשכמעט כל הצלם כבר ירד למטה. משמע שכל זמן שאפילו מעט מן הצלם בתוכו עדין לא נכרתה נפשו ממקורה אע״פ שהיא כבר רחוקה מאד. אמנם כל זמן שחלק מהצלם עדין מקיף מסתבר שהוא חילוק גדול ממדרגתו כשנכנס כל הצלם בתוכו, וכמבואר בתורה נז אות ו׳ שע״י הצלם האדם הוא גדר אדם וכשסר צילו אזי יורד למדרגת בהמה. ועי״ש שעיקר הצלם היא חכמת הבורא המאיר בפניו.

ד **שער מאמרי** רשב״י (בפ׳ נח על מאמר הזוהר בתוספתא דף נ״ט) למה נח נח תרי זמני אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשכח בכלהו צדיקי משה משה יעקב יעקב אברהם אברהם שמואל שמואל וכו׳ וכתב רבינו זלה״ה וז״ל, הענין הוא כי החלק הנקרא רוח אין לו רק בחינה אחת הבאה מן ז״א הנקרא תפארת, אבל החלק הנקרא נשמה הבאה מן הבינה יש לה ב׳ בחינות הא׳ היא בהיותה למעלה במקום ראשו של ז״א ששם האורות סתומים ומכוסים כנודע. והב׳ היא ברדתה למטה ובהתפשטה בגופו דז״א מן החזה שבו ולמטה כי שם נפסק ונשלם יסוד דאימא שהיה מכסה האורות ושם נתגלו האורות משם ולמטה. ולכן הנשמה משתנית ברדתה שם אל מקום הגילוי בבחינה אחרת:

.....ואמר ונשמות אני עשיתי פירוש כי הנה שתי בחינות עשיתי בנשמה, ואמר נשמות מיעוט רבים שנים האחת היא המשכת בינה מראש ז״א עד החזה במקום הסתום. והשנית היא התפשטותה למטה מן החזה במקום הגילוי אז צריכה אל הרוח הבא מבחינת ז״א שיעטוף וילביש אותה ולא תשאר הנשמה בגילוי וזמ״ש ונשמות אני עשיתי ולכן רוח מלפני יעטוף את בחינת השנית שעשיתי בנשמות, ומ״ש כאן בזוהר דכל צדיק וצדיק אית ליה תרין רוחין לא דק בלישניה והכונה היא על שתי בחינות הנשמה כנז׳. ואפשר שלהיותם בז״א קראם רוחין וזמ״ש חד בעלמא דין ז״א שהוא במקום הגילוי וחד בעלמא דאתי בינה שהוא במקום הסתום:

ה **עי״ש** שמבאר מדוע נקרא רוח אע״פ שבאמת היא נשמה, כיון שההתגלות שלה היא ברוח העוטף אותה למטה עי״ש.

ו **בכלליות** הצלם הוא חיצוניות הנשמה ובכהאריז״ל מאריך לבאר בדיוק כיצד הם ג׳ בחי׳ צ׳ ל׳ מ׳.

ז **וזה לשונו** שם בסוף דבריו– הצדיקים נשמתם התחתונה שוכנת תוך גופם, ונשמתם העליונה עומדת צל על ראשו בסוד אור מקיף ומשם שואבת לו חיים מלמעלה תמיד ומריקה אל נשמתו אשר בתוכו, ויש לו תמיד תרין רוחין חד בעלמא דאתי היא העליונה שהיא בסיתום למעלה מן החזה, וחד לתתא בעלמא דין מן החזה ולמטה במקום הנגלה אשר שם בנין הנקבה מלכות הנקראת עוה״ז, וזהו סוד משה משה שמואל שמואל וכו׳:

ח **עיין שערי קדושה** למהרח״ו חלק ג שער ה באיכות הנבואה מה ענינה: הנה נתבאר כי אור אחד הוא בצורת אדם מתפשט בכל ארבעה עולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, עד סוף ארבעה יסודות העולם השפל, והוא מתדבק באורות אדם העליון הנקרא עשר ספירות, והם מתלבשים בזה **האור הנקרא אור מחצב הנשמות, וכל נשמות התחתונים כלולות שם, וברדתם בעולם הזה להתלבש בגופות מניחות שרשיהם דבוקות במקורם אשר משם חוצבו, וענפי השרשים ההם לבדם הם יורדים בדרך התפשטות לבד ומתלבשות בגופות בעולם הזה** כדמיון ענפי האילן שהן דבוקות ומושרשות בגוף האילן ממש וכופפות עצמן למטה, ונוגעות בקרקע עצמו בעודן נאחזות בגוף האילן, וכאשר האדם חוטא חטא הראוי להכרת, נכרת אותו הענף מגוף האילן ונשאר נפרד ממנו ועומד בעולם הזה כרוח הבהמה, וזהו סוד הכרת תכרת הנפש ההיא. וזהו סוד כי האדם עץ השדה:

וזהו סוד מה שכתוב בצדיקים שנכפל שמם, אברהם אברהם, יעקב יעקב, משה משה, אחד כנגד בחינת השרש הנשאר למעלה דבוק באילן, **וזהו הנקרא מזלו של האדם. וכמו שאמרו רבותינו ז״ל (מנחות דף כ״ט ע״ב) שראה משה רבינו ע״ה מזלו של רבי עקיבא יושב ודורש וכו׳. כי ממנו נוזל השפע אל הענף שירד ונתלבש בגוף:**

נמצא מבואר שרוח דלעילא ורוח דלתתא הן שתי בחינות בנשמת האדם, ומבואר שנשמה שלמטה תמיד יש לאדם להחיותו לכל הפחות שלא ימות. וכל מדרגות הקדושה הן עד כמה נשאר לאדם הנשמה העליונה שעדיין לא נכנסה לגופו ועי״ז החלק המקיף שלו דהיינו הצלם אדם שמקבל מבינה ומריק לנשמתו הפנימית גדול יותר וקרוב יותר למקורו. ומדרגת בהמה היא עד כמה יש לו בכלל רוח דלתתא מנשמתו.

ולפ״ז מאירים דברי מוהרנ״ת בלק״ה ברכת הריח ה׳ שעבירה ממעטת את החשק דקדושה, ומצווה מרבה אותו, כי העבירה מפילה את הנשמה שבתוכו ומצווה בכוחה להעלות אותה, אלא שכיון שכבר פגם אזי צריך את הצדיק עי״ש בעיקר באות ה׳.

עוד לפי זה מאירים דברי רבינו ששם את כל הדגש על הדיבור דייקא שבו תלוי ההוצאה לפועל ולא על המעשה, כי הדיבור הוא רוח ממללא (שבו מתלבשת הנשמה הפנימית) דהיינו כח הדיבור המוציא מכח אל הפועל אבל הנפש היוצאת בדברו היא כבר בחי׳ הפועל היוצא.

ולכאורה לפי דברי האריז״ל הנ״ל לסתם אדם כמעט אין רוח דלתתא כי רובה בקליפות וגם רוח דלעילא שלהם רחוקה ממקור החיים. וכל שכן אם סר צילו אזי אין לו שום מקיף והוא כבהמה.

ונראה שעל כן הקדים רבנו להביא את המעשה מאליהו הנביא שחידש שבעת ההסתלקות יורדת רוח דלעילא לאסוף את האדם וזה זמן מסוגל לקבל ממנה פי שנים. נמצא שגם מי שפגם יש לו תיקון ע״י שמתקרב ודבק בצדיק לקבל תיקון לנשמתו שבתוכו דהיינו להעלותה בחזרה למקומה הראשון ע״י הרוח של הצדיק שנעשית לגביו בחי׳ רוח דלעילא שנחסרה ממנו בעוונותיו. נמצא שכשהוא אצל הצדיק אזי חוזר להיות לו שתי רוחות וחוזר ומאיר לנשמתו שבתוכו השפע ממקור החיים דרך הרוח דלעילא של הצדיק. (עיין בזה לק״ה הכשר כלים ד׳ אות ג׳ וז׳ שמי שפגם אין לו תקנה אלא ע״י הצדיק)

כי הצדיק שלא פגם בנשמתו אזי כל חלקה הנסתר עומד מקיף מעליו ושואב ממקור החיים ומריק לתוכו לרוח דלתתא שלו חיות וחשק ורצון נפלא אליו ית׳ והוא כמו שלהבת הנר העולה מאליה שכל כולה השתוקקות למעלה. (ונ״ל שזהו מנהג המדורות בל״ג בעומר, כי בחיים חיותו אזי הצדיק כולו אש להבה אליו ית׳, כמ״ש באידרא/ט\ (זוהר ח״ג רפח.) בחד קטירא איתקטרנא, ולאחר הסתלקותו עושים זכר ודוגמה לרוח דלתתא שלו שכולה שלהבת, במדורה שהיא אש שכולה התלהבות לעלות למעלה.

ומי שדבק בו בשעת הסתלקותו מדרגה לדרגה מקבל ממנו הארה מרוח דלעילא שלו חיות ורצון וחשק נפלא לקדושה, וע״י שעושה בכח זה מצווה מוציא מכח את הפועל את החיות הזו ונעשה לו ממנו כלי לנצח חלוקה דרבנן לעוה״ב. וגם בעוה״ז נוסף לו רצון וחשק לעבוד״ה כמבואר בלק״ה ברכת הריח שבכל מצוה נוסף חשק ורצון לקדושה ובכל עבירה נפגם החשק לקדושה.

ומזה בא רבינו לבאר סוד עניין ההוצאה לפועל דאמנם כל דבר חדש אפילו רק בצורתו החיצונית הוא בחי׳ הוצאה לפועל (לק״ה הכשר כלים ד׳ ז׳ ד״ה כי בעניין), כגון כלי הנעשה מבול עץ וכ״ש אש היוצא מגפרור, אבל עיקר ההוצאה לפועל היא התשובה ודעת ואמונה ושכל לעבוה״ש, שכל זה הוא תיקון הנפש והכנת כלים לעוה״ב, שזה תכלית עוה״ז, והבכח של כל זה נמצא ברוח דלעילא של האדם הקשורה למקור החיים והמוחין דהיינו להקב״ה שעי״ז האמונה ודעת והחיות בעבוה״ש.

לכן עיקר ההוצאה לפועל דקדושה היא בדוגמת המבואר אצל אלישע, שמכח הרוח דלעילא שירד לאסוף את אליהו, זכה אלישע להוציא לפועל בשלימות ופי שנים. ורבינו מבאר שעניין ההסתלקות באופן הזה שרוח דלעילא יורד להעלות את האדם, נעשה בכל עלית מדרגה, ולכן אפשר לזכות לפי שנים מהצדיק גם בכל עת שעולה מדרגה, ואצל צדיק אמת שהוא תמיד בהתחדשות, הרי בכל עת שבא אליו ודבק בו יכול לזכות לפי שנים.

ולכאורה קצת צ״ע בזה כי סוד ההסתלקות בבחי׳ תוסף רוחם יגוועון מבואר בספרים, עיין **אור החיים** ריש פרשת ויחי, עפ״י האריז״ל (הובא בקיצור גם בערבי נחל הנ״ל) שלכל אדם יש צלם שהוא ניצוץ נשמתו ובו ניצוצות כמניין ימי חייו ובכל יום כשהוא ישן עולה הניצוץ של אותו היום מתוקן או פגום כפי עבודת האדם באותו היום ובשעת הפטירה חוזרים ויורדים אליו כל ימי חייו הנ״ל והם רוח דלעילא שעליה כתוב תוסף רוחם יגוועון עד כאן קיצור דבריו. ופשוט שאין כוונת האור החיים לרוח דלעילא הנ״ל/י\, שהיא בחי׳ נשמתו העליונה שהיא בכח שתמיד נשארת בכח כי הוא רוח גדול מאד וא״א להוציא כולו לפועל, אלא הכוונה לכלים שהם בחי׳ חלוקא דרבנן שהכין הצדיק במעשיו הטובים שעל ידם יזכה בשכרו בעוה״ב, וזה שיעקב אבינו הרגיש ביום פטירתו תוספת המרובה כי באו ימי השילום וע״כ קרא ליוסף אליו.

ט **עי״ש** ביאור המתוק מדבש – בקשר אחד נתקשרתי ונתדבקתי בהקב״ה, רוצה לומר רבי שמעון העיד על עצמו שכל ימי חייו כל יום ויום ע״י עסק התורה והמצוות היה עולה מדרגה אחת עליונה משל אתמול והיה מוסיף עוד קשר חדש באהבתו למקום.

י **כי נמצא** ששתי הרוחות הן הפועל ולא בכח. וכן קשה כיון שכבר היה בעוה״ז מדוע כל כך לא יכול לסבול עוה״ז. גם קשה דבשלמא רוח זה הוא הרוח שיורד לאסוף את הצדיק בפטירה כמבואר שם אבל שהוא הרוח שמעלה אותו גם בכל דרגא ודרגא קשה לומר.

ונראה שבעת הפטירה מצטרפים כמה בחינות היורדים לאסוף את הנפטר אחת כמבואר באור החיים כידוע שגם קרובי משפחה באים אז. ועוד עיין עץ הדעת טוב למהרח״ו (כי תשא עה״פ וראית את אחורי) שתוסף רוחם יגוועון הכוונה להשכינה שיורדת לאספו (וצ״ע קצת עיין תורה סז סוד הפסוק כבוד ה׳ יאספך שהיא השכינה שיורדת לאסוף כל אדם בשעת פטירתו ולכאורה הם דברי המהרח״ו ושם רבינו לא הזכיר את הפסוק תוסף רוחם יגוועון וגם לא בלק״ה השייך לה) וידוע שהשכינה היא כנסת ישראל מחצב הנשמות נמצא שגם רוח דלעילא יורדת לאספו. ובזוהר וישב הנ״ל מבואר שהוא רוח שנתווסף לו בעת הפטירה שעל ידו יש לו כח לראות את השכינה. עוד בסוד הפסוק תוסף רוחם יגועון עיין לק״ה ברכת השחר ג׳ כג עד כז (בביאורו שם עניין שם העצם ושם הכינוי). בלקוטי מוהר״ן לא נזכר פסוק זה אלא בתורה קט עי״ש.

וכן בכל הסתלקות בכל מדרגה יורדת הרוח דלעילא הנ״ל להעלותו וכדמצינו בתשובה אלא שבכל מדרגה לא מתגלית לאדם אלא כפי אור המדרגה העליונה שאליה באה הרוח להעלותו, והכי נמי עוה״ב יורד להעלות את מי שהגיע זמנו לעלות מדרגה, מעוה״ז לעוה״ב. ואגב זה, גם מאיר אור אמת נפלא, למי שדבוק באותו צדיק שהגיע זמנו להסתלק.

מה שכן נראה ללמוד מביאור האור החיים הנ״ל לעניין שלנו, נראה שבכלליות כל יום הוא בחי׳ הוצאה לפועל כי בוודאי עניין ההוצאה לפועל אינו בפעם אחת אלא בכל פעם מאיר לו איזה הארת אמת מרוח דלעילא וצריך להוציא אותה לפועל במעשה מצווה או תורה דהיינו תיקון הנפש שעי״ז נעשה לו חלוקא דרבנן לזכות בו לתענוג עוה״ב לעתיד לבוא. וזה שבאר האור החיים עפ״י האריז״ל שכל יום הוא ניצוץ מהצלם של האדם שצריך לתקנו באותו היום וכפי מה שנעשה ממנו באותו היום כך הוא עולה למעלה לעוה״ב, נמצא בכלליות ההוצאה לפועל היא בכל יום. אמנם יש עוד בחינה שהיא המבואר בתורה זו והיא שכל פעם שבא לצדיק זוכה להארת אמת גדולה ממנו וצריך להוציא אותה לפועל כנ״ל באיזה מצווה כדי שתיכנס בכלי ולא תאבד ממנו. אלא שמסתבר מאד כיון שהארת האמת שמקבל מהצדיק הוא גדול מאד לכן לא בפעם אחת מוציא אותה לפועל אלא בכמה פעמים וכשגומר אזי צריך לבוא לצדיק שוב ולקבל ממנו הארת אמת חדשה.

נמצא כשיורדת רוח צדיק האמת להעלותו אזי כפי רום מדרגתו מאירה לו הרוח אור עצום ונפלא וא״כ קשה איך תיהיה הרוח הזו בחי׳ רוח דלעילא לתלמיד לתקנו (ועיין לק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳/יא\ שמוהרנ״ת מתקשה בזה ומתרץ שבהעלם ובאיתכסיא מקבל בכל פעם שבא אליו וכו׳ עי״ש.)

ועיין לק״ה הכשר כלים ד׳ ז׳ שגם אחר פטירת הצדיק אפשר לזכות לפי שנים אפילו גדול יותר על קבר הצדיק, כי אחר הפטירה הוא עולה עוד יותר גבוה. עוד עי״ש אות ח׳ שאע״פ שבתורה נאמר שהתלמיד זוכה לפי שנים אבל באמת כל שכן הצדיק שזוכה לפי שנים עוד יותר גבוה, ופי שנים שזוכה התלמיד הכוונה כלפי מדרגת הצדיק קודם שעלה יותר עי״ז.

ואור המדרגה שאליה עולה הצדיק מאיר בתלמיד ונדבק בו הארת אמת נפלאה שנותנת לו תוספת גדולה בבכח והארת אמת נפלאה להיות מוציא לפועל כל דבר שבקדושה וכמבואר בפנים שכל ההוצאה לפועל דקדושה תלויה בהארת האמת.

וצ״ע לכאורה כל רב כיון שהוא גדול הרבה מהתלמיד אזי בהסתלקותו אפילו ממדרגה למדרגה יכול התלמיד לקבל אור גדול של אמת מהמדרגה העליונה של הרב שיורדת להעלותו אליה ויזכה לבחי׳ פי שנים כרבו באותה שעה. ולכאורה זה פשוט ממה שאמר וזה בחי׳ הקבלת פני רבו שזו מצווה שנאמרה לגבי כל תלמיד ורבו. אלא שאינו דומה צדיק סתם לצדיק האמת כמבואר באות ד׳ שיש נחשק למעלה מנחשק בחי׳ ט׳ נקודין ויש נקודת האמת בין הצדיקים שהוא קמיץ וסתים (בחי קמץ בכתר), וצדיק שתחתיו אפילו גדול ביותר (בחי׳ פתח בחכמה) הוא כיחס החכמה אל הכתר. ועיין תורה רעח אמר יש צדיק שאין לו במי לקנא אלא בהקב״ה בעצמו.

והצדיק, כשיורד רוח דלעילא שלו לאספו ולסלקו, אזי בשעת ירידת הרוח דלעילא למטה זוכה להשגה עצומה יותר ממה שהיה לו עד עתה, ואזי נשאבת נפשו אחר תענוג עוה״ב, דהיינו מדרגה הבאה ומסתלקת אליה, ויש בזה מדרגות, שהגדולה שבהן היא מיתת נשיקה (כמבואר במכתב מאליהו). ועיין בתורה סז עה״פ כבוד

א **לק״ה הכשר כלים** הלכה ד אות ג׳ – וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁהִיא גְּבוֹהַּ מֵהַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד שָׁם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְשׁוּב לְשָׁרְשׁוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁיְּקַבֵּל חַיּוּת וְתִקּוּן מִמָּקוֹם הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר. וְעַל כֵּן בָּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְהִתְתַּקֵּן כִּי אִם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי וְכָל מַה שֶּׁפָּגַם וְקִלְקֵל יוֹתֵר הוּא צָרִיךְ רַבִּי גָּדוֹל יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה 'מֵישָׁרָא' וְכוּ'. וְעַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק בְּכָל פַּעַם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה לִבְחִינַת פִּי שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה וְחַיּוּת מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ וְעָלְיוֹן מְאֹד בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְהִתְתַּקֵּן בְּכָל פַּעַם אַף אִם עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי בְּעִנְיַן פִּי שְׁנַיִם הַנַּ״ל יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נָמוּךְ וְקָטָן בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד וְיוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ נְקֻדָּה כְּטִפָּה מִן הַיָּם מִקְּדֻשַּׁת וּמַעֲלַת רַבּוֹ, אַף עַל פִּי כֵן דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֱמֶת וְיַצִּיב, כִּי אַף עַל פִּי כֵן אִם הוּא רָגִיל לִפְנֵי רַבּוֹ בְּכָל פַּעַם מְקַבֵּל נַפְשׁוֹ בְּהֶעְלֵם וּבְאִתְכַּסְיָא, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו חַיּוּת וּקְדֻשָּׁה מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל רַבּוֹ וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהִתְתַּקֵּן וּלְהִתְתַּקֵּן,

ה׳ יאספך דמשמע שכל אדם נפטר באופן הזה וקשה הרי אפילו דוד המלך נפטר ע״י מלאך המות כמבואר בשבת ל: וצ״ל שאע״פ שאת עצם המיתה עושה מלאך המוות אבל ההסתלקות עצמה נעשית כנ״ל וצ״ע.

ועיין שער הגלגולים הקדמה לב (לקמן בהערות) הובא גם בלק״ה הכשר כלים ד׳ לג שויהי נ״א פי שנים ברוחך אלי שביקש אלישע הכוונה שביקש שיתעברו בו נדב אביהו ר״ת נ״א. נמצא לפי זה שכל הארת אמת שמאירים לאדם היא שמתעברות בו נשמות גדולות ועי״ז זוכה להארת אמת גדולה יותר. אמנם עי״ש הקדמה לא שאליהו בעצמו זכה להרבה יותר מזה, כי נדב ואביהו היו נפש דאצילות וע״י שזכה בהם, זכה עוד גם לרוח דאצילות, דהיינו בריתי שלום עי״ש.

הקרקע להוצאה לפועל

הקרקע להוצאה לפועל היא המתקת החרון אף שיש בראשיתה, כי מיד כשמראים לאדם אמת, מיד יש עליו קטרוג, על שלא מתנהג כפי האמת שהאירו לו, לכן תחילה צריך להמתיק את הדין הזה ובעיקר ע״י הזהירות מכעס, כי כעס שלמעלה גורם לאדם ליפול בכעס. עוד ממה שמבואר שתיקון שהעשן מזיק לעינים דהיינו להסתכלות אליו ית׳ בבחי׳ שברו על ה׳ אלקיו, מבואר שעיקר תיקון הכעס הוא ע״י תיקון העינים, דהיינו ההתחזקות באמונה ובטחון, שהם לעומת עשן הכעס המזיק לעינים. וכן מבואר בתורה י׳ אות ו׳ בשם הספרי שעיקר החרון אף תמיד הוא על ע״ז דהיינו פגם אמונה, פגם ההסתכלות הנ״ל.

ותיקון הכעס עי״ז מתברר עשן הכעס לרוחו של משיח. נמצא שכל הוצאה לפועל מתחיל מתיקון בחי׳ משיח אצלי ורק אז יש לי שתי רוחות לפתוח אותן ולהוציא לפתוח אותן ולהוציא לפועל. וכמבואר גם בסוף התורה במעשה מחסיד שרצה שזה בר״ה לאיזה אמת ומיד נעשה עליו חרון אף והשתלשל באשתו שהקניטה אותו והוא קיבל באהבה ויצא מהבית וע״י שנתברר עשן הכעס לרוח, זכה לשתי רוחות ועל ידן זכה לפרנסה.

ההוצאה לפועל

אחרי שכבר יש שתי רוחות כח ופועל אזי צריך לפתוח ולהפריד הפועל מהכח. עניין ההוצאה לפועל הוא בסוד הפסוק פותח את ידיך, ובסוד האות א ושני השמות הויה אדני שבשילובן יש י׳ בראש וי׳ בסוף ושש אותיות באמצע, שהן בחי׳ ו׳ שהוא צורת פתח הנ״ל של פותח את ידיך. והשש אותיות רומזות לג׳ בחינות שיש במחשבה תחילה דהיינו מקום ציור וזמן וכן ג׳ בסוף המעשה. (שרומז לרוח שהוא זעיר אנפין שהוא בחי׳ תפארת שיש בה שש קצוות)

ויש בזה עומק שלא נתבאר בתורה אלא בלק״ה הכשר כלים ד׳ אות ג׳ ואות יב שם מבאר מוהרנ״ת את דברי רבנו בסוף אות ב׳ בעניין המצווה ועבירה שנעשה בבחי׳ פותח את ידיך דהיינו הוצאה לפועל. ומבאר שעיקר ההוצאה לפועל נעשית תחילה ע״י שחוזר הפועל אל הבכח. ושזה בחי׳ תשובה שחוזר אל השרש להוציא מחדש מכח אל הפועל ועי״ז לבטל את פגם ההוצאה לפועל שהיא נפילת פתיחת הידים שהפיל בעוונותיו.

וצ״ע בזה כגון בבריאת העולם שהיה רק בכח והפועל כלול בו וההוצאה לפועל היתה ע״י בחי׳ פותח את ידיך, בלא חזרת הפועל אל הבכח תחילה. ונראה שכל הוצאה לפועל עולה הפועל אל הבכח דהיינו המדרגה שנמצא בה עולה אל המדרגה שמעליה ונכלל בה ואז מתחיל הפירוד והוצאה לפועל. וזה בחי׳ שאור המדרגה העליונה יורד להעלות את התחתונה שמאיר לה את האמת משם ואזי עולה ונכללת בה דהיינו הפועל בבכח ואזי מתחיל הוצאה לפועל חדשה. ואין להקשות מבריאת העולם כי אופן הנ״ל של הוצאה לפועל הוא גם בראשית כל ראשית, במלכות דא״ס שהיא בחי׳ דקה מן הדקה של זולתו ית׳ דתחילה כשיצאה לפועל להיות עוד יותר זולתו, כדי לברא עולם המעלים אותו, אזי עשה חלל והמציא את ההסתרה אבל כשרצה להאיר בה את האמת כדי שתתגלה בה מדת רחמנותו ומדת מלכותו אזי נעשה כנ״ל שעלתה המלכות לבינה להכלל בה וחזרה ונפרדה ממנה בסוד הלידה והוצאה לפועל.

עוד עומק בעניין ההוצאה לפועל נראה שמתחדש בלק״ה כי בתורה עצמה משמע שההוצאה לפועל היא עניין של פירוד בלבד ובלק״ה (הכשר כלים ד׳ ג׳) מחדש שבצד הקדושה העיקר זה הקשר והחיבור שנשאר בין הבכח לבפועל אחרי הפירוד וזה להבדיל מהוצאה לפועל של עבירה ח״ו ששם היא פירוד בלבד בבחי׳ נרגן מפריד אלוף.

וכנ״ל שנראה שלמד מביאור האריז״ל הנ״ל לתוספתא בזוהר פרשת נח הנ״ל ששם טמון כל סוד השתי רוחות דלעילא ודלתתא. ושם מבואר שכל מעלת הצדיק שרוח דלתתא שלו במקומה אצלו שעי״ז גם הרוח דלעילא דהיינו הצלם שלו לא נתרחק ממקורו ומשפיע לו מוחין כל הזמן/[יב].

[יב] **יותר ביאור** על היחס בין רוח דלעילא לרוח דלתתא הנ״ל ראיתי בכמה מקומות בביאור הרמ״ז על הזוהר שמבאר עפ״י תוספתא הנ״ל כמה עניינים ומתוך דבריו מתבאר עומק נוסף ביחס שביניהן. עיין בפירושו לפרשת וירא קא. – הרב שפי׳ על תוספתא דנח בענין תרין

(בעניין הכח והפועל יש עניין שקשה להבין, כי בתחילה עה״פ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים משמע שימין הוא שמים והם בכח כלפי הארץ שהיא שמאל ואח״כ בסוף אות א׳ מזכיר עניין האיטר יד ומשמע שם לכאורה שדווקא אצל איטר שכיון שכוחו בעיקר ביד שמאל נמצא עיקר ההוצאה לפועל שלו היא בשמאל ונמצא שימין אצלו היא בכח. אבל אדם רגיל שכוחו בעיקר בימין, אזי הימין שלו, בו נעשה עיקר ההוצאה לפועל, ונמצא אצלו השמאל הוא הבכח וצ״ע.)

עיקר ההוצאה לפועל ע״י דיבור אמת

רבנו מבאר שהוצאה לפועל תלויה בדיבור דייקא, כי כל עשיה יוצאת לפועל תחילה בדיבור. כגון שרוצה לנסוע לצדיק אזי תחילה חושב במחשבתו כיצד יוציא לפועל רצונו ואז עדיין כל הפועל כלול בבכח. ואח״כ שפתיו רחושי מרחשן את כל מחשבתו ואזי יוצא הפועל לגילוי בבחי׳ דיבור בלבד, אבל המעשה עדיין כלול כולו בדיבור, וכשמתכוון בדיבורו באמת להוציא את הדבר לפועל אזי באה בפועל לידיו, אזי יוצא הפועל מהבכח אלא שעדיין הם מחוברים. וכשעושה מעשה בפועל, אזי פותח את ידיו ויוצאת מחשבתו ודיבורו לפועל להתגלות גשמית בעשייה.

עניין ההוצאה לפועל ע״י דבור דייקא נתבאר לעיל בתחילת ההקדמה עפ״י עניין התרין רוחין שיש לצדיק ונתבאר שם שרוח דלתתא היא חלק הנשמה המלובש ברוח הלב ועי״ש שמקבל מהרוח דלעילא שהיא חלק הנשמה המכוסה אזי מאיר בנפש לתקנה, ונמצא שעיקר הרוח דלתתא היא הבחי׳ רוח שבאדם ורוח הינו רוח ממללא כח הדבור בדעת שניתן לאדם. לכן עיקר ההוצאה לפועל היא בתיקון הדיבור ואזי מוציא נפש מתוקנת בבחי׳ נפשי יצאה בדברו. (ויתבאר יותר לקמן)

תיקון הדיבור מתחלק לשני שלבים–

שלב ראשון הוא תיקון הבחי׳ בכח של הדיבור, דהיינו שלימות אותיות הדיבור שיהיה כולו לה׳ ית׳ בלא פניות. וזה מכונה שלימות אותיות הדיבור, דהיינו להוציא ממחשבה לדיבור בכח, וזה נעשה ע״י הארת אמת. והשלב השני הוא להוציא את הדיבור בפועל בשלימות, וזה נעשה ע״י התגברות החשק.

מה נקרא דיבור שלם, בזה לכאורה יש להספק בכוונת רבינו האם הכוונה להרהור הלב שכבר נקרא דיבור שלם או שדווקא דבור בקול ממש נקרא דיבור.

כי באות ד׳ רבינו מבאר שתחילה הדיבור תקוע בגרון בבחי׳ מיצר הגרון בחי׳ גלות הדיבור וכמו מה שנקרא היזוריק, דהיינו צרוד, ולפ״ז משמע שמדובר שהוא כבר הרהור הלב שצריך להוציאו בקול היוצא מהגרון דהיינו חיתוך הקול לאותיות בה׳ מוצאות הפה. אלא שקשה לפרש כן כי מבאר שכאן מדובר שצריך לעשות ניקוד לאותיות דמשמע לפ״ז שמדובר בבכח של הדיבור שקודם הרהור הלב.

ונראה שאותיות הדיבור הכוונה לדבור בכח קודם חתוך האותיות, וכמבואר בספרים/[ג] יסודם בספר היצירה וביאורם בשער רוח הקדש להאריז״ל שכח הדיבור הוא כח אלקי בנשמה בחי׳ רוח ממללא שיש בה כב אותיות רוחניות ומכח זה נעשה חיתוך הדיבור בפועל דהיינו חיתוך הקול בה׳ מוצאות הפה/[ד].

ונמצא שהארת האמת באותיות הדיבור הכוונה לדיבור בכח, וכ״ב אותיות שבנשמה הכוונה לרוח ממללא ובה צריך להאיר אמת מהנשמה שהיא הרוח דלעילא, דהיינו להאיר אור האמת בשרש האותיות קודם צרופן (עיין בהקדמה לאות ג׳) היכן שעדיין אין שום אחיזה לסט״א בהן כמבואר במהרש״א קדושין ל׳ שבאותיות אין לו לנחש אחיזה עי״ש. ואזי כשאין לו מקום לינק נופל הרע שבמדות שהן בלב משכן הרוח, ואזי אותיות הדיבור בשלימות ורק צריך חשק להוציאן לחוץ.

נמצא לפ״ז שהוצאת הדיבור עצמו מהגרון אינו כפשוטו אלא כעין משל להוצאתו ממחשבה להרהור הלב. ולפ״ז מובן מה שמבאר רבינו שלפעמים הדיבור יוצא בהעלם, בלא שהאדם מרגיש, שנמצא לפ״ז שאפשר להוציא לפועל ע״י דיבור בהעלם דהיינו הרהור הלב שלא יוצא מהגרון, שהרי אם יצא מהגרון לכאורה היה מרגיש, מאידך מה שכתב שזה בחי׳ רחושי מרחשן שפוותיה, משמע שגם בהעלם זה בחיתוך אותיות אלא שיוצא בלחש, לכן נראה שרחושי מרחשן שפוותיה לאו דווקא בשפתים אלא הוא משל לדיבור בהעלם. ונמצא למעשה שדיבור בשלימות הוא גם בהרהור הלב. אלא שבוודאי שלימות יותר כשמוציא בפיו בקול בחיתוך אותיות ברור.

רוחין דאית לצדיקים ואמר שמה שיורד למטה כירידת מלאך לעוה״ז הוא בחי׳ נפש שלו או ניצוץ ממנו ולמעלה לא חסר עיקר עצמותו בגילוי מדרגתו. עוד עיין בפירושו בפרשת ויחי – ידוע מ״ש בתוספתא דריש פרשת נח (נט:) שכל צדיק יש לו תרין רוחין וכו׳ ואותו דעלמא דאתי שהוא מבינה ה״ס הנבואה והוא חל על הרוח דעלמא הדין כשהוא מכוון לקבלו.

[ג] **עיין ספר טל אורות** ח״א פ״ג אות ג׳ מבאר שהדיבור אינו עניין טכני שה׳ מוצאות הפה מחתך את הקול הנעשה מהבל העולה מהראות, אלא זה ענין אלקי שיש כב אותיות נעלמים בנשמה ובכח הרצון שלה נעשה הדיבור. וז״ל שם – אמנם האמת מה שהדבור יוצא מהמוצאות ע״י שינוי התנועות של המוצאות זהו עניין אלוקי בכח הרצון של הנשמה אשר האותיות נעלמים בהנשמה כזיו השמש בשמש וכו׳ עי״ש

[ד] **וכמו שכל הראיה** הוא כח רוחני בנשמה ויוצא לפועל הכלי העין הגשמית הכי נמי כח הדיבור הוא כח רוחני בנשמה ויוצא לפועל בה׳ מוצאות הפה שמחתך הקול לדיבור.

וצ״ע אם המניעה על הוצאת דיבור דקדושה כאן היא המניעה הנזכרת בתורה סב שהיא ע״י ג׳ שרי פרעה קנה ושת ווורידין שיונקים מדיבור שאינו זך ומונעים מלדבר דיבור קדוש לפני ה׳ כראוי. ולכן לפעמים נשמע שהדיבור יוצא מהעורף עי״ש ובתורה קסב. ועיין לקמן [דף פד סע״א] שגם אצלינו מה שהדיבור תקוע בגרון הוא בחי׳ גלות הדיבור שהיה במצרים.

כיצד מתקנים את אותיות הדיבור מבאר רבינו שצריך לזה ביטול הרע דהיינו המדות הרעות ותאוות הגורמות לאדם פניות ממנו ית׳, לכל מיני כביכול מקור השלמת חסרונן. ולהפיל את הרע הזה, צריך להמשיך הארת אמת דהיינו הארת עוה״ב בעוה״ז.

ואחרי שהדיבור מתוקן בלא פניות כלל רק בבחי׳ כל עצמותי תאמרנה אליו לבד ית׳, אזי עדיין הוא בבחי׳ אותיות בלא ניקוד, כי להוציא אותו לחוץ ממיצר הגרון, צריך כח הולכה אל החוץ שהוא כמו הניקוד שמניע את האותיות וכח זה הוא החשק והרצון להוציא לפועל את הדבר.

וכדי להגביר את החשק עושים לו מניעות על הדבר שבקדושה שרוצה ובפרט מי שעשה עבירות שעי״ז נפגם מאד החשק לדבר שבקדושה, אזי צריך יותר מניעות כדי להגביר החשק שעי״ז יצא הדבר שבקדושה שרוצה לגלות (לק״ה ברכת הריח ה׳).

עיין תורה ו׳ העניין שהבא ליטהר אומרים לו המתן ושם מבארים שהכוונה שמעמידים אותו בניסיון שרק אם חשקו גדול לדבר אזי הוא ראוי לקבלו, וצ״ע שכאן לא מבאר שהמניעה היא ניסיון אלא היא להגביר החשק. אמנם בלק״ה מבאר שהמניעות הן גם שעל ידן נעשים לו כלים לקבל את הדבר שבקדושה.

כיצד מגביר המניעה את החשק לא מבואר ונ״ל שהמניעה מייקרת בעיני האדם את הדבר הנחשק בבחי׳ אינו דומה מי שפת בסלו למי שאין לו פת בסלו, כי דבר שקל להשיגו הלב גס בו, ואחרי שע״י המניעה נעשה הדבר יקר בעיניו, אזי ליבו חומדו ולפעמים מצד ההתנצחות. (כפי שיתבאר באריכות לקמן)

בביאור טעם שחצי מהתורה רבינו מבאר כיצד לתקן את הדיבור

כי עיקר ההוצאה לפועל תלוי בדיבור דווקא

(עפ״י הריצ״ח בתורה כב שיעור 8 דקה 29)

הביטוי לרוח הוא חיות וקדושה כנ״ל אבל ההגדרה של רוח היא תנועה כמו שרואים בחוש שרוח היא אויר אבל רק כשהוא נע נקרא רוח.
ולכן מדגיש רבינו שעיקר ההוצאה לפועל היא דייקא בדיבור בבחי׳ הרוח ממללא שם החיות והתנועה ואילו הנפשי יצאה בדברו או המעשה שבפועל, זה כבר בחי׳ תוצאה בחי׳ נפש הנופשת אחר שיצאה לפועל.
הבכח והבפועל הם עניין אחד ממש שניהם נקראים רוח. כל ההבדל שבבכח אין שום התגלות לתנועה והחיות אלא בבחי׳ מחשבה בהעלם ורק בדיבור מתגלה החיות והתנועה ויוצא לגילוי שהיא הנפש. כמשל בית חרושת ליצור אבנים שמצד אחד נכנס החומר שהוא הבכח של האבן ומצד שני יוצא אבן שלימה ורק בתוך הבית חרושת שם יש תנועה ורעש והחיות עצומים כי שם ההוצאה לפועל. ואילו האבן שיוצאת היא כבר הפועל בעצמו, אלא שגם בזה מוהרנ״ת מחדש שלא סוף דבר האבן אלא רק עד כמה שהיא בבחי׳ אבן שלימה בחי׳ אב ובן קשורים שהאבן זוכר מהיכן נעשה ומי בראש.

עוד בעניין מה שעיקר ההוצאה לפועל דקדושה תלוי בתיקון הדיבור, הביאור בזה עפ״י המבואר בשער מאמרי רשב״י על התוספתא בזוהר נח (עיין מזה בתחילת ההקדמה לתורה) שכל אדם נברא בשתי נשמות אחת עליונה מכוסה ממנו והשניה מלובשת ברוח ליבו, והעליונה שואבת ממקור החיים חיות דקדושה ומאירה לשניה שלמטה והיא מאירה לרוח והרוח לנפש, וזה בחי׳ הוצאה מכח אל הפועל, שבכל יום מקבלת הרוח דלתתא ניצוץ הארת אמת מהרוח דלעילא והרוח שבלב פותח ומוציא הארת אמת זו מכח לפועל בעשיית מצווה, ומתקן בזה את הנפש, ואזי יוצא הפועל בנפש, ועולה אותו היום למעלה למקומו בעוה״ב (כמבואר באור החיים בראשית מז כט עה״פ ויקרבו ימי יעקב).

נמצא שעיקר עצם ההוצאה לפועל היא בבחי׳ הרוח שפותח ומפריד את הפועל מהבכח, וכן מבואר שם שהרוח הוא בחי׳ זעיר אנפין שהוא בחי׳ ספירת התפארת שכוללת ו׳ קצוות ולזה רמז רבינו שההוצאה לפועל היא בחי׳ א, יוד עליון רומז לרוח דלעילא ויוד תחתון רומז לרוח דלתתא והואו באמצע רומז לפתח שפותח ומפריד ביניהם. וכן ידוע שהרוח בחי׳ ממוצע ומקשר בין הנשמה לנפש, והרוח הוא בחי׳ רוח ממללא (אולי בבחי׳ שהדיבור קולמוס הלב ששם הרוח דהיינו ההתפעלות) דהיינו הדיבור שגם הוא ממוצע (עיין לק״ה תרומות ומעשרות הלכה א׳ – מבאר שם טעם שהוצאה לפועל ע״י דיבור כי הוא ממוצע כמבואר בתורה יא ונקרא פי שנים כמבואר בתורה יט עי״ש) לכן עיקר ההוצאה לפועל נמצא בדיבור, ואילו בנפש כבר יוצא הפועל עצמו בבחי׳ נפשי יצאה בדברו, אבל תיקון הנפש לצאת נעשה ע״י הרוח (כמ״ש הריצ״ח הנ״ל).

המניעות הן המגבירות את החשק האם זה ממדת ההתנצחות

צריך ביאור בזה מדוע. ואמרו לי שזה ממדת הנצחון. והביאור נ״ל כי אחת משבע המדות היא מדת הנצח, וממנה באדם מדת הנצחון, דהיינו שממנה התאווה להיות מנצח תמיד עד שיודה המנוצח שאני המנצח ולזה

מדת ההוד תמיד מצורפת לנצח (כך שמעתי מהריצ״ח). דהיינו שמדת הנצח מצד עצמה, לא בגלל האמת היא נלחמת, אלא רק כדי לנצח ולהכניע, לכן תלוי באמת היכן הוא משתמש בה. כגון כשמתווכח עם חבירו, אם האמת עם חבירו, אזי הנצחון לא סובל את האמת, כי יותר חשוב לו לנצח (עיין תורה קכב), אבל כשהאמת עימו אזי הוא לכאורה נצחון דקדושה. אמנם אינו כן כי גם בזה אפשר שיתערב נגיעה עצמית שרוצה לנצח מצד הישות שלו שרוצה להיות מנצח ושולט, ולא מצד החשק אל הדבר לשם שמים/[טז].

(כמה שדברתי איתם דחו ביאור הנ״ל שזה ממדת ההתנצחות וטענו שהיא ממדת העזות של ישראל. ונ״ל דהיינו הך כי גדר העזות היא שנכנס למקום שהוא מחוץ לתחום שלו, וזה גם ממדת ההתנצחות והיציאה שהיא בחי׳ הליכה בנצח והוד)

וכשאדם רוצה לעשות דבר שבקדושה כגון לנסוע לצדיק, אזי תחילה צריך להוציא את הדבר לפועל במלכות פה בדיבור תפלה, לדבר את רצונו הזה בפירוש, ועי״ז יבוא בנקל לעשיה. ועל הוצאת הדבור יש עיקר המניעה.

ועיין מעשה שסיפר רבינו מרב ובן יחיד שהבן הרגיש חסרון וביקש לנסוע לצדיק (כי חבריו ספרו לו על צדיק אמת שיש במקום פלוני שזה בחי׳ הארת האמת שהראו לו בתחילה ואח״כ חטפו זאת ממנו ע״י אביו) ואביו העמיד הדבר על זה שאם תיהיה מניעה יחזרו וכך היה כ״פ עד שנפטר הבן ואז גילה הס״מ לרב שכל המניעות היו על ידו (גם אמר לו ״אם תרצה אהיה בולע אותך״ דהיינו שרמז לו שכל המניעות שהיו לו היו בגלל שרצה דהיינו מניעות המח).

לכאורה מבואר שהמניעות לא בהכרח מגבירות את החשק. וצ״ע.

עוד עיין לקמן שהחשק צריך להיות כפי גודל הדבר הנחשק ולכאורה צ״ע מדוע לפי גודל הנחשק ולא לפי חוסר החשק של החושק. ומדוע צריך חשק גדול יותר לנחשק גדול יותר. (אמנם)

ולכאורה נראה שהעיקר הוא שהמניעה היא לפי גודל הנחשק כדי שרק מי שראוי יזכה בו ולא כפשטות דברי רבנו שהמניעה רק להגביר החשק. ובלק״ה מבואר הטעם כיון שהמניעה עושה כלים לקבל אור הנחשק. אלא שקשה א״כ מדוע רבינו לא פירש דבריו.

מאידך מהדוגמא שמביא רבינו מתינוק משמע שהמניעה בעצמה גורמת לחשק, וכן משמע מהפסוק לחם סתרים יונעם, וכן מהדוגמא השניה שמביא מעבירה שעצם האיסור שיש עליה גורם לחשק, כמ״ש מים גנובים ימתקו ולחם סתרים וכו׳.

ומאידך בהמשך דבריו בד״ה על כן ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות וכו׳ משמע שמניעה לא מגבירה מעצמה את החשק אלא היא רק סימן לזה שהנחשק הוא דבר גדול לכן אני צריך להגביר את החשק.

וכמבואר במעשה הנ״ל מרב ובן יחיד שהמונע הוא הס״מ ובוודאי על נחשק גדול שכל היהדות תלויה בו הוא יותר עומד למנוע, וכן על אדם גדול הוא יותר משתדל למנוע כמבואר בסוכה נב. וצ״ע בזה.

עוד צ״ע מדוע רבינו מביא את הפסוק לחם סתרים יונעם ב׳ פעמים, דייקא בלא הרישא, היותר שגור שהוא מים גנובים ימתקו.

ובתחילה מביא אותו לעניין שהמניעה מגבירה את החשק בדבר הרשות ורק אח״כ מדבר על עבירה. אע״פ שבכל הספרים מביאים פסוק זה ככפל לשון דהיינו רק לעניין עבירה/[טז].

לכן אולי אפ״ל שזה חידוש של רבינו שהמניעה מגביר החשק גם בדבר הרשות ובדבר מצווה. ולכן ציטט רק את הסיפא של הפסוק לחם סתרים ולא מים גנובים, כי מים גנובים יותר רומז לעבירה אבל לחם סתרים אפשר לפרש גם על דבר מצווה ורשות.

ולפ״ז אולי אפ״ל שכוונתו למאמר חז״ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו ולמי שאין לו. שם הביאור שכשהפת בסלו מרגיש שהנחשק נמצא בהישג ידו בכל עת שירצה על כן נחלשת תאוותו אליו. ולהפך כשאין לו פת בסלו אזי מתגבר החשק אליו כיון שאינו בהישג ידו בכל עת שירצה.

ולכאורה הם הם דברי רבינו שהמניעה מגביר החשק. אלא דלא כפשוטו אלא שהמניעה מיקר את הנחשק וכיון שהוא נעשה יקר אצלו אזי מתגבר בחשק גדול יותר להשיגו. אמנם אם נדמה שהמניעה היא מקרה לא תועיל וכמו שמצינו ברב ובן יחיד.

נמצא שאין הכוונה דווקא להתנצחות אלא שהמניעה גורמת שיהיה כמי שאין פתו בסלו ועי״ז נעשה יקר בעיניו יותר. לכן מתגבר בחשק יותר. וזה לפעמים זה יכול להיות גם מהתנצחות.

[טז] **כי מדת הנצח** היא בקו החסד שהיא בחי׳ אברהם אבינו שרצה להשפיע ולהשליט את האמונה בעולם, ומזה נעשה קליפת ישמעאל שהיא הניאוף שתאוותו להשתלט להשפיע להנאתו. והיכן שנפסק מדת ההתפעלות של החסד, יש בחינה שנמשך פעולת החסד בחיצוניות מצד מדת הנצח שהיא רגלין וההרגל, בחי׳ חסד שממשיך בלא חיות. וזו מדת ההתנצחות שגם היא בחי׳ יציאה להשתלטות. (עפ״י משנת חב״ד במאמרו של הרב נחום גרינוולד בביאור ספירת הנצח והוד בבהיכל הבעש״ט גליון יט)

[טז] **כגון בנדרים צא:** דסל״ד שהנואף הציל את הבעל ממיתה, כדי שהאשה תישאר אסורה לו, ותשאר אצלו בבחי׳ מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם.

ועיין סנהדרין סוף פרק בן סורר ומורה דף עה. דאמר רבי יצחק מיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה שנאמר מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם:

משמע שקרבן התמיד היה מכניס הרהורי תשובה תמיד עד שלא היה לבעל העבירה טעם בעבירה. **וצ״ע** הרי את ספר משלי כתב שלמה המלך בזמן הבית. **ועיין** שיחה של רבינו שאפילו כשתעשו עבירה היא תיהיה בלי ידים ובלי רגלים. משמע שהמקורב לצדיק אמת זוכה לדעת כמו בזמן הבית.

ואולי אפ״ל שבאמת למי שזוכה אזי זה כן ממדת ההתנצחות כי באמת סתם מניעה מגביר החשק לא בגלל התנצחות אלא כנ״ל שרק מיקר את הנחשק וגם זה צריך שלא יהיה כהרב ובן יחיד שהמניעות רק הרחיקו אותם. אבל מי שתופס כל מניעה על דבר שבקדושה, שהיא מלחמת הסט״א נגדו, ודייקא בגלל גודל הנחשק אזי צריך להתגבר במדת ההתנצחות בחי׳ ה׳ צבקות (שהוא השם של נצח ואלקים צבקות השם של הוד) לעשות מלחמה בסט״א לשבר המניעות.

ונראה שעצם המושג הוצאה לפועל הוצאה דייקא רומז לעניין הנצח והוד שזו תכונתם להוליך ולהוציא מהעלם אל הגילוי.

סיכום התורה

יט נקודות

- טעם שמוהרנ״ת לא ציין אות א׳ בתחילת התורה אלא בקטע השני. כיון שהרישא שייכת לפסוק שעליו בנויה התורה ולא ביאורו כמו בדרך כלל. ונראה שרצה רבנו להדגיש בזה שאע״פ שעיקר התורה היא כיצד להוציא לפועל מרוח דלעילא לרוח דלתתא כפי שמבאר באות א׳ עפ״י התוספתא בזוהר פרשת נח, אבל לגבינו דהיינו מי שפגם אזי הרוח דלעילא שלו חייב לקבל בבחי׳ פי שנים מהצדיק.
- לכן חוזר ג״פ בתורה זו שהדוגמא להוצאה לפועל היא הנסיעה לצדיק שזה עיקר היהדות, כי לתשובה מוכרח פי שנים כי ברוח דלעילא של עצמו פגם (כך משמע בלק״ה הכשר כלים ד׳ אמצע אות ג׳)
- רוח דלעילא שרשה במזלו של האדם בבינה עילאה שם מחצב נשמות ישראל וממנה יורד ענף להאיר באדם והם נקראים אורות מכוסים ומהם נעשה הצל״ם אדם שהם המקיפים שלו
- הרוח דלעילא מאיר לכל אחד כתר מדרגתו דהיינו האמת שעדין למעלה ממדרגתו ומאיר לו בבחי׳ מקיף בלבד. והיא בחי׳ בכח שצריך לצאת לפועל בהחשק והרצון והכוונה בתפילה בלא פניות מרוב התפעלות מהתגלות האמת הנ״ל. (וההתפעלות היא בחו״ג שבלב, דהיינו דחילו ורחימו)
- רוח דלתתא היא האדם עצמו (כי נשמתו בחי׳ עוה״ב ונפשו אותה בא לתקן והרוח שם הבחירה והיא בחי׳ ממוצע שמאיר אור הנשמה בנפש (ר׳ יצחק חבר פתחי שערים)) בה צריך לצאת לפועל והגילוי, הארת האמת שברוח דלעילא.
- תחילה יוצאת לפועל במחשבה הארת אמת מציאותו ית׳ ורוממותו, וצריך להוציא אותה לפועל להתפעלות הרוח שבלב (בעיקר בחו״ג ששם) ע״י שהאמת מאירה בבכח של הדיבור, דהיינו באותיות הדיבור כשעדין כלולות בנשמתו, ואח״כ ע״י שמוציא דיבור אמת יוצאת נפשו בדברו מכל עצמותיו בכוונה ודחילו ורחימו זה הבחי׳ בפועל
- עצם ההוצאה לפועל היא בבחי׳ לידה (ר׳ חדשים ובז׳ יצא לחפשי) דהיינו להפריד את הפועל מהבכח (בשש בחי׳ ב״פ מקום ציור וזמן שבכח והפועל) (בחי׳ שש קצוות שבז״א שהוא בחי׳ רוח ממללא בחי׳ דיבור).
- כשרוצה להוציא לפועל צריך להתחבר אל הבכח ולהכלל בו ולהוליד ממנו את הפועל, וזו כוונת מוהרנ״ת בלק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳ ויב שראשית ההוצאה לפועל עולה הפועל אל הבכח. וזה בחי׳ המבואר בתחילת התורה שתלמיד הרוצה להוציא לפועל צריך להיות דבק בצדיק בשעת הסתלקותו כשיורד רוח דלעילא להעלותו מדרגה, ואז הדבק בו מאיר בו גם הרוח דלעילא ומגדיל את הבכח שלו בבחי׳ פי שנים וגם את הכח להוציא פי שנים לפועל מהבכח הזה.
- ובזה רבינו מחדש שגם הסתלקות השם המבואר בתורה רס שהצדיק מוסר נפשו דהיינו שמו הטוב שיסתלק ע״י שגורם שיבזוהו, נעשית באופן הזה שיורד רוח דלעילא לסלקו וגם זה הזמן לזכות בפי שנים.
- חרון אף שבתחילת ההוצאה לפועל. כי כל הוצאה לפועל בחי׳ בריאת עולם, שמתחיל מבחי׳ חלל פנוי. בחי׳ תחילת הבניין שיורד לפרטים ועוזב את הכוונה הכללית בבחי׳ העוסק בבנין מתמסכן. עוד כי תמיד מתחיל מהארת אמת גדולה שכלפיה עדין הוא צריך לתקן הרבה את מעשיו.
- רוחו של משיח, שרש לכל הרוחות (לק״ה הכשר כלים ד׳ יב), [תיקון הברית (תורה לב תנינא), בחי׳ תפילה התלויה בברית (תורה נ׳) (ושניהם בחי׳ רוח שתופס את כל קומת האדם בקדושה לתפלה בחי׳ כל עצמותי ולהבדיל בטומאה ניאוף) וזה משיח לשון שיחה]. היא מתגלית ע״י המתקת החרון אף שבירת מדת הכעס וע״ז נעשים הבכח והבפועל לשתי רוחות אלא שעדין מחוברות.
- מה צריך לצאת לפועל בתחילת התורה מבואר שהמכוון הוא הכוונה בתפילה. ועיין לק״ה ברכת הריח ה׳ ד׳ שכל ההוצאה לפועל מתחיל ברצון ונגמר ברצון דהיינו שגם עיקר המעשה מצוה תכליתו הוא התגברות הרצון.
- שלימות אותיות הדיבור ע״י אמת שמפיל את הרשעה שממנה חסרון שלימות אותיות הדבור שצ״ל בבחי׳ כל עצמותי, מעומק עצמיותו שמציאות הרע מעלים אותה.
- כשאותיות הדיבור בשלימות עדיין הם בגלות מצרים ועיקר המניעה היא יציאת הדיבור מהגרון בחי׳ יציאת מצרים, כי אע״פ שכבר יש בו אמת כנ״ל אבל היציאה ע״י חשק שזה עיקר תיקון הדיבור להיות מדבר אמת בחשק ורצון גדול, וזה בהודאה והלל להש״י וזהו שנאמר סמוך לאחר חנוכה דייקא עיין תורה ב׳ תנינא (חנכה ימי הודאה ע״י הארת ג׳ קוי אמת בד׳ חלקי הדיבור והשלימות בשבת וצריך להאיר לששת ימי החול עי״ש)

- מניעה מגביר החשק, כי על ידה נעשה הנחשק יקר המציאות אצלו, ומכח זה מתגבר על המניעות להשיגו, וע״י המניעה נעשה כלים לקבל אור הנחשק (לק״ה הכשר כלים ד׳ יח) לכן בהכרח שתיהיה המניעה כגודל הנחשק. עוד מבואר (לק״ה ברכת הריח ה׳ ה׳) שהמניעה היא מחמת העוונות שפגמו בחשק וע״כ ההכרח להרבות לו מניעות כדי להגביר החשק.
- מהיכן מתחיל החשק הראשון להוציא לפועל (כך מקשה מוהרנ״ת לק״ה ברכת הריח ה׳ אמצע אות ב׳) הוא חסד ה׳ שבחמלתו מאיר לאדם מרחוק את האמת, באופן שתשאר הבחירה חפשית ורק הנבון יזכה להמשך אחריה. (עיין עומק העניין בביאור נפלא בלק״ה ערובי תחומין ה׳)
- פרנסה והכבוד הן שתי המניעות על האמת, ותיקונן היא עיקר האמת. כי פרנסה דקדושה היא שברו על ה׳ אלקיו (מבואר יותר בתורה עו), וכבוד הוא תכלית הענווה (תורה ו׳) והן בחי׳ חו״ג אהבה ויראה כי ענוה התאפסות שברו על ה״א בחי׳ דביקות ואהבה.
- פגם העבירה הוא פגם הרצון והחשק לקדושה (ברכת הריח ה׳ ה׳) הנובע מניתוק מהארת הרצון (הכשר כלים ד׳ יב) הפועל נעלם בבכח. (ובשער מאמרי רשב״י על פ׳ נח משמע שהחטא מוריד נשמתו למטה ועי״ז מרחיק את הצלם אדם ממקור החיים עד שמאבד לגמרי את הצלם ונעשה כבהמה)
- כיצד מועיל תשובה. בלק״ה (ברכת הריח ה׳ ה׳) ביאר כי עיקר הוא הרצון והעבירה פגמה בחשק והרצון וע״י תשובה מתגבר ברצון וחשק חדש ומתקן הפגם. אבל עומק הענין כי מבאר רבינו שתשובה נלמד מנדר (וכן מבאר גם במסילת ישרים ספ״ד), דהיינו שהחרטה מעלה את האדם למקום ששם חל הנדר ועוקר אותו מעיקרו, כך החרטה של תשובה מעלה את האדם לשרש הרצון (עיין גם ספר המדות תשובה ח״ב אות א׳ יום שעושה תשובה הוא למעלה מהזמן) היכן שנעלם הרצון מחמת העבירה וחוזר ופותח מחדש ומוציא אותו לפועל (לק״ה הכשר כלים ד׳ יב). לכאורה יש להקשות קושיית האחרונים שחרטה היא רצון וכיצד מבטל מעשה (דבמשנה בכלים מבואר שמחשבה לא עוקר מעשה, מאידך מצינו בתוהה על הראשונות שמפסיד מעשיו הטובים, ויש בזה אריכות עיין במקומו) ולפי רבינו נראה שכיון שכלה הוצאה מכח לפועל למעשה תלוי בדיבור ממילא לא קשה כיון שמצינו בנדר שחרטה עוקר דיבור הכי נמי בתשובה עוקר את הדיבור ומעשה נעקר ממילא.

עד כאן ההקדמה

*

תורה סו [יז]

(מלכים ב ב)/יח/ ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ויאמר וכו׳, אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן וכו׳.

והנה נתקיים אחר כך באלישע פי שנים כמבואר במדרש שאלישע עשה פי שנים ניסים מאליהו[יט]/כ/, **נמצא שהיה אלישע מתפלל בכוונה יותר מאליהו רבו** [כא] משמע שנס נעשה כפי

יז תורה זו נאמרה בשנת תקסז אחרי חנוכה (חי״ט) ונאמרה פסקא פסקא תחילה ענין פי שנים כרבו באמצע השבוע בסעודת ערב אחרי שראה אחד מאנ״ש שאומר ברכת הלבנה בהתלהבות (עין מזה בשיש״ק ח״ב קצו שרמז עליו שזכה לפי שנים כרבו עי״ש) ובשבת ענין שבירת מניעות ובמוצ״ש ענין המשכת רוחו של משיח (פל״ח)

יח **מלכים–ב פ״ב** (ח) וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת אַדַּרְתּוֹ וַיִּגְלֹם וַיַּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיַּעַבְרוּ שְׁנֵיהֶם בֶּחָרָבָה: (ט) וַיְהִי כַּעֲבָרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי: (י) וַיֹּאמֶר הִקְשִׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם תִּרְאֶה אֹתִי לֻקָּח מֵאִתְּךָ יְהִי לְךָ כֵן וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה: (יא) וַיְהִי הֵמָּה הֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וַיַּפְרְדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיְמָה: (יב) וֶאֱלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא מְצַעֵק אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק בִּבְגָדָיו וַיִּקָּרַע לִשְׁנַיִם קְרָעִים: (יג) וַיָּרֶם אֶת אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו וַיָּשָׁב וַיַּעֲמֹד עַל שְׂפַת הַיַּרְדֵּן: (יד) וַיִּקַּח אֶת אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו וַיַּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֹּאמַר אַיֵּה יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֵלִיָּהוּ אַף הוּא וַיַּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע:

יט עיין ילקוט שמעוני ח״א רמז צב, וברייתא דלב מדות מידה א׳ שער הגלגולים הק׳ לב ד״ה ועיבור נדב, ובדרשות הר״ן דרוש ח׳ ד״ה ענין אלישע עם אליהו. ועיין לעיל תורה יט אות ה׳

כ **ילקוט שמעוני בראשית – פרק כא** – רמז צב ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו אף הוא ויכה את המים מלמד שנעשו נסים לאלישע בקריעת הירדן יותר מאליהו שבפעם ראשונה היתה זכות שני צדיקים עומדת ובשניה לא היה אלא זכות צדיק אחד וכן הוא אומר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אתה מוצא ח׳ מופתים ביד אליהו וי״ו מופתים באלישע. ועיין בברייתא דלב מדות הנ״ל שהקשה שבפסוקים משמע שהיו יותר ניסים ועי״ש מה שתרץ.

עוד עיין **דרשות ר״ן** דרוש ח׳ – ונראה לי שזה היה ענין אלישע עם אליהו, שנאמר (מל״ב ב ט – י) ויהי כעברם ואליהו אמר לאלישע שאל מה אעשה לך וגו׳ ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה. והענין כפשוטו ובמשמעו, שהשיב אליהו לאלישע הקשית לשאול, כי אחרי שאתה עלול ממני ומושפע באמצעותי, אי אפשר שתעלה למדרגה יותר ממדרגתי, כי העלול לא יתחזק יותר מהעילה. אבל אם תראה אותי לוקח מאתך, שתהיה שם בעת שימשך השפע עלי יותר ממה שהוא נמשך היום, וזהו בעת אשר אהיה לוקח מאתך, שאין ספק שבעת ההיא נתעלה אליהו על אחת כמה וכמה ממה שהיה בתחילה, עד ששבו נפשו וגופו כמלאכי השרת. אם תראה אותי בעת ההיא, ויגיע אליך השפע באמצעותי, יהי לך כן, שיגיע אליך

הכוונה בתפילה/[כב]\. **כי כל הנסים והגדולות שעשה אלישע, כולם היו על ידי תפילה. כמו שאמרו רז״ל (מגילה כז)/[כג]\ על פסוק** בספר מלכים שמלך ישראל ביקש מגיחזי משרתו של אלישע [כד]/[כה]\ **ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע.** ומבארת הגמ׳ שם שגדולות הכוונה לתפלה כי **ואלישע כי עביד בתפילה הוא דעביד** דהיינו שמלך ישראל הבין שהניסים שעשה אלישע עיקר גדולתם היא גודל כוונת התפילה שגרמה להם. נמצא שכל מה שביקש אלישע מאליהו פי שנים ברוחו הכוונה שביקש להתפלל יותר בכוונה מכח רוחו של אליהו שתאיר בו אמת גבוה בחוזק גדול (עד שיזכה לעשות מכל תפילתו אחד כמבואר בתורה סה לעיל דהיינו ביטול לתכלית עד שעושה מכל התפלה אחד, שזה תכלית הכוונה שאפשר) ותפלה כזו בודאי מתקבלת לכן היה בכוחו לעשות ניסים רבים :

אות א

עתה יתרץ קושיה חזקה בסוגיא זו כיצד יכול היה אליהו להבטיח לאלישע שיקבל ממנו יותר ממה שהיה לו בעצמו (כך הקשה בזוהר וישב).

וצ״ע כי כפי שהולך ומבאר משמע שכל תלמיד יכול לזכות לפי שנים ותלוי רק בו עד כמה דבק בצדיק וא״כ למה צריך היה אלישע לבקש בקשה מיוחדת על זה ועוד שאחר הסתלקות אליהו היה צריך להזכיר שהובטח לקבל פי שנים כדי שיתקיים בו/[כו]\ ואולי כיון שכאן זה התחדש לא ידע מזה אלישע.

פי שנים ממה שאני עומד בו היום, באמצעות המעלה שאתעלה בה בעת ההיא. ואם אין לא יהיה, כי אי אפשר שתתעלה באמצעותי למעלה ממעלתי, אם לא שתהיה עמדי כאשר אשיג השפע הגדול, כי אז באמצעותי ובהשתתף עמדי לשפע ההוא, ימשך אליך ממנו יותר ממה שאתה מוכן אליו.

עוד בעניין פי שנים ברוחך עיין **שער הגלגולים הקדמה לב** – ועיבור נדב ואביהוא, נתנו אל אלישע הנביא בסוד עבור, כשעלה לשמים. וז״ס מה ששאל אלישע, ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. ובספר הקנה כתוב, פי שנים הם נדב ואביהוא. והענין הוא, כי נ״א ר״ת נדב ואביהוא, שהם פי שנים שנתעברו ברוחו של אליהו. גם ר״ת ״נא ״פי ״שנים ״ברוחך ״אלי. הוא נפש בא, ר״ל, כי נדב ואביהוא, שהם מבחי׳ נפש דאצילות דאדה״ר כנז״ל, שבא אליך בעבור שהרגת לזמרי, תתנם עתה אלי: (צ״ע כי שם בהקדמה לא כתב שרוח דאליהו היא רוח דאדם הראשון וזכה לה במעשה זמרי אלא שלא היה יכול לזכות ברוח עד שתיהיה לו הנפש דאדה״ר ולזה נתעברו בו נדב ואביהו שהם נפש דאדה״ר תחילה ועי״ז זכה גם ברוח) עוד עיין מזה שם **בהקדמה יד.** ובלק״ה הכשר כלים ד׳ לג.

עוד עי״ש **הקדמה לא** – אמנם הרוח דאצילות של אדם הא׳, לקחו אליהו הנביא ז״ל, ולכן עלה בשמים, ולא מת כשאר בני אדם, כי היה דומה למלאך ה׳ צבאות, ולא לבני אדם, ואח״כ נעשה מלאך בשמים כנודע. וזהו טעם שלעולם לא הזכיר באליהו ז״ל, אלא בחי׳ רוח, וכמש״ה ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, וכתיב נחה רוח אליהו על אלישע, וכתיב ורוח ה׳ ישאך. אמנם לא זכה אל הרוח הזה דאצילות, עד שהרגו לזמרי במעשה שטים, לפי שמוכרח הוא שאין הרוח שוכן באדם אלא עד היות בו נפש ולכן כאשר פינחס הרג לזמרי, זכה ולקח נפש דאצילות, שהיתה בנדב ואביהוא. ואחר שזכה לנפש דאצילות הזאת, אז זכה לחלק הרוח דאצילות, ועליו נתבשר הנני נותן לו את בריתי שלום, כי הרוח הוא מן הת״ת והיסוד כנודע, ושניהם נקראים שלום, כנודע מפסוק שלום שלום לרחוק ולקרוב, ת״ת ויסוד:

[כא] עיין שיש״ק ח״א סימן תשכד אליהו הנביא לא בא למדרגתו אלא ע״י התבודדות עי״ש

[כב] **צ״ע בזה** אם הפירוש שכל תפלה בכוונה מתקבלת. האם אליהו התפלל פחות פעמים בכוונה מאלישע. האם הטז ניסים שעשה הפירוש שרק טז תפילות התפלל בכוונה. ואליהו התפלל רק ח׳ פעמים בכוונה, זה בוודאי לא מסתבר. או שתמיד התפלל אליהו קצת פחות בכוונה, ולכן לפעמים נתקבלה ולפעמים לא וצ״ע כמה כוונה צריך שתתקבל התפלה. עוד האם הצדיק מבקש דבר שיש אפשרות שלא יקבל. ויותר מסתבר שצדיק יודע עד היכן כוחו לפעול בתפילתו לכן לא מבקש למעלה ממדרגתו ואלישע הכיר בעצמו שיש לו יותר כח בתפילתו מכח אליהו ולכן העיז לבקש יותר ניסים. עוד צ״ע בזה דאיתא בגמ׳ מ״ק טז: צדיק גוזר והקב״ה מקיים, ולבאורה לאו דווקא ע״י תפלה.

[כג] **מגילה דף כז.** – דרש בר קפרא: מאי דכתיב +מלכים ב׳ כ״ה+ וישרף את בית ה׳ ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית גדול שרף באש. בית ה׳ – זה בית המקדש, בית המלך – אלו פלטרין של מלך, ואת כל בתי ירושלים – כמשמען, ואת כל בית גדול שרף באש. רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר: מקום שמגדלין בו תורה, וחד אמר: מקום שמגדלין בו תפלה. מאן דאמר תורה, דכתיב +ישעיהו מ״ב+ ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. ומאן דאמר תפלה דכתיב +מלכים ב׳ ח׳+ ספרה נא... הגדלות אשר עשה אלישע. ואלישע דעבד – ברחמי הוא דעבד. תסתיים דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה, דאמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית מדרש, שמע מינה.

[כד] מלכים–ב ח׳ ד׳

[כה] **מלכים–ב פרק ח** (ד) וְהַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אֶל גֵּחֲזִי נַעַר אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סַפְּרָה נָּא לִי אֵת כָּל הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע:

הכוונה למלך ישראל והיה השגחה כי באותה שעה חזרה השונמית מארץ פלישתים לשם שלח אותה אלישע בשבע שנות הרעב שעתה נסתיימו, ובאה לבקש מהמלך שיחזירו לה את בית ושדותיה שלקחו ממנה בינתים ונזדמן בהשגחה שכשבאה סיפר גחזי למלך הנס שנעשה עם בנה ומיד הסכים המלך להחזיר לה כל אשר לה.

[כו] **מלכים–ב פרק ב** (יד) וַיִּקַּח אֶת אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו וַיַּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֹּאמַר אַיֵּה יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֵלִיָּהוּ אַף הוּא וַיַּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע:

רש״י – (יד) איה ה׳ אלהי אליהו – שהובטחתי שתשרה בי פי שנים ברוחו אלי. אף הוא ויכה את המים – אף הוא, בפרקי רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: גדולה חציית אלישע כפלים כשל אליהו, שבתחלה זכות שניהם, ועכשיו זכותו יחידי:

דע, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב. דהיינו שיהיה לו פי שנים כרבו (הלשון כאן לכאורה סותרת, כי כרבו היינו כמו רבו ופי שנים משמע יותר מרבו, והביאור כי בקש לקבל מהפי שנים שיהיה לרבו בשעת הסתלקותו דהיינו כרבו שבשעת ההסתלקות). **ואעפ״כ הכל יהיה בכחו של רבו** לא רק בשעת ההסתלקות אלא שמכח הפי שנים שמקבל בשעת ההסתלקות ניתן לו כלי לקבל מרבו תמיד בבחי׳ הלבנה מהחמה (כך משמע מלק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳). **וזה בחי׳** הנ״ל מה שביקש אלישע מאליהו הנביא **ויהי נא פי שנים ברוחך אלי/**[כז]**, ברוחך דייקא, שעל ידי בחי׳ הרוח** דלעילא **עצמו של אליהו רבו, יהיה לו פי שנים כמותו** [כח]/[כט] גם כאן כנ״ל נקט שתי לשונות סותרים פי שנים כמותו) מבואר בזוהר וישב הנ״ל ובדרשות הר״ן הנ״ל שאע״פ שאין אדם יכול לתת יותר ממה שיש לו, אבל בשעת הפטירה זוכה הצדיק לפי שנים ממה שהיה לו בחייו ואז אפשר שהתלמיד הדבק בו מאד ונמצא בשעת הסתלקותו יקבל פי שנים ממה שהיה לרבו בחייו, וכפי שמבאר רבנו בהמשך:

עתה יבאר שהרוח הנ״ל היורדת לאסוף את הצדיק בשעת הסתלקותו, שעל ידה זוכה התלמיד הנמצא שם דבוק בו לפי שנים כרבו, היא הרוח דלעילא שמבואר בזוהר שיש לצדיקים ובפרט לאותם צדיקים שנכפל שמם בתורה לרמוז על זה.

ונראה שחיבור שתי סוגיות אלו זה חידוש של רבינו, כי בפשטות הם שני ענינים נפרדים. כמבואר באור החיים בראשית מז כט שתוסף רוחם יגוועון הם כל נצוצות הצלם כמספר ימי חיי האדם שתיקן ועלו למקומם ובשעת ההסתלקות יורדים לאסוף אליהם את האדם. נמצא שרוח דלעילא היא כל הבפועל שהוציא האדם מהבכח שבנשמתו.

ואילו שתי הרוחות הנרמזות בתורה בכפל שמות הצדיקים מבואר בשערי קדושה למהרח״ו (ח״ג שער ה׳)/[ל] רוח דלעילא היא מזלו שהוא שרש נשמתו שבמחצב הנשמות שנוזל ונמשך עד הענף שלו שלמטה המתלבש בגוף, שהוא הרוח דלתתא.

שלפ״ז נמצא ששתי הרוחות הן (או ששתיהן בכח או) שהדלעילא בכח והדלתתא בפועל.

ודייקא אצל הצדיק כמבואר בשער מאמרי רשב״י (פ׳ נח) הנ״ל שאצל הצדיק הרוח דלתתא עדין בגופו כבתחילה, ורוח דלעילא היא הצלם שהוא המקיף שלו ששואב מנשמתו שבמחצב הנשמות ומריק לצלם והצלם לרוח דלתתא שמוציאה הארות אלה לפועל בנפשו ע״י מצוות ותורה.

[כז] **הלשון** אלי ולא עלי צ״ע

[כח] עיין זהר וישב קצא: וביאור הרמ״ק באור יקר שם שער ח סימן ח (דף צ)

[כט] **זוהר וישב** דף קצא: - ומש״כ **פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי** וקשה **מַאי פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי** מה היתה כוונתו בבקשה זו, **וְכִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּעַל חַד תְּרִין שָׁאֵיל** וכי יעלה על דעתך ששאל שיהיה לו נבואה פי שנים מאליהו, **מָה** (ס״ג ל״ז) **דְּלָא הֲוָה בְּרִשׁוּתֵיהּ הֵיךְ שָׁאַל מִינֵּיהּ** מה שלא היה ברשותו של אליהו איך שאל ממנו שיתן לו, וכי יכול אדם להורישׁ דבר שאין לו, **אֶלָּא אִיהוּ לָא שָׁאֵיל רוּחַ עַל חַד תְּרִין** אלא הוא לא שאל שאליהו הנביא יתן לו רוח נבואה פי שנים מרוח שלו, **אֶלָּא הָכִי שָׁאַל מִינֵּיהּ** אלא כך ביקש ממנו אלישע, **בְּהַהוּא רוּחָא דַּהֲוָה לֵיהּ** שבאותו רוח הנבואה שיש לו, **דְּיֵיעֲבִיד תְּרֵין נְמוּסִין בְּעָלְמָא בְּהַהוּא רוּחָא** שיוכל לעשות בזה הרוח עצמו שני נסים בעולם, (כמו בענין תחיית המתים אליהו החיה רק מת אחד, ואלישע החיה ב׳ מתים, אחד את בן השונמית, ואחד שריפא את נעמן מצרעתו, ומצורע חשוב כמת, כמבואר כל זה במס׳ סנהדרין דף מז ע״א), ור״ל כי כמו שאליהו היה פועל בכח הנבואה כרצונו, כך ביקש אלישע שיוכל על ידי רוח הנבואה שיקבל לפעול בנסים כרצונו, דהיינו פי שנים יותר ממה שפעל אליהו, כי מה שאליהו לא פעל יותר נסים לפי שלא נזדמן לו לעשות עוד נס.

מַה כְּתִיב, וַיֹּאמֶר אליהו לאלישע **הִקְשִׁיתָ לִשְׁאוֹל, אִם תִּרְאֶה אוֹתִי לֻקַּח מֵאִתָּךְ יְהִי לְךָ כֵן, וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה, מַאי טַעְמָא אִם תִּרְאֶה אוֹתִי** למה תלה בקשתו בזה אם יראה אותו בעת שיסתלק ממנו, **אֶלָּא אָמַר לֵיהּ אִם תֵּיכוֹל לְמֵיקָם עַל עִקָּרָא דְּרוּחָא דְּשָׁכַקְנָא לָךְ בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְנְסִיבְנָא מִינָּךְ יְהֵא לְךָ כְּדֵין** אלא כך אמר לו אם תוכל לעמוד על עיקרו של רוח שלי שאניח לך בשעה שאלקח ממך יהיה לך כן, ר״ל אם באותה שעה יהיה חומרך מזוכך כל כך שתוכל לדבק מחשבתך להיות דבוק עמי עד שתהיה עצם אחד עמי והיינו נפשך קשורה בנפשי, כדי שתקבל כל מציאות הרוח ולא יסתלק קצתו בעת שיעבור הרוח ממני אליך בשעה שאסתלק ממך, אז יהיה לך כן. ואמר רבי אלעזר כי כן הוא בכל נביא **דְּהָא כָּל הַהוּא עִקָּרָא דְּרוּחָא** כי כל עיקרו של רוח הנבואה, **בְּשַׁעְתָּא דְּיִסְתַּכַּל בֵּיהּ** בשעה שיסתכל ויתדבק בו הנביא כראוי, **כַּד חָמֵי לֵיהּ לְאֵלִיָּהוּ** כמו שנתדבק אלישע באליהו בעת שראה אותו לוקח ממנו, **יְהֵא דְּבֵיקוּתָא בֵּיהּ כְּדְקָא יָאוּת** או תהיה דביקותו ברוח הנבואה כראוי. (רמ״ק ורמ״ע ומפרשים)

(דף קצב ע״א) **תָּא חֲזֵי הַאי מַאן דְּאִסְתַּכַּל בְּמָה דְּאוֹלִיף מַרְבִּיהּ** בא וראה מי שמתבונן ומעיין במה שלמד מרבו, **וְחָמֵי לֵיהּ בְּהַהוּא חָכְמְתָא** וראוה את צורת רבו באותה החכמה שלמד ממנו, ר״ל כשיעיין במה שלמד מרבו ויצייר צורתו בשכלו ע״ז תתדבק ותתקשר נפשו בנפש רבו, אז **יָכִיל לְאִתּוֹסָפָא בְּהַהוּא רוּחָא יַתִּיר** הוא יכול להוסיף באותה רוח החכמה יותר, כי ע״י שיחשוב בחכמה ויתדבק במחשבתו בצורת רבו, הנה יעורר ממש החכמה ממקורה ברבו, ויהיה נובע בו כנביעתו ברבו, וכמו שרבו בטוב עיונו היה מוסיף ונובע תוספת חכמה כך יהיה התלמיד כמותו ממש. ומביא ראיה מיוסף, ואמר **תָּא חֲזֵי דְּהָא יוֹסֵף בְּכָל מָה דְּאִיהוּ עָבִיד** בא וראה שהרי יוסף בכל דבר שהיה עושה, **הֲוֵי חָמֵי בְּרוּחָא דְּחָכְמְתָא לְהַהוּא דְּיוֹקְנָא דַּאֲבוֹי** היה רואה בהתבוננות בכח רוח החכמה שבקרבו שלמד מאביו את צורתו של אביו ....

[ל] **עיין שערי קדושה** – חלק ג שער ה׳ באיכות הנבואה מה ענינה: הנה נתבאר כי אור אחד הוא בצורת אדם מתפשט בכל ארבעה עולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, עד סוף ארבעה יסודות העולם השפל, והוא מתדבק באורות אדם העליון הנקרא עשר ספירות, והם מתלבשים בזה האור הנקרא אור מחצב הנשמות, וכל נשמות התחתונים כלולות שם, וברדתם בעולם הזה להתלבש בגופות מניחות שרשיהם דבוקות במקורם אשר משם חוצבו, וענפי השרשים ההם לבדם הם יורדים בדרך התפשטות לבד ומתלבשות בגופות בעולם הזה כדמיון ענפי האילן שהן דבוקות ומושרשות בגוף האילן ממש וכופפות עצמן למטה, ונוגעות בקרקע עצמו בעודן נאחזות בגוף האילן. וכאשר האדם חוטא חטא הראוי להכרת, נכרת אותו הענף מגוף האילן ונשאר נפרד ממנו ועומד בעולם הזה כרוח הבהמה, וזהו סוד הכרת תכרת הנפש ההיא. וזהו סוד כי האדם עץ השדה:

וזהו סוד מה שכתוב בצדיקים שנכפל שמם, אברהם אברהם, יעקב יעקב, משה משה, אחד כנגד בחינת השרש הנשאר למעלה דבוק באילן, וזהו הנקרא מזלו של האדם. וכמו שאמרו רבותינו ז״ל (מנחות דף כ״ט ע״ב) שראה משה רבינו ע״ה מזלו של רבי עקיבא יושב ודורש וכו׳. כי ממנו נוזל השפע אל הענף שירד ונתלבש בגוף:

נמצא שהצדיק תמיד מקבל מרוח דלעילא אלא שאע״פ ששתי הרוחות האלה הן נשמתו שבבינה עילאה אבל כשמתלבשות באדם אזי החלק העליון הנעלם הוא גדול לאין שיעור מהחלק הנמוך שמתלבש ברוח לבו.
וזה החידוש שבשעת הסתלקות אזי מקבל הארה גדולה מרוח דלעילא ועי״ז נמשך ועולה מדרגה.
אבל החוטא מוריד רוחו דלתתא דרך רגליו לקליפות ובמקומה נכנס הצלם ואזי מאבד צלם אדם והוא כבהמה ואם מוסיף לחטא יורד גם הצלם לקליפות והוא נכרת מהקדושה לגמרי. ומבואר בלק״ה שמי שפגם הרוח דלתתא אזי אין לו תקנה אלא ע״י הצדיק וכפי שיתבאר שיש כמה בחינות הסתלקות שבהן אפשר לקבל בחי׳ פי שנים מהצדיק ועי״ז לזכות לתשובה.

כי איתא בזוהר, **שיש להצדיק, בחי׳ שני רוחות**[לא]/לב\. **רוח לעילא** היא נשמתו במחצב הנשמות הקשורה בצלמו הנעלם ומקיף את מוחו/לג\, ורוח שניה **רוח לתתא** היא חלק נשמתו הנכנס בתוכו ומתלבש ברוח לבו המקבלת מרוח העליונה. וזה רמוז בתנ״ך **כמ״ש (בראשית ו׳) אלה תולדות נח נח,** דהיינו רמז שיש בחי׳ **נח לעילא נח לתתא** וכן כתוב אברהם אברהם, משה משה, שמואל שמואל, פרץ פרץ, תרח תרח/לד\ לה[**כמ״ש שם בזוהר** ריש פרשת **נח דף נט ע״ב על פסוק זה, ע״ש בתוספתא**/לו\ **וז״ל למה נח תרי זימנא אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין רוחא חד בעלמא דין** היא חלק נשמתו המלבש ברוחלבו ומאיר בנפשו לתקנה **ורוחא חד בעלמא דאתי** שהיא עד היכן שמשיג בבחי׳ עוה״ב השגות אלוקות, כל צדיק כפי מדרגתו **והכי תשכח בכולהי**לז **צדיקי וכו׳ ע״ש**] [לח]/לט\. **דהיינו שיש לו בחי׳ חיות למעלה** היכן שמשוטטת מחשבתו משם חיותו/מ\ השואב

לא עיין לק״ה הכשר כלים ד׳ ז׳ דלאו דווקא צדיק אלא כל אדם.

ההבדל מבואר בשער מאמרי רשב״י שכל עוון גורם לירידת נשמתו ועי״ז נשמתו שלמעלה מתרחקת ממקורה, ומתמעט השפע מוחין ששואבת מלמעלה ומריקה אל נשמתו המלובשת בו.

לב **עיין לק״ה** הכשר כלים ד׳ ז׳ – שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ חַיּוּת לְמַטָּה וְחַיּוּת לְמַעְלָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּלְתַתָּא וְהָרוּחַ חַיִּים דִּלְעֵלָּא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נֹחַ נֹחַ, נֹחַ לְתַתָּא, נֹחַ לְעֵלָּא. וְהֵם בְּחִינַת הַשְּׁנֵי יוּדִין הַמְבֹאָרִים שָׁם אַחַר כָּךְ שֶׁהֵם בְּחִינַת יוּד בְּרֹאשׁ וְיוּד בַּסּוֹף, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי הַיָּדִים שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם, שֶׁהֵם בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל. וְעִקַּר חַיּוּת שֶׁל כָּל אָדָם הוּא עַל–יְדֵי שֶׁהָרוּחַ דִּלְתַתָּא מוֹשֵׁךְ וּמְקַבֵּל חַיּוּת דֶּרֶךְ הַקְּדֻשָּׁה מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא.

לג **המתוק מדבש** על התוספתא שבזוהר דלקמן פירש – שרוח דלעילא היא בחי׳ עוה״ב עולם האמת שבו משוטטת מחשבתם תמיד. ולעיל בהקדמה כתבתי פי׳ מהרח״ו בשערי קדושה. ואינו סותר כמבואר שמעלות הנביאים הן כל אחד עד כמה עולה בענף הנוזל ממזלו עד גופו.

לד **עיין בראשית רבה** ל׳ ד׳ – אלה תולדות נח נח א״ר אבא בר כהנא כל מי שנכפל שמו יש לו בעולם הזה ויש לו בעולם הבא אתיבון ליה והכתיב תרח תרח א״ב יש לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא א״ל אף היא לא תברא דא״ר יודן בשם רבי אבא בר כהנא (בראשית טז) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום בשרו שיש לאביו חלק בעוה״ב (שם) תקבר בשיבה טובה בשרו שישמעאל עושה תשובה: (הובא ברבנו בחיי שמות ג׳ ד׳).

מ ביאור מוהרנ״ת בתקפא (וצ״ע מדוע כתב כמ״ש שם שהרי לא נזכר לעיל)

לו **זהר פ׳ נח דף נט - לָמָּה נֹחַ נֹחַ תְּרֵי זִמְנֵי** למה כתיב נח נח ב׳ פעמים, **אֶלָּא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק דִּי בְעָלְמָא אִית לֵיהּ תְּרִין רוּחִין** אלא כל צדיק שבעולם יש לו ב׳ רוחות, **רוּחָא חַד בְּעָלְמָא דֵּין וְרוּחָא חַד בְּעָלְמָא (דף ס ע״א) דְּאָתֵי** רוח אחד בעוה״ז ורוח אחד בעולם הבא, ור״ל כי צדיק אפילו כשהוא עוסק בעניני עולם הזה ההכרחיים, ג״כ מחשבתו דבוקה למעלה, ונחשב כאלו רוחו נחלק לב׳ חלקים אחד למעלה ואחד למטה, אבל באמת הם רוח אחד, **וְהָכִי תְּשַׁכַּח בְּכֻלְּהוּ צַדִּיקַי** וכן תמצא בכל הצדיקים שקראם הקב״ה בב׳ שמות כנגד ב׳ רוחות, **מֹשֶׁה מֹשֶׁה** בסנה, **יַעֲקֹב יַעֲקֹב** במראות הלילה, **אַבְרָהָם אַבְרָהָם** בעקידה, **שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל** אצל עלי, **שֵׁם שֵׁם** בתולדותיו.

לז מתרצו – בכולהו

מ עיין שער מאמרי רשב״י ריש פ׳ נח הובא בדעת ותבונה פרק מו.

לט **שער מאמרי רשב״י** (הובא בדעת ותבונה פרק מו) – כתב רבינו זלה״ה בשער מאמרי רשב״י (בפ׳ נח על מאמר הזוהר בתוספתא דף נ״ט) למה נח נח תרי זמני אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשכח בכלהו צדיקי משה משה יעקב יעקב אברהם אברהם שמואל שמואל וכו׳ וכתב רבינו זלה״ה וז״ל, הענין הוא כי החלק הנקרא רוח אין לו רק בחינה אחת הבאה מן ז״א הנקרא תפארת, אבל <u>החלק הנקרא נשמה הבאה מן הבינה יש לה ב׳ בחינות הא׳ היא בהיותה למעלה במקום ראשו של ז״א ששם האורות סתומים ומכוסים כנודע. והב׳ היא ברדתה למטה ובהתפשטה בגופו דז״א מן החזה שבו ולמטה כי שם נפסק ונשלם יסוד דאימא שהיה מכסה האורות ושם נתגלו האורות משם ולמטה.</u> ולכן הנשמה משתנית ברדתה שם אל מקום הגילוי בבחינה אחרת:

וזהו סוד הפסוק כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי, פירוש כי הרוח איננו רק בחינת רוח אחד בלבד, והנה הוא עוטף ומלביש את הנשמה כנודע בסוד אימא המתלבשת תוך ז״א, וזמ״ש יעטוף ולא אמר יתעטף ר״ל לנשמה, וביאר טעם אל העיטוף הנז׳ ואמר ונשמות אני עשיתי פירוש כי הנה <u>שתי בחינות עשיתי בנשמה</u>, ואמר נשמות מיעוט רבים שנים <u>האחת היא המשכת בינה מראש ז״א עד החזה במקום הסתום. והשנית היא התפשטותה למטה מן החזה במקום הגילוי אז צריכה אל הרוח הבא מבחינת ז״א שיעטוף וילביש אותה</u> ולא תשאר הנשמה בגילוי וזמ״ש ונשמות אני עשיתי ולכן רוח מלפני יעטוף את בחינת השנית שעשיתי בנשמות, ומ״ש כאן בזוהר <u>דכל צדיק וצדיק אית ליה תרין רוחין לא דק בלישניה והכונה היא על שתי בחינות הנשמה כנז׳.</u> ואפשר שלהיותם בז״א קראם רוחין וזמ״ש חד בעלמא דין ז״א שהוא במקום הגילוי וחד בעלמא דאתי בינה שהוא במקום הסתום:

ואמנם ענין תרין רוחין אלין שיש לכל צדיק וצדיק יובן במ״ש הכתוב ונכרתה הנפש ההיא, ויובן במ״ש חז״ל הרשעים בחייהם קרויים מתים. ויובן במ״ש רז״ל כי <u>נשמת הרשע יורדת אל רגליו בסוד ותגל מרגלותיו ותשכב כנז׳ בס׳ הזוהר ובס׳ התיקונין</u> (עיין תיקון ע׳ דף קלב:), והענין הוא כי הרשע כאשר הוא חוטא הוא מוריד נשמתו בגיהנם בהיותו בחיים כי בעת יצירתו נופחה נשמתו בקרבו, ובהיותו

ממקור החיות העליון שבשרש נשמתו, **וחיות למטה** היא נפשו ורוחו שבעוה״ז שמאיר בהם אמת נפלאה מרוח דלעילא עד שנעשה גם גופו כולו בוער להש״י. **והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאוד מאוד**/[מא] כי שרשה במזלו שהוא מחצב נשמות ישראל שם חלק נשמתו הנסתר ומכוסה ממנו ומאיר למקיף שלו דהיינו להצלם ואפילו מה שיודע כמעט א״א שיוצא הכל לפועל/[מב] כ״ש מה שלמעלה מידיעתו, ולכן רוח דלעילא זו מכונה פי שנים כלפי רוח דלתתא ובאמת אין הכוונה פי שנים ממש כי אין כלל יחס ביניהן רק מצד המהות מכונה כן פי שנים, וביום הסתלקותו כשיורדת רוח בחי׳ מהרוח דלעילא אליו לאספו מתגלה לו חכמה עילאה שגם בחייו לא זכה לזה ועיין ערבי נחל ריש פ׳ ויקהל שיום אחרון זה נאמר בו אין שלטון ביום המוות והוא כבר לא נכלל בימים שצריך לתקן אלא הוא שניתן לאדם לצוות לביתו עי״ש/[מג].

והתלמידים הם עם הצדיק משורש אחד/[מד], **רק שהם תלוים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו** רוח דלעילא הנ״ל, **והענפים יונקים החיות דרך האילן** שהוא הצדיק. **ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחי׳ ענפים** הקבועים בו תמיד, **ויש שהם בבחי׳ עלים** שנושרים לפעמים, **וכן שארי הבחינות** שיש גם המקבלים חיות מהצדיק בהעלם כי הצדיק ממשיך חיות לכל העולם בבחי׳ כל העולם ניזון בשביל חנינא בני דהיינו בשביל והצינור/[מה] שתיקן רבי חנינא בן דוסא בגודל אמונתו, כי הצדיק יסוד עולם הוא היסוד המחבר שמים וארץ ודרכו עולה עבודת ישראל מ״ן לעורר השפע ודרכו חוזר המ״ד ונשפע השפע לעולם.

ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו [מו]/[מז] בסוד תוסף רוחם יגוערון/[מח], **כ״א לפי מדרגתו**[מט] כי עולה מדרגה ואזי יורדת ומאירה לו מדרגה אחת עליונה יותר

חוטא מוריד נשמתו דרך מרגלותיו ונשקעת בגהינם וכפי בחינת עונותיו יורדת נשמתו כך מדרגות ולבן בחייו קרוי מת, וכאשר היה רשע גמור גמר להפיל נשמתו בגהינם:

ואם תאמר והרי אנו רואים אותו שהוא בחיים ואיך הוא נקרא מת כמו שהקשו עמ״ש בגמרא כי הרשע נכתב ונחתם למיתה בר״ה והרי אנו רואים אותו שהוא חי, אבל התשובה היא עם הנז׳ כי שתי בחינות נשמה יש באדם. התחתונה היא נכנסת בפנימיותו והעליונה נשארת בבחינת צלם מקיף על ראשו כמש״ה אך בצלם יתהלך איש כנודע, ובעת שהוא חוטא ויורדת נשמתו מדרגה התחתונה ממנה אל תוך גהינם כך נכנסת בפנימיותו המדרגה התחתונה של נשמתו העליונה הנקראת צלם, וכפי הבחינות שיורדת נשמתו התחתונה בגהינם כך בחינות מדרגות יורדות מנשמתו העליונה אל תוך גופו להחיותו, וכאשר גמרה התחתונה לצאת מתוכו ולרדת בגהינם נגמרה גם נשמתו העליונה ליכנס בגופו ממש ונשאר בלתי צלם על ראשו, ואם עוד יוסיף לחטא עוד גם הצלם ההוא ירד מטה מטה לגהינם מדרגה אחר מדרגה כפי הגדר שחוטא. ואז גם הצלם ההוא נגמר לרדת ולצאת דרך מרגלותיו אל גהינם. אז עליו אמר הכתוב כי אם עונותיכם היו מבדילים וכו׳. ועליו נאמר גם כן ונכרתה הנפש ההיא כי כל בחינת נשמתו תמו נכרתו וירדו לגהינם ונפסקה אחיזתם מלמעלה ולא נשאר להם שורש למעלה:

ואמנם הצדיקים נשמתם התחתונה שוכנת תוך גופם, ונשמתם העליונה עומדת צל על ראשו בסוד אור מקיף ומשם שואבת לו חיים מלמעלה תמיד ומריקה אל נשמתו אשר בתוכו, ויש לו תמיד תרין רוחין חד בעלמא דאתי היא העליונה שהיא בסיתום למעלה מן החזה, וחד לתתא בעלמא דין מן החזה ולמטה במקום הנגלה אשר שם בנין הנקבה מלכות הנקראת עוה״ז, וזהו סוד משה משה שמואל שמואל וכו׳ עכ״ל זלה״ה:

[מ] **עיין תורה כא** היכן שאדם חושב שם הוא

[מא] **לק״ה הכשר כלים** ד׳ ז׳ – עֻצַּם הַחַיּוּת שֶׁל הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל בְּזֶה הָעוֹלָם בְּזֶה הַגּוּף כְּלָל. כַּמְבֹאָר שָׁם בִּתְחִלַּת הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, רַק עַל–יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְווֹת מְתַקְּנִים בְּחִינַת כֵּלִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל הַחַיּוּת מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא כָּרָאוּי בְּמִדָּה כַּנַּ״ל.

[מב] **שמעתי** כמה פעמים מהריצ״ח (לג ב׳ 42) לעניין הידיעה, שבזה אין קושי כל כך, כי זה יש גם לרשע, אלא העיקר זה המעשה. ואמר ששמע מרבי לוי יצחק בנדר זצ״ל שאמר– שהצדיק הגדול ביותר לא מקיים דהיינו לא מוציא לפועל את מה שהרשע הגדול ביותר יודע.

[מג] **ובזה יובן** דברי הכסף משנה על הרמב״ם הלכות טומאת צרעת פ״ב ה״ט מדוע לא פסק לגבי שער לבן שקדם לבהרת כרבה בר נחמני שטהור הרי הקב״ה ומתיבתא דלעילא באו אליו שיפסוק בזה ופסק להם כמבואר בב״מ פו. ותירץ הכסף משנה שכיון שפסק בשעת פטירתו לא בשמים היא.

[מד] **צ״ע א״כ** מה יעשה מי שאינו משרש הצדיק האמת לכן נ״ל שהצדיק הוא שרש נשמות כל ישראל אלא שכל אחד כפי דביקותו בצדיק כך זוכה להיות קשור לשרשו וכנ״ל שכל אחד יש לו נשמה ותלוי בו עד כמה יקבל ממנה ועיין בתורה כב אות ח׳ שהצדיק והתלמיד בחי׳ נפש האדם ונשמתו. וזה לשונו שם – [ח] וְלָבוֹא לִבְחִינַת בָּשָׂר הוּא עַל יְדֵי הַשְׁמוּשׁ, עַל יְדֵי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הֶחָכָם, נַעֲשָׂה בְּחִינַת בָּשָׂר לֶהָחָכָם; וְכֵן עַל יְדֵי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ הַגּוּף לְהַנְּשָׁמָה בַּעֲשִׂיַּת מִצְווֹת מַעֲשִׂיּוֹת, נַעֲשָׂה הַגּוּף בְּחִינַת בָּשָׂר לְהַנְּשָׁמָה: ואולי אפשר לומר שזה כמו הרכבת אילן באילן שפוצע באילן אחד ותוקע בו ענף מאילן אחר ונעשה הראשון שרש לשני הכי נמי מי שתוקע עצמו בצדיק אזי נעשה יונק משרשו בצדיק וממנו כל חיותו.

[מה] **אוהב ישראל** סוף פ׳ ויקהל

[מו] זוהר וישב הנ״ל סוד תוסף רוחם יגוערון. ובדרשות הר״ן הנ״ל, זוהר ויחי דף ריח: ד״ה דתנינן בשעתא דבר נש שכיב, ובמגלה עמוקות ויצא ד״ה והנה באר בשדה. ועיין אור החיים ריש פ׳ ויחי עה״פ ויקרבו ימי. שכל יום מתקן ניצוץ אחד מהצלם שעולה למעלה וימיו אלה הם סוד תוסף רוחם יגעון.

[מז] **זוהר ויחי** דף ריח: - **אוֹף הָכָא בְּשַׁעֲתָא דְּדִינָא דְּבַר נָשׁ יִתְעַר** אף כאן בשעה שמתעורר דין על אדם, ר״ל שמגיע זמן יציאת נשמתו, **שָׁארֵי וְקָרֵי לֵיהּ** מתחיל התרנגול וקורא ג׳ כרוזים דלעיל **וְלַיְת דְּיָדַע לֵיהּ בַּר הַהוּא בַּר נָשׁ דְּשָׁכִיב** ואין מי שיודע ושומע את קריאת התרנגול רק זה האדם ההולך למות, **דְּתָנִינָן בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ שָׁכִיב** שלמדנו בשעה שהאדם הולך למות, **וְדִינָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ לְנַפְקָא מֵהַאי עָלְמָא** והדין שורה עליו לצאת מזה העולם, **אִתּוֹסַף רוּחָא עִלָּאָה בֵּיהּ מַה דְּלָא הֲוָה בְּיוֹמוֹי** נתוסף בו רוח עליון מה שלא היה בו מימיו, **וְכֵיוָן דְּשַׁרְיָא עֲלוֹי וְאִתְדַּבַּק בֵּיהּ** וכיון שזה הרוח שורה עליו ומתדבק בו, **חָמֵי מַה דְּלָא זָכָה בְּיוֹמוֹי** רואה מראה השכינה מה שלא זכה לראות בחייו, **מִשּׁוּם דְּאִתּוֹסַף**

ממה שהשיג בחייו דהיינו המדרגה שאליה היה נכסף בסוף ימיו. **כמו שמצינו ברשב״י באידרא** זוטא [נ] בזוהר פרשת באזינו דף רפז: שם מסופר על יום פטירתו של רשב״י והשגות הנפלאות שזכה אז יותר מכל חייו, **וברבינו הקדוש** [נא] שבשעת פטירתו היה בכוחו לזכות את כל הנמצא שם לחיי עוה״ב/[נב]/, **ובשאר צדיקים** [נג]/[נד]/:

ודע, שזהו על ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד ובא למטה בחי׳ הרוח והחיות דלעילא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעילא. כי באמת שניהם אחד כמבואר בשער מאמרי רשב״י פ׳ נח הנ״ל ששניהם היא נשמתו אלא שהעליונה מכוסה ותחתונה ומתלבשת ברוחו, **ותיכף כשנתגלין זה לזה נתאחדין מאוד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעילא אינו יכול להיות בזה העולם** עולם השקר, **כי טבעו אינו יכול לסבול כלל זה העולם** כי הוא בחי׳ עוה״ב עולם האמת, **ע״כ נסתלק לעילא/[נה]/. ועל ידי זה נסתלק הצדיק/[נו]/, כי כשנסתלק**

בֵּיהּ הַהוּא רוּחָא משום שנתוסף בו זה הרוח ונתן לו כח לסבול את ראיית מראה השכינה, **וְכַד אִתּוֹסַף בֵּיהּ וְחָמָא כְּדֵין נָפִיק מֵהַאי עָלְמָא** וכשנתוסף בו זה הרוח ורואה את מראה השכינה אז נשמתו יוצאת מזה העולם **הָדָא הוּא דִכְתִיב תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן** כשנתוסף רוחם אז יגועון ומתים וחוזרים לעפרם, **כְּדֵין כְּתִיב כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי** ואמרו חז״ל **בְּחַיַּיהוֹן לָא זָכָאן בְּמִיתָתְהוֹן זָכָאן** בחייהם לא זוכים לראות את מראה השכינה אבל במיתתם זוכים לראות.

[מח] **פסוק זה** נאמר על פטירת האדם אבל נרמז בו כמה בחינות כי בשעת הפטירה יורדת השכינה לאספו כמבואר בעץ הדעת טוב כי תשא עה״פ וראית את אחורי. עוד מבואר **שער המצוות** פ׳ ויחי שהכוונה לכל חלקי הצלם הבאים להרגיש צער המיתה. **ובאור החיים** ריש פרשת ויחי, עפ״י האריז״ל שלכל אדם יש צלם שהוא ניצוץ נשמתו ובו ניצוצות כמניין ימי חייו ובכל יום כשהוא ישן עולה הניצוץ של אותו היום מתוקן או פגום כפי עבודת האדם באותו היום ובשעת הפטירה יורדים אליו כל ימי חייו הנ״ל והם רוח דלעילא שעליה כתוב תוסף רוחם יגוועון. ובזוהר וישב הנ״ל מבואר שהוא רוח שנתווסף לו בעת הפטירה שעל ידו יש לו כח לראות את השכינה.

עץ הדעת טוב – פרשת כי תשא – או ירצה במה שנדקדק עוד דהל״ל ופני לא תראה לנוכח כמו שהתחיל וראית את אחורי ולא אמר ואחורי יראו וגם נדייק מ״ש למעלה כי לא יראני האדם והל״ל כי לא יראה האדם את פני כמו שהתחיל לא תוכל לראות את פני. אבל הענין כי הנה משה שאל ממנו משפט כי כיון שמצא חן בעיניו יותר מכל הנבראים לסיבת׳ מעשיו כמ״ש ואדעך בשם א״כ למה יהיה שוה אליהם כי כמו שהם אינה רואים פניו גם הוא לא יראה בעיני בשר שגופו הטהור מכל שאר הגופות ראוי שיזכה לראות את כבודו לז״א וראית את אחורי **והענין הוא כי מדרגת האחוריי׳ היא הבחינה שנקראת שכינת עוזו ית׳ אשר היא המדרגה הנקראת רוח הקודש והיא אשר נגלית לצדיק בעת פטירתו בסוד תוסף רוחם יגוועון אבל בחינת הפנים עצמו אפילו בעת הפטירה אינם נראים כלל עד היותם בג״ע עצמו** וכנודע וז״ש לו הקב״ה לא תוכל לראות פני כי הרי אפילו בחינת אחוריים לא יראני כלל שום צדיק וחי כלומר כ״א דווקא בעת הפטירה ואיך אתה רוצה לעלות כ״כ מדרגות לראות הפנים עצמן ואף בהיותך חי בעוה״ז לכן אמר לו עתה די לך שתעשה מדרגה א׳ על כל הנבראים והיא כי בחינת האחוריים שאין שום נברא יכול לראותם רק בעת פטירתם וראית את אחורי עתה בהיותך בחיים אבל לא בחינת הפנים ג״כ כי הרי ופני לא יראו לשום צדיק כלל ואפילו בעת פטירתה ודי לך שגופך יראה בעיני בשר את אשר לא יראו כל הצדיקים כ״א בעת פטירתם ולא תבקש שעיני גופך יראו את אשר אפילו נשמות הצדיקים לא יראו בעת פטירתם וז״ש ״ופני לא יראו״ ולא אמר לא תראה, ואחר שהודיעו אשר יעשה בענין ״אני אעביר כל טובי״ בכל הפרטים הנ״ל בא להשלים הדבר במעשה ואז ויאמר וכו׳ הודיעו עוד ענין אחר הלא הוא כי להיות לו זכות וכח אל ״וראית את אחורי״ מה שלא זכה שום נברא כנ״ל צריך שיבא בזכות קבלת לוחות התורה שנית. וז״ש ״ויאמר פסל לך וכו׳״.

[מט] דפו״ר מדרגתו מתרלו - מדריגתו

[נ] זוהר ח״ג רפז: ורצו: תיאור יום הסתלקותו

[נא] קדושין עב: כי הוה ניחא נפשיה דרבי ועי״ש פרש״י נבואה נזרקה מפיו, ובכתובות קג. שמי שהיה בהלוויתו הוא בן עוה״ב ובירושלמי ברכות ג׳ א׳ בפטירתו אמרו בטלה כהונה

[נב] **ובאמת צ״ע** בזה האם הרוח דלעילא נשאר למטה גם אחרי הפטירה עד הקבורה או שמסתלק בפטירה עצמה. ולכאורה ממה שהיה בכוחו של רבי להביא לחיי עוה״ב כל הנמצא בלוויה משמע קצת שעד הקבורה נשאר וצ״ע מתי מסתלק אצל מי שלא ניתן לקבורה או אצל רבי אלעזר בן רשב״י שעשרים שנה אחר פטירתו היה בעלית הגג ביתו וענה לשאלות.

[נג] סנהדרין יא. שמואל הקטן עפרש״י שם נתנבא בשעת מיתתו, ועיין מנחות קט: תוס׳ ד״ה בתחילה, ועיין כסף משנה על הרמב״ם הלכות טומאת צרעת פ״ב ה״ט שרבה בר נחמני כיון שאמר בשעת פטירתו לא בשמים היא. ועיין אגרא דכלה ריש פרשת ואתחנן

[נד] **צ״ע דלא מצינו** שיהושע עשה כפלים ממשה, אדרבה איתא בגמ׳ שזקנים אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה. ובנראה שיש בזה בחינות, כי ברור שאין תלמיד דבק ברבו כמו יהושע במשה, ומבואר כאן שעי״ז בוודאי זוכה לפי שנים. וצ״ע. ועיין תמורה טז. בפרש״י שם ד״ה ונשתכחו – שנצטער משה על יהושע שהוא גדול כמותו. ועי״ש מהרש״א שיהושע התגאה שיודע.

[נה] **צ״ע עיין לקמן** שאצל התלמיד כיון שלא הגיע זמנו להפטר נשאר מהרוח הזה וקשה הרי אינו סובל את העוה״ז. ועוד גם אצל הצדיק שלא הגיע זמנו להסתלק אזי כשעולה מדרגה זה ע״י שרוח עילאה יורדת ומעלה אותו למדרגה הבאה ולא מסתלקת עמו לגמרי וגם בזה קשה הרי אינה סובלת את העוה״ז. וצ״ל שפשוט שבכל ירידה של הרוח דלעילא אין הכוונה שכולה יורדת אלא בחינה ממנה שיורדת לכל אחד כפי מדרגתו וגם לפי הצורך להעלותו. ואין הכוונה שנשארת למטה אלא שמאירה לו הארת אמת כפי מדתו ומדרגתו באופן שנמשך אחרי האמת הזו עולה מדרגה בבחי׳ תשובה, כפי שנבאר בהמשך.

[נו] **עיין מכתב מאליהו** ח״ג עמ׳ 27 שיש בזה מדרגות ואצל צדיקים בכללן הן שתים אחת מיתת נשיקה שהיא כמישחל בניתא מחלבא, והשניה היא מיתה המבואר לעיל בזוהר ויחי ריח: והוא שעולם הבא שלהם בחי׳ שכרם לעולם הבא, יורד לאספם ואזי מתגלה להם מהשגות עוה״ב שהן ביטול הבחירה לכן א״א שיתגלו להם בחייהם. (כמבואר בתורה כא ובתורה סד)

למעלה הרוח הנ״ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאוד[א] באחדות גדול כנ״ל:

וע״כ הוא דבר גדול מאוד להיות בשעת הסתלקות הצדיק, אפילו מי שאינו תלמידו. כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעילא שהיא מדרגתו הנפלאה שעולה אליה, **נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאוד, על כן הוא טובה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכת ימים** משמע שהרושם הנשאר בהם מהארת הרוח דלעילא היורדת לאסוף את הצדיק, חוקק בהם אמת המוסיף להם איכות חיים, או שהכוונה לתוספת שנות חיים/[ב]. **וכמו שאמרו רז״ל (חגיגה ה ע״ב)**/[ג] **על פסוק (תהלים מט) ויחי עוד לנצח וכו׳, כי יראה חכמים ימותו** (עי״ש בתוס׳ שאין זה פשט הפסוק אלא דרשת הגמרא) וקצת צ״ע על הגמרא שם שלמדה ק״ו אם במיתתו כ״ש בחייו, ואילו לרבינו וכן בזוהר וישב ודרשות הר״ן הנ״ל זה להפך שדייקא במיתתו יש לו יותר מבחייו.

אבל להתלמידים מגיע הארה גדולה מאוד[ד] אז ביותר, כי מחמת שהם תלוים[ה] בהצדיק, ויונקים משורש אחד דהיינו שניהם הצדיק והתלמיד יונקים מהרוח דלעילא של הצדיק. **נמצא שזה החיות דלעילא הוא חיותם ממש. ונתאחדים ונתחבקים גם כן עם זה הרוח באחדות גדול, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ״ל. ועל ידי זה, אם זוכה** להיות אצלו/[ו] ולהיות מאד דבוק בו **יכול לקבל פי שנים** דהיינו השגת האמת בבחי׳ פי שנים שעי״ז תפילתו בכוונה פי שנים. **כי הצדיק** כיון **שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעילא כנ״ל. אבל התלמידים שעדיין לא הגיע זמנו[ז], אזי אדרבה נשאר אצלם הרוח דלעילא**/[ח], **לגודל האחדות שנתאחד מאוד[ט] עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה** ונעשה להם כלים הנ״ל של הצדיק, שעל ידם בהתקשרות לצדיק יש להם צינור/[ו] להשגת פי שנים מרוח הצדיק אליהם. **נמצא שהצדיק נסתלק על ידי זה, על ידי שמושך עמו הרוח דלעילא את הרוח דלתתא** כי רוב הארת האמת שזוכה שואב אותו להמשך אחריו, **והתלמידים מגיע להם פי שנים על ידי זה. כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעילא, כי נתאחד מאוד עם הרוח דלתתא כנ״ל:**

אך כמה בחי׳ יש בתלמידים, ומי שמקושר מאוד בהצדיק כמו ענפים באילן ממש, דהיינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות/[י] **שיש להצדיק, אע״פ שאינו אצל הצדיק** אזי יזכה לפי שנים ביותר. ועיין בביאור המתוק מדבש על זוהר וישב הנ״ל מה שכתב שם עפ״י פירוש הרמ״ק כאן וזה לשונו – אם באותה שעה יהיה חומרך מזוכך כל כך שתוכל לדבק מחשבתך להיות דבוק עמי עד שתהיה עצם

[א] גם דפו״ר מאוד, מתרצו - מאד

[ב] **עפ״י האור החיים** ריש ויחי פסוק כט שתוסף רוחם הם ימי חיי הצדיק המלאים קדושה שעשה בהם ועלו למעלה ויורדים לאספו אולי כיון שהם בחי׳ חיי עוה״ז על ידם נוסף חיים לנמצא שם בעת ירידתם לאסוף אותו.

[ג] **חגיגה דף ה:** – רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא כי מטו להההוא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הכא נזיל ונקביל אפיה אמרי איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא אמר ליה רבי חייא לרבי תיב את לא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה תקפיה ואזל בהדיה כי הוו מיפטרי מיניה אמר להו אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תזכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין אמר ליה איכו השתא מנעתן מהאי בירכתא אמרו ליה ממאן שמיעא לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי דרבי יעקב איש כפר חיטייא הוה מקביל אפיה דרביה כל יומא כי קש אמר ליה לא נצטער מר דלא יכיל מר אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו ומה הרואה חכמים במיתתן יחיה בחייהן על אחת כמה וכמה.

תוספות – ויחי עוד לנצח לא יראה השחת – פשטיה דקרא בתמיה הוא וכי הרשע לא ימות כמו שהחכמים ימותו:

[ד] גם דפו״ר מאוד, מתרצו - מאד

[ה] גם דפו״ר תלוים, מתרצו - תלוין

[ו] **עיין לקמן** ד״ה ״אם תראה אותי לוקח מאתך״, ״תראה״ משמע שיהיה אצלו. ו״מאתך״ משמע שמרגיש את הסתלקותו עי״ש.

[ז] גם בתורלד- זמנו, בדפו״ר- זמנן, ומתרלו- זמנן

[ח] **צ״ע** דלעיל אמר שרוח דלעילא לא סובל את העוה״ז לכן מסתלק מיד.

[ט] מתרצו - מאד

[י] **כמבואר** בלק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳ שהקבלה מהצדיק אינה חד פעמית אלא שנעשה לו צינור לקבל ממנו בבחי׳ חמה המאירה בלבנה.

[יא] **צ״ע** איזה ירידות יש לצדיק הרי אמר בחיי מוהר״ן אות תא – אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם וּבְכָל רֶגַע מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עֲכְשָׁו כְּמוֹ בַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת, לֹא הָיִיתִי רוֹצֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בָּזֶה הָעוֹלָם:. ואולי הכוונה לירידת רוח דלעילא, אלא שא״כ היה לו לומר ירידות ועליות שהרי עולה ע״י ירידת הרוח דלעילא. ועיין חיי מוהר״ן – אות שמא (ב) אָמַר מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה לִפְרָקִים זֶהוּ חִדּוּשׁ יוֹתֵר, שֶׁכְּבָר מוּכָן וּמְזֻמָּן אֶצְלִי כַּמָּה חִדּוּשִׁים גְּדוֹלִים, וּבְתוֹךְ כָּךְ הַכֹּל נִשְׁכָּח מֵאִתִּי וְאֵינִי זוֹכֵר כְּלוּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מְשׁוּם סֵפֶר בָּעוֹלָם וַאֲפִלּוּ נִגּוּן אֵינִי יוֹדֵעַ רַק הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל נִשְׁכָּח מִמֶּנִּי, וְזֶהוּ פֶּלֶא גָּדוֹל בָּאֱמֶת. וְכַמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עִנְיָן זֶה, כִּי זֶה רָגִיל אֶצְלוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הוּא אוֹמֵר עַתָּה אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל כְּלָל לֹא, אַף עַל פִּי שֶׁבַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גִּלָּה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים:

אחד עמי והיינו נפשך קשורה בנפשי, כדי שתקבל כל מציאות הרוח ולא יסתלק קצתו בעת שיעבור הרוח ממני אליך בשעה שאסתלק ממך, אז יהיה לך כן. ונראה שזו גם כוונת רבינו אלא שמבאר כיצד מתבטא וכיצד נבחן הדבר.

כי ראוי לו להתלמיד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקושר באמת כראוי, כמו ענפים באילן. כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, וע״כ בקיץ הם גדילים[ב], ויש להם חיות. כי האילן יונק חיותו משרשו, על ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהיינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל ידי כן בחורף שנתייבש הלחלוחית ונתכויץ החללים, על ידי זה נתכווצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכן להיפך בקיץ כנ״ל. ומי שהוא מקושר אל הצדיק כמו כן כמו הענפים והעלים, **דהיינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק** הוא הזוכה לפי שנים, כי זה המבחן על דביקותו בצדיק.

ובהמשך יבאר שזה לא רק מבחן אלא גם תנאי.

ותחילה מבאר שיש ג׳ סוגי הסתלקות אחת מעוה״ז לעוה״ב, ואחת מדרגה אחת לדרגה הגבוהה ממנה, ואחת/[ג] היא הסתלקות השם, דהיינו כשמבזים את הצדיק ומוציאים עליו שם רע ונעשה מזולזל אצל הבריות ויש צדיק שגורם כל זה לעצמו בכוונה וזה בחי׳ מסירות נפש על קדוש ה׳ כמבואר בתורה רס וגם זה בחי׳ הסתלקות שנעשית באופן הנ״ל בבחי׳ תוסף רוחם יגוועון.

וצ״ע הביאור בזה, כי אם הכוונה שע״י שנעשה מזולזל זוכה לעלות מדרגות כמבואר בחיי מוהר״ן אותיות תא ותב, א״כ מה החילוק בין סוג הסתלקות השני לשלישי.

עוד צ״ע לכאורה מה שביאר רבינו סוד ההסתלקות משמע שמדבר בצדיק המסתלק בישוב בהדעת, אבל צדיק שנרצח או נפטר בחטף/[ד] האם גם אצלו ההסתלקות היא באופן הנ״ל של תוסף רוחם יגוועון. ונראה שכן אלא שגם זה בחטף.

ולכאורה אפ״ל שהסתלקות השם היא כמו הסתלקות בחטף.

כי הסתלקות השם שע״י הבזיון שהוא שפיכות דמים, גורם לו שחשיבותו גווע, וכאילו אינו בעוה״ז, וצדיק עי״ז דייקא בורח אל הש״י יותר, ועולה מדרגה, נמצא שהביזיון כאילו הרג אותו ונסתלק.

אבל יותר נראה שכיון שהשם הוא הנפש אזי היא כמו הסתלקות ממש, וכל זמן ההסתלקות דהיינו כל זמן שמבזים אותו יורד עליו רוח דלעילא, לסעדו ולחזקו בהארת אמת נפלאה יותר שעל ידה דבק בו ית׳ ועולה מדרגה.

ונמצא החילוק בין הסתלקות סתם מדרגה לדרגה לבין הסתלקות שע״י בזיון, שהסתלקות מדרגא לדרגא היא בחי׳ תשובה שיורד סיעתא להעלות את השב. אבל הסתלקות השם הוא הסתלקות ממש כמו פטירה כי השם הוא הנפש ונפשו וחיותו מסתלק ממש מעוה״ז.

ובזה יתבאר מדוע סידר רבינו תחילה הסתלקות השם ואח״כ הסתלקות ממדרגה למדרגה.

כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות הסתלקות, כי יש בחינות הסתלקות הנפש דהינו שעת הפטירה, **ויש הסתלקות השם** כשמבזין את הצדיק ונעשה שמו מזולזל, **שהוא גם כן בחינות הסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבואר במ״א (טו)[טז]/[יז], שזה בחינות מסירת הנפש ממש ע״ש** וכן איתא בב״מ נח: המלבין פני חבירו כאילו שופך דמים ובשערי תשובה ג׳ קלט/[יח] כתב שהיא אבק הרציחה, ועיין אלשיך בראשית ט׳ ו׳ עה״פ שופך דם האדם באדם/[יט]. הרי

[ב] מתרלו - גדלים

[ג] **צ״ע** שרבינו נקט סדר תחילה הסתלקות השם ולבסוף הסתלקות מדרגה לדרגה וצ״ע דלכאורה החידוש הגדול יותר היה לו לנקוט בסוף. עיין תירוץ לקמן.

[ד] **אין הכוונה** שהצדיק לא יודע שפטירתו קרובה כי מבואר בזוהר ח״א ריז: שחודש קודם הפטירה מכיר הצדיק עפ״י הסתלקות הצלם ממנו, אלא השאלה האם גם כשנפטר בחטף אזי יורד רוח דלעילא לאסוף אותו. שהרי אצל צדיקים שהזכיר רבינו אזי כל אותו היום היו להם השגות גדולות ע״י הרוח דלעילא. ונראה שגם הנפטר בחטף נעשה אצלו הכל כנ״ל אלא שגם זה בחטף.

[טו] **לקמן בסימן רס**

[טז] בתרלו ציין הערה זו בפנים

[יז] **תורה רס** – אֲבָל יֵשׁ אֶחָד שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת בְּרֵצוֹנוֹ וּבְדַעְתּוֹ, שֶׁמּוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, דְּהַיְנוּ הַמְפֹרָשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁם בַּ״ן, שֶׁהוּא בְּחִינַת נֶפֶשׁ בַּ״ן, וּמֵחֲמַת זֶה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ, אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ מְפֹרָשׁ כְּלָל כִּי אַדְרַבָּא הוּא לְהֶפֶךְ, כִּי הַכֹּל דּוֹבְרִים עָלָיו, וּבוֹדִים עָלָיו בְּזָבִים שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים מַמָּשׁ מִזֶּה וְעוֹשֶׂה זֶה בְּכַוָּנָה, כִּי הוּא בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, כִּי הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ בַּ״ן, וְגַם יֵשׁ לוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים מִזֶּה בַּ״ן, וְהוּא מַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל בָּזֶה שֶׁהָיָה רָאוּי לָבוֹא עֲלֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, בִּשְׁבִיל הַיִּחוּד בַּ״ן, וְעַל יְדֵי מְסִירַת שְׁמוֹ שֶׁהוּא נַפְשׁוֹ בַּ״ן, הוּא מַצִּיל אוֹתָם בַּ״ן:

[יח] **שערי תשובה** – שער שלישי אות קלט – והנה אבק הרציחה – הלבנת פנים, כי פניו יחורו ונס מראה האודם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נח, ב). והשנית, כי צער ההלבנה מר ממות, על כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נט, א): לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דמו אבק הרציחה אל

שמסירת הנפש לבזיון וזלזול היא מסירת נפש ממש כמו שמוסר עצמו למיתה והחידוש כאן שגם הסתלקות כזו היא באופן שיורד רוח דלעילא לאסוף את הרוח דלתתא, ונמצא שגם הסתלקות השם היא עליה מדרגה לדרגא/[כ]. **ויש הסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם כן בחינות הסתלקות** ואצל הצדיק האמיתי הגדול היא בכל רגע עולה מדרגא לדרגא/[כא]. **והתלמיד שמקושר כל כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ״ל.**

וזה בחינות מה שהשיב אליהו לאלישע (מלכים ב׳ ב׳) כשביקש וידהי נא פי שנים ברוחך עלי, ויאמר וכו׳

אם תראה אותי לוקח, דהיינו שתראה אותי לוקח ונסתלק, מאתך. מאתך דייקא, דהיינו שמאתך ומעצמך תרגיש ההסתלקות כנ״ל/[כב], **ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ״ל. כי בכל עת של ההסתלקות מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחי׳ ירידת והתגלות הרוח דלעילא בבחי׳ הנ״ל. רק שההתגלות**[כג] **הוא כפי בחי׳ ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי, יורד ונתגלה לגמרי כנ״ל :**

וזה בחינות הקבלת פני רבו [כד], **שצריך להשתדל תמיד** ולא רק ברגל, **להקביל פני רבו, כי פן ואולי** כשאהיה נמצא אצלו/[כה] יהיה **עכשיו הוא עת של בחי׳ הסתלקות** ועל כן עיקר הקבלת פני רבו היא ברגל שהוא זמן של שמחה ועי״ז בחי׳ עליה והסתלקות, **ואם יזכה יקבל אז הארה גדולה**/[כו], **בבחי׳ פי שנים כנ״ל.** צ״ע כיון שפתח בפן ואולי הרי מדובר במי שלא מרגיש בעצמו ההסתלקות וא״כ איך יזכה לפִי שְנַיִם? שהרי אמר ״אם תראה אותי לוקח ונסתלק מאתך״ משמע שגם תראה אותי דהיינו שתהיה אצלי/[כז] בשעת ההסתלקות וגם תרגיש את ההסתלקות, דהיינו את הרוח הבאה לאספני.

הרציחה, וכמו שאמרו (סנהדרין עד, א) כי יהרג ולא ירצח. ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברבים. ולמדו זה מענין תמר, שנאמר (בראשית לח, כה): ״היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו׳ ״, הנה כי אף על פי שהוציאוה לישרף, לא גלתה כי היתה הרה מיהודה, שלא להלבין פניו:

ט **פירוש האלשיך** ז״ל – ספר תורת משה על בראשית – פרק ט פסוק ה–ו (ו) ולא עוד כי אם שופך דם האדם באדם מיניה וביה, שהוא המלבין פני חבירו, דאזיל סומקא ואתי חוורא, דמו ישפך, ואל תתמה איך יחייב את ראשו מי שלא הוציא נפש ממש, כי הלא בצלם אלהים שעל הפנים עשה את האדם, שבלעדי זה נמשל כבהמה, ועל כן בהלבין הפנים אשר שם הצלם אלהים, חייב מיתה, כי פגם במקום צלם אלהים:

כ **עיין חיי מוהר״ן** אות תב – עָנָה וְאָמַר לָהֶם תַּאֲמִינוּ לִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדִי כֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם חוֹלֵק עָלַי, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה שֶׁיֵּשׁ מַדְרֵגוֹת וְהֵיכָלוֹת כְּאֵלּוּ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָבֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל יְדֵי מַחֲלֹקֶת. וְהִרְאָיָה, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשִׁיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֲלָיו, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת ל״ה), ״וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, כִּי הוּא הָיָה הַדַּעַת שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה בְּכֹחוֹ לְהַקְהִיל וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת כֻּלָּם אֵלָיו, וְאַף עַל פִּי כֵן מַה כְּתִיב (שָׁם ל״ג ח׳) ״וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה״ וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ וכו׳ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה עוֹד.

עפרש״י שם שפירש לשבח, אבל עיין חת״ס שם, שבירושלמי דרשו לשבח ולגנאי, ואילו התרגום יונתן דרש רק לגנאי, וביאר החת״ס טעמו שדייק לשון הביטו, שהוא לשון הסתכלות הרבה, ואם היה להם בושה ממשה רבנו לא היו מסתכלים כך וכן מנהג בעלי לשה״ר להביט הרבה עי״ש.

כא **עיין חיי מוהר״ן** אות תא – (י) אָמַר, כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הִגִּיעוּ לַמַּעֲלָה וְלַמַּדְרֵגָה שֶׁהִגִּיעוּ, אֲבָל עָמְדוּ בָּזֶה, וַאֲנִי בָּרוּךְ הַשֵּׁם בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע נַעֲשֶׂה אִישׁ אַחֵר. וְנָתַן טַעַם לָזֶה שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו, כִּי הַצַּדִּיק נִקְרָא אִילָן, וְיֵשׁ לוֹ שָׁרָשִׁים וַעֲנָפִים וְכוּ׳, וְכָל צַדִּיק קֹדֶם שֶׁמַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ יֵשׁ עָלָיו מַחֲלֹקֶת. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין ז.) הַאי תִּגְרָא דְּמָיָא לְבִדְקָא דְּמָיָא, נִמְצָא שֶׁהַמַּחֲלֹקֶת הוּא בְּחִינַת מַיִם, וְהַמַּיִם הֵינוּ הַמַּחֲלֹקֶת מְרִימִין אוֹתוֹ. אֲבָל אֲנִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עָלַי מַחֲלֹקֶת תָּמִיד, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם וּבְכָל רֶגַע מַדְרֵגָא לְדַרְגָּא. אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַכְשָׁו כְּמוֹ בַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת, לֹא הָיִיתִי רוֹצֶה אֶת עַצְמוֹ בְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם:

כב **צ״ע** שכאן לא אמר עליות וירידות כנ״ל. ואולי נלמד מכאן שירידות שאמר לעיל הכוונה לירידת הרוח דלעילא ולא ירידה כפשוטו.

כג בתרלו- שההתגלות

כד עיין ריטב״א ר״ה טז: הקבלה בכל תלמיד כפי קירובו לרבו ע״ש

כה **כך נראה להוסיף** כי צ״ע שמדבר על הסיבה שצריך לילך להקביל פני רבו דהיינו שעתה הוא עדיין בביתו וממשיך בלשון פן ואולי עכשיו הוא עת של בחי׳ הסתלקות, משמע שמדבר על עת שהוא כבר אצלו.

כו **עיין תענית דף כג.** אמר (חוני המעגל) לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין **אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות** כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג **אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות** כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים.

ולבאורה צ״ע מה הפירוש שאמרו לו תלמידיו ראינוך ולא נמות ועי״ש פרש״י שתחילה בקשו שלא ימותו ברעב ובסוף בקשו שלא ימותו משטפון. אבל ראיתי מפרשים עפ״י חגיגה הנ״ל שראיית פני הצדיק מוסיפה חיים.

כז **כך נ״ל** לפרש. וראיתי מפרשים שמי שמרגיש את העליות של רבו הוא ענף ממנו וזוכה לפי שנים היכן שנמצא ולאו דווקא אצלו וצ״ע. יותר נ״ל שצריך שיהיה אצלו ואז מה שמרגיש העליות וירידות של רבו מלמד על הדביקות בו וכפי הדביקות כך זוכה לבחי׳ פי שנים. אבל אולי באמת יש בחי׳ שהתלמיד כל כך דבוק ברבו עד שהוא כמו נמצא אצלו ובבחי׳ היכן שאדם חושב שם הוא נמצא אבל במדרגה

וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכוונה, ויעשה עובדות וצדקות[כח] יותר מרבו. והכל על ידי בחינות רוח של רבו, בבחי' ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, ברוחך דייקא כנ"ל :

[כט](**ומי שאינו יודע זאת** את סוד הרוח דלעילא ודלתתא הנ"ל וסוד הפי שנים ברוחך אלי הנ"ל **אינו יודע מהו איטר יד** [ל]/[לא\] כי איטר יד הוא מי ששמאל שלו היא ימין ובה הוא משתמש. ולקמן מבאר רבנו עניין ההוצאה מכח לפועל שימין הוא בכח ושמאל בפועל, ולהוצאה מכח לפועל צריך שהאמת יאיר באותיות הדיבור שלו, נמצא שמי שנתהפך אצלו הימין לשמאל, וגם מבואר במ"א שהיה שקרן בגלגול קודם/[לב\], נמצא שנתחלף אצלו בין אמת לשקר והין כח לפועל, א"כ קשה איך יהיה מוציא מכח לפועל איזה דבר שבקדושה, **כי איטר יד הוא דבר חידוש** [לג]/[לד\] צ"ע מה החידוש ואולי כי רואים בחוש שכן יש בכוחו להוציא מכח לפועל וכדמצינו בשבט בנימין שהיו איטרים וקולעים בחוט השערה ולא יחטיא. **גם אינו יודע להוציא מכח אל הפועל** דהיינו שזה שלא יודע סוד הב' רוחות וסוד איטר יד, הוא גם לא יודע סוד הוצאה לפועל) :

אות ב

גבוהה מאד, שלאו כל אחד זוכה לזה. ואעפ"כ זה קצת קשה כי צריך שהרוח הבא לאסוף את הצדיק ולהעלותו מדרגה יורדת גם על התלמיד הדבק בו, וכיון שלא הגיע זמנו לעלות נשאר ממנה אצלו בבחי' פי שנים, וזה בעצמו חידוש שיורדת גם עליו ולמה להוסיף עוד חידוש שיורדת עליו גם כשהוא בריחוק ממקום רק ע"י שברוחניות הוא בחי' ענף של הצדיק. עכ"פ צ"ע.

[כח] בכל המנוקדים נקדו צֶדֶקות וצ"ע אפשר יותר נכון לנקד צִדְקוּת (עיין תורה נה אות ד' לשון כזה)

[כט] הערה זו בסוגרים כבר נמצאת בדפו"ר

[ל] עיין שופטים ג' טו וכ' טז ובפרש"י שם ושבת קג. ופרש"י על תהלים סט טז פירוש אינו שולט ביד ימינו.

[לא] **עיין לקמן** עה"פ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים מבואר שם שימין בחי' שמים הוא בכח כלפי שמאל שהוא ארץ בחי' בפועל. **וצ"ע** כי למעשה אדם שאינו איטר אזי ימין שלו היא עיקר העשיה דהיינו עיקר הבפועל ואילו בשמאל קשה לו יותר להוציא לפועל ולכאורה א"כ היא הבכח. וזה הפך הנ"ל. ואדרבה איטר יד שעיקר עשייתו בשמאל לכאורה אצלו הימין היא הבכח וקשה הנ"ל שבפסוק מדבר מהקב"ה שהוא בודאי לא איטר יד.

[לב] **צ"ע הקשר** בין גלגול זה לקודם, (עיין שיש"ק ח"א תקלח – מאבני"ה ברזל פרק ב' שיחות מרבינו אות מה (במהדו' חדשה אות מב) רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אָמַר: "אֲפִלּוּ מְ'אִיז שׁוֹין אַ עֶרְלִיכֶער יוּד אִין דֶּעם גִּלְגּוּל וֶוער וֵוייסְט וָואס מְ'הָאט אָן גִיאַרְבֶּעט אִין יֶענֶעם גִּלְגּוּל". [אפי' אם יהודי ירא בגילגול הזה מי יודע היה איתו בבגילגול הקודם] (ועיין מהרש"א נדה ל: ד"ה: "ואמר אשר לא נשא" – הרב שליט"א; ועיין חומת אנך לחיד"א על ישעיהו מה סוף לשונו שם – שפירש כך מעצמו בילדותו)

מהרש"א הנ"ל סוף דבריו שם – ועוד נראה שהקדים בכאן יום המיתה ואחר כך יום הלידה כענין ששמעתי בסוד גלגול נשמות בפסוק שאמר וכן ראיתי רשעים קבורים שכבר מתו ושבו ובאו ממקום קדוש בגוף שני והוא משתבח בעיר שהוא הגוף אשר כן עשה כבר ולא שב ממעשיו ראשונים הרעים שעשה בהיותו בגוף ראשון ובו ידבר גם כאן שהקדים יום המיתה בגוף ראשון קודם לידתו שנית וע"כ בהולדו בגוף שני משביעים אותו אף שכל הנשמות מושבעים מהר סיני משביעים אותו בהולדו שנית תהי צדיק ואל תהי רשע כבראשונה ואפי' כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה רשע בעיניך כי מי יודע במה תכופר עונותיך הראשונים שעשית בגוף ראשון וק"ל:

[לג] עיין שיש"ק ח"ב סימן רמט ושיחות הר"ן קנב ועיין ספר המדות אמת אות מח שקרן מתגלגל באיטר יד והביאור לזה בלק"ה מתנת שכיב מרע הלכה ב' סוף אות ד' ולקמן יתבאר ששתי הרוחות הנ"ל הן בחי' כח ופועל והכל תלוי במדת האמת.

[לד] **שיש"ק ח"ב רמט**– כְּשֶׁהָיָה פַּעַם אַבְרָהָם פַּיֶּיעס בְּטוּלְטְשִׁין, בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעְזְבּוּז דּוֹד רַבֵּנוּ, שָׁאֲלָה אוֹתוֹ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ: "מַה שְּׁלוֹם בֶּן אֲחוֹתֵנוּ 'פְּלוּמֶעְנִיק'"? בְּהִתְכַּוְּונָה עַל רַבֵּנוּ, עָנָה לָהּ אַבְרָהָם פַּיֶּיעס, שֶׁרַבֵּנוּ אוֹמֵר כָּאֵלּוּ תּוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם. וְסִפְּרָה זֹאת לְבַעֲלָהּ רַבִּי בָּרוּךְ, נַעֲנָה רַבִּי בָּרוּךְ וְאָמַר: "וְכִי אִם הַצַּדִּיקִים אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אֵינָם צַדִּיקִים?! – הַמַּגִּיד לֹא יָדַע מַהוּ סוֹד אִטֵּר יָד, וְכִי לֹא הָיָה "הַמַּגִּיד"? אַחַר–כָּךְ כְּשֶׁחָזַר אַבְרָהָם לְרַבֵּנוּ, וְסִפֵּר לוֹ אֶת דִּבְרֵי רַבִּי בָּרוּךְ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אִם–כֵּן נָתְנוּ לִי בְּחִינָה לָדַעַת מַהוּ סוֹד אִטֵּר יַד..." – "מִ'הָאט מִיר גִּיגֶעבְּן אַ לֵיינֶען וָואס אִיז אִטֵּר יָד...". וְאָמַר אַחַר–כָּךְ אֶת תּוֹרָה ס"ו שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א', וְשָׁם מֻזְכָּר עִנְיַן סוֹד אִטֵּר יָד, עַיֵּן שָׁם.

עיין אבניה ברז"ל גרסה מקורית (אות עו במהדו' תרצה) שם הגרסא שרבי ברוך אמר תורה ולא הוטב בעיני רבנו וכשאמרו לרבי ברוך אמר כנ"ל האם מי שלא יכול לומר תורה לא יכול להיות צדיק.

שיחות הר"ן קנב – שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד שֶׁמִּי שֶׁהָיָה בַּעַל מַחֲלֹקֶת בְּגִלְגּוּל הֶעָבָר אֲזַי כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד. וְרֶמֶז לַדָּבָר מַה דְּאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עַל קֹרַח שֶׁהוּא בַּעַל מַחֲלֹקֶת דְּבָעֵי לְאַחְלְפָא יְמִינָא (כֹּהֵן) בִּשְׂמָאלָא (לֵוִי). וּבִשְׁבִיל זֶה עָנְשׁוֹ כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד שֶׁנֶּחֱלַף אֶצְלוֹ שְׂמֹאל בְּיָמִין. וּבְסֵפֶר הָאָלֶף בֵּית אוֹת א' אֱמֶת כָּתַב בְּעִנְיָן אַחֵר: מִי שֶׁהָיָה שַׁקְרָן בַּגִּלְגּוּל הֶעָבָר וְכוּ' עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק בְּעֵת שֶׁנָּסַע עִמּוֹ לְנָאוְורִיטְשׁ וְכוּ', שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת: אֵיךְ יָשַׁנְתִּי אֲנִי וְאֵיךְ יָשַׁנְתָּ אַתָּה, אֲנִי יָשַׁנְתִּי בְּעִנְיַן אִטֵּר יָד. כְּלוֹמַר שֶׁבִּשְׁעַת שֵׁנָה שֶׁלּוֹ הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיַן אִטֵּר יָד. וְהִזְכִּיר אָז מֵעִנְיַן שֵׁבֶט בִּנְיָמִין שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שֶׁהָיָה בָּהֶם "שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ אִטֵּר יָד יְמִינוֹ"

לקוטי הלכות חו"מ – מתנת שכיב מרע הל' ב' סוף אות ד' – אִיתָא בְּא"ב (אוֹת א אֱמֶת סִימָן מח) מִי שֶׁהָיָה שַׁקְרָן בַּגִּלְגּוּל הֶעָבָר אֲזַי כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל הוּא אִטֵּר יָד, עַיֵּן בַּמַּאֲמָר וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם הַנַּ"ל, וְתָבִין הַדָּבָר קְצָת. כִּי יָד יָמִין וְיָד שְׂמֹאל הֵם כֹּחַ וּפֹעַל וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כִּי אִם עַל יְדֵי אֱמֶת וְעַל כֵּן כְּשֶׁהוּא שַׁקְרָן וְכוּ' אֵינוֹ מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְקֹדֶם שֶׁמּוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֲזַי הַכֹּחַ וְהַפֹּעַל נִקְשָׁרִין יַחַד וְאֵין נִכָּר בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל. וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל הוּא אִטֵּר יָד, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שֶׁאֵין נִכָּר בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, עַיֵּן שָׁם מְבֹאָר שָׁם מֵעִנְיַן אִטֵּר יָד, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. גַּם עַל פִּי הַנַּ"ל שֶׁצְּרִיכִין תְּחִלָּה לְהַעֲלוֹת הַפֹּעַל אֶל הַכֹּחַ וְגַם זֶה תָּלוּי בָּאֱמֶת כַּנַּ"ל וּמִי שֶׁהוּא שַׁקְרָן אֵינוֹ יָכוֹל לְקַשֵּׁר הַפֹּעַל אֶל הַכֹּחַ וְעַל כֵּן נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד, כִּי נִשְׁאָר בִּבְחִינַת שְׂמֹאל שֶׁהוּא בְּחִינַת פֹּעַל מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֶעֱלָה הַפֹּעַל אֶל הַכֹּחַ:

עד כאן באות א' נתבאר עניין הרוח דלעילא שהיא המדרגא הבאה דהיינו המקיף של האדם שיורד ומאיר לו הארת אמת בלב למשכו לעלות ולהעשותו פנימי. דהיינו לעלות לכבוש ולהוציא לפועל את המדרגה הבאה.
ובלק"ה הכשר כלים ד' ג' מבואר שירידת הרוח דלעילא להעלות את הרוח דלתתא אין זה ע"י הארה בעלמא אלא קשר הרוחות שמאיר רוח דלעילא ברוח דלתתא, כחמה בלבנה, ולכן התלמיד שקיבל פי שנים מרבו צריך תמיד להיות ולהרגיש בחי' מקבל. (וכעין המבואר בתורה ו' שהתשובה רמוז באות א' והכי נמי כאן באות ב' מבאר שההוצאה לפועל רמוז באות א' שנמצא לפ"ז שהנקודה התחתונה מקבל כל הזמן מהעליונה ולא שמאיר פעם אחת ונעלם, כי דייקא הבושה והביטול כלפי העליון הוא הכלי לקבל)
וזהו שמבואר בסוף אות ב' ענין העבירה ועיין בזה פל"ח שבעבירה לא רק נמנע ההוצאה לפועל אלא גם חוזר מה שהוציא למקורו ברוח דלעילא. וכנ"ל מלק"ה הכשר כלים ד'. נמצא שהעבירה מקלקל את הצינור הזה והאור חוזר למקורו. ואולי זה בחי' המבואר בגמ' עבירה מכבה מצווה/[לה].

עוד מבואר בריש אות א' שעיקר הפי שנים דהיינו ההוצאה לפועל היא שמתפלל בכוונה יותר. וכאן באות ב' מבאר עניין הפרנסה שהיא בחי' "שברו על ה' אלקיו" שרק על ידה זוכים לאמת, ולכן רק על ידה אפשר להוציא מכח אל הפועל, משמע שעיקר ההוצאה לפועל, היא שמקיים יותר בחי' שברו על ה' אלקיו. ששמח בחלקו ע"י שכל שברו רק על השם ולא על שום דבר אחר.
ובזה יתבאר החרון אף שיש בכל תחילת הוצאה לפועל, כי מבואר בסִפְרֵי פ' ראה (הובא בתורה י' אות ו') כל זמן שיש ע"ז בעולם, חרון אף בעולם. ומובא בשם הבעש"ט עה"פ "וסרתם ועבדתם", שכל פגם בבחי' שברו על ה"א, זה בחי' ע"ז, כי כל בחי' דקה של "וסרתם" דהיינו הסרת המחשבה ממנו ית', זה בחי' ועבדתם אלקים אחרים. כי בכל מדרגה חדשה שרוצה להוציא לפועל, צריך להוציא לפועל מדרגה חדשה של "שברו על ה' אלקיו" שזה בעצמו עניין של המתקת החרון אף כנ"ל.
וזה עניין הפרנסה שעיקר הדינים הם בממון כמבואר בתורה קפ ותורה מא בעניין הפדיון שהוא ע"י ממון דייקא שצריך להוציא ממנו את הדינים. כי עיקר המבחן לבחי' "שברו על ה"א" הוא כשיש לו ממון דייקא ואעפ"כ לא בוטח בו, אלא בה' אלקיו.
וזהו "פותח את ידיך", דהיינו הוצאה לפועל, שפותח ומפריד שני היודין, עי"ז "ומשביע לכל חי רצון", אבל כל זה ע"י "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו", דהיינו מדת הבטחון, שהיא "עיני כל אליך ישברו" (כמבואר בתורה עו) והיינו "שברו על ה"א".
וס"ת של "פותח את ידיך" חת"ך הוא שם של הממונה על פרנסה, וכנ"ל שהיא עיקר ההוצאה לפועל, כי היא בחי' "שברו על ה' אלקיו".

צ"ע לעיל באות א' משמע שהכל תלוי בהסתלקות הצדיק ולא תלוי רק בתלמיד ואילו באות ב' משמע שתלוי באדם עצמו כמה מכין עצמו לקבל בנפשו מנשמתו ע"י המתקת החרון אף של ע"ז כנ"ל.
לכן נראה שכאן באות ב' מבאר את עומק המבואר באות א', דהיינו שהתלמיד יכול לזכות תמיד לפי שנים מרבו, כי יש הרבה בחינות בהסתלקות, והצדיק שאינו נח לרגע בכל רגע מסתלק ועולה, נמצא שבכל רגע המקושר אליו יכול לזכות לבחי' פי שנים. וכאמור זה בעצמו בחי' להוציא מכח אל הפועל וכאמור שהוצאה מכח אל הפועל היא הכנת צינור בנפשו לקבל מרוח דלעילא של הצדיק, נמצא שהתקשרות לרבו היא עיקר ההוצאה לפועל. כי כאמור הפי שנים היא הגדלת הבכח שבנשמתו.

כי קודם שמוציאין מכח אל הפועל, אזי הכח והפועל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם. כי סוף מעשה במחשבה תחילה [לו], **דהיינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית. צריך לחשוב תחילה במחשבתו, איך יהיה ציור בנין ביתו. ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו** עדיין הכל רק בכח, **אזי מתחיל לבנותו. נמצא שסוף המעשה** נמצא כבר **במחשבה תחילה** אלא שזה רק בכח. **וקודם שהוציא מכח אל הפועל, אזי סוף המעשה נקשר עדיין בתחילת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מכח אל הפועל, ואזי** כשמתחיל להוציא מכח אל הפועל **נפתחין ונבדלין הכח והפועל. ויש הפרש והבדל בין תחילת המחשבה שהיא בחינות כח, ובין סוף המעשה שהיא בחי' פועל.** לשון רבינו כפשוטו נראה שכל הוצאה לפועל היא כבריאת העולם שתחילה היה רק כח והפועל כלול בו וצריך לפתוח ולהבדיל להוציא את הפועל מהכח. אבל בלק"ה (עיין הכשר כלים ד' יב) מבואר עומק העניין יותר כיצד מתבטא כאן בעוה"ז עולם הפירוד, שתחילה צריך להחזיר את הפועל אל הבכח ולהוציאו מחדש. ונראה שזה בחי' הנ"ל שפי שנים זוכה רק תלמיד הנמצא בשעת ההסתלקות וגם דבוק בו מאד שזה בחי' שחוזר הבפועל להכלל בשרשו בבכח ומתחדש כוחו ועי"ז מוציא את הפועל מהכח מחדש ביתר שאת ועוז בבחי' פי שנים. ועי"ש בלק"ה שבזה מבאר כיצד מועיל תשובה על עבירה וכפי שיתבאר לקמן בסוף אות ב'.

[לה] **כעין זה** בלק"ה ברכת הריח ה' ה' שעבירה פוגם ברצון ומצוה מגביר הרצון

[לו] לשון הזמר לכה דודי בקבלת שבת. ועיין לעיל תורה יח אות א' ובספר היצירה פ"א מ"ו

עתה יבאר כיצד רמוז ההוצאה לפועל באות א

וזה בחי' אלף כי סוד הוצאה מכח אל הפועל רמוז בצורת האות אלף, **כי א היא ב' יודין ווא"ו באמצע, שהיא בחי' לזפַתח. ואלו השני יודי"ן, הם בחי' יו"ד בראש ויו"ד בסוף**/לח\, **שהם בחינות כח ופועל. היינו בחי' היו"ד של שם העצם, שהוא שם הויה ב"ה, שהוא יו"ד בראש, שהוא בחי' מחשבה תחילה, בחי' כח** כי בו כל ההויה בכח כמ"ש ה' הוא האלקים, כי אלקים הם כל הפעולות המשתנות שיצאו לפועל משם הויה. **והיו"ד השני היא בחי' יו"ד של הכינוי, שהוא שם אדני, שהוא יו"ד בסוף, בחי' סוף מעשה, בחי' פועל** כי שם אדנ–י הוא השם של ספירת המלכות שהיא בסוף המדרגות ששם התגלות והיציאה לפועל. **ובתחילה שני יודי"ן אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל. ואחר כך כשמוציאין מכח אל הפועל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה** הפתיחה היא **בחי' הוא"ו שבתוך האלף, שהוא בחי' לטפַתח. היינו מה שנפתחין ונבדלין אלו השני יודי"ן, שהם בחינות כח ופועל כנ"ל :**

וזאת הוא"ו שבתוך האלף, הוא רומז אל **בחי' הוא"ו אותיות שיש בין שני היודי"ן של שני השמות הנ"ל, כזה, יאקדונקי** דהיינו שש בחי' המקשרות בין יוד עליונה ליוד תחתונה ושש בחי' אלה הן בחי' רוח/מ\ בחי' זעיר אנפין המקבל מהנשמה ומאיר לנפש לתקנה, וכפי שיתבאר לקמן שעל כן עיקר ההוצאה לפועל היא בדבור דייקא בבחי' הרוח ממללא, וכפי שנתבאר לעיל בהקדמה שעל כן התרין רוחות נקראות רוחות דייקא אע"פ שבאמת הן נשמות כמבואר במאמרי רשב"י הנזכר שם. **כי יש ג' אותיות אצל היו"ד של שם העצם, שהוא בחי' תחילת המחשבה. וכן יש ג' אותיות אצל היו"ד של שם הכינוי, שהוא בחי' סוף מעשה.**

כי בכל דבר שבעולם יש ג' בחי',

לז בתקפא פ מנוקד פתח

לח **זה בחי' יהודי.** כי "יהודי" היינו יוד בראש ויוד בסוף, כי זה עיקר היהדות להוציא מכח לפועל בקדושה. ולזה רומז ג' אותיות שבין שני היודין למקום ציור וזמן שיבאר לקמן וכן הו' באמצע לב"פ ציור מקום וזמן שבמחשבה ובמעשה. ועיקר הוצאה לפועל ע"י תיקון הדיבור כדלקמן דהיינו הוד לשון הודאה ושבח. והוד בחי' נו"ה בחי' רגלין בחי' יציאה החוצה והיינו בחי' הוצאה לפועל לחוץ.

ובתחילה שני היודים קשורים אזי אין שום גילוי מלכות אלא רק בכח (אריה חיא שער ד' מדבר מזה) **ועיין** תורה נא קודם הבריאה הכל טוב וקדש וכו' וקשה מהמבואר כאן שהכל עדיין בכח א"כ מה טוב. והתירוץ תרצתי שם שקודם הבריאה הכל טוב היינו טוב אין סופי של הקב"ה, אבל אין לו שום גלוי ואין זה טוב כאן בעוה"ז, אלא כי דייקא כשהבן רחוק מהאב ואעפ"כ קשור בו ומקבל ממנו כל האור בשלימות, זה תיקון וגילוי המלכות השלם. דהיינו שעיקר הכבוד ושלימות ההוצאה לפועל דייקא כשהנפש כאן בעוה"ז היא מאירה כמו הנשמה שלמעלה. וקודם גילוי המלכות בעוה"ז אזי עוה"ז הוא הסתרת המלכות בחי' כפירות ועל זה עיקר החרון אף וכעס ולכן ראשית ההוצאה לפועל היא המתקת הכעס הזה בחי' רוחו של משיח כדלקמן.

לט בתקפא פ מנוקד פתח

מ **עיין פתחי שערים** (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דעקודים – פתח א – וזה נקרא שיעור קומה, והיינו, שיעור ק"ו ומדה שניתן לכלל הבריאה, שזה נקרא אדם שלם, סוד מ"ה. וכלל שם אד"ם הוא מ"ה, זיני נהורין דאתפליג עלמא בהון, שהם ל"ב נתיבות וי"ג עליונים, והיינו, סוד כ"ב אותיות וי' נקודות וי"ג טעמים, והוא כלל כל אצילות שכולל ג' עלמין בי"ע [בריאה יצירה עשיה], והם כלל יצירת מע"ב [מעשה בראשית]: **וענין האותיות** ונקודות וטעמים הוא, כי אותיות הם ציורי הרכבת הפעולות, ממש כפי ציור כל חלק שבבריאה. דרך משל, **אות א' ציורו א שהם ב' נקודות מימין (היינו מצד ימין למעלה) ומשמאל (ר"ל בצד שמאל למטה) וקו מתפשט באמצע, שמורה שב' ענייני הפעולות שהם החסד והדין הם בסיתום, רק נכללים בבחינות צירוף לבד, אבל קו האמצעי שבו הוא בהתפשטות רחמים. שכן א' הוא בחינת יסוד האויר שהוא ממוצע, ואף שגם אש ומים נכללים בו, הם רק טפלים לבד, ועיקר שבו הוא קו האמצעי.** וכן הדרך בכל ציורי האותיות, ואין כאן מקום ביאורם:

שהם מקום וציור וזמן, שהם בחי׳ ג׳ אותיות הנ״ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית אפשר כוונתו במה שבחר בדוגמא של בית כי כל הוצאה לפועל דקדושה היא בחי׳ בניין המלכות והעשיה היא יחוד קבו״ש והעוסק בבניין מתמסכן לכן ההוצאה לפועל מתחיל מחרון אף כפי שיבאר לקמן, **צריך לחשוב באיזה מקום לבנותו, ובאיזה זמן, ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שבעולם** שתחילה כל הג׳ מצ״ז במחשבתו בכח. **וכן אח״כ בסוף המעשה, דהיינו כשעושה את הדבר יש ג״כ ג׳ בחינות הנ״ל, שהם מקום וציור וזמן** שבפועל. **וזה בחינות ג׳ אותיות** הנ״ל **שיש אצל יוד בראש, שהיא תחילת המחשבה, וכן יש ג׳ אותיות אצל יוד בסוף, שהיא[א] בחי׳ סוף המעשה, שהם בחי׳ הוא״ו שבין שני היודין כנ״ל :**

עתה יבאר שכל הוצאה לפועל מתחיל מחרון אף, והוא בחי׳ כעס, והכעס בחי׳ עשן בעיני השכל, שפוגם בבחי׳ עיני כל אליך ישברו, שבזה תלויה הפרנסה, ובלא פרנסה הוא נצרך לבריות ואזי נפגמת האמת, שבה תלויה ההוצאה לפועל.

נמצא שכל הוצאה לפועל תלויה בהשגת האמת.

והביאור בזה כי כל הוצאה לפועל היא בחי׳ תשובה, שמתחילה תמיד מהארת אמת, שמאיר לאדם יותר מציאות וגדולת הש״י, שעי״ז הוא מבין יותר שעד עכשיו לא היה בסדר/[ב] ומתעורר לשוב.

וכשזוכה שהארת האמת הזו תאיר במדות, ותחקק בנפש, עד שיצא לפועל באיזה מעשה דקדושה כגון לנסוע לצדיק, בלי שום פניה וכוונה אחרת אלא להתקרב יותר אליו ית׳, זו ההוצאה לפועל.

והאמת נבחנת בהסתכלות אליו ית׳,

לכן בכל פעם שזוכה ליותר שלימות בהסתכלות, דהיינו לפחות פניות למקום אחר, אזי זוכה ליותר אמת ואזי מתעורר לשוב ואז מתחיל עוד הוצאה לפועל.

וההסתכלות אליו ית׳ היא רק עד כמה שמרגיש נצרך אליו.

לכן כשחסר בהשגת האמת, אזי כפי אותו חסרון, כך הוא פונה לחפש ישועה ממקור אחר. ונעשה נצרך לבריות.

והפרנסה יש בה שני עניינים,

עצם הממון הגשמי, שכשיש לו, אזי לא נצרך לבקש מאחרים. ועוד והעיקר היא הרוחניות של הממון שנובעת ממדת הבטחון בו ית׳, שזה עצם ההסתכלות אליו ית׳, שהיא כפי מדת האמת שמאירה לו.

וכמבואר גם בתורה עו שהבטחון הוא בחי׳ הסתכלות אליו ית׳ וההסתכלות עושה גבול וכלי לשפע. עי״ש.

נמצא הפרנסה סיבה לאמת והיא נובעת מהאמת.

ולקמן יבאר באריכות עניין הנצרך לכבוד, כמה שהוא רחוק מהאמת כי הוא מלא פניות ובפרט בתפלה שזה עיקר המכוון כאן כמבואר בתחילת התורה ואלישע בתפלה הוא דעביד

וכל הוצאה לפועל מתחילה מחרון אף

ועיקר ההוצאה לפועל היא המתקת החרון אף הזה.

ולעיל בהקדמה לאות ב׳ ביארתי פשוט כי ההוצאה לפועל היא שעוד יותר מקיים שברו על ה׳ אלקיו/[ג] שזה המתקת החרון אף שיש על ע״ז, כי כל חסרון בבחי׳ שברו על ה״א הוא בחי׳ ע״ז, וכל זמן שיש ע״ז יש חרון אף, עי״ש.

ויש בזה עוד עניין שיתבאר לקמן כי כל הוצאה לפועל היא בניין המלכות ובחי׳ עיבור שהם עניין של הכנת כלים שהם בחי׳ דין ולכן גם ימי הספירה נקראים ימי דין. וזה בחי׳ העוסק בבניין מתמסכן, ואפשר שעל כן הביא רבנו (ריש דף פב:) דוגמא להוצאה לפועל בנין בית.

וכאן אבאר עוד עומק בזה.

הביאור בזה נ״ל כי כל הוצאה לפועל דהיינו שאור אמת מנשמתו יאיר ויחקק בנפשו. זה בחי׳ תשובה.

וכל תשובה היא שמאיר לאדם אור אמת מהמדרגה שמעליו, שעי״ז מתעורר להבין שהוא לא בסדר.

[א] בתרלו- שהוא

[ב] **אין להקשות** כגון שהיה אנוס עד עכשיו וא״כ במה לא היה בסדר כי אם היה אנוס הרי שכבר רצה לעשות וא״כ ההוצאה לפועל לא מתחילה עכשיו אלא כבר התחילה אז אלא שנתעכב הדבר בגלל המניעות המגבירות את החשק.

[ג] **כך למדתי** מעניין הפרנסה שמבואר כאן ועיין לק״ה הכשר כלים ד׳ אות ב׳ – שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּפִי קְדֻשָּׁתוֹ כְּפִי קִיּוּמוֹ אֶת הַתּוֹרָה כְּמוֹ כֵן נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְנֶחְשָׁב שֶׁהוּא מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת הַבְּרִיאָה כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִיאָה, עִקַּר בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הוּא לְהוֹצִיא הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָקוֹם אַחֵר (עיין תורה כה ועיין גם ריש תורה לה:) שֶׁיֵּשׁ שֵׂכֶל בַּבֹּחַ וְיֵשׁ שֵׂכֶל בַּפֹּעַל. וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת לְהוֹצִיא הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי דִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, לְגַלּוֹת אֱלֹקוּתוֹ בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִיאָה וְקִיּוּמוֹ, כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת כָּל פְּעֻלָּה הוּא שֶׁיֵּדַע מִי פְּעָלוֹ וַעֲשָׂאוֹ, שֶׁיִּתְקַיֵּם וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְכוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, ״מִי פָּעַל וְעָשָׂה קֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ וְכוּ׳״:

והאמת הזו כלפי מדרגתו של עכשיו, היא גדול מאד ומעורר בו התלהבות גדולה. (בבחי׳ נכווה מחופתו של חברו)

ומיד כשמבין ומקבל על עצמו לשוב אזי הוא עולה מדרגה. ונמצא בתחתית מדרגה חדשה. שכלפי אור האמת השייך לאותה מדרגה הוא נחשב כחוטא, כי מעשיו מועטים מאד ביחס לאמת שמאירה לו.

לכן כל תחילת תשובה, דהיינו כל תחילת הוצאה לפועל, מתחילה מבחי׳ חרון אף. שהיא קטרוג על שלא מתנהג כפי האמת המאירה לו. (כי זה כלל שלא דנים אדם אלא כפי האמת המאירה לו)

ועיין לק״ה הכשר כלים ד׳ אות מט עד כמה גדול הקטרוג על זה שלפעמים כיון שזכה לאור אמת מרוח דלעילא ולא מצליח לעשות פתח ולהוציאו מכח לפועל אזי חייב להסתלק עי״ש.

ועיין בתורה ו׳ שגם שם מיד כשמבין לשוב ומזמן עצמו לשוב, יש עליו דינים שבגללם השם הקדוש אהי–ה מתהפך ומאיר עליו בבחי׳ אחוריים (א אה אהי אהי–ה גמט׳ דם) ועי״ז באים עליו נסיונות ובזיונות שהם בחי׳ שפיכות דמים.

והתחלת הוצאה לפועל היא המתקת החרון אף

רבינו ממשיל את העניין שתחילה בגלל החרון אף, אזי הרוח דלעילא היא בחי׳ עשן ומזיק לעינים וצריך לבררו עד שיהפך לרוח אוירי. והנמשל כי כשעולה לתחתית מדריגה חדשה אזי מחמת חרון אף (הנ״ל) מיד נסתר ממנו האמת, (כי כלפי האמת שבמדרגה זו הוא כרשע ומתקיים בו בחי׳ ״ימנע מרשעים אורם״ שנאמר על האור הגנוז שהאיר לשעה קלה בבריאת מעשה בראשית) ונשאר רק רושם. והעלמת האמת היא בחי׳ עננין דמכסין על העינין שזה בחי׳ עשן הכעס שמזיק לעינים.

ונמצא שמה שמבאר בתורה ו׳ שאומרים לו המתן ומנסים אותו בנסיונות שגורמים הרחקה, כאן משמע שזה כעס מחמת הקטרוג שיש עליו על שלא מקיים את מה שיודע, והכעס גורם לעננין המכסים על האמת ומקשים עליו להוציא לפועל. ואפשר דהיינו המבואר לקמן שגם ההוצאה לפועל היא ע״י מניעות המגברים את החשק כמו בתורה ו׳ שהבזיונות גורמים לריחוק לנסותו עד כמה רוצה לשוב.

עוד להבין ממה נובע הקטרוג, דייקא כשכל כוונתו לשוב.

נראה כיון שהתשובה היא בחי׳ בריאת העולם, שעלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ורק אח״כ שיתף מדת הרחמים. ואין הכוונה שאחר ששיתף רחמים כבר לא נוהג מדת הדין, אלא לעולם, רק מי שלא יכול לעמוד בדין, רק לגביו משתפים את מדת הרחמים, שמלמדים עליו זכות שאע״פ שיודע, אבל אין לו כח, אבל צדיקים נזונים בדין כמבואר בברכות יז: וכמו שמבאר בלק״ה, (נתבאר לעיל בתורה סד) שמה שאמר הקב״ה למשה על ר״ע, שתוק כך עלה במחשבה, הכוונה שר״ע זכה ע״י יסוריו בשכר עצום מצד הדין, כפי שעלה במחשבת בריאת העולם בתחילה.

ולכן בכל תחילת תשובה מתעורר בחי׳ הדין כפי שעלה במחשבה תחילה לדון את האדם על מעשיו מיד כפי השגתו את האמת.

כי כל תשובה היא בחי׳ בריאת העולם. דהיינו הוצאה לפועל את מה שעלה במחשבת הבורא לברא עולם. שעל ידו תתגלה מדת מלכותו כמבואר בתחילת ע״ח. ולעיל בריש תורה מט.

וזהו לשון בריאה (מלשון לברא את היער עיין פרש״י יהושע יז טו) דהינו שחתך והפריד מעצמו את ספירת המלכות, כדי תחזור ותגלה את מדת מלכותו ית׳. נמצא שתחילה היתה כלולה בו ית׳ בבחי׳ פועל הכלול בבכח. וכשנבראת נעשית בחי׳ זולתו, הדבוק בו. אבל לא נגמר ההוצאה לפועל עד שתיהיה בנויה היטב קומה שלימה נפרדת שתוכל לחזור ולהמליך אותו ית׳. בבחי׳ יחוד.

(וזה בחי׳ בריאת חוה מאדם כפי שיתבאר לקמן)

וכך גם בתשובה, שמאיר לו אור אמת, וכשמבין לשוב אזי הוא מנתק עצמו מהעבר בחי׳ חרטה, בחי׳ פתח חרטה, וזה בחי׳ ניסור. ותחילה קשור הפועל בבכח ולאט לאט נפרדים עד שנעשה אדם הממליך את הקב״ה כראוי, כפי הארת האמת שמאירה במדרגתו. ובזה נשלמה ההוצאה לפועל.

נמצא שבתחילת ההוצאה לפועל שהיא תחילת התשובה, הנסיון הוא בבחי׳ שתי עבודות זרות, אחת חרון אף וכעס, ושניה פרנסה וממון. ועיין תורה נט וסח שהן בחי׳ אחת ממש בשרשן.

והממון דקדושה הוא כפי הבטחון. כמבואר כאן שתלוי בבחי׳ ״עיני כל אליך ישברו״.

והבטחון הוא שלימות האמונה (דהיינו פרי האמונה כמבואר באמונה ובטחון להרמב״ן)

נמצא שעיקר התשובה היא לשוב אל האמונה/[ד], והאמונה כפי האמת (כמבואר בתורה ז׳. בשם הזוהר צדק כד איתחבר בה אמת וכו׳) והאמת כנ״ל תלוי בהמתקת הע״ז של כעס. דהיינו לברר את העשן המסתיר את האמת.

ועיין בזה דברים נפלאים בדברי הרב ריי״מ מורגנשטרן בים החכמה תשסח/[ה] שמבאר שכל הוצאה לפועל היא בחי׳ בנין הנוקבא הרמוז בתורה בבריאת חוה מאדם הראשון. וכפי שמבואר בכתבי האריז״ל בסוד הניסור ובניין

[ד] **עיין לק״ה** הכשר כלים ד׳ ג׳ – עִקַּר הַפֵּרוּד וְהַפְּגָם הוּא פְּגַם הָאֱמוּנָה, כִּי עַל יְדֵי כָּל עֲבֵרָה נִמְשָׁךְ פְּגַם הָאֱמוּנָה עַד שֶׁנַּעֲלָם מִמֶּנּוּ, שֶׁהַפֹּעַל נִמְשָׁךְ מֵהַהֹוֶה וְאֵינוֹ מַכִּיר וְיוֹצֵר מִי בָּרָאשׁ.

הנוק׳ (עיין לק״ה ר״ח ה׳ ב׳). כי ידוע שהנפש היא בחי׳ נוקבא, וכבר נתבאר לעיל שעיקר עניין ההוצאה לפועל הוא תיקון הנפש.

והכוונה כי תכלית החיבור מחייב פירוד תחילה. כי בתחילה הפועל כלול בבכח, דהיינו שהאור שצריך להאיר בנפש עדין כלול בנשמה, כמו האש בגפרור. ועניין ההוצאה לפועל הוא מכונה בניין הנוקבא, כי הנפש היא בחי׳ נוקבא והנשמה בחי׳ דכר. וההוצאה לפועל היא כבריאת האשה מהאדם, שתחילה נעשה ניסור (בחי׳ ויקח אחת מצלעותיו) ואח״כ צריך לבנות אותה (בחי׳ ויבן את הצלע) עד שתיהיה מוכנה ליחוד (בחי׳ ויביאה אל האדם).

וכל ימי בניין הנקבה נקראים ימי עיבור, מלשון עברה וכעס, כי הבניין הוא תמיד בחי׳ דינים (בחי׳ העוסק בבניין מתמסכן) בחי׳ נוקבא/[1] שנוקבת ומציירת ובונה קומה שלימה מטיפת חכמה. נמצא שכל ימי ההוצאה לפועל הם בחי׳ חרון אף, ועיקר בניין המלכות הוא ע״י המתקת החרון הזה, והשלמת המתקת החרון היא בעצמה גם השלמת ההוצאה מכח לפועל.

נמצא שאע״פ שמלשון רבנו כפשוטו משמע שכל עניין ההוצאה לפועל הוא הפרדה בלבד כמו אדם שבונה בית תחילה הכל במחשבתו וכשבונה הבית אזי מחשבתו מתגלה ויוצאת לפועל.

אבל באמת אם נתבונן בעומק העניין עפ״י הנ״ל הרי בהנחת האבן הראשונה וכ״ש בחפירת היסודות לבניין עוזב האדם את כל ציור שלימות הבניין השלם בדמיונו ועוסק בפרט ואע״פ שהבכח הוא התכנית שלימה שעל פיה הוא עובד, אבל למעשה כרגע הוא עוסק בחפירת בור אחד, או בסיתות אבן אחת, שזה בחי׳ עזיבת שלימות הבית בכללותו. וזה בחי׳ ניסור דהיינו בחי׳ ויקח אחת מצלעותיו של אדם ובחי׳ ויבן את הצלע. והעסק בפרטים ובניינם, כלפי לידת הבניין השלם, הוא בחי׳ דינים בחי׳ עיבור לשון עברה וכעס כנ״ל לכן הוא מכונה חרון אף.

והוצאה לפועל היא, שבכל מדרגה שעולה אליה מתחיל הוצאה לפועל חדש לגמרי. ובכלליות כל ימי האדם הם בחי׳ בכח שצריך להוציא לפועל שזה בחי׳ הבכח שבנשמה וצריך להוציא לפועל בנפש. דהיינו שממה שיודעת הנשמה יאיר ותקיים הנפש/[2].

ויש צדיק שכל כך הוציא לפועל, עד שגם השגות עוה״ב נעשו אצלו פנימי, ובזה הוא עולה מדרגה לדרגה וזה בחי׳ נח נח הנ״ל בתחילת התורה, נח דלתתא כמו נח דלעילא, דהיינו שגם נח שלמטה בעוה״ז משיג ומקיים השגות עוה״ב.

וזה בחי׳ ב׳ הרוחות הנ״ל, שהם רוח דלעילא רוח עליונה שמושך חיות ממנה בחי׳ עולם הבא ומחיה אותו כמבואר בע״ח שער ט״ו פ״ה/[3] **ורוח דלתתא** רוח השוכנת בתוכו **כנ״ל** והם בחי׳ מקיף ופנימי ובעת ההסתלקות נעשה עוה״ב למקיף, והצדיקים גם אחר ההסתלקות הולכים מחיל אל חיל וזוכים בכל פעם לרוח דלעילא גדול וגבוה יותר (עיין לק״ה הכשר כלים ד׳ ז׳ שזו מעלת קברי הצדיקים), **שהם בחי׳ כח ופועל** כי המקיף היא המדרגה שצריך לכבוש ע״י שמוציא מכח אל הפועל את ההשגה בה. **שבתחילה הם נקשרים יחד** כגון התינוק שאע״פ שמצד נשמתו לא חסר בכוחו להיות גדול ובר דעת והראיה שכבר למד את כל התורה כולה כשהיה עובר אעפ״כ לא ניכר בנפשו כלום מנשמתו, **ואח״כ נפתחין ונבדלין כנ״ל** שיוצא מכח אל הפועל עד שאצל צדיק נפשו היא בבחי׳ לבנה במילואה שהוציא בה לפועל מה שמאיר בנשמתו/[4] עד שנעשית בבחי׳ אור הלבנה כאור החמה ויש לו שתי רוחות שלימות.

---

[2] **עיין ים החכמה** תשסח להרב מורגנשטין מאיר עמ׳ שטז בביאור המעשה בצדיק שלן בית הקברות ושמע שתי רוחות נזכר כאן בסוף התורה.

[1] **לכן בניין** הנוקבא התחיל מתרדמה שהפיל אל האדם דהיינו תרד מה דהיינו סילוק הגדר אדם שהוא המוחין כי הנוקבא היא בחי׳ מוחין דקטנות לכן כדי לברא אותה היה צריך להפיל את האדם לתרדמה ואז לקחת ממנו צלע לבניין הנוקבא.

[3] **שמעתי** כמה פעמים מהריצ״ח (לג ב׳ 42) בשם רבי לוי יצחק בנדר זצ״ל שאמר שמה שיודע רשע הגדול ביותר גם צדיק גדול לא יכול לקיים.

[4] **עץ חיים שער** טו פ״ה – לסיבה זאת נקראת זאת תבונה ראשונה עה״ב והטעם כי הנקבות נקראות עולם כמ״ש בזוהר ויחי על פסוק מן העולם ועד העולם וזה התבונה נקרא עולם הבא עלמא דאתי לפי שהיא יורדת למטה ומתגלית תמיד אבל בינה עליונה נשארת למעלה ואינה יורדת לכן בינה נקראת לע״ל כי המוחין עליונים דז״א המלובשים בנה״י דבינה עליונה הם עתידין לבא אח״כ כאשר יתגדל מעלתו ויהיה לו מוחין עליונים יותר מן בינה ולא מן התבונה ואז יהיה לע״ל אבל מוחין דנצח הוד יסוד דתבונה הם נמשכין בו תמיד ולעולם הם נמשכין ובאין וזהו פי׳ עולם הבא עלמא דאתי כי תמיד נמשך ובא וזהו ההפרש שיש בין עולם הבא ובין לעתיד לבא כי זהו בתבונה וזהו בבינה בבחי׳ הנצח הוד יסוד שבהם הנעשין מוחין דז״א. וזהו מ״ש בס׳ הבהיר ששאלו התלמידים לר׳ רחומאי מהו עולם הבא א״ל עולם שכבר בא והדבר מובן עם הנ״ל שכתבתי:

[5] **אע״פ** שבשרש הדברים כל הוצאה לפועל היא חיתוך והפרדה כמבואר לקמן באות ב׳, כאן אין הכוונה שהוציא בבחי׳ פירוד כמו הבית שנפרד לגמרי מהבית שבמחשבתו, אלא שהנפש כלבנה שתיקונה היא שתיהיה מקבלת הארת הנשמה בכל רגע אבל אין הכוונה שנעשית מעצמה מאירה, וכן מבואר בלק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳ עי״ש.

וזה לשונו שם אות ג׳ – כִּי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁיִּפָּתְחוּ הַיָּדִים וְיִהְיֶה נִקָּב וְנִתְגַּלֶּה הָרוּחַ דִּלְתַתָּא, וְיֵצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, אֲבָל הָעִקָּר שֶׁאַחַר הִתְפַּתְּחוּת הַיָּדִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי הָרוּחוֹת, שְׁנֵי הַיּוּדִין הַנַּ״ל יִהְיוּ עֲדַיִן גַּם אַחַר כָּךְ קְשׁוּרִים וּמְיֻחָדִים בְּתַכְלִית הַיִּחוּד, שֶׁיִּהְיֶה הָרוּחַ דִּלְתַתָּא מוֹשֵׁךְ וּמְקַבֵּל חַיּוּת בְּכָל רֶגַע מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא, דְּהַיְנוּ שֶׁהָרוּחַ דִּלְתַתָּא בְּחִינַת פֹּעַל יֵדַע וְיַכִּיר בְּכָל פַּעַם

כי בחי׳ ב׳ הרוחות הנ״ל דהיינו הוצאה מכח אל הפועל מרוח דלעילא לרוח דלתתא, **נעשין על ידי המתקת חרון אף. כי יש בחי׳ חרון אף אצל השם יתברך כביכול** [ו] **ואצל בני אדם** [יא] כי הוא זמן בניין המלכות והכנת כלים להשגה החדשה, וכן ידוע שימי הספירה הם ימי דין שע״כ מתו בהם תלמידי ר״ע. אמנם הלשון חרון אף משמע יותר מדינים, ולכן נ״ל עפ״י המבואר בספרי הובא בתורה י׳ שעיקר החרון הוא על ע״ז וכל הוצאה לפועל היא הארת אמת גדולה שמכוחה האדם צריך לעשות כלים ולהוציא לפועל איזה מעשה שבו תתלבש הארת האמת הזו ובתחילה יש חרון אף על שחכמתו מרובה ממעשיו עד שמכין מעשיו כראוי/יב. נמצא שהכנת הכלים היא המתקת החרון אף.

וכשיש חרון אף ח״ו, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו. כמ״ש (תהלים יח)[יג]/יד\ **עלה עשן באפו** ופרש״י שם שכן דרך כל חרון אף להעלות עשן מנחיריו, וצ״ע כוונתו, וגם רבינו אומר בחי׳ עשן ולא עשן ממש. פשט הפסוק מדבר על הכעס על אויבי דוד ורבינו נראה שלומד את כל הפרק שם בעניין של הוצאה לפועל שעליה צועק דוד שנמנע ממנו להוציא לפועל רצונו בגלל המניעות מאויביו. ולפי רבינו אולי הכוונה שחרון אף, אע״פ שהוא עניין פנימי, הוא עושה רושם חיצוני, המכונה עשן, כי הוא מזיק לעיני השכל, וכדאיתא בפסחים דף סו כל הכועס אם חכם חכמתו מסתלקת, והוא משל לעשן שמזיק לעינים. **וזה העשן מזיק לפרנסה** דקדושה כיון שהיא תלויה בהסתכלות העינים אליו ית׳, כפי שיבאר לקמן, טו[**שעל ידה מוציאין מכח אל הפועל. כי על ידי שיש לו פרנסה, ואינו נצרך לבריות, זוכה לאמת, בחינות עלמא דאתי, בבחינות** [טז] **אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה׳ אלקיו, שעל ידי זה** ע״י אמת שהיא מדתו של יעקב שתמיד עיניו אל ה׳ אלקיו, דהיינו יחוד ה׳ אלקים, שהוא עולם הבא (כמבואר בתחילת תורה נד) **מוציאין מכח אל הפועל כדלקמן] כי העשן מזיק לעינים, בבחי׳** הכתוב **(משלי י׳) כעשן לעינים** כנ״ל שמזיק לעיני השכל, כי עינים לעניין המחשבה נאמר עיין פרש״י בראשית ג׳ ז׳ (עה״פ ותפקחנה עיני שניהם). **שהם בחי׳ פרנסה, בחי׳** הכתוב **(תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו וכו׳** [יז] כי הממון דקדושה הוא רק כפי הסתכלות אליו ית׳ דהיינו תיקון הברית ובלא זה הוא ממון השמור לבעליו לרעתו/יח\ כמבואר בתורה כג. **כי כעס מזיק לפרנסה, כמו שמובא במ״א שכעס מפסיד העשירות** כי עושה מהממון בעצמו כעס יט**(עיין לעיל בסי׳ נט** [כ] ששרש הממון הוא שרש הנפש וכשמשתלשל למטה תלוי באדם שיכול לציירו לממון או ח״ו לכעס. (ועי״ש שכשרוצה הקב״ה להשפיע ממון לאדם מנסה הס״מ להכשילו בכעס). **וצריך לשבר ולהמתיק החרון אף, דהיינו**

מִי לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, "דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ", שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל חַיּוּתוֹ וְקִיּוּמוֹ מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו בְּכָל פַּעַם חַיּוּת מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בְּכָל פַּעַם שֶׁמּוֹצִיא חַיּוּת וְקִיּוּם הַבְּרִיאָה מִלְּמַעְלָה מֵחָדָשׁ בְּכָל עֵת, וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות כַּנַּ״ל,

ו **עיין תורה י׳** אות ו׳ בשם הספרי ראה, כל זמן שיש ע״ז בעולם חרון אף בעולם, נמצא ההוצאה לפועל את שברו אל ה׳ אלקיו היא המתקת החרון אף.

יא עיין לעיל תורה יח אות ב׳ שם מבואר שמשפיע זה על זה

יב **נ״ל** כי הוצאה לפועל היא כגון תשובה שמאיר לאדם אור אמת המדרגה שמעליו כמבואר בתורה ו׳ ומיד יש עליו קטרוג וחרון אף מדוע אינו מתנהג כפי האמת שמאירים לו, וכמבואר בלק״ה פסח ג׳ ג׳ שכל תשובה היא בחי׳ פסח ומט ימי הספירה שהם ימי דין וכן מבואר בתורה ו׳ שמיד שמזמן עצמו לשוב אזי מתהפך שם אהי–ה ומאיר לו בבחי׳ אחורים גמט׳ דם ובאים לו ע״ז נסיונות של בזיונות ושפיכות דמים. וממילא מובן שהבחי׳ חרון אף הזה שיש עליו משתלשל גם אצלו לבחי׳ מוחין דקטנות ודינים ולכן גם עיקר המבחן שלו הוא לעמוד בנסיון הכעס וכמבואר שם בתורה ו׳. ואין להקשות איזה תשובה יש בנסיעה לצדיק או בבניין בית, כי עיקר כל הוצאה לפועל דקדושה לא המעשה הוא העיקר אלא הכוונה שבו, דהיינו להתקרב אליו ית׳ ולדעת אותו ולהמליך אותו ית׳ יותר ויותר וזה תשובה שנמצא בכל הוצאה לפועל דקדושה, ובלא זה כמעט אין ערך לשום הוצאה לפועל.

יג שמואל–ב כב ט׳

יד **בפרק זה** מספר דוד המלך כיצד הציל אותו ה׳ מאויביו ומתאר את הצרה שנמצא בה וצעקתו אליו ית׳ ששמע מהיכלו תפילתו וְעָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ: (י) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו: ונראה שרבנו מצא כאן רמז להוצאה לפועל שקודם שמוציא לפועל מרגיש צרה גדולה מחסרון הדבר שחושק אליו כל כך ונמנע ממנו וצועק אל הש״י על המניעות שיש לו ואזי הקב״ה יורד להצילו אבל תחילה עלה עשן באפו כי אינו ראוי כל כך עד שנמתק הדין.

טו הערה זו בסוגרים נמצאת בדפו״ר כאן בלי סוגרים ועיין ביאור הלקוטים אות א פתח הג׳.

טז תהלים קמו ה׳

יז עיין לקמן תורה עו ולק״ה או״ח מו״ט ד׳

יח **ונראה** שהוא הדוגמא הטובה ביותר לכל הוצאה לפועל שהדבר הגשמי אין לו חשיבות כלל בלא הכוונה שמצורפת אליו שהיא המוחין שיוצא לפועל שהוא הכלי לקבל את הגשמיות באופן שלא יזיק לו. וכגון הבית שרבינו הביא כדוגמא להוצאה לפועל ואיתא בגמ׳ דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם ופירש המהרש״א מרחיבה להיות כדעתו הרחבה של בלעם הרשע. נמצא שבית יכול להיות הוצאה לפועל דסט״א והעיקר היא הכוונה לשם שמים בבחי׳ ״בחכמה יבנה בית״ המצורף לבניין הגשמי.

יט מוהרנ״ת בתקפא

כ באות ה׳ שם ולקמן בתורה סח וכן מזיק לכבוד הנ״ל כמבואר באריכות לקמן באות ג׳ וכמבואר בתורה ו׳

להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחי׳ רוח. דהיינו רוח אוירי [כא]/כב\, **שנעשה מהתבררות העשן** עיין פל״ח כאן שכותב שנראה לו שרבנו כאן רומז לכלליות ההוצאה לפועל הראשונה שהיא בריאת העולם כפי שמבוארת בכתבי האריז״ל (עיין לעיל בהקדמה לאות זו מש״כ בשם הר״מ מורגנשטרן), (שתחילה עלה במחשבה לברא עולם דהיינו בריאה שהיא זולתו ית׳ ואז נעשה פועל הכלול בבכח ואח״כ התחיל הניסור ופתיחת הידים שראשיתו היה לעשות חלל פנוי ובתוכו לבנות עולם, והחלל הזה היה הסתרת מציאותו ית׳ שזה תכלית החרון אף ואח״כ היה בונה עולמות ומחריבן שזה בחי׳ מיתת המלכים בעולם הנקודים שהוא האור היוצא מהעינים דייקא בחי׳ כעשן לעינים, ואח״כ ע״י אור מה החדש שהוא בחי׳ רוח אוירי ברא עולם ואדם ורק כשהאדם חזר להמליך את הקב״ה ולבטל את ההסתרה אזי נמתק החרון אף ורק אז יצא באמת לפועל כוונת הש״י בבריאה/כג\). וידוע שהיא ההקדמה לכל הוצאה לפועל שבעולם, שכל הוצאה לפועל דקדושה היא לתקן את את ספירת המלכות שהעיקר הוא שכל העולם ימליכו על עצמם את הקב״ה, וזו עומק כוונת כל הוצאה לפועל דקדושה.

עתה יבאר עניין רוחו של משיח שאע״פ שקצת קשה להבין עניין שייכותו לנושא שלנו אבל בהעמקה יותר נראה שהוא עניין חשוב ועיין בשיחות כיצד נאמרה תורה זו שרבינו יחד לו דיבור מיוחד ולא נאמר אגב אמירת התורה הזו.

ונראה שמתחדש כאן עניין יסודי מאד במה שמבאר שלבחי׳ רוחו של משיח זוכים ע״י תיקון הכעס, וזה הקרקע לכל הוצאה לפועל דקדושה, ועיין בהקדמה לתורה שעיקר ההוצאה לפועל היא מהצלם שהוא בחי׳ רוח דלעילא ועיין תורה נז שע״י הכעס מאבד את הצלם, נמצא תיקון הצלם הוא תיקון בחי׳ משיח דהיינו תיקון הרוח דלעילא, וכאן מתבאר שכל הוצאה לפועל דהיינו אחרי שכבר האיר לי איזה הארת אמת אזי מיד יש חרון אף כנ״ל כל זה הכנה להוצאה לפועל, אבל ההוצאה לפועל ממש מתחיל רק אחרי שממתיק את החרון אף, ואז יש לו שתי רוחות דבוקות כח ופועל/כד\, וההוצאה לפועל היא הפרדתן זו מזו לגלות את הפועל מתוך הבכח.

וזה הרוח שהוא המתקת העשן של החרון אף, הוא בחי׳ משיח, בחי׳ (איכה ד׳)/כה\ **רוח אפינו משיח ה׳** פסוק זה הוא קינת ירמיהו על הריגת המלך יאשיהו, ועיין תרגום פי׳ שהיה חביב עליהם כנשמת רוח חיים, ורבינו לומד מהכינוי שמכנה אותו הנביא רוח אפינו ומשיח, שרומז שמשיח ורוח אפינו שנמתק, הם בחי׳ אחת, כי המשיח הוא תכלית תיקון הכעס והברית/כו\ ותיקון התפלה, דהיינו תכלית תיקון הרוח, עיין מזה בתורה לב תנינא/כז\. (ועיין תורה ב׳/כח\) ויש בזה עניין עמוק יותר, במה שההוצאה לפועל תלוי

כא עיין פל״ח אות י׳

כב **פל״ח אות י׳** – ובענין התבררות העשן עד שנעשה ממנו רוח אווירי וכו׳ ככל המבואר בפנים, הגם כי אין אתנו יודע עד מה לבאר בזה, אך אף על פי כן נראה לעניות דעתי שרימז בזה לכל סדר השתלשלות אצילות של הבריאה, שמתחלה היה הצמצום של בחינת חלל הפנוי והצמצום הוא כביכול מבחינת דין, וכמבואר בכתבים ואולי זה בחינת העשן וכו׳ ועיין זוהר בראשית דט״ו קיטרא בגילמא וכו׳, ויש מפרשים שם קיטרא כמו בחינת עשן וכו׳, ואחר כך היה בחינת שבירת כלים ומיתת המלכים מגודל הדינים שבהם, ועיקר השבירה היתה בבחינת אור העינים כידוע ואולי שזה בחינת כעשן לעינים ואחר כך היה התיקון על ידי אור מה החדש שהוא בבחינת רוח אוירי כמובא בכתבים, וגמר תיקון הבריאה היה על ידי בחינת הנסירה, שזה בחינת שם חת״ך כמובן לקמן בפנים בסי׳ ק״ח, ועדיין צריכין עיונא רבא לבאר קצת בזה ביותר והוא רחום יכפר:

כג **והאדם הזה** היה יעקב אבינו דייקא, שקיים שברו אל ה׳ אלקיו בשלימות כנ״ל. וזהו דאיתא במדרש תהלים צא ובזוהר (ויחי דף רלא.) שהאבן ששם יעקב מראשותיו ואח״כ עשה ממנה מצבה, עשה ממנה הקב״ה את אבן השתיה שממנה הושתת העולם. והקשו בזוהר שם הרי העולם נברא יותר מאלפים שנה קודם ותירץ כיון שהוא ע״י מעשיו הטובים תיקן את השכינה נחשב כאילו על ידו הושתת העולם.

כד **צ״ע בזה** כי כך נראה ממה שמבאר שרוחו של משיח היא תיקון רוח דלעילא נמצא שהמתקת הדין מכין את הרוח דלעילא, וכן ממה שנתבאר בסוף התורה על המעשה בחסיד אחד עי״ש, אבל צ״ע בזה דלעיל ביארתי שכל זמן ההוצאה לפועל הוא זמן של חרון אף ודין, ונמצא לפ״ז שכל ההוצאה לפועל היא המתקת הדין, ולא שהמתקת הדין היא רק הכנה להוצאה לפועל. וצ״ע.

כה **איכה פ״ד** (כ) רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְדֹוָד נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְצִלּוֹ נִחְיֶה בַגּוֹיִם:

תרגום יונתן – (כ) מלכא יאשיהו דהוה חביב לנא כנשמת רוח חיין דבאפנא והוה מתרבי במשח רבותא דיי אתחד במיצד חיבוליהון דמצראי דהוינא אמרין עלוהי בטלל זכותיה נחי ביני עממיא: (עי״ש משאת מלך לר״ש דיסקין שדן מדוע נקרא משוח הרי מלך בן מלך א״צ משיחה).

כו **נ״ל כי כעס** הוא תכלית ההתפעלות דסטרא אחרא, שהדם העבור מהכבד עולה לראש ונעשה מנהיג את כל קומת האדם (עיין תורה נז אות ו׳), ואזי הוא מנותק מכל קדושה וזה תכלית פגם הברית (עיין שיחות הר״ן רמט מעשה באדם אחד שהיה כעסן ורבינו אמר שזה בגלל פגם הברית שהיו פגום. ועיין תורה ו׳ שהיא תיקון הברית ועיקר התשובה בה היא תיקון הכעס עי״ ידום וישתוק למחרפיו) (כי גם פגם הברית הוא עניין שתופס את כל הקומה בהתפעלות התאווה), כי הברית היא בחי׳ רוח, דהיינו כח ממוצע ומחבר בין שני דברים, בבחי׳ איש אשר רוח בו שמחבר את העם להקב״ה, וזה גם בחי׳ הרוח שמאיר הארת הנשמה בנפש כנ״ל, וגם הברית נקרא רוח כמ״ש ולא קמה עוד רוח באיש, וכשהרוח מתוקן אזי האדם הוא בחי׳ ואני תפלה, שגם היא עניין שתופס את כל קומת האדם לחיבור אליו ית׳ (עיין לק״ה גילוח ה׳ ו׳) וכן מבואר בתורה ב׳ ותורה נ׳ שהתפלה היא כפי תיקון הברית

כז **תורה לב** ....וְדַע, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת בְּחִינַת מָשִׁיחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ. כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי קְדֻשָּׁתוֹ וְטָהֳרָתוֹ, כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מָשִׁיחַ, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד, שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל בְּחִינַת מָשִׁיחַ שֶׁלּוֹ. וְעִקָּר הַדָּבָר שֶׁבּוֹ תָּלוּי בְּחִינוֹת מָשִׁיחַ הוּא שְׁמִירָה מִנַּאוּף. כִּי מָשִׁיחַ הוּא בְּחִינוֹת חֹטֶם, בְּבְחִינוֹת (אֵיכָה ד): ״רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳״, וְנַאוּף תָּלוּי בַּחֹטֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב): ״לֹא תִנְאָף״. וְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (רַבָּה פָּרָשַׁת נָשׂוֹא פָּרָשָׁה

ברוחו של משיח דייקא, כי היא שרש כל הרוחות/כט\, וכן מצינו בבריאת העולם/ל\, ״בראשית ברא וכו״ היא הארת האמת רוח דלעילא (בחי׳ אור התשובה שמאיר לזמן קצר, בחי׳ שמראים לתינוק דבר נחמד ומיד חוטפין ממנו, המבואר באות ד׳) ומיד ״ותוהו ובוהו וחשך על פני תהום״ זה החרון אף שיש בתחילת ההוצאה לפועל ומיד ״ורוח אלקים מרחפת על פני המים״, זה המתקת החרון אף שעי״ז נעשה רוח אוירי רוחו של משיח שהיא שרש לכל הרוחות דהיינו שרש לרוח דלעילא, ומיד ״ויאמר אלקים יהי אור״ זה אור הגנוז רוח דלעילא. ועיין מזה בלק״ה הכשר כלים ד׳ אות יב/לא\ בסוד טהרת המקווה מים.

עתה יתבאר כהמשך להנ״ל שכל הוצאה לפועל היא בחי׳ תשובה כי בכל מעשה של האדם צריך שיהיה כוונתו רק להתקרב אליו ית׳ יותר ויותר לעשות רצונו ולגלות מלכותו, ועיקר גילוי המלכות מתגלה במלכות פה דהיינו תפילה בכוונה.

עתה יבאר שאע״פ שהאדם כבר מבין שצריך לשוב על מעשיו כפי השגתו החדשה את הש״י אבל כל זמן שלא החליט לשוב אלא רק מבין שצריך לשוב עדיין אין זו תחילת ההוצאה לפועל. ורק כשמחליט להוציא בפועל את מחשבתו, זה בחי׳ שהביא את מחשבתו אל ידי העשיה וההוצאה לפועל, וזה בחי׳ שכבר ניכר הפועל והבכח כשני דברים אלא שהן מחוברים. וככל שמוציא לפועל למעשה אזי מפרידן את הפועל מהבכח עד שנעשה בפועל קומה שלימה כמו הבכח. בבחי׳ תרין רוחין הנ״ל.

כי יש ג׳ שלבים בהוצאה לפועל בתחילה הפועל כלול בבכח ואח״כ נפרדים אבל מחוברים ואח״כ נפרדים ממש.

ונ״ל ששתי הידים כאן הכוונה גם לנצח והוד/לב\ שאמנם הם גם בקו החסד והדין כידוע/לג\ (שעשר ספירות הן בג׳ קוין חח״ן דתי״מ בד״ה), וידוע שההחלטה וההוצאה לפועל נעשית ע״י הנצח וההוד/לד\, ולכן נקרא הוצאה

י): ׳לֹא תַהֲנֶה אַף׳. וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד אֲפִלּוּ מֵרֵיחַ נָאוּף, כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּחִינַת מָשִׁיחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹטֶם כַּנַּ״ל. וּבְחִינַת מָשִׁיחַ הוּא שׂוֹרָה עַל אַנְפֵּי אוֹרַיְתָא, דְּהַיְנוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּגַלִּין הַפָּנִים שֶׁל תּוֹרָה, וְשָׁם מֶרְחֶפֶת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית א): ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״. ׳רוּחַ אֱלֹקִים דָּא רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ׳ (זֹהַר וַיְחִי דַף רמ.), ׳שֶׁמְּרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם׳, וּמַיִם הוּא הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא (א): וְדַע, שֶׁבְּחִינַת ״רוּחַ אֲפֵינוּ מְשִׁיחַ ה״ נַעֲשָׂה רוּחַ קְנָאָה, שֶׁהוֹלֵךְ וּמְקַנֵּא; בְּכָל מָקוֹם שֶׁמּוֹצֵא שָׁם נָאוּף.

כח **שם מבואר** שהתפלה בחי׳ חטם ומשם חיותו של המשיח שע״י התפלה נמשך לו חיות מחטם דאריך אנפין, ולכאורה משמע מזה שרוחו של משיח היא כבר בחי׳ הוצאה לפועל כי היא שלימות התפילה. ואפשר שהכוונה לרוחו של משיח בבחי׳ בכח דהיינו רוח דלעילא.

כט **עיין לק״ה** הכשר כלים ד׳ אות יח – כִּי עִקַּר טְבִילַת הַמִּקְוֶה הִיא כְּדֵי לַחֲזֹר וּלְהִכָּלֵל בְּשֹׁרֶשׁ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שְׁמְּרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כְּדֵי לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּנַּ״ל.

ל **בראשית פרק א** (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: (ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר:

לא **לק״ה הכשר כלים** ד׳ אות יב – וְזֶה בְּחִינַת טְבִילַת מִקְוֶה, שֶׁעַל–יְדֵי–זֶה כָּל הַטְּמֵאִים יוֹצְאִין מִטֻּמְאָה לְטָהֳרָה, כִּי כָּל הַטֻּמְאוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲבֵרוֹת, שֶׁעַל יָדָם שׂוֹרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה, חַס וְשָׁלוֹם, כֻּלָּם נִמְשָׁכִין עַל–יְדֵי פְּגַם הִתְפַּתְּחוּת הַיְדִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּגַם מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל דִּקְדֻשָּׁה, פְּגַם בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם הַנַּ״ל, כַּמּוּבָן וּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל,

כִּי עַל–יְדֵי כָּל עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, נִסְתַּלֵּק הָרוּחַ חַיִּים דִּלְתַתָּא וְנִתְעַלֵּם לְמַעְלָה וְחוֹזֵר וְנִתְעַלֵּם הַפֹּעַל בְּהַכֹּחַ בְּבְחִינַת הַסְתָּרָה וַאֲזַי שׂוֹרָה עָלָיו בְּחִינַת רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת חִיּוּת שֶׁנִּפְרָד מִשָּׁרְשׁוֹ מִבְּחִינַת רוּחַ דִּלְעֵלָּא, בְּחִינַת נֶרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִיּוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁנִּמְשָׁךְ דֶּרֶךְ הָעֲלָמָה וְהֶסְתֵּר, שֶׁזֶּה הַחִיּוּת הוּא בְּחִינַת מִיתָה, בְּחִינַת רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים.

וְעַל–כֵּן הַתִּקּוּן עַל–יְדֵי טְבִילַת מִקְוֵה מַיִם, כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּטְמָא וְנִסְתַּלֵּק הַחִיּוּת מֵהַפֹּעַל וְנִסְתָּר וְנִתְעַלֵּם בְּהַכֹּחַ כַּנַּ״ל, הוּא צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלַעֲלוֹת לְתִתְחַלַּת הַשֹּׁרֶשׁ, לִבְחִינַת הַכֹּחַ, לִבְחִינַת הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא לַחֲזֹר וְלִפְתֹּחַ שָׁם הַפֶּתַח דִּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת הִתְפַּתְּחוּת הַיְדִים הַנַּ״ל, לַחֲזֹר וּלְהוֹצִיא מֵחָדָשׁ הַשֹּׁרֶשׁ, לִבְחִינַת הַכֹּחַ, לִבְחִינַת הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא לַחֲזֹר וְלִפְתֹּחַ שָׁם הַפֶּתַח דִּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת הִתְפַּתְּחוּת הַיְדִים הַנַּ״ל, לַחֲזֹר וּלְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּתַח חֲרָטָה שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר לְשָׁרְשׁוֹ, לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת הִתְפַּתְּחוּת הַיְדִים הַנַּ״ל. **וְזֶהוּ בְּחִינַת מִקְוֵה מַיִם, כִּי שָׁם רוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם דָּא רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא תַּכְלִית שֹׁרֶשׁ כָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת וְהַחִיּוּת שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַמְשָׁכַת הַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כַּמְּבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנ״ל. וְעַל–כֵּן הוּא מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי מַיִם הוּא בְּבְחִינַת כֹּחַ נֶגֶד כְּלַל הַבְּרִיאָה, כִּי גַּם בְּהַבְּרִיאָה בְּעִצְמָהּ יֵשׁ בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל כַּנַּ״ל. וּמַיִם הֵם בִּבְחִינַת כֹּחַ נֶגֶד כְּלַל הַבְּרִיאָה, כִּי מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם מַיִם בְּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְאָז הָיָה כָּל הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ בְּכֹחַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְשָׁם הָיָה רוּחַ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא רוּחַ שֶׁל מָשִׁיחַ, מְרַחֶפֶת, שֶׁהוּא כְּלַל כָּל הָרוּחוֹת וְהַחִיּוּת דִּלְעֵלָּא וּלְתַתָּא שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם וְאַחַר כָּךְ יָצָא הַכֹּל מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וְעַל–כֵּן הַטֻּמְאָה שֶׁנִּטְמָא שֶׁהוּא עַל–יְדֵי שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַחַיּוּת בְּחִינַת פֹּעַל, וְנִתְעַלֵּם בִּבְחִינַת הַכֹּחַ, הוּא צָרִיךְ לִטְבֹּל בְּמַיִם כְּדֵי לַחֲזֹר לְשָׁרְשׁוֹ לְשֹׁרֶשׁ הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא, בְּחִינַת כֹּחַ הָעֶלְיוֹן כְּדֵי לַחֲזֹר וּלְהִתְבַּטֵּל שָׁם, כְּדֵי לַחֲזֹר לְהוֹצִיא מִשָּׁם מֵחָדָשׁ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה מִבְּחִינַת רוּחַ דִּלְעֵלָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ אֱלֹקִים, רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הַמְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שְׁמִּשָּׁם כָּל הַטָּהֳרוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת**, כִּי עִקַּר הַטָּהֳרָה וְהַקְּדֻשָּׁה נִמְשֶׁכֶת עַל–יְדֵי בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל, ...

לב **צ״ע בזה** כי הידים שעל ידם נפתח ונפרד הפועל מהכח האחת קבועה והשניה יוצאת ואילו נצח והוד תמיד ביחד.

לג עומק העניין מבואר נפלא במאמר ספירת הנצח והוד של הרב נחום גרינולד חוברת היכל הבעש״ט של חב״ד גליון יט

לד (**בחי׳ שחקים** שם שוחקים מן לצדיקים) ונ״ל שמכאן יוצא המושג ״עומד על דעתו״ עומד דייקא דהיינו רגלין נצח והוד ששם ההחלטה וגמר קומת המחשבה קודם שיוצא אל המלכות פה וידי העשיה. וכידוע שהדעת הוא המקשר בין מח ללב בין מחשבה לעשיה. כי הוא ממוצע בין שכל למידות.

דייקא כי יוצא מבחי׳ מחשבה אל דיבור ועשיה וכל יציאה היא ע״י כלי ההליכה שהם הרגלין והם בחי׳ נצח והוד/[לה]. (ולכן גם בפועל בגוף בנו״ה מתלבש ומתגשם הטפת חכמה לצאת אל יסוד ומלכות)
אמנם בהמשך מצייר רבנו את העניין במשל הפרדת הידים ובזה נראה שכוונתו לימין ושמאל שהם חסד ודין. כי המשפיע הוא תמיד בחי׳ חסד והמקבל בבחי׳ דין. והכי נמי הבכח והבפועל הם בחי׳ משפיע ומקבל בחי׳ חסד ודין. שתחילה הדין כלול בחסד (בחי׳ אשה באיש) ואח״כ נפרדים עד שנמתק הדין ונעשה גם הוא חסד בבחי׳ תרין רוחין הנ״ל.

וכל זמן שלא בא בחי׳ זה הרוח אל בחי׳ הידים, עדיין הוא קודם ההוי׳ כי כמו שבגשמיות כל עשיה דהיינו שמוציא לפועל את מחשבתו, כגון לבנות בית, אזי בפועל, זה מתחיל בפעולת הידים, כך גם כל הוצאה לפועל רוחנית, מתחילה מבחי׳ ידיים רוחניות, דהיינו בכוונתו להוציא לפועל בעשייה גשמית את מחשבתו. **כי עיקר ההוי׳** דהיינו התהוות הדבר בפועל, **הוא בבחי׳ הידים, שהם כלי העשיה, ששם הוא עיקר התגלות בחי׳ הרוח** דהיינו שבתחילת הוצאת הדבר לפועל, אזי על מנת שהידים יגלו בפועל את מחשבתו אזי ע״י כוונתו להוציא לפועל ממש, הוא כמו מניח בידיו את כל בחי׳ הבכח שבמחשבתו. **בבחי׳ (תהלים לא) בידך אפקיד רוחי, ובבחי׳ (איוב יב) אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש**/[לו]. **ואחר כך כשנתגלה הרוח בבחי׳ הידים, עדיין שני הרוחות הנ״ל, שהם בחי׳ כח ופועל, בחי׳ שני הידים ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדיין. דהיינו שעדיין לא נפתחו ונתפרדו הידים, ששם התגלות ב׳ הרוחות כנ״ל. כי עדיין הכח והפועל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם כלל, ואזי אין ניכר בין ימין לשמאל כנ״ל** אע״פ שלכאורה למעשה אפשר להוציא לפועל את מחשבתו גם ביד אחת, רבנו מתאר את ההוצאה לפועל בבחי׳ הפנימית שלה, שזה בחי׳ הפרדת הידים זו מזו. **ואז עדיין בחי׳ קודם הבריאה** דהיינו כמו שהבריאה בתחילה היתה כולה בכח במחשבת הבורא, **דהיינו קודם שמוציאין מכח אל הפועל, שאז הן נקשרים יחד כנ״ל. ואחר כך כשמוציאין**[לז] **מכח אל הפועל,** כשיוצאת כל הבריאה ומתגלית בפועל **אז הוא גמר הבריאה. ואז נפתחין הידים** דהיינו שאז הן כבר פתוחות ונפרדות, **וניכר בין ימין לשמאל, בבחי׳ (ישעי׳ מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים** כי שמים בחי׳ בכח בחי׳ ימין/[לח] בחי׳ חסד, וארץ בחי׳ בפועל בחי׳ שמאל בחי׳ דין, והבריאה (לשון חיתוך כמו לברא את היער) נפרדה הארץ ויצאה לפועל מהשמים. **כי אז יש הפרש והיכר בין הכח והפועל, שהם בחי׳ ב׳ הידים, ב׳ הרוחות כנ״ל.**

וכ״ז נעשה על ידי המתקת החרון אף כנ״ל, וזה בחי׳ אף ידי, אף דייקא כנ״ל. וזה בחי׳ [לט] **פותח את ידיך, שהידים נפתחין וניכרין בין ימין לשמאל כנ״ל. וזה את ידיך, בחי׳ שני יודי״ן**[מ] **הנ״ל** [מא]**(כמ״ש בזוהר ובתיקונים בהקדמה דף ז׳ ע״ב ומובא בפע״ח בשער הזמירות פ״ה ע״ש), אל תקרי ידיך אלא יודיך** [מב]**. כי הידים הם בחי׳ שני יודין הנ״ל** יוד חכמה בחי׳ מחשבה שבכח ומחשבה שיצאה לפועל, **שהם בחי׳ כח ופועל שזה בחינות ב׳ הידים ימין ושמאל כנ״ל :**

וזהו פותח את ידיך ס״ת חתך כמובא [מג]**, היינו בחי׳ שהידים נפתחין ונחתכין וניכר בין ימין לשמאל כנ״ל**/[מד] כי תחילה היה רק ימין והשמאל כלול בו וכשנפתח ונחתך אזי ניכר השמאל, **בחי׳ אף ידי יסדה ארץ וכו׳ כנ״ל** דהיינו שאז ניכר הפועל שהוא בחי׳ יד שמאל בחי׳ ארץ.

וזה [מה]**חת״ך בגימט׳ ב׳ פעמים רוח (כמובא בפע״ח שם), היינו בחי׳ שני הרוחות הנ״ל, שהם בחי׳ שני היודין, שני הידים כנ״ל, שנפתחין**[מו] **ונחתכין כשמוציאין מכח אל הפועל כנ״ל.**

[לה] **עיין לקמן** בעניין המניעות המגבירות את החשק שביארנו שהמניעה היא לעורר מדת ההתנצחות שעל ידה מתגבר בחשק יותר לנצח לכבוש ולהוציא לפועל הדבר. ולפי המבואר כאן אולי אפשר עוד לומר המניעה מעורר הנצח לא רק לתכונת ההתנצחות אלא גם לעצם עניין ההוצאה אל הפועל.

[לו] **מדוע** נקט עוד פסוק

[לז] גם דפו״ר- כשמוציאין, בתשכט - כשמוצאין

[לח] **לכאורה צ״ע** כי עיקר פעולותיו עושה האדם בימין ומדוע היא נקראת בכח ולא בפועל.

[לט] תהלים קמה טז

[מ] מתרצו - יודין

[מא] מוהרנ״ת בתקפא

[מב] בענין אחר נזכר גם בתיקונים דף קו. ועיין סדר היום לרבי משה מכיר בכוונת ברוך שאמר ופסוקי דזמרא.

[מג] פרי עץ חיים הנ״ל ובשער העמידה פ״כ ד״ה ברך עלינו. שער הכוונות תפילת השחר דרוש א. הרמ״ע מפאנו מאמר תיקוני התשובה פ״ו

[מד] **וסיפא דקרא** ומשביע לכל חי רצון דהיינו פרנסה שעל ידה לא נצרך לבריות וזוכה לאמת שעל ידו ההוצאה לפועל כנ״ל

וזהו פותח את וכו׳, בבחי׳ [מז]פֹּתח הנ״ל. וכל זה נעשה על ידי המתקות החרון אף, בבחי׳ רוח אפינו משיח ה׳ כנ״ל כי מהלך הוצאה לפועל הוא בחי׳ דין והמתקתו היא ההוצאה לפועל בחי׳ עיבור לשון עברה וכעס שהוא בחי׳ הדין שעל ידו נבנה הדבר שרוצה להוציא לפועל כגון הבריאה ולידה ובנין הבית שהעוסק בבניין מתמסכן מחמת הדין שעוסק בו כי כל הוצאה לפועל היא בחי׳ שכובש דבר או מקום או מידה חדשה שזה בחי׳ מלחמה ודין והנצחון עד כדי הודאה של המנוצח בחי׳ נצח והוד היא המתקת הדין והוצאה לפועל שע״י הנצח והוד.

וזה פותח את ידיך ר״ת אפי, היינו בחי׳ רוח אפי״נו[מח] וכו׳ הנ״ל. [מט]כי ע״י בחי׳ רוח אפינו וכו׳ משיח ה׳, שרומז לדין ממותק, **נפתחין ונחתכין הידים**[נ] **שהם בחי׳ ב׳ הרוחות כנ״ל :**

וכל המצות והעבירות תלוין ג״כ בזה[נא], **בבחי׳ התפתחות הידים הנ״ל, בחי׳ כח ופועל כנ״ל** כמבואר באר היטב בלק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳[נב]. **כי יש בהם ג״כ ג׳ בחי׳ הנ״ל, שהם מקום וציור וזמן.**

וזה בחי׳ (אבות פ״ב)[נג] הסתכל בשלשה דברים מאין באתה, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דו״ח[נד] **ואי אתה בא לידי עבירה, לידי עבירה דייקא, כי עיקר העבירה חס ושלום נעשה על ידי בחינות הידים הנ״ל** לכן אם תסתכל בג׳ דברים הנ״ל אזי אפילו הווא אמינה לעבירה לא תהיה לך, דהיינו שלא תבוא העבירה כלל לשום מחשבת הוצאה לפועל. **ובתחילה העבירה בכח** ככסיל החפץ בהתגלות תאוות ליבו, **שחושב לעשותה חס ושלום. ואחר כך כשמוציאה** את מחשבת תאוות ליבו **מכח אל הפועל ועושה אותה חס ושלום** אזי פוגם את נפשו ע״י מעשה העבירה בפועל ומורידה לקליפות, **אזי הוא רשע גמור, וחשוב כמת** כי אין לו נפש דקדושה הקשורה אל הש״י מקור החיים, **כי רשעים בחייהן קרוין[נה] מתים (ברכות יח ע״ב)**[נו] ועיין שער מאמרי רשב״י פ׳ נח הובא בתחילת התורה בעניין השתי רוחות שיש לצדיק שם מבאר למה לרשע אין שתי רוחות ומזה הטעם נקרא מת בחייו כי אין לו רוח דלעילא לקבל על ידה חיות דקדושה אלא הוא כבהמה/נז\.

[מז] מתרלו - חתך

[מח] מתרצו - כשנפתחין

[מט] פתח ודגש בתקפא

[מח] מתרצו – אפ״ינו (העביר את המרכאות מאחרי י׳, לאחרי פ׳, וצ״ע דנראה שבכוונה תילק אפי לחוד כי הוא הר״ת פותח את ידיך כנ״ל)

[מט] בדפו״ר- שעל ידי בחינות רוח א׳פ׳י׳, וכו׳ נפתחין

נ **אולי אפשר** לרמז שלכן כיור בין אולם ומזבח ובגשתם לאהל מועד ולמזבח ירחצו ידיהם ורגליהם כי כל עבודה היא בחי׳ הוצאה מכח לפועל ועצם ההוצאה היא בחי׳ רגלין שמוליך מפנים לחוץ וזה בחי׳ פתיחת הידים לכן צריך טהרת הידים במים וכן טהרת הרגלים

נא **חובות הלבבות** – שער ד׳ שער הבטחון פ״ד – כי מעשי העבודה והעבירה לא ייתכנו לאדם, כי אם בהיקבץ שלשה דברים: האחד – הבחירה בלבו ומצפונו, והשני – הכוונה וההסכמה לעשות מה שבחר בו, והשלישי – שישתדל לגמור המעשה באבריו הנראים ויוציאהו אל גדר המעשה.

נב **ליקוטי הלכות** יו״ד הכשר כלים הלכה ד׳ אות ג׳ – כִּי לְהֵפֶךְ, כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם, עוֹבֵר עֲבֵרָה אֲזַי נִסְתַּלֵּק הַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַפֹּעַל וְחוֹזֵר לְמַעְלָה וְנֶעֱלָם בְּהַכֹּחַ וְנִשְׁאָר כְּמֵת בְּלִי חִיּוּת, וְאֲזַי שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַטֻּמְאָה, חַס וְשָׁלוֹם, כְּפִי פְּגָמוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר, וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כִּי כָּל עִנְיַן הַנַּ״ל כָּלוּל בְּתְמוּנַת אָל״ף, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, כִּי הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא בְּחִינַת יוּד בָּרֹאשׁ, הוּא יוּד שֶׁעַל הָאָלֶף, וְהָרוּחַ דִּלְתַתָּא שֶׁהוּא יוּד בַּסּוֹף, הוּא בְּחִינַת יוּד שֶׁתַּחַת הָאָלֶף, וְהַקָּו שֶׁבָּאֶמְצַע הוּא בְּחִינַת פֶּתַח וְאוֹ, בְּחִינַת פֶּתַח וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת כְּשֶׁהַיּוּד בַּסּוֹף מְקַבֵּל מֵהַיּוּד שֶׁבָּרֹאשׁ עַל יְדֵי הָאוֹ שֶׁבָּאֶמְצַע, אֲבָל כְּשֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, פּוֹגֵם בְּהִתְפַּתְּחוּת הַיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, וַאֲזַי נִסְתַּלֵּק הַחִיּוּת מֵהַפֹּעַל וְאֵין הַיּוּד שְׁלֵמָה יְכוֹלָה לְקַבֵּל חִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַיּוּד שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל כֵּן הוּא נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוּד בֵּין הָאָלֶף, כִּי עִקַּר הַיִּחוּד וְהִתְקוּן הוּא בִּבְחִינַת וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, שֶׁיְּהֵיוּ נִפְתָּחִין הַיָּדַיִם שֶׁהֵם הַשְּׁנֵי יוּדִין. וְאַף עַל פִּי כֵן יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים וּמְיֻחָדִים בְּתַכְלִית הַיִּחוּד, אֲבָל כְּשֶׁפּוֹגְמִין, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי נִסְתַּלֵּק הַחִיּוּת מֵהַפֹּעַל וְחוֹזֵר וְנִתְעַלֵּם בְּהַכֹּחַ, אֲזַי נִשְׁאָר הַפֹּעַל נִפְרָד מִשָּׁרְשׁוֹ וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַחִיצוֹנִי וּמְקַבֵּל חִיּוּת דֶּרֶךְ הַסִּטְרָא אָחֳרָא. וְזֶהוּ עִקַּר הַפֵּרוּד בְּחִינַת נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, חַס וְשָׁלוֹם, וְעִקַּר הַפֵּרוּד וְהַפְּגָם הוּא פְּגַם הָאֱמוּנָה, כִּי עַל יְדֵי כָּל עֲבֵרָה נִמְשָׁךְ פְּגַם הָאֱמוּנָה עַד שֶׁנֶּעֱלָם מִמֶּנּוּ, שֶׁהַפֹּעַל נִמְשָׁךְ מֵהַכֹּחַ וְאֵינוֹ מַכִּיר וְזוֹכֵר מִי בָּרֹאשׁ. וְעַל כֵּן יֵשׁ תַּקָּנָה בַּתְּשׁוּבָה וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁיָּשׁוּב מִיָּד לְשָׁרְשׁוֹ בִּבְחִינַת אֶלְכָה וַאֲשׁוּבָה אֶל אִישִׁי הָרִאשׁוֹן,

נג ובתרלד תיקן (אבות פ״ג) וצ״ע כי נמצא במשנה א׳ בשני הפרקים

נד **עיין פל״ח** אות ג׳ שם בחי׳ ציור מקום וזמן

[נה] דפו״ר- קרוין, מתרצו - קרויין

[נו] הגמ׳ שם לומדת מיחזקאל כא ל׳ או דברים יז ו׳

נז **שער מאמרי רשב״י** פ׳ נח – ואמנם ענין תרין רוחין אלין שיש לכל צדיק וצדיק יובן במ״ש הכתוב ונברתה הנפש ההיא, ויובן במ״ש חז״ל הרשעים בחייהם קרויים מתים. ויובן במ״ש רז״ל כי נשמת הרשע יורדת אל רגליו בסוד ותגל מרגלותיו ותשכב כנז׳ בס׳ הזוהר ובס׳ התיקונין (עיין תיקון ע׳ דף קלב:), והענין הוא כי הרשע כאשר הוא חוטא הוא מוריד נשמתו בגיהנם בהיותו בחיים כי בעת יצירתו נופחה נשמתו בקרבו, ובהיותו חוטא מוריד נשמתו דרך מרגלותיו ונשקעת בגהינם וכפי בחינת עונותיו יורדת נשמתו כך מדרגות ולכן בחייו קרוי מת, וכאשר היה רשע גמור גמר להפיל נשמתו בגהינם:

וזה בחי׳ (תהלים פח) כמו חללים שוכבי קבר וכו׳ שליבם חלול מהקדושה והקשר אל מקור החיים שהוא הקב״ה, **היינו הרשעים שהם בחייהן קרוים מתים** כי אין להם שום חיות דקדושה בנפש מהארת הנשמה חלק אלוק, אלא כל חיותם כחיות הגוי, ומקבלים חיות מהסט״א שמחיה אותן כדי לינק מהעבירות שלהם.

וזהו [נח] מידך נגזרו, נגזרו לשון חת״ך, כמו שפירש רש״י [נט]. היינו שהעבירה נעשה ע״י בחי׳ חיתוך הידים, בחי׳ פותח את ידיך ס״ת חת״ך. ומנפילת חיתוך והתפתחות הידים אלו שבקדושה, נעשה העבירה בבחינות והמה מידך נגזרו, לשון חת״ך כנ״ל כי בקדושה אזי מוציא לפועל מחשבת יצה״ט שבלבו לגלות כבוד שמים ולהמליך את הש״י ומתקן ומאיר את נפשו, אבל נפילת התפתחות הידים היא שמוציא לפועל את מחשבת יצר הרע שבלבו פוגם בנפשו/ס\.

עתה יבאר כיצד מועיל תשובה על עבירה ובזה מתרץ קושיא מפורסמת/סא\ כיצד אפשר במחשבת חרטה לבטל מעשה רע שעשה והרי אין רצון מבטל מעשה/סב\. ומבאר רבנו כאן שתשובה והתרת נדר הם בחי׳ אחת, ועיין תורה נז שהנדר הוא בבינה עילאה ולכן מי שנודר עולה לבינה/סג\ ובחרטה על הנדר שאומר שאם היה יודע שיתחרט לא היה נודר מעיקרא עוקר את הנדר מעיקרא וכאילו לא נדר. כמבואר בהלכות נדרים בש״ע. רבינו לא מבאר כיצד החרטה על נדר מועילה לעקור את הנדר מעיקרא אבל כך מצינו שהוא דין תורה. ואולי נלמד על הנדר מהתשובה שהנדר הוא הוצאה לפועל בבחי׳ פותח את ידיך לכן אפשר ע״י חרטה לעקור את פתיחת הידים שעיקר בדיבור לכן מועיל לנדר שהוא בדיבור.

דברי רבנו סתומים ונראה כוונתו שטעם שמועיל תשובה כיון שהיא נעשית באופן של הוצאה לפועל דהיינו פותח את ידיך. ועיקר התשובה היא החרטה וחרטה היא בחי׳ פתח חרטה שמצינו בנדר שבכוחו לעקור הנדר מעיקרא, כך ע״י החרטה חוזר הפועל אל הבכח וחוזר ויוצא מכח אל הפועל בקדושה מחדש (כך משמע בלק״ה הכשר כלים ד׳ יב עיין בהערה לקמן). ולכאורה קשה כי נדר הוא בדיבור בלבד ואילו עברה היא במעשה. אבל לפי מה שיבאר לקמן באות ד׳ שעיקר ההוצאה לפועל היא ע״י שהאמת מאיר בשלימות בדיבור, רק עי״ז המעשה שמוציא לפועל הוא כולו לשם שמים באמת. משמע שעיקר ההוצאה לפועל תלויה בדיבור, ואם ע״י החרטה נעקור את הדיבור מעיקרא ממילא גם המעשה נעקר.

ועיין מסילת ישרים סוף פרק ד׳/סד\ גם שם מדמה תשובה לעקירת הנדר ע״י חרטה אלא שכותב שהוא חסד ה׳ שמועיל על המעשה של העבירה. ונראה שנתקשה כנ״ל כיצד התשובה שהיא רצון עוקר מעשה, נלמד מנדר

ואם תאמר והרי אנו רואים אותו שהוא בחיים ואיך הוא נקרא מת כמו שהקשו עמ״ש בגמרא כי הרשע נכתב ונחתם למיתה בר״ה והרי אנו רואים אותו שהוא חי, אבל התשובה היא עם הנז׳ כי שתי בחינות נשמה יש באדם. התחתונה היא נכנסת בפנימיותו והעליונה נשארת בבחינת צלם מקיף על ראשו כמש״ה אך בצלם יתהלך איש כנודע, ובעת שהוא חוטא ויורדת נשמתו מדרגה התחתונה ממנה אל תוך גהינם כך נכנסת בפנימיותו המדרגה התחתונה של נשמתו העליונה הנקראת צלם, וכפי הבחינות שיורדת נשמתו התחתונה בגהינם כך בחינות מדרגות מנשמתו העליונה אל תוך גופו להחיותו, וכאשר גמרה התחתונה לצאת מתוכו ולרדת בגהינם נגמרה גם נשמתו העליונה ליכנס בגופו ממש ונשאר בלתי צלם על ראשו, ואם עוד יוסיף לחטא עוד גם הצלם ההוא ירד מטה מטה לגהינם מדרגה אחר מדרגה כפי הגדר שחוטא. ואז גם הצלם ההוא נגמר לרדת ולצאת דרך מרגלותיו אל גהינם. אז עליו אמר הכתוב כי אם עונותיכם היו מבדילים וכו׳. ועליו נאמר גם כן ונכרתה הנפש ההיא כי כל בחינת נשמתו תמו נכרתו וירדו לגהינם ונפסקה אחיזתם מלמעלה ולא נשאר להם שורש למעלה:

נח סוף הפסוק הנ״ל

נט מידך נגזרו פרש״י (ממצותיך) ממכותיך נגזרו מן העולם.

ס **צ״ע לפי** המבואר בלק״ה הכשר כלים ד׳ אות ג׳ ואות יב שהוצאה לפועל היא שתחילה עולה הפועל ונכלל בבכח ורק אח״כ יוצא מכח אל הפועל צ״ע כיצד נעשה עניין החזרה של הפועל אל הבכח בעבירה. עי״ש בלק״ה שעיקר פגם העבירה היא מה שחוזר הפועל אל הבכח ועי״ז הפסיק את חיותו דקדושה שהיה מקבל מהבכח דהיינו מהרוח דלעילא, ולכן מעתה נקרא מת בחייו. וזה לשונו שם באות ג׳ – כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם, עוֹבֵר עֲבֵרָה אֲזַי נִסְתַּלֵּק הַחַיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַפֹּעַל וְחוֹזֵר לְמַעְלָה וְנֶעְלָם בְּהַכֹּחַ וְנִשְׁאָר כְּמֵת בְּלִי חַיּוּת, וַאֲזַי שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַטֻּמְאָה, חַס וְשָׁלוֹם, כְּפִי פְּגָמוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר, וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כִּי כָּל עִנְיָן הַנַּ״ל כָּלוּל בְּתֻמּוּנַת אָלֶ״ף, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, כִּי הָרוּחַ דְּלְעֵלָּא בְּחִינַת יוּד בָּרֹאשׁ, הוּא יוּד שֶׁעַל הָאָלֶ״ף, וְהָרוּחַ דְּלְתַתָּא שֶׁהוּא יוּד בַּסּוֹף, הוּא בְּחִינַת יוּד שֶׁתַּחַת הָאָלֶ״ף, וְהַקּוֹ שֶׁבָּאֶמְצַע הוּא בְּחִינַת וָאו, בְּחִינַת פַּתָּח וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם.

סא **עיין חיד״א** בספר אהבת דוד שמקשה כיצד מועילה תשובה שהיא חרטה שבמחשבה לבטל מעשה עבירה שעשה ועיין מסילת ישרים ספ״ד כתב שהוא חסד ה׳ והקשה עליו רבי אלחנן וסרמן בקובץ הערות מקדושין דף מ. ויש תירוצים באחרונים עי״ש. **ומהריצ״ח** שמעתי לתרץ עפ״י רבנו כנ״ל שע״י חרטה עולה ללמעלה מהזמן ואזי נחשב כמוסר מודעה לפני עשיית העבירה וממילא אין לה תוקף ומתבטלת. ויכול לחזור ולתקן הפתיחה הנ״ל. עיין האריכות בזה בחברותא לתורה ו׳ בסוף בהוספה א לאות ב׳

סב **עיין משנה כלים** פרק כה (ט) כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין לָהֶם אָחוֹרַיִם וְתוֹךְ, וְאֵין לָהֶם בֵּית צְבִיעָה. וְאֵין מְטַבְּילִים כֵּלִים בְּתוֹךְ כֵּלִים לְקַדֵּשׁ. כָּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין לְיֵדֵי טְמְאָתָן בְּמַחֲשָׁבָה, וְאֵינָן עוֹלִים מִיֵּדֵי טְמְאָתָן אֶלָּא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מְבַטֵּל מִיַּד הַמַּעֲשֶׂה וּמִיַּד מַחֲשָׁבָה, וּמַחֲשָׁבָה אֵינָהּ מְבַטֶּלֶת לֹא מִיַּד מַעֲשֶׂה וְלֹא מִיַּד מַחֲשָׁבָה.

סג **שם בתורה נז** מבואר שע״י הנדר עולה לשרש שממנו מקבלים החכמים את חכמתם בבינה עילאה ועי״ז יכול לתקן פגם האמונה עי״ש

סד **מסילת ישרים** סוף פ״ד – הַהְשׁוּבָה תִּנָּתֵן לַחוֹטְאִים בְּחֶסֶד גָּמוּר, שֶׁתְּחֻשֵּׁב עֲקִירַת הָרָצוֹן כַּעֲקִירַת הַמַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ, שֶׁבַּהְיוֹת הַשָּׁב מַכִּיר אֶת חֶטְאוֹ וּמוֹדֶה בּוֹ, וּמִתְבּוֹנֵן עַל רָעָתוֹ וְשָׁב וּמִתְחָרֵט עָלָיו חֲרָטָה גְּמוּרָה דְּמֵעִקָּרָא כַּחֲרָטַת הַנֹּדֵר מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא מִתְנַחֵם לְגַמְרֵי וְהָיָה חָפֵץ

שרצון עוקר רק דיבור, ולכן כתב שהוא חסד ה׳. ועל זה הקשה רבי אלחנן וסרמן מקדושין מ: דמצינו בצדיק התוהה על הראשונות שמפסיד מצוותיו הרי שרצון עוקר מעשה אפילו לרעה/[סה].

ונראה שלפי רבנו מתורץ הכל שבתשובה א״צ לומר שהוא חסד ה׳, שכיון שעיקר המעשה תלוי בדיבור לכן עקירת הדיבור עוקר ממילא את המעשה, והכי נמי בתוהה על הראשונות. וזהו שהתחיל רבינו את דבריו שמצוות ועבירות הן נעשות באותו אופן, שתיהן בבחי׳ פותח את ידיך, ממילא כמו שחרטה עוקרת עבירה כך המתחרט על המצוות שעשה עוקר את המצוות. (וצ״ע מה הדין של תוהה על הראשונות ומתחרט האם כיון שכבר נעקרו המצוות מעיקרא הפסיד או שבחרטה על התהיה חוזר ועוקר את התהיה מעיקרא)

ועוד עיין לק״ה הכשר כלים ד׳ ג׳/[סו] שלתיקון העבירות א״א אלא ע״י הצדיק כי הכלל שא״א לתקן במקום שפגם אלא צריך להמשיך תיקון ממקום גבוה מאד שלא נפגם לכן צריך לבא לצדיק בכל פעם להמשיך ממנו פי שנים שעי״ז נתקן הפגם ע״י קדושת הצדיק עי״ש.

ועל כן מועיל תשובה על עבירה [סז]/[סח], **כי עיקר התשובה היא חרטה** על העבר **שמתחרט על העבירה** מעיקרא, וזה **בחינות** [סט] **פֶּתַח חרטה** [ע] דהיינו שחז״ל אמרו שהחרטה על הנדר היא פתח

וּמִשְׁתּוֹקֵק שֶׁמַּעֲלֹם לֹא נַעֲשָׂה הַדָּבָר הַהוּא וּמְצַטַּעֵר בְּלִבּוֹ צַעַר חָזָק עַל שֶׁכְּבָר נַעֲשָׂה הַדָּבָר, וְעוֹזֵב אוֹתוֹ לְהַבָּא וּבוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, הֲנֵה עֲקִירַת הַדָּבָר מֵרְצוֹנוֹ יֵחָשֵׁב לוֹ כַּעֲקִירַת הַנֵּדֶר וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה ו, ז), ״וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר״, שֶׁהֶעָוֹן סָר מִמֶּנּוּ מֵהַמְּצִיאוּת וְנֶעֱקָר בְּמַה שֶּׁעַכְשָׁו מִצְטַעֵר וּמִתְנַחֵם עַל מַה שֶּׁהָיָה לְמַפְרֵעַ. עי״ש שמבאר מדוע אינו חסד גמור כי צער החרטה במקום הנאת העברה.

רבי אלחנן וסרמן בקובץ הערות הקשה מקדושין מ: שרשב״י אמר (עפ״י יחזקאל לג יב) שצדיק שמרד כיון שתהה על הראשונות מפסיד מצוותיו מן הדין ע״י שרצון עוקר מעשיו הראשונים וכן הדין ברשע ותוהה על הראשונות ושואל א״כ על איזה חסד דיבר המסילת ישרים.

[סה] **עיין מסילת ישרים** עם ביאור **מאור המסילה** שתירץ לחלק בין מצוה שאפילו למ״ד א״צ כוונה אם כיוון שלא לצאת לא יצא, אבל עבירה לא תועיל לפטור אותו אם כיון שלא לעבור. לכן בתוהה על מצוותיו מן הדין מועיל לבטלן כי לומדים מנדר שמחשבתו של עכיו כאילו היתה בשעת העשיה וכאילו כיוון אז שלא לצאת. אבל מתחרט על עבירה זה חידוש שהרי אם בשעת העבירה חשב שלא לעבור לא היה מועיל.

[סו] **לק״ה** הכשר כלים ד׳ ג׳ – **כִּי זֶה כְּלָל, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְקַלְקֵל וּפוֹגֵם, חַס וְשָׁלוֹם, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתַקֵּן עַל יְדֵי אוֹתָהּ הַבְּחִינָה בְּעַצְמָהּ שֶׁפָּגַם שָׁם, רַק הוּא מַכְרָח לְקַבֵּל הַתִּקּוּן מִמָּקוֹם הַגְּבֹהַּ בְּיוֹתֵר מֵהַמָּקוֹם שֶׁפָּגַם בּוֹ וְעַל יְדֵי זֶה יִתְתַּקֵּן.** וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁהִיא גְּבֹהָה מֵהַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד שָׁם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לָשׁוּב לְשָׁרְשׁוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁיְּקַבֵּל חִיּוּת וְתִקּוּן מִמָּקוֹם הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר. וְעַל כֵּן בָּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְהִתְתַּקֵּן כִּי אִם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הָגָדוֹל הָאֱמִתִּי וְכָל מַה שֶּׁפָּגַם וְקִלְקֵל יוֹתֵר הוּא צָרִיךְ רַבִּי גָּדוֹל יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה ׳מֵישָׁרָא׳ וְכוּ׳. וְעַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם הַנַּ״ל, דְּהֵינוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק בְּכָל פַּעַם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה לִבְחִינַת פִּי שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה וְחִיּוּת מִמָּקוֹם גָּבֹהַּ וְעֶלְיוֹן מְאֹד בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְהִתְתַּקֵּן בְּכָל פַּעַם אַף אִם עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי בְּעִנְיַן פִּי שְׁנַיִם הַנַּ״ל יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נָמוּךְ וְקָטָן בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד וְיוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ נְקֻדָּה כְּטִפָּה מִן הַיָּם מְקֻדָּשֶׁת וּמַעֲלַת וְהַשָּׂגַת רַבּוֹ, אַף עַל פִּי כֵן דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֱמֶת וְיַצִּיב, כִּי אַף עַל פִּי כֵן אִם הוּא רָגִיל לִפְנֵי רַבּוֹ בְּכָל פַּעַם מְקַבֵּל נַפְשׁוֹ בְּהֶעְלֵם וּבְאִתְכַּסְיָא, בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו חִיּוּת וּקְדֻשָּׁה מֵהָרוּחַ דִּלְעֵלָּא שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל רַבּוֹ וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהִתְתַּקֵּן וּלְהִתְתַּקֵּן, כִּי ה׳ יִתְבָּרַךְ, גָּדוֹל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר וְהוּא יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח. וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם חוֹטֵר וּמִתְיַגֵּעַ לְמְצֹא דֶּרֶךְ לָשׁוּב לֵה׳ יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ אֵין שׁוּם יְגִיעָה נֶאֱבֶדֶת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבֵד. וְהָעִקָּר הוּא הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְאַנְשֵׁי־שֵׁם, כִּי עִקַּר שִׁלְמוּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד עַל מַדְרֵגָה אַחַת, רַק בְּכָל פַּעַם הוּא עוֹלֶה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְסַתְּלְקוּת, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְעָמֹד לִפְנֵי צַדִּיק בְּזֶה בְּכָל פַּעַם, נִמְשָׁךְ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְקַבֵּל חִיּוּת בְּכָל פַּעַם מִמָּקוֹם גָּבֹהַּ יוֹתֵר, כִּי בְּכָל פַּעַם נִמְשָׁךְ עָלָיו בְּחִינַת הָאָרַת פִּי שְׁנַיִם מִמַּדְרֵגָה גְּבֹהָה כְּפִי הַמַּדְרֵגָה שֶׁזָּכָה הַצַּדִּיק לְעֵלּוֹת וּלְהִסְתַּלֵּק אֵלָיו עַתָּה. וְעַל יְדֵי זֶה אֵין שׁוּם קִלְקוּל וּפְגָם שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְתַּקֵּן, רַק הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק לְעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, בְּכָל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו:

[סז] עיין לק״ה ברכת הריח ה׳ ה׳ כי העבירה פגם הרצון והתשובה התגברות הרצון.

לק״ה ברכת הריח ה׳ ה׳ – וְעַל כֵּן בְּקַל יְכוֹלִין לָשׁוּב מִכָּל הָעֲבֵרוֹת אִם יִרְצֶה בֶּאֱמֶת, כִּי עִקַּר הוּא הָרָצוֹן. וְתִכְף כְּשֶׁיִּתְגַּבֵּר וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְצוֹנוֹת חֲזָקִים דְּקְדֻשָּׁה לְהִתְקָרֵב לֵה׳ יִתְבָּרַךְ וּלְצַדִּיקָיו וְלֹא יִרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן בְּוַדַּאי יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת הַבָּאִים עַל יְדֵי הָעֲבֵרוֹת וְחַטֹּאוֹת נְעוּרִים שֶׁלּוֹ. וּבְוַדַּאי יְשַׁבֵּר כֻּלָּם וְיִזְכֶּה לְחַיִּים נִצְחִיִּים כִּי עִקַּר פְּגַם הָעֲבֵרָה הוּא מַה שֶּׁנֶּחֱלָשׁ הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה עַל יְדֵי הָעֲבֵרָה כַּנַּ״ל שֶׁעַל יְדֵי זֶה עֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה. וְעַל כֵּן נִדְמֶה לוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת מִמַּה שֶּׁנִּלְכַּד בּוֹ. אֲבָל הַבְּחִירָה חָפְשִׁיִּית תָּמִיד. וּתְשׁוּבָה קְדָמָה לְעוֹלָם. וְה׳ יִתְבָּרַךְ נָתַן כֹּחַ בְּאָדָם שֶׁאֲפִלּוּ אַחַר כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַחֲטָאִים חַס וְשָׁלוֹם. יֵשׁ לוֹ כֹּחַ עֲדַיִן לְהִתְגַּבֵּר בְּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לַה׳ יִתְבָּרַךְ. שֶׁעַל יְדֵי זֶה יְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיִתְקָרֵב לַה׳ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וְעַל כֵּן הַזְּהִיר הַתַּנָּא יֶהֱוֵי רָץ לְמִצְוָה קַלָּה וְכוּ׳ רָץ דִּיקָא. כִּי צְרִיכִין לָרוּץ לְמִצְוָה בְּזֵרִיזוּת גָּדוֹל. כִּי זֶה סִימָן עַל תֹּקֶף חִשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ הֶחָזָק. וְעַל כֵּן רָץ לְשׁוֹן רָצוֹן בְּחִינַת מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה. שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גַּם לְשׁוֹן רָצוֹן כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּשֵׁם צַדִּיק אֶחָד וְקַלְּסֵהוּ. כִּי שְׁנֵיהֶם אֶחָד כִּי הָרִיצָה וְהַזְּרִיזוּת הַגְּדוֹלָה לְדָבָר מִצְוָה זֶה סִימָן עַל תֹּקֶף הָרָצוֹן וְהַחֵשֶׁק שֶׁעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא זוֹכִין לִגְמֹר הַמִּצְוָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוָה אַחֶרֶת וְכוּ׳ וְכַנַּ״ל:

[סח] **עיין פל״ח אות ד׳** – שם, לידי עבירה דייקא וכו׳ ועל כן מועיל תשובה על עבירה וכו׳ נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כשעושה איזה מצוה ומוציאה מכח אל הפועל על ידי זה ממשיך אור בחינת הכח שהוא בבחינת הרוח דלעילא, ומקשרו עם בחינת הפועל שהוא בחינת הרוח דלתתא, ונעשה על ידי זה יחוד גדול וקדוש בין שני הרוחות הקדושות מה שאין כן כשמוציא חס ושלום איזה דבר עבירה מכח אל הפועל, אז אדרבא נסתלק גם בחינת הרוח דלתתא שהוא בחינת החיות הקודש שיש בו, ועולה ונכלל בשרשו שזה בחינת שהפועל חוזר אל הכח, ואז הוא כמו מת ממש מאחר שנסתלק ממנו גם בחינת הרוח דלתתא, ושורה עליו רוח חיצוני רוח הטומאה חס ושלום, שזה בחינת מה שמבואר בזוהר הקדוש שכשאדם חוטא חס ושלום מסתלק ממנו אור הנשמה וכו׳, ועל כן מועיל תשובה כי עיקר תשובה היא חרטה וכו׳ בחינת פתח חרטה וכו׳ רוצה לומר כי עיקר מה שצריכין פתח חרטה הוא כדי לעקור דבר הנדר וכיוצא מעיקרו ושורשו, כי החרטה שמתחרט רק מעבשיו לבד אינו מועיל אלא אם כן הוא מתחרט ועוקר הנדר מעיקרו, כי אם היה יודע שיהיה כך אזי

להתרת הנדר ועקירתו מעיקרא, ורבנו לומד משם גם על חרטה שמתחרט על עבירה/[עא] שהיא פתח לעקור את מעשה העבירה מעיקרא. **שזה בחינות [עב]פתח כנ"ל, בחי' פותח את ידיך כנ"ל** [עג] כי החרטה היא שמתחרט מעיקרא על העבירה ורוצה שלא היתה כלל כדמצינו בנדר שהחרטה עליו מעיקרא עוקרת אותו מעיקרא, וזה ע"י שהמתחרט בתוקף רצונו שלא היה הדבר, עולה לשרש שמשם נמשך ויצא הדבר על הפועל, וחוזר ומוציא מכח אל הפועל בקדושה מחדש. וזהו פתח חרטה דהיינו שהחרטה עושה פתיחה מחדש. ועיין לק"ה הכשר כלים ד' יב שזה בחי' מקוה שמטהר מכל הטומאות ע"י שבטבילה מחזיר את כל עצמו לשרשו בבכח עי"ש/[עד]. ועיין פל"ח אות ד' שכיון שמתחרט על כל השש בחינות שיש בנפילת פתיחת הידים עי"ז נעקר כל ההוצאה לפועל של העבירה וכדמצינו בהתרת הנדר. וצ"ע שלא נתבאר כיצד זה מועיל בנדר/[עה]:

אות ג

באות ב' באר שההוצאה לפועל בקדושה כראוי תלויה במדת האמת ועתה יבאר שההוצאה לפועל מחייבת שלימות הדיבור דהיינו שעיקר האמת צריך להתבטא בדיבור דווקא, כי עיקר ההוצאה לפועל היא בכח הדיבור דייקא דהיינו הרוח ממללא רוח דייקא.

בעניין הדבור מאריך מאד מכאן עד סוף התורה. כאן מבאר עניין שלימות אותיות הדבור שנעשה ע"י האמת ובאות ד' יבאר כיצד לדבר את האותיות השלימות ולהוציא את הדיבור בשלימות ע"י החשק.

נמצא שרוב התורה היא ביאור עניין תיקון הדיבור.

והסיבה היא כי הבכח הוא בחי' מחשבה. ומחשבה דיבור ומעשה, הם ג' שלבים. ויש בהן שתי הוצאה לפועל כמ"ש "הוא אמר ויהי", דהינו הוצאה לפועל מ"הוא" ל"אמר" ואח"כ מ"אמר" ל"ויהי". שכיון שהן ג' מדרגות א"א לדלג על הדיבור, ולהוציא ממחשבה מיד למעשה בלא דיבור, אלא בהכרח שיצא לפועל בבחי' דיבור ורק אח"כ במעשה. אלא שלפעמים היציאה לפועל בדיבור הוא נעלם מאד, אבל בהכרח שהוא קיים, כמבואר באות ד'.

מעיקרא לא היה נודר וכמו כן לענין התשובה שעיקר הוא החרטה, היינו גם כן להתחרט על הדבר ולעקור אותו מעיקרו ושרשו, היינו שצריך להתחרט גם על בחינת העבירה שבכח, היינו מה שהניח את מחשבתו להרהר כלל בעבירה שעל ידי זה בא לידי עבירה גם בפועל רחמנא ליצלן, וכשמתחרט באופן זה נמצא שמתחרט על כל הששה בחינות שיש בכח ובפועל שזה בחינת הפתח כנ"ל בפנים, ועל ידי זה מוחלין לו, כי חוזר ומייחד בחינת הכח והפועל בקדושה על ידי התשובה והחרטה כנ"ל **ועיין** בלקוטי הלכות יו"ד הלכות הכשר כלים הל"ד (עי"ש בעיקר באות ג') מבאר בזה ביותר עיין שם ותראה נפלאות ועיין מזה גם בהל' נזקי שכנים הל"ג:

[סט] * נדרים כב: שם הלשון פותחין בחרטה עי"ש ובדף כא: ועז: (שהתרת נדר בפתח או חרטה והטוב לעשות פתח מהחרטה כמבואר ברמ"א יו"ד סימן רכח ז') אמנם לשון רבינו פתח חרטה נמצא בראשונים רש"י כתובות סא: ומאירי נדרים יח: ועוד

[ע] עיין לק"ה הכשר כלים הל' ד' אות לג ד"ה כי עיקר התשובה, ועי"ש אות ג' ואות יב, ובנזקי שכנים ג'. ובפל"ח אות ד'.

[עא] **עיין לקוטי הלכות** יו"ד הלכות הכשר כלים הל"ד אות לג – כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה הוּא בִּבְחִינַת הַתָּרַת נְדָרִים, שֶׁהוּא עַל–יְדֵי פֶּתַח חֲרָטָה, שֶׁעַל–יְדֵי–זֶה מַמְשִׁיכִין בְּחִינַת פֶּתַח הַנִּזְכָּר בַּתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם), כִּי הָעִקָּר לַעֲשׂוֹת פֶּתַח בָּאוֹר הָעֶלְיוֹן הַסָּתוּם וְנֶעְלָם מֵאִתָּנוּ מְאֹד לְרֹב גָּבְהוֹ. וְהַצַּדִּיקִים בְּעֹצֶם כֹּחָם פּוֹתְחִים שָׁם פֶּתַח, שֶׁעַל–יְדֵי–זֶה הֵם מַמְשִׁיכִים לָנוּ חַיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מִשָּׁם מִבְּחִינַת יוּ"ד דִּלְעֵלָּא לְיוּ"ד דִּלְתַתָּא כַּנַּ"ל. שֶׁעַל זֶה אָנוּ מִתְפַּלְּלִים בִּתְחִלַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, "שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם", שֶׁיִּפְתַּח לָנוּ בְּרַחֲמִים פְּתָחִים וּשְׁעָרִים. וְעַל–יְדֵי–זֶה, "וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד", שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֱלֹקוּתוֹ לְעֵין כָּל. וְזֶה בְּחִינַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאָז נִפְתָּחִין כָּל הַפְּתָחִים הָעֶלְיוֹנִים מְאֹד לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, עַד שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְכֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לִכְנֹס לִפְנֵי וְלִפְנִים, לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ חֲדָשָׁה מִשָּׁם, שֶׁעַל–יְדֵי–זֶה עִקַּר סְלִיחַת עֲווֹנוֹת כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלַּת נְעִילָה, שֶׁאָז צוֹעֲקִין וּמִתְפַּלְּלִין עַל פְּתִיחַת הַשַּׁעַר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים, "פְּתַח לָנוּ שַׁעַר וְכוּ'", כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן עַל–יְדֵי בְּחִינַת פֶּתַח הַנַּ"ל, שֶׁזּוֹכִין עַל–יְדֵי פֶּתַח חֲרָטָה, שֶׁהוּא עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתָּרַת נְדָרִים וְכַנַּ"ל:

[עב] פ נקוד פתח בתקפא

[עג] וזה לשון פתח חרטה דהיינו שהחרטה על העבר עוקר מעיקרו את ההתפתחות הנפולה ומתקנה. ואע"פ שהחרטה רצון ומבטל מעשה עקימת שפתיס של הנדר וכ"ש עברה אחרת שיש בה מעשה ממש שפתיס, עיין מסילת ישרים ספ"ד שהוא חסד התשובה, ועיין ספר המדות תשובה ח"ב אות א'.

[עד] **עיין לק"ה** הכשר כלים ד' יב וְעַל–כֵּן הַתִּקּוּן עַל–יְדֵי טְבִילַת מִקְוֵה מַיִם, כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּטְמָא וְנִסְתַּלֵּק הַחַיּוּת מֵהַפֹּעַל וְנִסְתָּר וְנִתְעַלֵּם בְּהַכֹּחַ כַּנַּ"ל, הוּא צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלַעֲלוֹת לִתְחִלַּת הַשֹּׁרֶשׁ, לִבְחִינַת הַכֹּחַ, לִבְחִינַת הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא לַחֲזֹר וְלִפְתֹּחַ שָׁם הַפֶּתַח דִּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת הִתְפַּתְּחוּת הַיָּדַיִם הַנַּ"ל, לַחֲזֹר וּלְהוֹצִיא מֵחָדָשׁ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, **שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּתַח חֲרָטָה שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר לְשָׁרְשׁוֹ, לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת הִתְפַּתְּחוּת הַיָּדַיִם הַנַּ"ל.** וְזֶהוּ בְּחִינַת מִקְוֵה מַיִם, כִּי שָׁם רוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם דָּא רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא תַּכְלִית שֹׁרֶשׁ כָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת וְהַחַיּוּת שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַמְשָׁכַת הַחַיּוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְעַל–כֵּן הוּא מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי מַיִם הוּא בִּבְחִינַת כֹּחַ נֶגֶד כְּלַל הַבְּרִיאָה, כִּי גַּם בְּהַבְּרִיאָה בְּעַצְמָה יֵשׁ בְּחִינַת כֹּחַ וּפֹעַל כַּנַּ"ל. וּמַיִם הֵם בִּבְחִינַת כֹּחַ נֶגֶד כְּלַל הַבְּרִיאָה, כִּי מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם מַיִם בְּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְאָז הָיָה כָּל הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ בְּכֹחַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְשָׁם הָיָה רוּחַ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא רוּחַ שֶׁל מָשִׁיחַ, מְרַחֶפֶת, שֶׁהוּא כְּלַל כָּל הָרוּחוֹת וְהַחַיּוּת דִּלְעֵלָּא וּלְתַתָּא שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם וְאַחַר כָּךְ יָצָא הַכֹּל מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וְעַל–כֵּן הַטָּמֵא שֶׁנִּטְמָא שֶׁהוּא עַל–יְדֵי שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַחַיּוּת בְּחִינַת פֹּעַל, וְנִתְעַלֵּם בִּבְחִינַת הַכֹּחַ, הוּא צָרִיךְ לִטְבֹּל בְּמַיִם כְּדֵי לַחֲזֹר לְשָׁרְשׁוֹ לְשֹׁרֶשׁ הָרוּחַ דִּלְעֵלָּא, בְּחִינַת כֹּחַ הָעֶלְיוֹן כְּדֵי לַחֲזֹר וּלְהִתְבַּטֵּל שָׁם, כְּדֵי לַחֲזֹר לְהוֹצִיא מִשָּׁם מֵחָדָשׁ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה מִבְּחִינַת רוּחַ דִּלְעֵלָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ אֱלֹקִים, רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הַמְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַטְּהָרוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת, כִּי עִקַּר הַטָּהֳרָה וְהַקְּדֻשָּׁה נִמְשֶׁכֶת עַל–יְדֵי בְּחִינַת מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ"ל,

[עה] **אמנם בתשובה** מצינו במקום אחר ביאור שמקבל סיעתא דשמיא ועולה לבחי' למעלה מהזמן (ספר המדות תשובה ח"ב אות א' יום שאדם עושה תשובה עולה ללמעלה מן הזמן ועיין תורה עט תנינא תשובה ביטול הזמנים, וביאר הריצ"ח שעי"ז נעשית החרטה שלו כמסירת מודעה קודם העבירה ובזה נתבטלה העבירה. ואולי הכי נמי הנדר נידון ע"י החרטה כמסירת מודעה לפניו וכדמצינו בליל יום הכיפור שמוסרים מודעה על כל הנדרים שנידור במשך השנה.

ונמצא לפ"ז שההוצאה לפועל במעשה, היא רק מה שיצא מהמחשבה לדיבור, נמצא שרק דיבור השלם דהיינו רק כשמוציא ממחשבה לדיבור הארת האמת בשלמות, רק עי"ז גם ההוצאה לפועל במעשה תהיה בשלמות. לכן התנאי ראשון להוצאה לפועל כראוי היא שלימות הדיבור.

ושלימות הדיבור הוא לדבר אליו ית' דיבור היוצא מכל הקומה כולה בשלימות בלא שום פניה, ולזה צריך לבטל את כל הרע שבי (עיין תורה קנו שם הלשון טהרת הלב) שלא ישאר בשום מידה איזה רע הגורם לפניה ממנו ית'.

ולזה זוכה ע"י שמאיר בלבו אמת באור הגדול, דהיינו שמציאותו ורוממותו ית' מאירה לו בלב בחוזק גדול. ואור אמת כזה הוא בחי' עוה"ב, נמצא שלשלימות הדיבור צריך שיאיר לו אמת של עוה"ב בעוה"ז, עולם האמת בעולם השקר (בחי' רוח דלעילא ברוח דלתתא, בחי' פי שנים שיאיר ברוח חיים רוח ממללא)

כי הדבור הוא הנפש ועיקר ההוצאה לפועל היא להאיר את האמת שמשיגה הנשמה בנפש לכן עיקר הכל תלוי בדיבור שהוא הנפש, עד כמה מאיר בו האמת ואזי המעשים הם ממילא יוצאים בשלמות.

ושלימות הדיבור היא דיבור אמת היוצא מכל קומת האדם כמו שלעתיד לבוא שלימות הדיבור היא רק כשגם העכו"ם יפנו את כל דיבורם רק אל הש"י הכי נמי בפרטיות בעולם קטן של כל אדם שלימות הדיבור היא כשבכל מידותיו וכל נפשו וכל עצמותיו מדבר רק אליו ית' בלי שום פניה.

וכפי התגלות האמת כן הכנעת הרשעים והכי נמי בפרטיות כפי התגלות האמת לאדם כן נכנע כל הרע שבמדות ונכנע היצה"ר וזוכה לטהרת הלב ואזי הדבור הוא דבר ה' יוצא בשלימות.

ותחילה צריך שיאיר האמת באותיות הדיבור ועי"ז מתבטל הרע ומדות רעות ואזי יש דיבור בכח מושלם ולקמן באות ד' יבאר כיצד להוציא אותו בבחי' נפשי יצאה דהיינו שלימות הדבור עצמו.

ונראה שאותיות הדיבור הכוונה לדבור בכח קודם חתוך האותיות, וכמבואר בספרים/ע\ שכח הדיבור הוא כח אלקי בנשמה בחי' רוח ממללא שיש בה כב אותיות ברוחניות ומכח זה נעשה חיתוך הדיבור בפועל דהיינו חיתוך הקול בה' מוצאות הפה.

אותיות הדבור

רבינו לא מבאר מה פירוש אותיות הדבור, ונראה שיש כאן עומק עצום, שכוונתו לראשית דראשית כל הוצאה לפועל כי כל פרט ופרטי פרטים בבריאה העולם נבראו ע"י כב אותיות התורה כידוע, וכפי שמבואר בעמק המלך (שער א' פ"ב) שהתורה שקדמה אלפים שנה לעולם הכוונה לצרופי אותיות ברל"א שערים פנים ואחור, דהיינו יסוד כל כח הצירוף שבין כל האותיות לביניהן, שעי"ז נעשו הכלים לבריאה, והוא הנקרא עולם המלבוש. ועל כן גם בפרטיות כל הוצאה לפועל של כל פרט ונחשק בבריאה כשרוצים להוציאו לפועל בקדושה בתכלית השלימות צריך להתחיל את תיקון ההוצאה מראשית צרופי האותיות של הדבר דהיינו קודם שנצטרפו, שם להאיר בהם שלימות האמת של עוה"ב, שעי"ז אזי ממילא כל צירוף שנעשה אח"כ, על מנת להוציאו לפועל, יהיה מאיר בו אור אמת נפלא, שעי"ז יצא לפועל בקדושה שלימה.

ועיין מהרש"א קדושין דף ל. שמבאר שבאותיות אין לסט"א שום אחיזה, כי כל אחיזתם מתחיל בצרופי אותיות, ולפ"ז מבואר נפלא מדוע צריך את אור האמת להאיר כבר באותיות דווקא קודם שנצטרפו לתיבות ההוצאה לפועל.

ואולי אפ"ל שעל כן נקט רבינו שהאמת שצריך להאיר באותיות היא דייקא אמת של עוה"ב ולא סתם אמת, כי לכאורה נראה לחלק שבעוה"ז יש שקר שהוא אמת כמחז"ל שמותר לשנות בשביל השלום (ועיין אריכות בזה בהקדמה לתורה נא שגם לגבי עוה"ז נחלקו אם זה בחי' "דחויה" דהיינו שקר שמותר או "הותרה" שנחשב לאמת), אבל אמת של עוה"ב לא שייך לשנות בה כי שם אין צורך לשנות כי כולם אחוזים באמת. ואע"פ דאיתא בחז"ל שגם הקב"ה שחותמו אמת שינה כשדיבר את שרה אמנו צ"ל שזה בחי' ותשלך אמת ארצה דהיינו בעוה"ז דייקא אבל בעוה"ב לא שייך כל זה. ועיין ספר המדות שהרוצה לילך מהיכל להיכל צריך להזהר משקר אפילו בטעות, ונ"ל כנ"ל כי הרוצה להכנס לפרד"ס או לעלות למקום שיש חדש דהיינו בחי' למעלה מהשמש שם יש רק אמת גמורה בלא שום שינוי. והכי נמי כאן כשרוצה להוציא מכח אל הפועל אמת מרוח דלעילא שהיא בחי' חוץ מעוה"ז אל עוה"ז חייב להאיר אמת שאין בה שום שינוי אלא אמת של עוה"ב בשרש בחי' המלבוש ואריגת האותיות של הכנת הכלים לאמת הזו. וזהו שאמר שצריך להאיר אמת של עוה"ב תחילה באותיות דייקא.

ונמצא שהארת האמת באותיות הדיבור הכוונה לדיבור בכח, שהם כב אותיות שבנשמה הכוונה לרוח ממללא ובה צריך להאיר אמת מהנשמה שהיא הרוח דלעילא, ואין לסט"א שום אחיזה באותיות, ואזי כשאין לה מקום לינוק נופל הרע שבמדות שהן בלב משכן הרוח, ואזי אותיות הדיבור בשלימות ורק צריך חשק להוציאן לחוץ כפי שיבאר באות ד' לקמן.

ולהוציא מכח אל הפועל, הוא על ידי שלימות הדיבור. וצריך שיהיו אותיות הדיבור בשלימות, וזה נעשה על ידי בחינות עלמא דאתי עולם האמת עולם הבינה שמשם מאיר האמת,

---

ע **עיין ספר טל אורות** ח"א פ"ג אות ג' מבאר שהדיבור אינו עניין טכני שה' מוצאות הפה מחתך את הקול הנעשה מהבל העולה מהראות, אלא זה ענין אלקי שיש כב אותיות נעלמים בנשמה ובכח הרצון שלה נעשה הדיבור. וז"ל שם – אמנם האמת מה שהדבור יוצא מהמוצאות ע"י שינוי התנועות של המוצאות זהו עניין אלוקי בכח הרצון של הנשמה אשר האותיות נעלמים בהנשמה כזיו השמש בשמש וכו' עי"ש

שעל ידי זה נשלמין אותיות הדיבור. כי לעתיד לבוא יהיה הדיבור בשלימות, כי אפילו העכו״ם יקראו את השם יתברך עם הדיבור. כמה שכתוב [ע]/עח\ **כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה׳ וכו׳** שפה ברורה פי׳ מבוררת מרע, כי לשונות הגויים כל לשון היא התבטאות המדה הרעה שלהם שממנה חיותם (עיין תורה לו אות א׳ שכל אומה מע׳ אומות יש לה מדה רעה שהיא חיותה), ולעתיד כשיתבטל המדות הרעות, אזי ממילא כולם ידברו לשון הקדש שהיא התבטאות של הקדושה, **נמצא שיהיה להדיבור שלימות** ואדם עולם שלם שלימות הדיבור שלו היא כשגם העכו״ם שבו מתבטל ופונה אל הש״י בכל דיבורו. **כי עכשיו הדיבור חסר ואינו בשלימות, מאחר שאין כל העולם** בכלל ובפרט **קוראין להש״י עם הדיבור. אבל לעתיד יקראו כולם להש״י עם הדיבור, אפי׳ עכו״ם, וע״כ אז יהיה הדיבור בשלימות,**

ע * צפניה ג׳ ט׳

עח **צפניה פרק ג** (ח) לָכֵן חַכּוּ לִי נְאֻם יְדֹוָד לְיוֹם קוּמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לֶאֱסֹף גּוֹיִם לְקָבְצִי מַמְלָכוֹת לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי כֹּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי בְּאֵשׁ קִנְאָתִי תֵּאָכֵל כָּל הָאָרֶץ: (ט) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם יְדֹוָד לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד:

מצודות דוד – (ט) כי אז אהפוך – אשר אז אהפוך על העכו״ם שידברו שפה ברורה תמורת עמקי השפה אשר עמכם ר״ל שידברו בלשון הקדש במקום הלשון שמדברים עכשיו. לקרוא כולם – ר״ל אחדות הלשון יהיה סבה שיתייחדו באמונה לקרוא כולם בשם ה׳ לעבדו שכם אחד ובדעה אחת:

בחי' שפה ברורה, מאחר שהכל יקראו להש"י עם הדיבור, נמצא שיש להדיבור שלימות. וכל זה יהי' לעתיד, כי עיקר גדולתינו ותפארתינו יתגלה לעתיד לבא, שאז ידעו ויראו הכל את גדולתינו. כי אז יראו הכל את גדולת ותפארת הצדיקים והכשרים, אשריהם אשרי חלקם, מה רב טובך הצפון להם [א], **ולהיפך מפלת הרשעים, כמה שכתוב (מלאכי ג') ועסותם רשעים וכו'.** [ב] **כי אז יהי' יומא דדינא רבא** [ג], **שיהיה האדם נידון על כל מעשה, על כל פרט ופרט, ולא יוותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך** [ד], **והכל יהיה נזכר לו אז** [ה]. **ואזי כשיהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו',** [ו]**(כמ"ש שם במלאכי** [ז]**, ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו. כי אז דייקא ביומא דדינא יראו החילוק בין צדיק לרשע וכו'.)**[ח] **ואזי יתהפכו כולם להשם יתברך על ידי זה, ויקראו כולם בשם ה', בבחינות אז אהפוך אל כל העמים וכו' כנ"ל. ואזי יהיה הדיבור בשלימות בחי' שפה ברורה כנ"ל** כי לעתיד לבא בחי' עולם הבא עולם האמת שבו האמת ברורה בלא מסך הנ"ל על העינים.

נמצא שעל ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על ידי זה יהיה נשלם הדיבור אז כנ"ל. אבל צריכין להמשיך בחי' עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהיינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על ידי אמת:

עד כאן דיבר שהאמת היא מה שיתגלה לעתיד לבוא דהיינו שלהדיא יתגלה רק הש"י (כמו ששמעתי מהריצ"ח פי' "ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים" שהיום להדיא רואים גשמיות ואת האלוקות צריך לחפש, אבל בעתיד יהיה עולם הפוך, שמה שיראו להדיא יהיה את האלוקות ואילו את הגשמיות יצטרכו לחפש) ממילא כשזוכים בעוה"ז לאמת כזו אזי האדם הוא ביחודא עימו ית' (ונראה שכאן מדבר מיחודה תתאה ולאו דווקא יחודא עילאה כמו שדיבר בתורה סה)

ומכאן מתחיל לדבר על מה שמפריע לאמת.

דהינו מה שהזכיר בכמה מילים לעיל באות ב' שהוצאה לפועל תלויה באמת ואמת זוכה רק מי שלא נצרך לבריות ושם דיבר בעיקר מהנצרך לבריות לשם פרנסה והזכיר בקיצור מאד הנצרך לבריות לשם כבוד וכאן מאריך בעניין הנצרך לבריות לשם כבוד ומתאר באריכות עד כמה שהוא מלא פניות תמיד ורחוק מהאמת עי"ז.

ועיקר האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות אלא רק להש"י בלבד. **כי כיון שנצרך האדם לבריות משתנה פניו ככרום לכמה גוונין (ברכות ו' ע"ב)**[ט] הפשט שם שהגמ' דורשת את הפסוק "כרום זולות לבני אדם", שפירושו שמי שהוא מזוזל אצל הבריות, כגון הנצרך לבריות, אזי מחמת הבושה מהם משתנים פניו, כמו שמשתנה צבעו של העוף הנקרא כרום, שנמצא בכרכי הים, וכשהחמה זורחת עליו משתנה צבעו לכמה גוונין. ורבינו מפרש לשון "משתנה פניו" שאמרו על הנצרך לבריות לפי דרכו, שפנים רומז לאמת (עיין תורה קצב ועוד), לפ"ז הכרום שמשתנה צבעו הוא משל, כי החמה היא בחי' פועל והכרום נפעל על ידה לכמה גוונין וזה משל לאדם שנצרך לבריות שנעשה נפעל ומשנה מעשיו והתנהגותו כדי למצא חן בעיני בני אדם שהם פועלים עליו כמו החמה על צבע הכרום. **כי מי שהוא נצרך לבריות קשה לו מאוד להתפלל ברבים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד. כי ברבים נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפילתו בשביל בני אדם, מאחר שהוא נצרך להם** נקט תפלה דייקא אולי כיון שזה עיקר ההוצאה לפועל כמבואר בתחילת התורה שאלישע ע"י שזכה לפי שנים זכה להוציא לפועל פי שנים כוונה בתפילה מאליהו. **ואפילו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף על פי כן יש שהוא נצרך לבריות בשביל כבוד או בשביל דבר אחר, דהיינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיוצא** בזה שרוצה למצא חן בעיניהם וע"ז פונה מההשתדלות למצא חן בעיני הש"י. **נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות**

[א] * תהלים לא כ'

[ב] עיין ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקצג ווזהר חדש לך לך מב: ורות לג:

[ג] פירוש יום הדין הגדול. ועיין הקדמת הזהר דף יד: וזוהר לך לך דף עח סוף ע"ב ומקץ דף רב. ובלק דף קצט:

[ד] ספר הקנה ד"ה סוד ג' ספרים פתחים, שערי אורה ספירה עשירית (ד"ה ואחר שעוררנוך) מדרש שמואל על אבות פ"ג כב.ילקוט שמעוני במדבר פי"ג רמז תשמג, ומיכה רמז תקנט

[ה] * עיין קהלת יב יד כי את כל מעשה וגו'. ובתרגום שם. ובחגיגה דף ה.

[ו] ביאור מוהרנ"ת בתקפא

[ז] פרק ג' פסוק יח

[ח] הסוגר הזה חסר בתקפא ותרלד ותרלו ועיין דפו"ר שנעד כאן היא הערת מוהרנ"ת בתקפא. ובתרצו העמיד את הסוגר אחרי תיבות לא עבדו. וכן העתיק בתשכט, ולפי הדפו"ר נ"ל טעות.

[ט] ע"ש שלמדו מתהלים יב ט כְּרֻם זְלוּת לבני אדם, מאי כרום, עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונין.

שלהם. ואזי כשהוא נצרך לבריות באיזה בחי', יוכל ליפול בשקר גדול בתפלתו, דהיינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני אדם כנ"ל. ויש מי שהוא איש כשר קצת, וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מגונה בתפילתו בשביל אחרים, ומתכוון להתפלל באמת. אבל האמת היא' הרבה מאוד יותר מדאי, וגם זה אינו אמת. כי לא נמצא הרבה אמת, כי האמת הוא רק אחד, כמה'[א] שמובא במקום אחר כגון לומר על עץ שהוא עץ רק זה אמת אבל שקר אפשר לומר עליו הרבה שקרים כגון שהוא כסף וזהב וחול וכיו"ב הרבה [ב]**(לעיל בהתורה אר"ע בסי' נא)** הכי נמי האמת בתפילה היא רק כשכל כוונתו רק להש"י, אבל כשיש לו עוד פניות בלבו למצא חן בעיני בריות, אזי אפילו כשהוא כשר קצת ולא עושה תנועות להדיא למצא חן בעינידהם אבל מרמה עצמו ועושה תנועות שלא היה עושה אותם אם היה לבדו עם הש"י בלבד, נמצא שיש לו הרבה אמת. **דהיינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על כן הוא רוצה לכסות על השקר, ולהלביש השקר באמת. דהיינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המחאת כף בשביל אחר, אבל הוא מתבייש בזה שיעשה שקר בתפילתו בשביל בני אדם, על כן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סיבובים במחשבתו, עד שנתגלגל הדבר במחשבתו שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפילתו, או להכות כף אל כף, דהיינו שמוצא לעצמו איזה אמת שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדאי** כי פונה בלבו אליו ית' וגם לפנים נוספות, **כי העיקר האמת אינו רק אחד, דהיינו להתפלל באמת לאמיתו בשביל השם יתברך לבדו** להרגיש לפניו ית' בלבד. **אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאוד, כי יש בזה כמה גוונין, וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר.**

וזהו שאמרו בגמ' כנ"ל **כיון שנצרך האדם לבריות, שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל, אזי משתנה פניו לכמה גוונין. פניו, זה בחי' האמת** [ג]/יד\, **שהוא בחי' פנים** הביאור בזה נ"ל כי פנים ופניות הן שרש אחד וכשהוא פונה אל פניו ית', דהיינו שלנגד עיני שכלו אין אלא פני ה' ית', ובכל מחשבתו ובכל ליבו פונה רק אל פניו ית', אזי זה פנים דקדושה, דהיינו אמת, אבל כשפונה למצא חן בעיני בני אדם אזי הוא פונה ממנו ית', ואזי הם פנים דשקר, ואם הוא איש כשר פונה גם אליו ית' וגם אל בני אדם ואזי יש לו הרבה אמת כנ"ל, כי כמו שבגשמיות אדם מפנה פניו להיכן שפונה ליבו, כך גם ברוחניות להיכן שלבו פונה, שם נחשב שנמצאים פניו, וכן איתא בתורה כא היכן שחושב שם הוא נמצא לכן רק כשכל ליבו אליו ית' אזי נקרא פנים דקדושה בחי' אמת, **בחי' (תהלים כד) מבקשי פניך יעקב סלה,** שהם פנים של אמת **בחי' (מיכה ז) תתן אמת ליעקב** כי יעקב אבינו היה הראשון בעולם שהיה בלא פניות כלל, רק כולו בשלימות פונה אליו ית'/טו\ ועל כן יעקב אבינו נקרא בחיר האבות (ב"ר עו א'). אבל הנצרך לבריות משתנה פניו **דהיינו**

[א] גם בדפו"ר- היא, בתרלד ומתרלו- הוא

[א] גם בדפו"ר ותרלד- כמה, ומתרלו - כמו

[ב] מוהרנ"ת בתקפא

[ג] עיין תורה קצב אמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה ובתורה כג אות א' ואמת הוא אור הפנים ובתורה מז והארת פנים הוא תיקון ואמת ועיין עץ חיים שער יג פרק יד

[יד] **תורה כג** – וֶאֱמֶת הוּא אוֹר הַפָּנִים כַּיָּדוּעַ. תורה קצב כִּי הַדִּבּוּר שֶׁהוּא (הצדיק אמת) מְדַבֵּר הוּא אֱמֶת, וֶאֱמֶת הוּא הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה, בִּבְחִינוֹת (תְּהִלִּים כ"ד): "מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה", בְּחִינוֹת (מִיכָה ז): "תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב",

ועיין תורה מז והארת פנים הוא תיקון ואמת והכוונה שבי"ג תיקוני דיקנא של אריך אנפין אחת המידות היא ואמת ומקומה בתרין תפוחין הפנויים משיער תחת העינים ומקום זה נקרא פני ה' (ושם מאיר שם א–ל)

עיין עץ חיים שער יג פרק יד – ובענין הש"ע נהורין הנזכר באדרא קכ"ח ומהאי אתפשט אורכא דאנפוי לש"ע רבוא עלמין שמעתי ממורי זלה"ה כמה בחי'.....גם יש ש"ע באופן אחר כי הנה בחי' פנים העליונים הוא תיקון ז' של י"ג ת"ד ובמקומו ביארנו כי הם מתחילין ממטה למעלה תיקון א' הוא א"ל והוא המלכות כו' תיקון ז' שהוא אמת הוא בחסד הנקרא א"ל וא"ב בב' פנים הללו יש ב' שמות א"ל וכשיהיו במילוי אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד הם גימטריא ש"ע. גם באופן אחר כי הפנים הם תיקון ז' הנקרא ואמת והנה הוא כללות פרצוף פנים עם החוטם כי ג' שמות ס"ג יש בפן אחד וג' שמות ס"ג יש בפן ב' והרי הם גימטריא שע"ח וס"ג א' בחוטם עצמו כי כן חוטם גימטריא ס"ג וז"פ ס"ג גימטריא אמת. אמנם הששה ס"ג לבד אשר הם בב' הפנים הם גימטריא שע"ח וה"ס ח' חוורתא דרישא המתפשטין בפנים לש"ע נהורין כנ"ל והרי הם ש"ע ועם ח' חוורתא הם שע"ח כנ"ל.

[טו] **לבאורה** קשה דמה היה חסר לאברהם ויצחק בזה. ושמעתי מהריצ"ח בתורה לא בביאור החילוק בין חסד לתפארת שאצל אברהם מדת חסד שבקו הימין היה הכח הפועל בו ויעקב מדת הרחמים שבקו האמצע פעל ב,ו והמשל בזה הוא למי שמאכיל תינוק בבקבוק שממדת החסד היא להגדיל את חור המוצץ בלא יחס לתינוק וכן מדת הדין הרוצה לסגור לגמרי את החור. ורק התפארת שהיא מדת יעקב מחשב את חור המוצץ בדיוק כפי צורך התינוק כי זו מדתה לרחם על התינוק ולא עצם ההשפעה של מדת החסד. ולכן מאברהם אע"פ שהיה שלימות מדת החסד יצא ממנו קליפת ישמעאל שהיא ניאוף שהוא השפעה בלא גבול ובלא פנים. ורק יעקב מטתו שלימה כיון שכל כולו פונה רק להש"י בבחי' בריח התיכון העולה מהעקב עד י' הכתר.

שהאמת שלו, שהוא בחי׳ פנים, נשתנה לכמה גוונין, דהיינו שיש לו כמה מיני אמת, שמלביש בו השקר. דהיינו שמוצא לעצמו אמת, שכוונתו בשביל כך, או בשביל כך, נמצא שנשתנה הפנים שהוא אמת, לכמה גוונין, כי העיקר האמת אינו אלא אחד כנ״ל:

וזה פירש (תהלים קמו) אהללה ה׳ בחיי, היינו שפסוק זה רומז על **כשאין נצרך לבריות. וזה בחיי, בחיי דייקא, היינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם. כי הנצרך לבריות חייו אינם חיים** כמבואר בגמרא **(ביצה לב ע״ב)**[טז] [יז]**, היינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים**[יח] כי החיות שלו דהיינו הדבר המחיה ומפעיל אותו במעשיו זה המציאת חן בעיני הבריות או הכבוד שיתנו לו, נמצא שכדי לקבל חיות מהבריות הוא במעשיו מהלל את עצמו ולא את הש״י. **אבל כשאינו**[יט] **נצרך לבריות ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפניו באמת כנ״ל, וזהו אהללה ה׳ בחיי דייקא כנ״ל:**

וזהו (שם) כיון שנצרך האדם לבריות עולם חשך בעדו וכו׳ [כ] דהיינו כיון שנצרך האדם לכבוד או פרנסה מהבריות אזי כשהוא בין בני אדם (דהיינו בין העולם) זה מונע ממנו להתפלל באמת, כי חשך לשון מניעה כמ״ש ולא חשכת את בנך ממני. וכפי שיבאר בסוף התורה [כא]**(עיין למטה** [כב]**):**

עד כאן דיבר על המונע את האמת, ונרמז בפסוק אהללה את ה׳ בחיי, כי צריך שלא יהיה לי חיות משום מקור אחר לבד ממנו ית׳ ועי״ז כל החיות והחשק יהיה רק לעשות את רצונו ית׳, ולא שום רצון אחר.
ועתה יבאר שהארת האמת היא מפלת הרשעה ורק אז שייך שלימות אותיות הדיבור, דהיינו שהדיבור כל כולו פונה רק להש״י ולעשיית רצונו. ולא חסר רק הוצאתו מהכח אל החוץ להתגלות בפועל.
ותחילה מבאר כיצד עניין זה יהיה לעתיד לבוא בעוה״ב ואח״כ יבאר שצריך את הבחינה הזו של אמת של עוה״ב להאיר בעוה״ז ועי״ז בעוה״ז יהיה מפלת הרשעה.
וצ״ע בפשטות מלשון רבינו שהתגלות האמת היא מפלת הרשעים משמע שהרשעה נובעת מהסתרת האמת, אבל כשיודע האמת דהיינו מציאות ורוממות הש״י עד כמה הוא נמצא מאד ומשגיח אזי לא שייך כלל רשעות/[כג]. וכן בפרטיות אצל האדם הרשעות והרע והפניות היא רק כשנסתר ממנו האמת.
אבל מלשונו שהביא את הפסוק ״משלם לשונאיו וכו״ ואת הגמ׳ והזוהר שהרשעים משא על פניו ומהמבואר לעיל בריש עמוד ז, שמפלת הרשעים תיהיה בבחי׳ הכתוב ״ועסותם רשעים״ ואז יהיה יומא דדינא רבא, שיהיה האדם נידון על כל מעשיו ולא יוותרו על שום מעשה, משמע יותר שהקב״ה בעצמו יעניש אותם ולא שתתבטל ממילא רשעתם. אלא שלענינינו שצריך להאיר את האמת הזו בעוה״ז בפרטיות לא שייך אלא כנ״ל שהארת האמת היא שתבטל ממני את הרע.

ובשיש אמת אזי הוא מפלת הרשעים, כי עיקר מפלת הרשעים לעולם הבא, הוא על ידי האמת שיתגלה אז. כמ״ש (משלי יב)/[כד]\ **שפת אמת תכון לעד** דהיינו שהאמת תתבסס בעולם, **כוננת לעד לא כתוב**[כה] **אלא תכון** כי רק לעתיד לבוא תכון ותתבסס האמת בעולם אבל עד אז השקר שולט {**זוהר תשא קפח:/**[כו]\ **ובתיקון סג** [כז]**}. כי לעתיד לבא יתגלה האמת, כמו שאמרו**

[טז] בתקפא – (ביצה לא ע״ב), ובתשכט תוקן

[יז] הלשון שם ג׳ חייהן אינם חיים וכו׳ המצפה לשלחן חבירו וכו׳

[יח] בתקפא לא ברור ונראה מאסתרים

[יט] גם בדפו״ר כשאינו, בתשכט – כשאיני (תוקן בקרן הורוביץ החדשים)

[כ] ביצה לב: הנ״ל אמר רב כל המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו שנאמר באיוב טו כג נדד הוא ללחם וגו׳ בידו יום חשך. רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים.

[כא] הערה זו נמצאת כבר בדפו״ר

[כב] בסוף דף פד.

[כג] **לבאורה צ״ע** שהרי היו רשעים גדולים להכעיס דייקא שידעו היטב כל האמת והרשיעו להכעיסו כמבואר בפרש״י על פרשת נח בדורות ראשונים וכן בסנהדרין קג: בתקופת המלכים. ואולי לכן מדבר רבנו מהאמת שתיהיה לעתיד ואז כמו היום כמעט אין מציאות כזו של להכעיס, אלא כל הרשעה היא רק מחמת הסתרה.

[כד] **משלי פרק יב** (יט) שְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְעַד אָרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר:

רש״י – (יט) שפת אמת תכון לעד – תתבסס ותקיים. ועד ארגיעה – למעט רגע הוא כלה והולך שהשקר אין לו רגלים:

ביאור הגר״א – – שפת אמן תיכון לעד שפת הוא הדברים שמדברים מן השפה ולחוץ ואין אלו הדברים התכלית ולשון הוא העיקר הדברים ואמר שאצל האנשי אמת אפי׳ שפתם מה שדברו מן השפה ולחוץ ואין כוונתם העיקר ע״ז אף זה תיכון לעד ואצל הבעלי שקר אף הלשון שלהם שהוא העיקר אף זה אינו רק עד ארגיעה כי יתגלה שקרם:

[כה] גם בדפו״ר ותרלד- כתוב, ומתרלו - כתיב

[כו] **זוהר כי תשא** דף קפ. – חדא זמנא דהוינא אזיל בהדי ר׳ אלעזר פגע ביה הגמונא (חד) א״ל לר׳ אלעזר אנת ידעת מאורייתא דיהודאי, א״ל ידענא, א״ל לית אתון אמרין דמהימנותא דלכון קשוט ואורייתכון קשוט ואנן דמהימנותא דילן שקר ואורייתא דילן שקר, והא כתיב שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר, אנן מיומין דעלמא קיימין במלכותא ולא אעדי מינן לעלמין דרא בתר דרא תכון לעד ודאי,

רז"ל [כח]**. ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים בבחי' (דברים ז')**/כט\ **ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו**/ל**, פניו, זה בחי' אמת כנ"ל. שעל ידי זה משלם לשונאיו ומאבידן מן העולם** כנ"ל שיהיה יומא דדינא רבה ולא יוותרו על שום דבר. **כמובא בזוה"ק** [לא]/לב\ **וכן אמרו רז"ל בגמ' (עירובין כב)**/לג\ **שכביכול הם כמשא על פניו** הכוונה לגויים שהם הרע בעצם אבל ישראל נחצבו מהטוב ונדבק בהם הרע של הגויים לכן גבי ישראל הכוונה שהרע שלהם משא על פניו ולא הם בעצמם, **כי הפנים שהוא בחי' האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבול את הרשעים** נראה שהדיוק הוא מלשון הגמ' שהם משא על פניו ופנים היינו אמת, לכן מבאר שהכוונה שהאמת, דהיינו פניו, עליהם דייקא מכביד המשא הזה של הרשעים, ולא סובלם כי הם שקר, וכאן מדובר בעוה"ב, עולם האמת, כי בעוה"ז מאריך אף לרשע הרבה, כי עוה"ז הוא עולמם של הרשעים, עולם השקר, אבל בעוה"ב עולם האמת, אין להם מקום, בבחי' אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת (דהיינו שבחי' זו בעוה"ז גורם להסתלקותו ית' ובעוה"ב גורם להסתלקות הרשע). **וכשנתגלה בחי' הפנים דהיינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל. ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל**/לד**:**

עתה יבאר שאת האמת הנ"ל של עוה"ב צריך להמשיך לעוה"ז

ואתון זעיר הוה לכו מלכותא ומיד אעדי מנכון וקרא אתקיים בכו דכתיב ועד ארגיעה לשון שקר, א"ל חמינא בך דאנת חכים באורייתא, תפח רוחיה [דף קפח עמוד ב] דההוא גברא, אלו אמר קרא שפת אמת כוננת לעד הוה כדקאמרן אבל לא כתיב אלא תכון, זמינא שפת אמת דתכון מה דלאו הכי השתא דהשתא שפת שקר קיימא ושפת אמת שביבא לעפרא ובההוא זמנא דאמת יקום על קיומיה ומגו ארץ תצמח כדין שפת אמת תכון לעד וגו', א"ל ההוא הגמון זכאה אנת, וזכאה עמא דאורייתא דקשוט ירתין, בתר יומין שמענא דאתגייר,

כח דף צה.

כט שם בזהר ותיקונים הנ"ל ועיין תורה מח נא וקיז

ל **דברים פרק ז** (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ:

עי"ש אבן עזרא שמפרש על פניו דהיינו שמשלם להם גמולם על ששנאו אות האמת. ועיין רבנו בחיי שכתב והמדה הזאת אמת לעולם. ועיין אור החיים שפירש לא יאחר להראות לרשע קודם שיטמנו פניו באדמה את גמולו הרע שיקבל בעוה"ב.

אור החיים – ומשלם לשנאיו וגו' קשה למה אמר שונאיו לשון רבים, וגמר אומר פניו להאבידו, לשון יחיד ואולי כי טעם אומרו לשון רבים, כי לא ישלם לרשע אל פניו אלא כשיראה כי לא הוא בלבד שונא, אלא גם הבאים ממנו כיוצא בו שבזה אין לו תקוה, והוא אומרו ומשלם לשונאיו לשון רבים, אבל אם לא יהיה שונא אלא הוא וזרעו הבא ממנו לא יהיה שונא ברא מזכה אבא (סנהדרין קד), ולא ישלם לו להאבידו: וגמר אומר בלשון יחיד, כי ביחיד מדבר הכתוב, אלא שהעירך בדבר האמור במה שאמר לשונאיו לשון רבים, וחזר לומר לא יאחר וגו', פירוש ואם אין הרשע בא ברבים אלא הוא לבד שונא, ולא הבאים אחריו יתחכם ה' עמו באופן אחר, לא יאחר לו בעולם הזה לשלם לו עונשו כדי שלא ירשיע עוד, ותאבד תקותו אלא ימהר לשלם לו מיתה שהוא חייב בה, או יסורין שיש לו תקוה שיזכה באמצעות בנו:

ל **מה שנקט** להאבידו לשון יחיד עיין כאן אור החיים הנ"ל, שביאר שמאביד אותו רק כשרואה שלא יצא ממנו זרע טוב.

לא * מקץ קצז.

לב **זוהר מקץ קצז.** וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו וְגו'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יב) מַשָּׂא דְּבַר יְיָ עַל יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְיָ נוֹטֵה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אֶרֶץ וְיוֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. הַאי קְרָא אִית לְאִסְתָּכָלָא בֵּיהּ. מַשָּׂא דְּבַר יְיָ, בְּכָל הַנֵּי אֲתַר דְּקָאֲמַר מַשָּׂא, מַשָּׂא אַמַּאי. אֶלָּא, בְּכָל אֲתַר דְּאִיהוּ עַל דִּינָא דְּשָׁאר עַמִּין וְאָמַר מַשָּׂא, לְטַב. בְּכָל אֲתַר דְּאִיהוּ עַל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר מַשָּׂא, לְבִישׁ.

ומפרש **כי בְּכָל אֲתַר דְּאִיהוּ עַל דִּינָא דְּשָׁאר עַמִּין לְטַב** בכל מקום שהוא דין על שאר העמים הוא לטוב ולמנוחה להקב"ה, **בְּגִין דְּמַשָּׂא מָטוּלָא אִיהוּ כִּי** משא פירושו משא כבד כפשוטו, והנה **כְּבֵיכוֹל מָטוּלָא אִיהוּ עֲלַיְיהוּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁלוֹם דְּעַמִּין** כביכול כמשא כבד הוא על הקב"ה שלומם וטובתם של העמים, **וְכַד אִתְגְּזַר דִּינָא עֲלַיְיהוּ מַעֲבַר מִנַּיְיהּ הַהוּא מָטוּלָא דְּאִיהוּ סָבִיל עֲלַיְיהוּ** וכאשר נגזר דין עליהם מעביר הקב"ה ממנו אותו המשא שסבל בשבילם, **בְּכָל אֲתַר דְּדִינָא אִתְגְּזַר עֲלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל וְאָמַר מַשָּׂא** ובכל מקום שנגזר דין על ישראל ואמר משא, **אז כְּבֵיכוֹל מָטוּלָא אִיהוּ עֲלַיְיהוּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** כביכול צערן של ישראל הוא משא כבד על הקב"ה, **וּבְגִין כָּךְ מַשָּׂא, מַהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא מָטוּלָא אִיהוּ** ולפיכך שייך לשון משא בין כשנאמר משא על האומות ובין כשנאמר על ישראל. (רמ"ק ורא"ג ומפרשים)

לג **עירובין דף כב.** ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו אמר רבי יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו.

מהרש"א – כאדם שנושא וכו'. לא משמע ליה לפרש אל פניו של רשע כל זמן שהוא קיים בעוה"ז כפרש"י בחומש משום דמשמע ליה דכינוי של פניו כמו כינוי דלשונאיו דקאי אהקדוש ב"ה וע"כ דריש אל פניו כמו על פניו כביכול כו' ונראה דמפרש ליה כתרגומו דקאי על מיעוט הטוב שעשה הרשע בעוה"ז וכפרש"י שם והיינו שאותו מיעוט הטוב שעשה הרשע הוא תמיד על פניו של הקב"ה כמשאוי הזה כדי למהר לשלם לו בעוה"ז ולהאבידו לעוה"ב אבל הרמב"ן (דברים ז' ט') פי' שם דקאי שמשלם לרשע על הרע שעשה ולא משמע כן לפי דרש דהכא וכן לקמן לשונאיו הוא דלא יאחר כו' היינו נמי לענין תשלומין גמול הטוב שעשה אבל לענין פורענות לשלם על רשעו הא מסיק ארך אפים לרשעים וק"ל:

לד **ואולי אפ"ל** שזה בחי' המבואר בגמ' ע"ז ה שלעתיד לבא מוציא הקב"ה חמה מנרתיקה דהיינו את האמת מהכיסוי ומנסה את בני אדם במצוות סוכה שהיא לעשות סכך וצמצומים לאור האמת והגויים שרואים גודל האמת כמה שהם רחוקים ממנה מתייאשים ובועטים בה וישראל רגילים בקיום המצות ועשיית כלים אור שמחים בו. נמצא שגודל האמת בעצמה שתתגלה היא שתפיל אותם לבעוט ולאבד הכל. והטעם כי רק לבעל תשובה מגלים את האמת מעט מעט אבל לעתיד לבוא אין מקבלים גרים ובעלי תשובה לכן תתגלה כל האמת בפנים והבושה תיהיה גדולה ועצומה.

וע"כ כשזוכין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על ידי זה נתגלה בחי' הפנים כנ"ל. ואזי ממשיכין בחי' עולם הבא בתוך העולם הזה, דהיינו שאדם יכול ע"י דביקות גדולה במדת האמת לעשות מעוה"ז עוה"ב, ולהמשיך אותו ית' שחותמו אמת לכאן **ואזי נעשה מפלתם על ידי האמת גם בעולם הזה כמו שיהיה בעולם הבא כנ"ל** נראה שצ"ל שצריך להאיר את האמת בעוה"ז כמו שהיא בעוה"ב, אבל הדין שנעשה עי"ז, אינו כמו בעוה"ב, שאז הקב"ה ידון כנ"ל, ואילו בעוה"ז כשמאירה האמת אזי מתבטל ממילא הרע, שע"י שמגלה להם פניו דהיינו האמת, מתגלה להם גודל פגם העוון ועי"ז נאבד הרשעות מהם/[לה], וכן בפרטיות כשמגלה האדם את האמת מתבטל ממנו כל התאוות ומדות רעות. וזה פירוש "ונתתי פני באיש ההוא" ועיין תורה צח על מאמר חז"ל נתן בן עיניו ונעשה גל של עצמות ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות פא:

עתה חוזר לעניין שלימות הדיבור הנ"ל בתחילת אות ג' – ולהוציא מכח אל הפועל, הוא על ידי שלימות הדיבור. וצריך שיהיו אותיות הדיבור בשלימות, וזה נעשה על ידי בחינות עלמא דאתי, כי רק ע"י מפלת הרשעה שנעשית ע"י התגלות האמת של עוה"ב, אפשר לדבר דיבור באותיות שלימות, שכולו לפניו ית', בכל עצמותיו.

ועי"ז דהיינו ע"י התגלות מדת האמת מעה"ב **ממשיכין שלימות אותיות הדיבור[לו] שיהיה לעתיד, בחי' שפה ברורה בתוך העולם הזה. כי בחי' שפה ברורה נעשה על ידי מפלתם שעל ידי זה נתהפכין כולם אל השם יתברך כנ"ל** דהיינו דיבור בבחי' כל עצמותי תאמרנה שיוצא מעצמיות האדם מקירות לבו באמת בלא שום פניה, זה אפשרי רק ע"י שמפיל את כל הרע שבמדות ע"י התגלות האמת כנ"ל:

וזה בחי' (ישעיה נח) ודבר דבר הנאמר בשבת כי בשבת עולין כל העולמות והאדם זוכה בו ליותר אמת וצריך שיאיר בדיבור לכן נצטווינו בשבת יותר לשמור את הדיבור. **היינו שצריך להמשיך בחינות דיבור של שבת, שהוא**

[לה] **מלשון רבנו** משמע שהרשעים בעצמם נאבדים ונ"ל כי יש כאלה שהם רשעים בעצם וכל חיותם מהרע ממילא בהתגלות האמת הם יאבדו אבל יש קליפת נגה שמהם יתברר הטוב ע"י התגלות האמת ורק הרע שבהם יתבטל ע"י התגלות האמת

[לו] בתורלו- הדבור

בחינות עלמא דאתי, בתוך הדיבור של עולם הזה, להשלים הדיבור בעולם הזה. כי עיקר שלימות הדיבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רז״ל (שבת קיג:) שלא יהא דבורך של שבת כדיבורך של חול. כי בשבת הוא שלימות הדיבור [א], **כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ״ל, וצריך להמשיך דיבור של שבת בתוך הדיבור של חול כנ״ל :**

עתה יבאר כיצד רמוז עניין הנ״ל של מפלת הרשעים ע״י הארת האמת במאמר קצר של האריז״ל– ״קל הויה ביצירה״/ב\. ומבאר שקל רומז לאמת והיה למפלת הרשעים ויצירה לעוה״ז. וצריך להמשיך את קל שעל ידו הויה מפלת הרשעים אל העוה״ז.

וזהו בחי׳ אל הויה ביצירה [ג]/ד\, **שעל ידי בחי׳** השם **אל, שהוא בחי׳ אמת, בחי׳ (במדבר כג) לא איש אל ויכזב,** פשט הפסוק שבלעם אומר שהקב״ה אינו איש שמכזב, ורבנו לומד מכאן רמז שהשם א–ל הוא בחי׳ אמת **שהוא בחי׳ יעקב, כמו שאמרו רז״ל (מגילה יח) מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שנאמר** [ה] **ויקרא לו אל אלקי וכו׳,** והטעם שקרא ליעקב דווקא בשם א–ל ולא בשם אחר **כי יעקב בחי׳ אמת כנ״ל.**

וזה האמת שהוא בחינות עלמא דאתי תלוי בפרנסה. כי כשיש לו פרנסה ואין נצרך לבריות יוכל להתפלל באמת כנ״ל/ו\. **וזה בחי׳ (תהלים קמו) אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה׳ אלקיו, כי כששברו על ה׳ אלקיו ואין נצרך לבריות, אזי אל יעקב בעזרו, כי אל יעקב הוא בחי׳ אמת כנ״ל :**

ואזי כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ״ל.

עתה בביאורו למאמר קל הויה ביצירה מבאר רבנו על איזה שם הויה מדובר (בידוע ששם הויה הקדוש יש לו ד׳ מילויים– יוד הי ויו הי גמט׳ עב. יוד הי ואו הי גמט׳ סג. יוד הא ואו הא גמט׳ מה. יוד הה וו הה גמט׳ בן). ומבאר שמדובר בשם הויה במילוי ה׳ ובו רמוז מפלת הרשעים כמבואר בנבואת יחזקאל פ״ב, שם רומז למפלת הרשעים בלשון הי שהוא קיצור של נהי ובכי שבוכים הרשעים על מפלתם. נמצא לפ״ז ש״קל הויה״ רומז למפלת הרשעים ע״י האמת כי ״קל״ רומז לאמת ו״הויה״ המילוי שלו רומז למפלת הרשעים.

לכאורה צ״ע הרי הנביא נקט הי ויותר מדוייק לומר שרומז לשם עב או סג ששם אות ה׳ במילוי יוד כזה הי. ולמה נקט רבנו מילוי בן שבו המילוי הה ולא הי. ונראה כיון שרוצה לומר שדייקא המילוי גורם, דהיינו שעיקר הרמז הוא בה׳ השניה שהיא המילוי בעצמו ולא בראשונה. ואם היה הי הרי זה מילוי של יוד שהוא רומז לחכמה ולא על ידו מפלת רשעים. כי ידוע ומובא הרבה בזוהר שעיקר מי שמכניע את הרשעים היא ספירת המלכות הרמוזה באות ה׳ ורמוזה בשם ב״ן דייקא.

א לעיל תורה נח אות י׳, וזוהר בראשית דף לב, ולקמן תורה ב׳ תניא אות ה׳ ואות ו׳.

ב **פרי עץ חיים** – שער הזמירות – פ״ה – הללויה הללי נפשי את ה׳. מלכות דיצירה הנקרא נפש. ומסיים אלהיך ציון שהוא מלכות, ויש בו ט׳ פסוקים ט׳ הויו״ת, נגד ט׳ נקודות. ופ״ג תיבין כשם ב״ן ושם אל, שאל הוי״ה הוא ביצירה, וכאן במלכות הוי״ה דב״ן:

ג * פרי עץ חיים שער הזמירות בכוונות הללי נפשי. עיין פל״ח

ד **פל״ח אות ה׳** – וזה בחינת אל הויה ביצירה וכו׳ וזה בחינת הויה במילוי ההין וכו׳ נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על פי המבואר בפרי עץ חיים בשער הזמירות בכוונות הללי נפשי את ה׳ (תהלים מ״ו) מלכות דיצירה וכו׳, ומסיים אלהיך ציון שהיא מלכות, ויש בו ט׳ פסוקים ט׳ הויות נגד ט׳ נקודות, ופ״ג תיבות כשם ב״ן ושם אל, שאל הויה הוא ביצירה, וכאן במלכות הויה דבן וכו׳, וכן הוא גם כן במשנת חסידים ובזה מבוארים קצת דברי רבינו ז״ל, כי כאן מדבר גם כן ממזמור זה שזה בחינת (תהלים קמ״ו) אהללה ה׳ בחיי שהזכיר לעיל, וגם כאן מבאר הפסוק (שם) אשרי שאל יעקב בעזרו ואפשר לומר בזה גם כן קשר הענין, כי מאחר שאמר אהללה ה׳ בחיי היינו שאני חי חיים שלי ואיני נצרך לבריות כנ״ל, וזה אזמרה לאלקי בעודי היינו בעודי בחיי וחיי רוחי מלובשים עדיין בתוך גופי, שזה בחינת מוציא מכח אל הפועל שהרוח דלתתא מלובש עדיין בתוך הגוף, ואינו נכלל ונסתלק לבחינת הרוח דלעילא לגמרי חס ושלום, רק אדרבא מושך בכל פעם חיות והארה מבחינת הרוח דלעילא, שהיא בחינת כח אל הפועל, שהוא בחינת הרוח דלתתא וזה שסיים (שם) אל תבטחו בנדיבים וכו׳ היינו שמזהיר להאדם שלא יהיה נצרך לבריות ולא יבטח בנדיבים (שעל ידי זה הוא רחוק חס ושלום מבחינת אמת שלימות הדיבור ולא יוכל להיות מוציא מכח אל הפועל), בבן אדם שאין לו תשועה תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתונותיו, כי איך אפשר לבטוח באדם מאחר שהוא בעצמו אינו בטוח בעצמו שיוכל להוציא מחשבותיו ועשתונותיו מכח אל הפועל, כי הלא אם תצא רוחו היינו שהרוח דלתתא יסתלק למעלה לשרשו שהוא בהרוח דלעילא בחינת כח, וכן הגוף ישוב לאדמתו שהוא שרשו גם כן, בחינת (בראשית ב) וייצר וכו׳ את האדם עפר מן האדמה, ואז ביום ההוא אבדו עשתונותיו ומחשבותיו ולא יצאו מכח אל הפועל, ואם כן איך אפשר לאדם אחר לבטוח בו וזה שסיים אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה׳ אלקיו וכו׳ כמבואר בפנים, וזה שסיים גם כן השומר אמת לעולם וכו׳:

ה בראשית לג כ׳

ו **צ״ע הרי** לעיל אמר שאפילו כשיש לו פרנסה יש שנצרך לכבוד. ונראה דאין הכי נמי אבל כיון שרוצה לקשר ליעקב. לכן פתח בפרנסה תחילה כי בפרנסה דייקא נתבאר לעיל שהיא בחי׳ שברו על ה׳ אלקיו שנאמר על אשרי שא–ל יעקב בעזרו.

וזה שם הויה שדברנו עליו הוא **בחי' הויה במילוי ההין** [ז] שרומז למפלת הרשעים, **[ח]כי הֵי היא בחי' שילום שכר, כמה שארז"ל (עירובין כא)**/ט\ **על פסוק (יחזקאל ב)**/י\ **וָהֶגֶה**[יא] **וָהִי וָהִי זה שילום שכר לרשעים בעולם הבא** לשון הגמ' שם והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא, דהיינו התשלום ושכר על מעשיהם הרעים, וצ"ע כוונת רבנו מדוע שינה מלשון הגמ'.

וזה בחי' אל הויה, דהיינו אל שהוא בחינות אמת, שעל ידו נעשה שילום שכר לרשעים, שהוא בחינות הויה במלוי ההין כנ"ל, צריך להמשיכה בתוך העולם הזה. שהוא בחינות ודבר דבר, להמשיך דיבור של שבת בתוך ימי החול כנ"ל, שהם בחינות יצירה רוצה לומר כידוע בזוהר הקדוש ובכתבים, כי שבת וימים טובים הן בבחינת בריאה, וששת ימי החול הן בבחינת יצירה (פל"ח). **בבחינות (תהלים קלט) ימים יוצרו**[יב] **ולא אחד בהם, דהיינו שימי החול הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם שהוא בחינות שבת** דהיינו שימי החול מכונים ימים שלא אחד בהם כי רק בשבת עולים העולמות אליו ית' אל האחד, אבל בימי החול אנו רחוקים ממנו ית'. **וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחי' ימי החול, את בחינות אל הויה, שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת.**

וזה הויה במילוי ה' דהיינו שם ב"ן היא **בחינות** [יג] **מלכות פה** כשמאיר בה שם קל אזי היא מפלת את הרשעים, **שעל ידי זה נשלמים אותיות הדיבור כנ"ל :**

אות ד

אחר שבאר באריכות באות ג' שצריך שלימות אותיות הדיבור, עתה יבאר שזו רק הכנה לשלימות הוצאת הדיבור מהגרון. נמצא שקודם שיוצא הדיבור מהגרון הוא נקרא אותיות בלבד ורק כשמוציאו מהגרון הוא נקרא דיבור ועתה יבאר כיצד להוציאו בשלימות.

כי שלימות האותיות זה ע"י שיאיר בהם האמת ועי"ז יתבטלו כל הפניות והרע שבו, זה עדיין בבחי' בכח, דהיינו תיקון ראשית יציאתו אל הפועל, שיהיה כולו לשם שמים בדביקות עצומה, וזה הקרקע להוצאה לפועל דקדושה, שהיא השלב השני המבואר כאן הוא להוציא אותן מהגרון בשלימות הדיבור.

רבינו מבאר כאן שתחילה הדיבור תקוע בגרון בבחי' מיצר הגרון גלות הדיבור וכמו מה שנקרא היזוריק, דהיינו צרוד, ולפ"ז משמע שמדובר בהרהור הלב שצריך להוציאו בקול היוצא מהגרון דהיינו חיתוך הקול לאותיות בה' מוצאות הפה. אלא שקשה לפרש כן אחר שביאר שכאן מדובר שצריך לעשות ניקוד לאותיות דמשמע לפ"ז שמדובר בבכח של הדיבור שקודם הרהור הלב, כי בהרהור כבר יש ניקוד.

[ז] יוד – הה – וו – הה גמט' בן

[ח] בדפו"ר הגרסא כאן כי הוי"ה היא בחי' שילום שכר כמה שאמר חי"ל על פ' והגה והי' והי' זה שילום שכר

[ט] **ערובין כא.** – אמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב {תהילים קיט–צו} לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו אמרו דוד ולא פירשו דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמרו איוב ולא פירשו דכתיב {איוב יא–ט} ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתיב {יחזקאל ב–י} ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי. קינים זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה וכן הוא אומר {יחזקאל לב–טז} קינה היא וקוננוה. והגה זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכה"א {תהילים צב–ד} עלי הגיון בכנור. **והי זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא,** וכן הוא אומר {יחזקאל ז–כו} הוה על הוה תבא. עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתיב {זכריה ה–ב} ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת לה הויא לה עשרין בעשרין וכתיב היא כתובה פנים ואחור וכי קלפת לה כמה הויא לה ארבעין בעשרין וכתיב {ישעיה מ–יב} מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וגו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה.

צ"ע מדוע לא היה כתוב במגילה שהראה הקב"ה ליחזקאל לא שכר ולא פורענות הרשעים בעוה"ז. ואולי השכר לא הראה כמו של אראה שכר הצדיקים בעוה"ז ופורענות צ"ע.

[י] **יחזקאל פ"ב** (ט) וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה יָד שְׁלוּחָה אֵלָי וְהִנֵּה בוֹ מְגִלַּת סֵפֶר: (י) וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִים וָהֶגֶה וָהִי:

רש"י – פנים ואחור. מה דהוה מן שרויא ומה דעתיד למהוי בסופא : קינים. פורענות של צדיקים בעולם הזה : והגה. מתן שכרן שירננו עליו לעתיד לבא : והי. נהי של רשעים לעולם הבא :

מצודת ציון – קינים. מל' קינה : והי. הוא ענין מספד ונהי :

[יא] מתוצו – הגה (בפסוק והגה)

[יב] בתולדו- יצרו (וכן בפסוק יֻצרו)

[יג] * פתח אליהו ועיין פל"ח אות ז'

ולכן לעיל בהקדמה לאות ג' ביארנו שתיקון אותיות הדיבור הכוונה לאותיות הרוחניות שבנשמה, דהיינו תיקון הבכח של הדיבור שע"ז כל מה שידבר יהיה דיבור אמת.

נמצא לפ"ז שהוצאת הדיבור עצמו מהגרון אינו כפשוטו אלא כעין משל להוצאתו ממחשבה להרהור הלב. ולפ"ז מובן מה שמבאר כאן רבינו שלפעמים הדיבור יוצא בהעלם, בלא שהאדם מרגיש, שנמצא לפ"ז שאפשר להוציא לפועל ע"י דיבור בהעלם דהיינו הרהור הלב שלא יוצא מהגרון, שהרי אם יצא מהגרון לכאורה היה מרגיש, מאידך מה שכתב שזה בחי' רחושי מרחשן שפוותיה, משמע שגם בהעלם זה בחיתוך אותיות אלא שיוצא בלחש, לכן נראה שרחושי מרחשן שפוותיה לאו דווקא בשפתים אלא הוא משל לדיבור בהעלם. ונמצא למעשה שדיבור בשלימות הוא גם בהרהור הלב. אלא שבוודאי שלימות יותר כשמוציא בפיו בקול בחיתוך אותיות ברור/[עד]. (ושמעתי מהריצ"ח שזה רמוז בהזריק דהיינו ה' מוצאות הפה זריק דהיינו כביכול זרוק מכאן ולא נמצא) (ואולי בזה נבאר גם טעם שמוהרנ"ת כתב הזוריק כי רמז לה' זָריק ונתחלף הקמץ שבאות ז' בחולם)

וצ"ע אם המניעה על הוצאת דיבור דקדושה כאן היא המניעה הנזכרת בתורה סב שהיא ע"י ג' שרי פרעה קנה ושת וורידין שיונקים מדיבור שאינו זך ומונעים מלדבר דיבור קדוש לפני ה' כראוי. ולכן לפעמים נשמע שהדיבור יוצא מהעורף עי"ש ובתורה קסב. ועיין לקמן [דף פד סע"א] שגם אצלינו מה שהדיבור תקוע בגרון הוא בחי' גלות הדיבור שהיה במצרים.

עוד יבאר כאן רבנו שכל ההוצאה לפועל תלוי בתיקון הדיבור וזה כיון שא"א לבוא ממחשבה לעשיה אלא דרך הדיבור ואפילו כשאין כוונת האדם לדבר, בהעלם יוצא כל דבר לפועל תחילה בדיבור, ורק אח"כ בעשיה בפועל, ולכן ההכרח שתחילה יצא הדבר לפועל בשלימות בדיבור, ורק ע"ז אפשר שיצא בשלימות גם בעשיה. דהיינו שתחילה יאיר האמת בשלימות בדיבור וע"ז בנקל להוציא גם בעשיה.
עוד מבאר רבינו כאן שיש מניעה גדולה דייקא על הדיבור השלם, להוציאו מהגרון, ונראה עיקר המניעה שיש על ההוצאה לפועל היא בדיבור יותר מעל העשיה (ואולי לזה התכוין מוהרנ"ת כשאמר היכן שרואים חסרון, החסרון הוא בתפלה) עד כדי כך שתולה את עיקר המניעה על ההוצאה לפועל במניעה על יציאת הדיבור מהגרון. וכן איתא בחז"ל (ויקרא רבה י' ה'/[עט] הובא בפרש"י ויקרא י' יב) שתפילה עושה מחצה, שבפשטות הכוונה שעושה רק מחצה, אבל לפי רבינו משמע אדרבה שרק ע"י המחצה הזה אפשר לעשות את המחצה השני בעשיה (נמצא שהיא עושה מחצה והיא עושה הכל עי"ש במדרש שנחלקו בזה).

ג' סוגי מניעות

לעיל נתבאר באות ב' שבתחילת כל הוצאה לפועל מתגבר חרון אף שגורם לעננין המכסין על העינים שמסתירים את האמת והרי זו מניעה ראשונה שצריך להתגבר באמונה חזקה לבטלם. וכאן מבאר שיש עוד מניעה עצומה על הוצאת הדיבור השלם מהגרון והמשל לזה הוא אות בלי ניקוד שאין לה תנועה לצאת החוצה מהכח אל הפועל, לכן צריך להתגבר בחשק גדול כדי להוציא הדבור מהגרון, דהיינו שהחשק הוא כמו ניקוד לאותיות הדיבור ומניע אותם אל השפה ברורה.
ולקמן יבאר שעל כן משמים עושים לו מניעות (לכאורה הכוונה שמשמים נותנים רשות לס"מ לעשות לו מניעות/[פ]) על ההוצאה לפועל כדי שהמניעות יגבירו את החשק.
ונמצא שההוצאה לפועל תלויה,
באמת, ובדיבור, ובחשק,
ותחילה יש מניעה על האמת ע"י עננין שמכסין עיני השכל,
ואח"כ מניעה על הדיבור שהוא נתקע בגרון,
ועל החשק יש רק מניעת המח. (עיין בזה תורה מו תנינא)
וכשמתגבר על מניעות הנ"ל אזי המניעה על העשיה בפועל אינה מניעה.
לכן תחילה צריך להתחזק באמונה ובטחון בחי' שברו על ה' אלקיו, לבטל החרון אף שממנו מניעה א', ואח"כ להתגבר בחשק גדול לבטל המניעה על הוצאת הדיבור.
ועל מניעת המח צריך להבין שכל המניעות אינן מקרה אלא מלחמת הס"מ נגדו על כל דבר שבקדושה וממילא יבין שהמניעה מלמדת על גודל הנחשק.

נמצא עיקר ההוצאה לפועל דקדושה תלוי בתיקון הדיבור, והביאור בזה/[פא] נראה עפ"י המבואר בשער מאמרי רשב"י על התוספתא בזוהר נח (עיין מזה בתחילת ההקדמה לתורה) שכל אדם נברא בשתי נשמות אחת עליונה מכוסה ממנו והשניה מלובשת ברוח ליבו, והעליונה שואבת ממקור החיים חיות דקדושה ומאירה לשניה

[עד] **עיין ספר המדות** ערך קרי ח"ב אות ג' – הדבור שאדם מדבר בחצי דבור, שאינו מוציא אותיות הדבור יפה יפה, זה בחינה כמו בחינת קרי:

[עט] **מדרש רבה** ויקרא פרשה י פסקה ה – ר' יהודה וריב"ל ר' יהודה אומר תשובה עושה מחצה ותפלה עושה הכל ריב"ל אמר תשובה עשתה את הכל ותפלה עשתה מחצה. ועי"ש מהיכן לומדים.

[פ] **וגם מניעות המח** הן מהס"מ כי הוא המדמה הפגום כמבואר בתורה נד ועיין מעשה מחיגר שהש"ד יכול להתפך למחשבה אצל האדם להתעותו.

[פא] **הריצ"ח** ביאר העניין בתורה כב שיעור 8 דקה 29 נמצא בהקדמה לתורה

שלמטה והיא מאירה לרוח והרוח לנפש, וזה בחי' הוצאה מכח אל הפועל, שבכל יום מקבלת הרוח דלתתא ניצוץ הארת אמת מהרוח דלעילא והרוח שבלב פותח ומוציא הארת אמת זו מכח לפועל בעשיית מצווה ומתקן בזה את הנפש ואזי יוצא הפועל בנפש ועולה אותו היום למעלה למקומו בעוה"ב (כמבואר באור החיים בראשית מז כט עה"פ ויקרבו ימי יעקב).

נמצא שעיקר עצם ההוצאה לפועל היא בבחי' הרוח שפותח ומפריד את הפועל מהבכח, וכן מבואר שם שהרוח הוא בחי' זעיר אנפין שהוא בחי' ספירת התפארת שכוללת ו' קצוות ולזה רמז רבינו שההוצאה לפועל היא בחי' א, יוד עליון רומז לרוח דלעילא ויוד תחתון רומז לרוח דלתתא והואו באמצע רומז לפתח שפותח ומפריד ביניהם. וכן ידוע שהרוח בחי' ממוצע ומקשר בין הנשמה לנפש, והרוח הוא בחי' רוח ממללא (אולי בבחי' שהדיבור קולמוס הלב) לכן עיקר ההוצאה לפועל נמצא בדיבור, ואילו בנפש כבר יוצא הפועל עצמו בבחי' נפשי יצאה בדברו, אבל תיקון הנפש לצאת נעשה ע"י הרוח (כמ"ש הריצ"ח הנ"ל).

וכשנשלמין אותיות הדיבור כנ"ל וזכה לדיבור שכולו אמת, שאז הבכח כבר קומה שלימה ורק חסר שיצא לגילוי, אבל עדיין הוא אותיות בלבד בלא תנועה וע"כ **צריך לראות להוציא הדיבור בשלימות** דהיינו שע"י תנועת ההוצאה הוא נעשה מאותיות לדיבור. **כי לפעמים נתחבין אותיות הדיבור במיצר הגרון** בחי' גלות מצרים (כמבואר לקמן עה"פ וירד מצרימה אנוס עפ"י הדבור ועיין תורה נו אות ז'/יח\ שבמצרים היה הדעת והדיבור בגלות, ועיין תורה סב אות ה'/יט\ שמיצר הגרון בחי' גלות מצרים), **ואי אפשר להוציא הדיבור בשלימות, שזה בחינות מה שקורין בל"א היזוריק**[כא]/כא\ דהיינו קול צרוד. **וצריך לראות להוציא הדיבור ממיצר הגרון שיוכל לדבר בשלימות** בחי' גאולת מצרים שנגאל הדיבור לבחי' פה סח/כב\, **דהיינו להמשיך נקודות**/כג\ **אל האותיות. כי בלא נקודות אי אפשר לדבר שום אות** דהיינו להניע ולהוציא אותה אל החוץ אל הגילוי דהיינו מכח אל הפועל, **כידוע בחוש**, כי רק ע"י הניקוד יש לאות תנועה. **ואזי כשממשיכין נקודות אל האותיות, ומוציאין הדיבור בשלימות, אזי יכולין להוציא מכח אל הפועל** ולקמן יבאר שתנועת הניקוד הוא החשק והרצון להוציא מכח אל הפועל (דהיינו שהחשק הוא רגלים דהיינו כלי הליכה לדיבור בחי' נצח והוד).

והטעם שעיקר ההוצאה לפועל תלוי בדיבור דייקא **כי כל המחשבות שיש לאדם, כולם באים בתוך הדיבור כדאיתא בזוהר (כד) רחושי מרחשן שפוותיה**/כה\ לשון הזוהר שם הוא – כל מה דיסתכל בלבוי לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה ואע"ג דאיהו לא אתכוון ביה, ורבינו מפרש ש"בשפוותיה" הכוונה בהעלם ובדקות בלא שירגיש בכך. **ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף על פי כן הוא בדקות גדול** משמע שבשפתיים הוא בדקות גדול עד שלא מרגיש זאת אלא הוא קרוב יותר להרהור. **כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כולם מוכרחים לבוא בתוך הדיבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדקות מאוד**[כו]. **ולכן כל עשיה שעושה האדם צריכה לבוא בתחילה בתוך הדיבור,**

יח **תורה נו** – וְזֶה בְּחִינַת, (שַׁבָּת ק"ד): 'מַאֲמָר פָּתוּחַ נֶאֱמָן פָּשׁוּט'. 'מַאֲמָר פָּתוּחַ' זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת. כִּי הַדִּבּוּר הוּא הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב): "מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה". וּבְמִצְרַיִם שֶׁהָיָה הַדַּעַת בְּגָלוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ו): "וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם", הָיָה גַּם הַדִּבּוּר בְּגָלוּת (זֹהַר וָאֵרָא כ"ה:), בִּבְחִינַת: "כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן" (שָׁם ד). וּכְשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שֶׁיָּצָא הַדַּעַת מֵהַגָּלוּת, יָצָא וְנִפְתַּח הַדִּבּוּר וְזֶה בְּחִינַת 'מַאֲמָר פָּתוּחַ', שֶׁנִּפְתַּח הַדִּבּוּר וְנִתְגַּלֶּה הַדַּעַת.

יט **תורה סב** – וּמַחֲמַת שֶׁאֵלּוּ הַשָּׂרִים (ג' שרי פרעה בחי' קנה וושת וורידין שיונקים מהדיבור) הַנַּ"ל, הֵם סְמוּכִים לְהַדִּבּוּר, וּכְשֶׁמִּתְגַּבְּרִים, אֲזַי מַמְשִׁכִין אֶת הַדִּבּוּר לְגָלוּת מִצְרַיִם, בְּחִינַת מֵצַר הַגָּרוֹן, בְּחִינַת (תְּהִלִּים ס"ט): "נִחַר גְּרוֹנִי", וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יתברך.

נראה לחלק בין המבואר כאן לשם – שבתורה סב החסרון הוא שמחמת היניקה לא מצליח לדבר דיבור לפני ה', אבל כאן כבר יש אמת באותיות ורק להוציא לחוץ יש מניעה.

כ בדפו"ר- היזיריק, ומתוצו – היזיריק, ובמנוקדים היזריק

כא **שמעתי מהריצ"ח** רמז ה' זָריק דהיינו שה' מוצאות הם כביכול זרוקים ממנו ולכן לא מצליח לחתך אותיות הדיבור לעשותן דיבור.

כב **כמבואר לקמן** ועיין משנת חסידים – מסכת סדר ליל פסח – פרק ה אות א'– מגי"ד הוא סוד יסוד הבינה שבפה התבונה שהיא הפסח אותיות פה סח ומספר יציאת מצרים והוא יציאת החסדים ממצר הגרון שעל ידי דבורינו אנו ממשיכים ומוציאים אותם דרך הפה כדי שיהיו בבחינת מקיפים:

כג **לקמן** בעמוד הבא יתבאר שיש ג' בחינות מניעה וחשק ונקודות ובמקום אחד כותב שהן בחי' אחת ובמקום אחר מבאר דבריו שהכוונה שאחד גורם לשני שמניעה גורמת לחשק והחשק גורם לניקוד שהוא בחי' תנועה שמניע ומוציא את הדיבור מכח אל הפועל.

כד **עיין אידרא זוטא** [פ' האזינו] **דף רצד** [סע"א – כל מה דיסתכל בלבוי לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה ואע"ג דאיהו לא אתכוון ביה. ועי"ש פי' המתוק מדבש שפי' באופן אחר שלפ"ז כאילס אין חשק ואילו לרבנו גם כאילס עי"ש]

כה **הלשון הזה** לא נמצא בזוהר אלא במגילה כז: וסנהדרין צ: ובמגיד מישרים לב"י בסוף ביאורו למשלי כג – וכד את מיקץ מגו דאת נאימת' בהרהורא דמתנייתא היא היא ממללא בפומך ורחושי מרחשן שפוותך:

כו מתוצו - מאד

כי כל הדברים צריכין לבוא בבחינות מחשבה דיבור ומעשה[כז]**. נמצא שעל ידי הדיבור נגמר המעשה ויוצא מכח אל הפועל. כי קודם שיוצא המעשה מכח אל הפועל, צריכה לבא תחילה בבחינות דיבור** ואפילו בדיבור נעלם העיקר שיהיה יוצא בחשק, ונראה שהכוונה להרהור הלב וצ"ע/[כח]. **ע"כ כדי להוציא מכח אל הפועל צריכין להשלים אותיות הדיבור כנ"ל** ע"י הארת האמת. ואח"כ **ולהוציא הדיבור בשלימות ממיצר הגרון, דהיינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות. ואזי כשיוצא הדיבור בשלימות** אזי **יוצא הדבר מכח אל הפועל כנ"ל:**

עתה יבאר שהכח המניע את הדבור אל החוץ הוא החשק לדבר והחשק לעשות, ותחילה נותנים לו חשק משמים (הכוונה שמאירים לו את האמת לאיזה זמן וחוזרים וחוטפין אותה ממנו, אבל נשאר לו רשימו ממה שכבר ראה ועי"ז נעשה לו חשק, אלא שלפי מדרגתו מסתמא בתחילה היא הארת אמת חלשה בבחי' מרחוק ה' נראה לי כמאן דאריח ריחא (עיין לק"ה ברכת הריח ה' אות ב')/[כט]).

העניין הזה שתחילה מראים לאדם את האמת כמבואר בלק"ה הנ"ל שהיא הארה חלשה צ"ע מדוע היא חלשה וכיצד מראים לו את האמת. נראה שיש בזה עניין עמוק מאד עיין לק"ה ערובי תחומין ה' בביאור כוונות האריז"ל ק"ש מבאר שם שיש יחוד חיצון תדיר לקיום העולם שהוא חיות העולם ממנו מאיר הארת אמת חלשה בעולם תמיד והיא קיום העולם. עי"ש אריכות העניין. ורק מי שמוכן לעזוב הבלי עוה"ז דהיינו להתגבר על כל מניעות העוה"ז, הוא נמשך אחר האמת הזו ומעלה מיין נוק' שעי"ז זוכה ליחוד פנימי יותר שממנו נמשך הארת אמת גדולה יותר.

ועניין הזה שמצינו בכלליות צ"ל שנמצא גם בכל מדרגה, דהינו שיש בחי' אור ממדרגה העליונה ממנה שמאיר תמיד למדרגה שמתחתיה למשוך אליה את הרוצה לעלות מדרגה/[ל], וזה בחי' החשק הראשון שמקבל כדי להוציא לפועל עלית מדרגה והיא בחי' רוח דלעילא והיא בחי' הארת התשובה לרוצה לשוב, וכשמתחיל לשוב בפועל אזי באים המניעות להגביר את החשק.

וכדי להוציא מכח אל הפועל צריך להתגבר מעצמו בחשק גדול כפי מעלת הנחשק כפי שיתבאר לקמן.

ולהמשיך נקודות אל האותיות כדי שלא יהיה הדיבור תקוע בגרון כנ"ל, דהיינו לעשות לו רגלים שיצא לחוץ, **הוא על ידי החשק והכיסופין שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדושה שאיש ישראלי חושק לעשות** אע"פ שמדובר כאן על הוצאת הדיבור לא אומר שהחשק הוא על הוצאת הדבור אלא על עשיית הדבר שרוצה. **בבחינות (שיר השירים א) נקודות הכסף, שעל ידי הכיסופין והחשק נעשין נקודות** שהם כח תנועה אל החוץ דהיינו מכח אל הפועל. **כי אי אפשר לעשות שום דבר כ"א על ידי חשק** וזה עיקר תכלית האדם/[לא], **דהיינו למשל כשמדבר איזה דיבור, צריך שיהיה לו מתחילה חשק לדבר** כאן חוזר החשק על הדיבור. **וכן כשעושה איזה פעולה, אם לא היה לו חשק מתחילה לעשותה, בוודאי לא היה עושה אותה :**

וע"כ כל דבר שבקדושה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסוע להצדיק או שאר דבר שבקדושה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחילה חשק דהיינו מאירים לו לאיזה זמן גודל

[כז] **צ"ע אולי** גם זה כנגד ו' בחי' הנ"ל כי בכל אחד מהם יש בכח ובפועל.

[כח] **צ"ע דלעיל** שחוסר חשק נמשל לאדם צרוד שהדיבור תקוע בגרון משמע שהחסרון רק בהוצאה מהגרון א"כ היינו הרהור הלב ואילו מהדמיון לחוסר ניקוד משמע דלא דמי להרהור הלב כבר יש ניקוד.

[כט] **לק"ה ברכת הריח** ה' אות ב' – כי בתחלה בשעה שבא לעשות המצוה או להתקרב לאנשי אמת אינו רואה אמתת מעלתם. ועל ידי זה יש כח להמניעות להשתטח כנגדו למנעו חס ושלום. וצריך להתגבר בחשק חזק על המניעות דיקא לשבר המניעות כנ"ל. אבל אם כן מאחר שהמניעות מעלימין מעלת הדבר שבקדשה אם כן. מהיכן יקבל כח לשברם, אך עקר הכח לשברם נמשך מרחמי ה' יתברך. מה שה' יתברך מאיר מרחוק בדעת כל אדם. שיתנוצץ לו האמת מרחוק. בבחינת מרחוק ה' נראה לי. וזהו בחינת הרמזים הבאים אל האדם בכל יום שיתקרב וישוב אליו. ומי שחפץ בחיים באמת ואינו מטעה את עצמו. ומסתכל על האמת לאמתו. הוא רואה מרחוק אמתת האמת, כי האמת עד לעצמו. ועל ידי זה מתגבר בחשק חזק כפי המניעות עד שמשבר כל המניעות ומתקרב אל האמת. וזאת הבחינה שרואה האמת מרחוק כדי שיוכל להתגבר בחשק חזק לשבר המניעות זאת הבחינה היא בחינת ריח טוב, כי עדין אינו רואה האמת ממש כי אם כן לא היה מניעה כלל כנ"ל. והאדם בהכרח שיהיה לו מניעות, רק זאת הראיה וההתנוצצות מרחוק. היא בבחינת ריח שמגיע לו ריח טוב מהאמת כמאן דארח ריחא בבחינת ריח טוב קלט.

[ל] **וזה בחי' בת קול** שיש בעולם לך לך מארצך וממולדתך וכו' כמבואר בשפת אמת עה"ת שמאמר זה נמצא תמיד בעולם ונכתב כדיבור אל אברהם אבינו כיון שרק הוא התייחס לקול הזה, ועי"ז עשה ממנו דיבור וכמבואר בתורה יט אות ט' עה"פ עושי דברו לשמוע בקול דברו, ועיין לקוטי הלכות אפוטרופוס ג' שמאריך בזה עפ"י תורה ג'.

[לא] **לק"ה ברכת הריח** ה' אות ד' – **ועיקר תכלית עבודת האדם הוא הרצון לכסף ולהשתוקק תמיד לה' יתברך** בתכלית הרצון כמו ששמענו מפיו הקדוש כמה פעמים כמבאר בספריו הקדושים וזה תכלית כל המצוות והעבודות הקדושות, כי ההתחלה היא מרצון והסוף והתכלית הוא שלמות הרצון בחינת רצון שברצונות.

מעלת הנחשק וחוטפין זאת ממנו ונשאר רשימו בחי׳ כמאן דאריח ריחא שמכח זה מתגבר על המניעות (לק״ה ברכת הריח ה׳ ב׳), **כדי שעל ידי זה יעשה הדבר** ותכלית העשיה וההוצאה לפועל היא שיזכה עי״ז לעוד יותר חשק (שם אות ד׳)/לב\, דהיינו חשק שנוסף אצלו ע״י בחי׳ מצוה גוררת מצוה ולא שיסתפק בחשק לבד וכפי שיתבאר לקמן שאפילו באונס גדול צריך להתגבר להוציא לפועל ממש ולא להסתפק בכאילו עשאה :

עתה יבאר שאע״פ שכבר קיבל חשק ע״י הרשימו שנשאר לו ממה שכבר הראו לו את האמת, אבל עיקר החשק נעשה ע״י מניעות שמזמנין לו. (כך גם יש לדייק מלשון ״ועיקר״ דמשמע שאת הטפל כבר קיבל ואת העיקר צריך בעצמו להתגבר ע״י המניעות.)
(ובאמת המניעות הן גם מה שחטפו ממנו את ההשגה הראשונה. נמצא שהמניעות הן המחלישות את החשק הראשון כי מעלימות את ההשגה הראשונה והן מגבירות חשק שני ע״י שעושות את הנחשק לדבר יקר המציאות שאינו בהישג יד. ועיין לק״ה הכשר כלים ד׳ יח שמבואר שע״י המניעות והטרחות שטורח על ההוצאה לפועל זוכה למדת השפלות שהיא הכלי להשיג את האור הנערב (כמובא שהמניעות דייקא נהפכות לנעימות), ועי״ש זה בחי׳ מטי ולא מטי המבואר בתורה כד שיש אור עליון מאד למעלה מרוחין ונפשין שרק ע״י רדיפה ומעכב נעשה כלים להשיגו בבחי׳ מטי ולא מטי עי״ש.)
וזהו שיבאר לקמן שהמניעות הן בהכרח גדולות כפי גודל מעלת הנחשק, כי ההכרח שיהיה החשק גדול כפי מעלת הנחשק.

ועיקר גודל החשק נעשה ע״י המניעה שמזמינין לו כי המניעה מייקרת את הנחשק בעיניו ועי״ז מתגבר יותר להשיגו, **כי כשאיש ישראלי**[לג] **צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסוע לצדיק אמיתי, אזי מזמינין לו מניעה** עיין לק״ה [לד] שזה עיקר עבודת האדם שנברא רק לשבר מניעות. **וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר. כי על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאוד** הביאור בזה נ״ל לבאר על דרך השלילה כי דבר המצוי ובהישג יד בלא מניעות רואין בחוש שהחשק אליו חלש וכגון הברזל כיון שהוא מצוי החשק אליו אינו דומה כלל לזהב שאינו מצוי כל כך, הכי נמי כשהצדיק בהישג ידו אזי לבו גס בו והחשק מועט ואזי גם כשיבוא אליו יהיה בלא התפעלות ושפלות כראוי שרק זה הכלי לקבל ממנו.

עתה מביא רבנו משל מתינוק שמראים לו דבר נחמד ומיד חוטפין ומחביאים ממנו ואז הוא רודף. והנמשל נ״ל מה שתחילה מראים לו דבר נחמד זה בחי׳ הארת האמת שמגלים לו מעלת הנחשק (וזהו שנקט דבר נחמד דייקא), ומה שמחביאים ממנו זה המניעה להשיג את הנחשק, נמצא שהוא חושק ורודף בגלל שכבר הראו לו את הדבר שהוא נחמד. נמצא שתחילה נודע לו מעלת הנחשק ואח״כ נמנע ממנו להשיגו, לכן הוא מתגבר בחשק גדול, ועיין לק״ה ברכת הריח ה׳ שמה שהראו לו לא נשאר מזה אלא בחי׳ ריח בחי׳ מרחוק נראה לי ה׳/לה\.

לב **לק״ה ברכת הריח** ה׳ אות ד׳ – כי כבר מבאר שעקר ההתחלה על ידי הרצון, כי אי אפשר לשבר מניעות הגוף שלו ושל אחרים וכו׳ כי אם על ידי תקף הרצון והחשק וההשתוקקות והכסופין וכו׳ וכנ״ל. שעל ידי זה משברין כל המניעות שבעולם ומוציאין מכח אל הפעל. ואחר כך כשזוכין להוציא מכח אל הפעל וגומרין המצוה או הדבר שבקדשה שרצה לעשות. עקר התכלית והפעלה שפועלין על ידי המצוה הוא מה שזוכין על ידי המצוה להתגבר ברצון חדש וחזק יותר לה׳ יתברך. עד שישתוקק וירצה לעשות מצוה אחרת וכן להלן יותר, כי כל נפשות ישראל וכל המצוות הם אחד כידוע וכלם נמשכין ממקור הרצון שהוא בחינת רצון שברצונות. שהוא בחינת נשמת משה רבנו. שהוא שרש וכלל כל התורה והמצוות וכל נפשות בית ישראל.

לג בתרלד- הישראלי

לד **עיין לק״ה ברכת הריח** ה׳ א׳ – זה כלל כל עבודת האדם בזה העולם שנברא רק בשביל זה לשבר מניעות ובזה מעלתו על מלאכים ושרפים. ועיין בזה דברים נפלאים בלק״ה הכשר כלים ד׳ יח בביאור מדוע המקוה מטהר בקרקע דווקא.

לה לק״ה ברכת הריח ה׳ ב׳ – כי התגברות החשק בשעת המניעות הוא על ידי בחינת ריח. כי באמת עקר כל המניעות הם מניעות המח כמו שכתוב במקום אחר , כי עקר המניעה מחמת שמבלבלין מחו בעקמימות וקשיות ובלבולים על צדיקי אמת או על שאר דברים שבקדשה שצריך לעשות עד שאינו יודע מעלתם ועצם קדשתם שיכול לזכות על ידם לכל טוב נפלא ונורא מאד, כי בודאי אם היה האדם רואה בעיניו גדל עשירותו והצלחתו בזה ובבא לנצח שיזכה על ידי הצדקה שיתן בודאי כל אדם היה נותן צדקה הרבה בשתי ידים, ...

...וכן להתקרב לצדיקי אמת ולאנשיהם שיכולים לקרב אותו לה׳ יתברך שזה עולה על הכל. ובזה תלוי כל קדשת יהדותו. אם היה רואה נפלאות ערבות נעימות התקוה שיזכה על ידם לנצח. בודאי היה משליך הכל והיה רץ אחריהם בכל כחו. ולא היתה שום מניעה והסתה ודחיה נחשבת בעיניו לכלום, אבל עקר המניעה היא מניעת המח, דהינו שאין רואין כל זאת בעיניו בתחלה, כי בתחלה בשעה שבא לעשות המצוה או להתקרב לאנשי אמת אינו רואה אמתת מעלתם. ועל ידי זה יש כח להמניעות להשתטח כנגדו למנעו חס ושלום. וצריך להתגבר בחשק חזק על המניעות דיקא לשבר המניעות כנ״ל.

ולקמן מביא ראיה מעבירה וצ״ע אם גם זה דווקא במפירה (דהיינו בחי׳ שהראו לו וחטפו ממנו) אבל מי שלא מכיר אין לו תאווה אליה וכדמצינו ברחב דאיתא בגמ׳ שזינתה בשמה ודווקא למפירה, וצ״ע/[לו].

לפ״ז לכאורה לא המניעה גרמה לחשק אלא התגלות מעלת הנחשק.

וצ״ע א״כ מה המניעה עשתה.

ונראה שהביאור בזה הוא בדרך השלילה דייקא

דהיינו שבלי המניעה אזי היה לבו גס בה ובבחי׳ פת בסלו שכיון שמזומן נחלשת תאוותו. נמצא המניעה שומרת על החשק שלא יאבד. (ועוד יש עניין של התנצחות דקדושה כשמבין שכל המניעות על דבר שבקדושה הם מהסט״א)

לכן נ״ל כפי שכתבתי בתחילת התורה שעיקר ההוצאה לפועל היא בחי׳ תשובה וכמבואר בלק״ה שהיא בחי׳ פסח שתחילה פוסחים מאירים לאדם את האמת למעלה ממדרגתו ומיד מעלימים ממנו, והרושם שנשאר לו ממנו יש לו כח להתגבר על כל המניעות, לבד מהסיעתא דשמיא שמקבל מבינה עילאה כמבואר בגמ׳ דלא מסתייע מלתא לשוב מהיכן שנפל.

מה שמביא רבינו כאן ראיה מתינוק דייקא, צ״ע כיצד רוצה ללמוד ממנו על גדול, כי קשה אולי דווקא בקטן בגלל המוחין דקטנות לכן המניעה מגבירה את החשק, וכן הדוגמא שמביא מעבירה כיון שאמרו חז״ל אין אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות הרי הוא בבחי׳ קטן וכן מצינו (שיחות הר״ן ו׳) ביצה״ר שרץ באגרוף קמוץ וכל אחד סובר שתאוותו שם ורץ אחריו, ולכאורה אין מכאן ראיה על גדול בר דעת.

ואמרו לי (החברותא אלידהו מ׳) סברא להפך שדייקא גדול יש לו מניעות המח, לכן אצלו המניעה לא תמיד מגבירה את החשק, לכן צריך ללמוד מקטן, בבחי׳ בהמות הייתי עמך. וכן יש ללמוד מבעל עבירה כיצד לרדוף אחר הצדיק בלי הרבה שאלות.

כמו למשל כשמראין לקטן/[לז] **דבר הנחמד לו** דהיינו שמראים לו באופן שמספיק לקלוט שהוא נחמד/[לח], **ותיכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאוד אחר האדם, ומבקש וחושק מאוד לאותו הדבר** מסתמא כוונת רבינו לדבר שרק נחמד בעיניו לכן קודם שחטפו ממנו לא כל כך התעניין בו, ורק החטיפה ממנו גרמה לו לחשק אליו, **נמצא שעיקר החשק נעשה על ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר. בבחינות (משלי ט׳)**[לט] מים גנובים ימתקו **ולחם סתרים יונעם,** פסוק זה בכל הספרים מתפרש על היצה״ר ורבינו מביא ממנו ראיה גם על היצה״ט **שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעים**/[מ] **לו ביותר** נ״ל שאין הכוונה כפשוטו שהמניעה עושה חשק אלא שהמניעה מייקרת את הדבר בעיניו וכיון שנעשה דבר יקר לכן חושק בו, וכעין שאמרו חז״ל אינו דומה מי שפת בסלו למי שאין לו פת בסלו/[מא], דהיינו שדבר המצוי לאדם בקלות כיון שבכל רגע יש

אבל אם כן מאחר שהמניעות מעלימין מעלת הדבר שבקדשה אם כן. מהיכן יקבל כח לשברם, אך עקר הכח לשברם נמשך מרחמי ה׳ יתברך. מה שה׳ יתברך מאיר מרחוק בדעת כל אדם. שיתנוצץ לו האמת מרחוק. בבחינת מרחוק ה׳ נראה לי. וזהו בחינת הרמזים הבאים אל האדם בכל יום שיתקרב וישוב אליו. ומי שחפץ בחיים באמת ואינו מטעה את עצמו. ומסתכל על האמת לאמתו. הוא רואה מרחוק אמתת האמת, כי האמת עד לעצמו . **ועל ידי זה מתגבר בחשק חזק כפי המניעות עד שמשבר כל המניעות ומתקרב אל האמת. וזאת הבחינה שרואה האמת מרחוק כדי שיוכל להתגבר בחשק חזק לשבר המניעות זאת הבחינה היא בחינת ריח טוב, כי עדין אינו רואה האמת ממש כי אם כן לא היה מניעה כלל כנ״ל.** והאדם בהכרח שיהיה לו מניעות, רק זאת הראיה וההתנוצצות מרחוק. היא בבחינת ריח שמגיע לו ריח טוב מהאמת כמאן דארח ריחא בבחינת ריח טוב קלט.

[לו] **צ״ע כי** בשיחות הר״ן אות ו׳ אמר רבינו שהיצה״ר דומה למי שרץ וידו סגורה וכולם רצים אחריו כי נדמה להם שיש בה הדבר היקר שמתאוה לו. ולכאורה ידו סגורה היא המניעה שיש על הדבר וכולם רצים ומתגברים על המניעה אע״פ שלא ראו כלום עדיין וזה הפך מה שאמרנו. ואולי כי יש חילוק בין הדמיון שגורם היצה״ר כאילו יש דבר יקר בידו כי מבואר בתורה נד שהמדמה הוא היצה״ר כי עיקר אחיזתו של היצה״ר הדמיון של האדם דהיינו בחי׳ אם תרצה ״אהיה בולע אותך״ דהינו אם תתן לי את המדמה שלך. אבל לעומת זה בקדושה אדרבה מראיסלו תחילה את האמת דייקא כדי שלא ירוץ רק בגלל דמיונו אלא בגלל הזכרון (שגם הוא מכוחות המדמה אבל בו אחיזת היצה״ר פחות) דהיינו הרשימו ממה שראה.

[לז] **צ״ע שמביא** ראיה מקטן דייקא ולקמן מביא ראיה גם מעבירה וגם היא בחי׳ מוחין דקטנות כמבואר בגמ׳ סוטה אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. נמצא שכל הראייה למניעה גורמת לחשק הוא רק ממוחין דקטנות דייקא. ואולי זה ראייה קצת שהמניעה מגביר החשק מצד מדת ההתנצחות שהיא בחי׳ רגלין שהם המנהיגים אותו כמו בקנאות שהיא מהשם אלקים צבקות שהוא בחי׳ נצח בחי׳ רגלין וכחז״ל שאם ישאל הקנאי אם מותר לעשות יאמרו לו שאסור כי הקנאות בלבד צריכה להיות הכח הפועל במעשה זה. ואולי הכי נמי החשק הבא ע״י מדת ההתנצחות הוא בחי׳ מוחין דקטנות. וצ״ע לכארוה לפ״ז היא לא דוגמא מדוייקת כל כך לגבי מי שאינו קטן ולגבי מצווה.

[לח] **צ״ע הרי** קטן אפילו כשלא מראים לו שהדבר נחמד הוא רודף כיון שחטפו ממנו, וכדמצינו בשיחות הר״ן ו׳ הנ״ל ביצה״ר שרץ באגרוף קפוץ, אלא שרבנו רוצה להביא ממנו ראיה על גדול לכן נקט באופן שראה שהוא נחמד וכנ״ל.

[י] עיין אבן עזרא שם כל הנמנע היצר להוט אחריו

[מ] **נקט נעים** מלשון הפסוק יונעם. ועוד י״ל כדאיתא במ״א שהמניעות דייקא נעשים הנעימות.

[מא] **המשל** מדבר מלחם שכל אדם יודע שזה דבר הכרחי לו אבל המניעות על דבר שבקדושה צריך גם שידע שזה הכרחי לו וזהו שאמר לעיל שתחילה הראו לו דבר נחמד ורק אח״כ חטפו ממנו, עוד נראה שהמניעה מועילה להגביר החשק דווקא כשתופס שהיא בגלל

באפשרותו להשיגו אינו חשוב לו להשיגו/[מב]\, מלשון ונעים לו ביותר נראה כוונת רבינו שעיקר החשק צריך להתפך לכלי להשגת הנחשק וכשהנחשק מצוי בקלות אזי כשיבוא אליו יהיה בלא התפעלות אבל כשבא לנחשק שקשה להשיגו אזי יש לו יותר התפעלות שזכה להשיגו ואזי לבו כלי לקבל ממנו (וכן מפורש בלק״ה כנ״ל).

בפסוק לחם סתרים יונעם, נקט רבנו דייקא את הסיפא של הפסוק שכולל גם נעימות שנעשה ע״י המניעות מדבר התר שזה עיקר הנושא כאן. ואילו הרישא מים גנובים ימתקו יותר רומז לדבר עבירה **שמזה בא תאוות והתגברות החשק אל עבירה חס ושלום ר״ל** [מג]/[מד]\, **כי מחמת שהעבירה נמנעת מאוד מן האדם,**

הנחשק, ואולי מזה הטעם המניעות של הרב ובן יחיד במעשה שסיפר בנו לא הגבירו את החשק כיון שחשבו שזה מקרה וחסרון בעגלה והסוס ולא תפסו את הצירוף מקרים שמלמד שיש מניעה מצד גודל הנחשק שרחוק מהישג ידם.

[מב] **בכלליות** גדול יש בזה גם עניין של הטבע שתענוג תמידי אינו תענוג כי מורגל בו, כי עיקר התענוג הוא החידוש, והמניעות עושות את הדבר אצלו כחדש בכל פעם, כמו שאמרו חז״ל על טומאת האשה לבעלה כדי שתיהיה כחדשה אצלו בכל פעם.

[מג] וזהו שאמרו חז״ל ביומא דף יח. סז: עד. אינו דומה מי שיש לו פת בסלו, וכן אמרו בקדושין לא. גדול המצווה וכו׳ ועי״ש תוס׳. ועיין שיטה מקובצת כתובות סב: ד״ה וז״ל הגאונים, ועיין ירושלמי יומא פ״ו ה״ד אין יצה״ר תאב אלא לדבר האסור לו

עיין אור החיים בראשית כט ל׳ – ותמצא כי כפי הטבע ההתמדה תמעיט אהבה וכמו שאמר הכתוב (משלי כה יז) פן ישבעך ושנאך, וההרחקה תוליד התאווה, והוא סוד מים גנובים ימתקו (שם ט יז)

בעל שם טוב על התורה – פרשת נח יב. עוד יש לומר והחיות רצוא ושוב, כי תענוג תמידי נעשה טבע ואינו תענוג, לכך האדם עולה ויורד בעבודת השם יתברך כדי שיהיה תענוג שהוא עיקר עבודת ה׳ כמו ששמעתי ממורי: (תולדות יעקב יוסף תזריע דצ״ב ע״נ, שלח דקל״ט ע״ג):

בעל שם טוב על התורה – לראש השנה ויום כפור אות לה. נודע שיש הפרש בין תענוגי הגוף הגשמיי ובין תענוגי הנשמה, כי הגוף מצד שהוא בעל גבול ומיצר וסוף, לכן גם תענוגי הגוף כשהוא תמידי נעשה טבע וחק קבוע, ושוב אין לו תענוג, מה שאין כן תענוגי הנשמה שהוא רוחניי שאינו בעל גבול ומיצר, אין סוף ואין תכלית להתענוג ההוא, שהוא קיים והולך תמיד, וזה שדרשו חכמינו ז״ל בספרי אשר אנכי מצוך היום שיהיו בעיניך כדיוטגמא חדשה וכו׳, שהוא על התענוג חדש שיהיה לו מהתורה ועבודה כל יום והבן זה וכו׳, וכיוצא בזה שמעתי ממורי תקעו בחודש שופר וכו׳: (תוי״ פ׳ נשא דק״ל ע״ד): וכן כתב רמב״ם על משנה סנהדרין י׳ א׳.

[מד] **ועיין סנהדרין** עה מיום שחרב ביהמ״ק ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה שנאמר מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם וצ״ע מדוע רק משחרב ביהמ״ק ולא תמיד.

וראיתי מפרשים שמים גנובים ימתקו זה מצד רוח שטות שנכנס בחוטא, ואולי משחרב ביהמ״ק התגבר הרוח שטות הזה יותר.

עיין כתב סופר על במדבר ה יב איש איש כי תשטה אשתו. פירש״י אין המנאפים מנאפים אלא א״כ נכנס בהם רוח שטות. וצריך להבין למה כתב כן כאן, הלא אמרו חז״ל [סוטה ג.] אין אדם חוטא אלא א״כ נכנסה בו רוח שטות. ונ״ל דצריך להבין דהלא איפכא אמרו חז״ל [קידושין ל:] כי קשה לכבוש יצר הרע כי טבע האדם לחטוא, וכבר האריך החובת הלבבות [שער עבודת האלקים פרק ב׳] כי אדם עלול לכך מחמת גופו עפר מן האדמה, ואיך יאמר על החוטא כי רוח שטות הוא. ונ״ל כי זה באותן דברים שיוכל לעשותן בהיתר (ולמלאות) [וממלא] תאותו באיסור באופן זה עצמו, רק כבר אמרו חז״ל בסוף נדרים [צא:] במעשה דנואף מים גנובים יומתקו, שתואב יותר לעבירה מלהיתר, זה ודאי רוח שטות, ואין תאות הטבע בזה רק מעשה יצר הרע שרוצה להדיחו, ואין לך שטות גדול מזה השומע לו ומפותה לו, כנ״ל. והנה אשה המנאפת תחת בעלה יש לה למלאות תאותה בהיתר בבעלה ומנאפת עם אחרים, ועל זה אמרו מים גנובים יומתקו, והיינו איש איש כי תשטה אשתו, וע״ז פירש״י מה שפירש, וק״ל:

כי אנו מצווים ומוזהרים ומופקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, ע״כ יש התגברות החשק אליה כנ״ל בבחינות ולחם סתרים יונעם.

כאן לכאורה מחדש רבינו חידוש שלא מצאתי בספר אחר שלחם סתרים יונעם הוא לא רק על עבירה אלא גם בקדושה. ואולי זה בחי׳ מאמר חז״ל אינו דומה מי שאין פתו בסלו למי שפתו בסלו, כי המניעה היא בבחינות אין פתו בסלו שעל כן הוא רעב יותר מזה שפתו בסלו אע״פ ששניהם לא אכלו. ומשל זה מובא בחז״ל בין על עבירה ובין על רשות/[א]\.

כמו כן בקדושה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר. וכל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה רבינו לא מבאר מדוע ונראה כנ״ל שהמניעה מגבירה את ההתפעלות מהדבר כשמשיג אותו מתוך שבירת מניעה. כי טבע האדם שדבר שקל להשיגו נעשה ליבו גס בו ואין לו כל כך חשק אליו, וכדמצינו בחז״ל טעם לטומאת נדה שתהא חביבה עליו. וככל שהנחשק גדול יותר ראוי שיהיה החשק אליו גדול יותר. ועוד מסתמא המניעות הם גם מבחן לאדם אם הוא ראוי להשיג נחשק גדול כזה, אלא שכאן לא זה הנושא כי הנושא הוא כיצד להוציא לפועל את השגת הנחשק, לכן מדבר רק מהמניעות והחשק שמשבר אותן.

כי יש חשק וחושק ונחשק [ב], דהיינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן צריך להיות גודל החשק. ועל כן כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהי׳ לו חשק גדול מאד. אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל ידי זה החשק גדול ביותר. כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ״ל.

וע״כ ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדושה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד, ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ״ל. ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת [ג], כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות/[ד]\ האמת דהיינו נקודת האמת (לק״ע) **בין הצדיקים** עיין תורה קצב/[ה]\ כדמצינו בספורי מעשיות ז׳ בעטלערס שעם העיור היו עוד ט׳ צדיקים גדולים במעלה מאד אבל הוא עלה עליהם הרבה דהיינו שהיה נקודת האמת שביניהם וכן החרש שם וכל האחרים, נמצא שכל הז׳ בעטלערס היו ז׳ נקודות האמת שבין הצדיקים. אבל מוהרנ״ת בלק״ע כתב נקודת האמת כי הוא הכיר צדיק אחד שכולל את כולם, **שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גודל מעלת הנחשק כנ״ל** דהיינו שלא יחזור על הטעות שהיה לרב ובן יחיד שתלו את המניעה במקרה (כמבואר בספורי מעשיות) אלא ישכיל להבין שהמניעה היא מחמת גדול הנחשק:

והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל ידי׳ זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ״ל אין הכוונה שהמניעה מעצמה גורמת אלא כיון שכבר הראו לו את האמת כנ״ל במשל מהתינוק שכבר ראה כמה נחמד הדבר, ועל כן התאמץ להשיגו כשחטפו ממנו, נמצא שבאמת האמת שמאירה לו דהיינו שכבר הבין קצת גדולת הצדיק זה מה שעושה לו את החשק ונותן לו כח להתגבר על המניעות להוציא מחשבתו לפועל ולהשיג את הנחשק. **ועל כן כשאדם חושק ביותר, בוודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מכח אל הפועל** רוצה לומר שכיון שהמניעה רק בשביל החשק לכן בוודאי יש חשק

[א] **דביומא עד:** נאמר על פתו כפשוטו לבאר את הפסוק ויענך וירעיבך שנאמר על אכילת המן. וביבמות לז: נאמר על רב ורב נחמן שכשהיו באים לכפר מרוחק מביתם היו מייחדים להם אשה יחודי בעלמא רק כדי שלא יתאוו לאסורה להם. וצריך להבין העניין אבל עכ״פ מבואר כאן שהמאמר הזה מתייחס גם על עבירה וגם על רשות.

[ב] לשון דומה תמצא באור החיים שמות יט ב ועיין למכ״ן בכריס ז׳ ז׳ חשק הוא קשר לימין מלשון ותשוקתיהם כשף שמות כז י. שם קבועים ומהולקים היטב עיין בחיי שם. ועיין בחיי בכריס ו׳ ה׳ חשק ענינו לציקות ומעלת החשק גדולה ממעלת האהבה כי מחשבתו אינה נפרדת מן החשוק כלל עי״ש

[ג] עיין ספורי מעשיות מעשה מרב ובן יחיד

[ד] **צ״ע לכאורה** צ״ל נקודה ולא נקודות. וכן נקט מוהרנ״ת בלק״ע מניעות אות ב׳. ונ״ל שיש בזה עומק נפלא מה שרבינו נקט נקודות ומוהרנ״ת נקודת. כי נקודות הכוונה כגון הז׳ בעטלערס בסיפורי מעשיות שכל אחד היה נקודת אמת כלפי חבריו שהיו צדיקים אבל נמוכים ממנו. אבל מוהרנ״ת הכיר צדיק אחד שכולל את כל הנקודות הנ״ל כי היה גם עיור וגם חרש וגם צווארו עקום וכו׳ לכן כתב בליקוטי עצות שיש נקודת אמת בין הצדיקים דהיינו אחד שהוא נקודת האמת מכולם ונקט נקודה דייקא שהיא דבר שאין לו רוחב ולא אורך ולא עומק אלא נקודה לבד כי יש צדיק שהוא נקודת האמת בין הצדיקים שעולה על כולם ואין לנו תפיסה בו אלא בבחי׳ נקודה דקמיץ וסתים לגמרי.

[ה] **תורה קצב** – דַּע שֶׁהִבּוּר אֱמֶת שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא, הוּא יָקָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר, כִּי בְּהַדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל הָאַחֵר יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁם תַּעֲרוֹבוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל זֶה הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא רַק אֱמֶת לְבַד, וְכֵיוָן שֶׁהוּא רַק אֱמֶת וְאֵין בּוֹ שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת אֵין יָקָר מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דִּבּוּר מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא דִּבּוּר אֱמֶת, וּבִפְרָט כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ אָז. בִּבְחִינוֹת (יְשַׁעְיָה ל): ״וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ״. הוּא מְקַבֵּל בְּחִינוֹת הַפָּנִים שֶׁל הַצַּדִּיק, וּבְחִינוֹת שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ,

[ו] גם בדפו״ר ותרלד- שעל ידי זה, ומתרלו- שעל זה (תיבת ידי נמחק) וכן גרסת משך הנחל. בתורת נצח תוקן וכן בקרן (הורוביץ החדשים)

שיכול לשבר אותה. על כן בוודאי אם לא שיש לו מניעות המח שמחלישות אותו בוודאי היה משבר את כל המניעות/[ז]. **כי על ידי החשק נעשין נקודות, שעל ידי זה מוציאין מכח אל הפועל כנ״ל. כי החשק משבר המניעה, כי עיקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ״ל, וע״כ כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, ממילא נשבר המניעה :**

וזה שנתבאר לעיל שהמניעות הן בשביל החשק זה **בחי׳** המבואר בתקוני הזוהר **ט׳ נקודין** כלולים בז״א וכן **ט׳ רקיעין** כלולין בו **(ח)**/[ט] ורבנו מצא בזה רמז לקֶשר בין הנקודין לרקיעין. **כי הנקודות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות** ולעיל אמר שהנקודות ע״י החשק והחשק ע״י המניעות, ונראה ששם עיקר והכוונה שהמניעה עושה חשק שמניע ומוליך דהיינו ניקוד שמניע את אות הדיבור מהכח אל הפועל. **כי המניעה היא בחי׳ רקיע, שהיא בחי׳ מסך, שמפריש ומיסך לפני האדם, ומונעו מן הדבר. כמו שכתוב (בראשית א׳) יהי רקיע ויהי מבדיל, שהרקיע הוא בחי׳ מניעה, שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל כן גם הארץ נקראת רקיע, כמה שכתוב (תהלים קלו) לרוקע הארץ על המים, כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש** נראה כוונתו לארציות שמונעת מהשגת הרוחניות ואלקות. **ועל כן הט׳ נקודין הם בחי׳ ט׳ רקיעין. כי הנקודות נעשין על ידי החשק כנ״ל, ועיקר החשק על ידי המניעה שהיא בחי׳ רקיע כנ״ל.**

ויש ט׳ נקודין, ט׳ רקיעין. כי יש כמה בחינות בהנחשק נראה כוונתו שהן ט׳ מניעות לט׳ חשקים לט׳ מדרגות בנחשק, **כי יש נחשק למעלה מנחשק** כמו שמצינו במעשה מז׳ בעטלערס שהיו שבעה צדיקים גדולים מאד כל אחד מהם היה נקודת האמת של מדה אחרת, וכל אחד מהם סיפר על עוד צדיקים שהיו מהבחינה שלו זה למעלה מזה אבל הוא עלה על כולם. כגון העיור שהיו עימו עוד שמונה עורים והוא היה התשיעי שעלה על כולם וכן החרש והכבד פה וכו׳ עי״ש. **ולפי גודל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גודל החשק. ועל כן יש לו מניעה גדולה כנ״ל, שעל ידי זה נעשה הנקודה כנ״ל. וזה בחי׳ ט׳ נקודין ט׳ רקיעין, שהם מקמץ עד שורק** כנגד הספירות קמץ בכתר, ופתח בחכמה, צירה בבינה, סגול חסד, שבא דין, חולם תפארת, חיריק נצח, קבוץ הוד, שורוק יסוד (והם ט׳ ספירות שבז״א לכן הם ט׳ כי במלכות אין ניקוד), **שהם נקודה למעלה מנקודה, רקיע למעלה מרקיע, דהיינו נחשק למעלה מנחשק** כי עיקר הנחשק הוא הצדיק והצדיק הוא מרכבה לזעיר אנפין וכפי שזוכה בזה להיות מרכבה ליותר ספירות שבז״א כן הוא גדול יותר דהיינו נחשק גדול יותר. **שלפי גודל הנחשק, צריך שיהיה גודל החשק, שהיא בחי׳ הנקודה, שהיא בחי׳ רקיע. כי הנקודה נעשית על ידי הרקיע, שהוא בחי׳ מניעה כנ״ל. עד שיש נחשק שהוא בחי׳ קמץ, קמיץ וסתים, שהוא בחי׳ נקודות קמץ, ׳שהיא למעלה מכל הנקודות, כי הנחשק** הוא צדיק האמת לאמיתה אור נעלם **קמיץ וסתים מאוד:**

וכלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בוודאי יוכל לגומרו ולהוציאו מכח אל הפועל [יא]/[יב], **ולא יוכל למונעו מזה שום מניעה ואונס. רק צריך שיהיה החשק גדול**

[ז] **עיין תורה מו תנינא** – וְדַע, שֶׁהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בְּגוֹן לִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְכַיּוֹצֵא, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמֶה לוֹ, שֶׁהַמְּנִיעוֹת שֶׁלּוֹ גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, וְקָשֶׁה לַעֲמֹד בָּהֶם: דַּע, שֶׁלְּכָל אֶחָד אֵין לוֹ מְנִיעוֹת רַק כְּפִי כֹּחוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁיְּכוֹל לִסָּאֵת וְלַעֲמֹד בָּהֶם אִם יִרְצֶה. וּבֶאֱמֶת אֵין שׁוּם מְנִיעָה, כִּי גַּם בְּהַמְּנִיעָה בְּעַצְמָהּ מְלַבֶּשׁ שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּלִקּוּטֵי א׳ סִימָן קטו). וְהַמְּנִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַמְּנִיעוֹת הִיא מְנִיעַת הַמֹּחַ, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁמֹּחוֹ וְלִבּוֹ חֲלוּקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ מֵהַצַּדִּיק, כִּי אֲפִלּוּ בְּשֶׁמְּשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּבָא לְשָׁם, עִם כָּל זֶה, כְּשֶׁמֹּחוֹ חָלוּק וְקָשֶׁה לוֹ קְשִׁיּוֹת עַל הַצַּדִּיק, וְיֵשׁ לוֹ עַקְמוּמִיּוּת בְּלִבּוֹ עַל הַצַּדִּיק, זֹאת הַמְּנִיעָה מוֹנֵעַ אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַמְּנִיעוֹת:

[ח] **עיין בהקדמת התיקונים** [דפים ז. יב:] **ובתיקון יח** [דף לו:]

[ט] **בהקדמת התיקונים** דף ז. מבואר המראות שראה יחזקאל ובמראה ראשון מבואר שם שז״א הוא רקיע ובמראה השני מבואר שכלולים בו ט נקודין

ובסוף תיקון יח ד״ה שבע אינון מהאי עשר.

[י] דפו״ר(154 א) ותרלד- שהיא, ומתרצו- שהוא

[יא] **עיין זוהר תרומה** קסב: כל מלין דעלמא לא תליין אלא ברעותא. וכן שגור בפי העולם (י״א שמקורו בפתגמי הגויים) מובא בספרי האחרונים– אין לך דבר העומד בפני הרצון. עוד נמצא בספר אוצר משלי ישראל – הכל אפשר למי שירצה. ועיין זוהר ח״ג דף קלה. כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא.

[יב] **צ״ע הרי** בודאי יש דברים שא״א כגון להיות צפור ולהפוך סדרי בראשית אלא שלא בזה עסקינו שהרי הנושא כאן הוא להוציא לפועל כל דבר דקדושה ובוודאי אין זה קדושה לעשות הפך רצון הש״י אלא לעשות רצוני ברצונו, ועדיין צ״ע הרי איני יכול להיות משה רבנו

מאוד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שכשרואה המניעה מתגברת ומשתטחת'[ג] ועומדת לפניו, ומונעת אותו מאוד, ידע ויבין מזה, שהנחשק גדול מאוד כנ"ל. ועל כן צריך להתגבר שיהיה לו חשק גדול מאוד מאוד כפי הנחשק וכפי המניעה כנ"ל, ואז בוודאי יוכל לגומרו כנ"ל :

כי אין להאדם לפטור א"ע ולמצוא לעצמו תירוץ, על ידי המניעה, לומר שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאונס, ועל כן יהיה נחשב לו כאילו[ד] עשאה כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו')/[טו] **חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה כאילו עשאה. כי באמת בוודאי כשיש לו אונס, נחשב כאלו עשאה כמו שארז"ל. אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה** מלשון רבנו רוצה ולא כתב שמוכן או מסכים משמע שבסתר ליבו רוצה ולכן לא מתגבר בחשק הראוי, **אזי יוצא [טז]בזה, כי מה לו לעשות, כי יש לו אונס. אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעצמה, או הדבר שבקדושה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו. אם כן מה מועיל לו, מה שמקילין**/[יז] **לו שנחשב כאלו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה. כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד לעשות המצוה בעצמה**/[יח], **ולא לצאת עם הכאלו, שנחשב כאלו עשאה [יט]**/[כ] צ"ע הרי אמר שהוא אנוס, א"כ מה יועיל לו שאינו מקרר עצמו בכאילו עשאה. אלא רואים מכאן שאצל רבינו אין כזה דבר אונס על דבר שבקדושה/[כא], כי

ואע"פ שכתב הרמב"ם יד החזקה הלכות תשובה פרק ה (ב) אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם. אין הכוונה ממש אלא כדאיתא בסוכה דף כח. תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו. ראויים דייקא ולא כמשה ממש. וכבר אמר רבי זושא (לקט מאוצר החסידות עמ' 155) כשאעלה למעלה לא ישאלו אותי למה לא הייתי משה רבנו אלא למה לא הייתי זושא. **דהיינו להוציא מכח אל הפועל את כל מה שאני דייקא באתי לעולם בשבילו, כמו שמשה רבנו הוציא לפועל מה שבא שבשבילו בא לעולם. שזה דייקא רצונו ית' ולא שכולם יהיו משה רבנו.**

[ג] גם בדפו"ר(154 א)- ומשטתחת (בלוח התיקון שם ציין לתקן ומשתטחת) בתקפא ותרלד ומשטתחת, ומתרלו - ומשתטחת

[ד] דפו"ר (154 ב) כאילו, מתרצו - כאלו

[טו] **ברכות דף ו.** מאי ולחושבי שמו? אמר רב אשי חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

ועיין קידושין דף מ. מחשבה טובה מצרפה למעשה שנאמר {מלאכי ג–טז} אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה שנאמר {תהילים סו–יח} און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני מקים {ירמיה ו–יט} הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם מחשבה שעושה פרי הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא הא דכתיב {יחזקאל יד–ה} למען תפוש את [בית] ישראל בלבם אמר רב אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה.

[טז] מתרצו – בה, ובמהדו' הקרן תשסז תוקן - בזה

[יז] **מה שמקילין לו –** צ"ע מדוע נחשב קולא הרי הסיבה שלא עושה כיון שהוא אנוס, ואם הוא לא אנוס מדוע שיחשב לו כאילו עשאה?

[יח] **בביאור הגמ'** בברכות ו. יש מחלקים (עיין מתיבתא ילקוט באורים עמ' צא בשם אמת ליעקב קמינצקי) בין מצוה של בין אדם לחבירו ובין מצוה של בין אדם למקום שדווקא בין אדם למקום כיון שאין הקב"ה צריך את מעשינו אלא את העבדות והכנעה וחשק לכן הרוצה לעשות ונאנס נחשב לו כאילו עשאה. ועיין **לק"ה ברכת הריח** שמוהרנ"ת מבאר שעיקר המצווה היא הרצון והחשק ולכאורה צ"ע א"כ מדוע לא סובר כמאן דאמר שכאילו עשאה ממש. ובפרט עפ"י לקוטי **הלכות ברכת המזון** (ד' כ') שם מאריך בגודל מעלת הכסופים אפילו יותר מהמצווה עצמה כי הם שלימים יותר מהמצווה שאפשר שיש בה פניות. וכן איתא בספרי צדיקים שגדול מעלת הרצון לעשיית המצוה אפילו יותר מהמצווה עצמה עיין אור לישרים עמ' מז ובני יששכר חדש תשרי (הובא בגליון מסביב לשלחן וירא תשעג מדור מבאר החסידות) ועיין עוד בזה בביאור תורה קמב. ובביאור שיחות הר"ן יד אריכות בסוגיא זו.

[יט] עיין ירושלמי גיטין פ"ו ה"ו אונסא כמאן דעביד לא אמרינן, ועיין ספרי פ' ראה פס"ד ותוספתא פאה פ"ד הי"ו שהחושב לעשות מקבל שכר מחשבה ולא שכר עשיה. אמנם י"א שמקבל שכר נשלם עיין היד"א פתח עינים על ברכות ו. ועל קדושין מ. מחשבה טובה מצרפה למעשה, ובחת"ס שו"ת חו"מ סימן א' ד"ה ולפי. ובפירושו לגמ' חולין פו. ד"ה וחייבו ר"ג. עוד עיין לקוטי בתר ליקוטי ד"ה אמר רב אשי בשם החוזה מלובלין שיש מעלה בחושב לעשות יותר מהעושה, וכעין זה עיין בלק"ה ברכת המזון ד' כ'. ועיין תורה קמב שנחשב לו כלומד ממש

[כ] **מבואר** שדעת רבינו שמה שדרשו חז"ל החושב לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, הכוונה שמעלה עליו רק כאילו ולא מקבל שכר מעשה ממש. וצ"ע הרי רחמנא ליבא בעי וזה לא היה שום חסרון ולבאורה המצווה רק היכי תמצי להתחבר אליו ובכוונה שלימה מתחבר (עיין כעין זה במהר"ל ונעם אלימלך הובא במתיבתא אות כה). ואמנם יש מבארים כגון החיד"א בפתח עינים וחת"ס דלא כרבינו. אבל בספרי ותוספתא מבואר כדעת רבינו שמקבל רק שכר מחשבה ולא שכר מעשה. ובדקדוק לשון רבינו נראה הרבה יותר מזה דמשמע שסובר שאם לא עשאה בפועל יש חסרון גם במחשבה כי חסר בחשק כי אם היה מתגבר בחשק השווה למעלת הנחשק בוודאי היה משבר המניעה.

[כא] **עיין לק"ה** ברכת המזון ד' כ' שם מדבר על מעלת הרצון אפילו יותר מהמעשה עצמו, ואעפ"כ אומר שיש מניעות שבאמת א"א לשבר אותן. ועיקר התפארות ה' היא בעקשנות של איש ישראל שלא מוותר. אלא שכאן בתורה זו מדבר על הוצאה לפועל, לכן לא כאן המקום לדבר על מעלת הרצון לבדו, בין שהמניעה היא שאפשר לשברה, ובין שא"א לשברה, אלא רק על מעלת הרצון המביא להוצאה לפועל.

אין זה אונס אלא יאוש/[כב], וכמו שכתב בתורה מו תנינא שלא מביאים לאדם מניעה שאין בכוחו להתגבר עליה (דהיינו על השגת הנחשק שצריך להשיג) ועי"ש שעיקר המניעות הן מניעות המח ובאמת אין מניעות כלל אלא באחיזת עינים (עי"ש המשל בשם הבעש"ט). **כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדושה מכח אל הפועל** וכמבואר בתורה עח תנינא אין שום יאוש בעולם כלל. (גם ראה מה שכתבנו בשיחות הר"ן יד :

ואזי כשחושק מאד באמת ואינו מקרר דעתו כלל במה שנחשב עליו כאלו עשאה, אזי בוודאי יגמור הדבר ויוציאו מכח אל הפועל. וישבר ויבטל כל המניעות ואונסים. כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה, כפי גודל מעלת הנחשק, אזי ממילא נתבטל האונס והמניעה כנ"ל :

וזה מה שנתבאר לעיל כשאותיות הדיבור שלימות אעפ"כ עדין לפעמים נתקע הדיבור בגרון ולא יוצא זה **בחי'** מה שציוותה התורה [כג] שהמביא בכורים לבית המקדש יאמר לפני ה', ארמי אובד אבי **וירד מצרימה**/[כד] ובעל ההגדה של פסח כתב על זה **אנוס על פי הדיבור** [כה] דהיינו שיעקב אבינו כשירד למצרים, שבזה נתקיים גזרת הגלות ישראל במצרים, היה אנוס על פי הדיבור שאמר לו ה'/[כו]. ורבינו מבאר שרמוז בזה **שכשהדיבור יורד במיצר הגרון** כנ"ל בתחילת אות ד' שאע"פ שאותיות הדיבור בשלימות לפעמים הוא נתקע בגרון ולא יוצא, כי חסר לו ניקוד דהיינו חשק, **שזה בחי' גלות מצרים** [כז] כמבואר גם בתורה נו אות ז' (עפ"י זוהר וארא כה) שבמצרים היה הדיבור בגלות, **אזי הוא אנוס על פי הדיבור.** שאין הכוונה כפשוטו שהדיבור אנס אותו אלא שהדיבור אנוס מלצאת מהגרון **היינו שיש לו אונס ומניעה ע"י שאין נקודות להאותיות, ואינו יכול להוציאו ממיצר הגרון, שמזה באין כל המניעות ואונסין כנ"ל. וזהו בחי' אנוס על פי הדיבור, שע"י שאין הדיבור בשלימות** הדיבור דייקא ולא אותיות הדיבור, הכוונה שאע"פ שאותיות הדיבור כן בשלימות כנ"ל, אבל כיון שחסר ניקוד לכן הדיבור אינו בשלימות, **עי"ז הוא אנוס** במיצר בגרון ולא יוצא **כנ"ל :**

עד כאן באות ד' נתבאר כיצד להוציא את הדיבור אחר שאותיותיו כבר שלימות בהארת האמת. ועתה חוזר רבינו למה שנתבאר באות ג' שכשאין אמת אזי נצרך לבריות ולא יכול להתפלל באמת דהיינו להוציא לפועל בקדושה כראוי.

וזהו (ביצה דף לב ע"ב)/[כח] הנזכר לעיל באות ג' [דף פג. אמצע טור ב']

[כב] **צ"ע הרי** בוודאי יש מדרגות בקדושה שאין בכוחו לעשות וצ"ל שרק מה שעדין בבחי' במופלא ממך אל תחקור דהיינו שהוא מקיף דמקיף ולא המקיף שהגיע זמנו לכבוש. דהיינו שכל מה שבאמת הוא אונס לגביו זה בגלל שבאמת אין זה רצון הש"י שישיג. אלא שצריך ישוב הדעת בזה ולא לפטור עצמו בדמיון הזה שאולי אין זה רצונו, כי אם זה כן רצונו, הרי נפל בקליפת היאוש.

[כג] * דברים כו ה'

[כד] **דברים פרק כו** (ה) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב:

[כה] * הגדה של פסח

[כו] **יש בזה** כמה דעות לאיזה דיבור התכויין בעל ההגדה, האם לאברהם בפ' לך לך ידוע תדע או ליעקב בפ' ויגש "אל תירא מרדה מצרימה" .

עוד עיין טעמי המנהגים עמ' רכג בהגה על אות תקח שהיה אנוס עפ"י הדיבור שאמר "רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות" ואע"פ שאח"כ היה מיצר על כך כמו שפרש"י עה"פ אל תירא מרדה מצרימה כבר היה אנוס על פי דיבורו הנ"ל

וצ"ע וירד הוא לשון ברצון דלא כתיב הורד (מלבי"ם) וכן הקשה השל"ה בביאורו מצה שמורה ולכן נדחק לפרש שאין הכוונה כפשוטו אונס הירידה אלא אונס אחר שארמי אובד אבי הוא בלעם גלגול לבן ירד מצרימה ושם ביקש לאבד את הכל ע"י העצה לפרעה והאונס לא קאי הירידה אלא על הגלגול כי רוב המוקבלים הסכימו שאין גלגול בגוי והכא בענין הוראת שעה היה שלבן יתגלגל בלעם.

[כז] שער הכוונות פסח דרוש א' עיין תורה סב אות ה' ובתורה עג תנינא ערכי הכנויים לרבי משה זכות אות ח' ס"ק קמו משנת חסידים סדר ליל פסח פ"י אות ד'. שער רוה"ק להאריז"ל.

[כח] **ביצה דף לב:** ואמר רב נתן בר אבא אמר רב: כל המצפה על שלחן אחרים – עולם חשך בעדו, שנאמר +איוב טו+ נדד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך. רב חסדא אמר: אף חייו אינן חיים. תנו רבנן: שלשה חייהן אינם חיים, ואלו הן: המצפה לשלחן חבירו, ומי שאשתו מושלת עליו, ומי שיסורין מושלין בגופו. ויש אומרים: אף מי שאין לו אלא חלוק אחד. ותנא קמא – אפשר דמעיין במניה.

עי"ש מהרש"א דדמי למה שנדרש על המן דכתיב ביה למען ענותך שהסומא אינו שבע. וכן יש לדמותו למי שאין לו פת בסלו.

כיון שנצרך לבריות עולם חשך בעדו רמז שמי שאין לו אמת אזי כשהוא בין העולם דהיינו בציבור אזי נמנע ממנו להתפלל באמת דהיינו בלי פניות, כי **חשך לשון מניעה, כמ״ש** שאמר יוסף לאשת פוטיפר **(בראשית לט)**[א] **ולא חשך ממנו**[ב] כי אם אותך באשר את אשתו, והתרגום לא מנע מני, וכן כתוב[ג] בעקדת יצחק שאמר המלאך לאברהם **ולא חשכת את בנך וכו׳ (שם כב)**[ד] והתרגום לא מנעת. **היינו כשנצרך לבריות** וחשוב לו למצא חן בעיניהם לצורך פרנסה או כבוד או כיו״ב, **אזי יש לו מניעות** להתפלל באמת בלא פניות, **וזה** שאמרה הגמ׳ הנ״ל על הנצרך לבריות **עולם חשך בעדו**, עולם דייקא **היינו כשהוא בין העולם** דהיינו בין בני אדם **אזי יש לו מניעות, וקשה לו להתפלל באמת כנ״ל, כי כשנצרך לבריות נוח וטוב לו יותר להתפלל ביחיד כנ״ל. אבל מי שאינו נצרך לבריות שאינו צריך להם לשום דבר, יוכל לעמוד בין אלפים אנשים, [ה]ולהתפלל באמת להש״י[ו] לבדו** וכמו שסיפר רבינו על עצמו שהוא מתבודד בשעה שכל העולם עומדים סביבו וצועק לה׳ ואף אחד לא שומע [ז]/[ח], **מאחר שאין נצרך לשום בריה, לא לפרנסה**/[ט] **ולא לכבוד ולא לשום דבר, רק שברו על ה׳ אלקיו** [י]**:**

עתה חוזר לבאר כיצד מה שנתבאר לעיל באות ב׳, רמוז במעשה בחסיד אחד וכו׳

[א] **בראשית פרק לט** (ח) וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא יָדַע אִתִּי מַה בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדִי: (ט) אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשַׂךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר אַתְּ אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים:

[ב] גם בדפו״ר ותרלד- ממנו, מתרצו- ממני (כלשון הפסוק)

[ג] **צ״ע מדוע** הוצרך להביא ראיה מעוד פסוק. ואולי רצה לרמוז לשתי מניעות אחת על הדבור ואחת על המעשה.

[ד] **בראשית פרק כב** (יב) וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי:

[ה] מתרצו - להתפלל

[ו] מתרצו - להשי״ת

[ז] עיין חיי מוהר״ן אות רמא

[ח] **עיין חיי מוהר״ן** אות רמא– גדולת נוראות השגתו: (א) שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר מָתַי יֵשׁ לִי הִתְבּוֹדְדוּת וְאָמַר שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבָיו וְהוּא יוֹשֵׁב בְּתוֹכָם אָז יֵשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת. כִּי הוּא יָכוֹל לִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בֵּין הָעָם וַהֲמוֹן אֲנָשִׁים וְיִצְעַק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְכָל הָאֲנָשִׁים סְבִיבָיו לֹא יִשְׁמְעוּ כְּלָל. וְכֵן לְעִנְיַן רְקוּדִין אָמַר שֶׁכְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם הוּא יָכוֹל לִרְקֹד רְקוּד נִפְלָא מְאֹד וְגַם פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁאָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם אֲנִי דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא מַרְקֵד מְאֹד וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ כְּלֵי זֶמֶר שֶׁל חֲתֻנָּה. אַחַר כָּךְ בְּאֵיזֶה זְמַן דִּבֵּר עִמָּנוּ וּגְלָה גַּם לָנוּ קְצָת עִנְיָן זֶה שֶׁנּוֹכַל לַעֲמֹד בֵּין אֲנָשִׁים וְלִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְכוּ׳ כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:

[ט] **עיין לק״ה** מתנת שכיב מרע ב׳ ב׳ שמוהרנ״ת שואל כיצד הצדיקים שהיו מקבלים זכו לאמת. זה לשונו שם – כִּי בֶּאֱמֶת לִבְאוֹרָה קָשֶׁה אִם בֵּן הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁרַבָּם בִּכְלָם פַּרְנָסָתָם מִמַּה שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהֶמּוֹן עָם, אִם כֵּן לְפִי זֶה הֵם רְחוֹקִים חַס וְשָׁלוֹם מִן הָאֱמֶת חַס וְשָׁלוֹם: וּכְבָר שָׁמַעְתִּי בְּפֵרוּשׁ מֵעַיִן קַשְׁיָא זוֹ מִפִּי רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל זְכוּתוֹ לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, עַל מָה שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים, וְאַל תַּצְרִיכֵנִי לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם. אֵיךְ אֵלּוּ הַמְקַבְּלִים שֶׁפַּרְנָסָתָם מִזֶּה אֵיךְ הֵם מְכַוְּנִים בִּתְפִלָּה זוֹ (כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִתּוֹךְ שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁסִּפֵּר מִזֶּה בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא שָׁמַעְתִּי הַתֵּרוּץ עַל זֶה). אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר בַּקָּשָׁתֵנוּ הוּא: וְאַל תַּצְרִיכֵנִי לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, 'בָּשָׂר וָדָם' דַּיְקָא, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתְּפִלִּית שֶׁצְּרִיכִים לֵידַע כִּי אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ אֵין עוֹד מָמָשׁ, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר נִמְצָא בָּעוֹלָם בְּלָל רַק הוּא יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד, 'אֵין עוֹד' מָמָשׁ, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נִמְצָא בָּעוֹלָם בְּלָל בְּלָל לֹא רַק הוּא לְבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי הַכֹּל הָבֶל. וְכֹלָּא כְּלָא קַמֵּהּ, כְּלֹא מָמָשׁ וְכֵן רָאִיתִי בַּשֶּׁלָּ״ה שֶׁפֵּרֵשׁ כֵּן הַפָּסוּק הַנַּ״ל וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד, וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁאֵין עוֹד אֱלֹקִים זוּלָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל הוּא ז״ל פֵּרֵשׁ שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁצְּרִיךְ לָדַעַת וּלְהָשִׁיב אֶל לִבּוֹ שֶׁרַק ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת וְאֵין עוֹד שׁוּם נִבְרָא וְשׁוּם נִמְצָא כְּלָל, כִּי הַכֹּל אַיִן וְאֶפֶס מַמָּשׁ וְהַכֹּל בָּטֵל בַּמְּצִיאוּת מַמָּשׁ נָגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהֵן לְמַעְלָה וְהֵן לְמַטָּה בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת הַכֹּל הָבֶל וְאֶפֶס מַמָּשׁ רַק ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וְאֵין עוֹד שׁוּם דָּבָר כְּלָל, וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר רַק כָּל חַד לְפוּם מָה דְּמִשַּׂעֵר בְּלִבֵּהּ. **נִמְצָא שֶׁעַל פִּי הָאֱמֶת שֶׁהַכֹּל בָּטֵל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהַפֹּעַל נִכְלָל בַּפֹּה בְּבְחִינַת סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה. וְעַל כֵּן אֶפְלוּ כְּשֶׁמְּקַבְּלִים מֵאֶחָד פְּרַנְסָה אוֹ כְּיוֹצֵא הוּא מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל אֵין וְאֶפֶס וּמְקַשֵּׁר הַפֹּעַל אֶל הַפֹּה נַ״ל אֲזַי הוּא מְקַבֵּל רַק מֵהַכֹּחַ הָרִאשׁוֹן דְּהַיְנוּ מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְזֶה עִקַּר בַּקָּשָׁתֵנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁין, וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, 'מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם' דַּיְקָא שֶׁלֹּא לִטְעוֹת וְלַחְשֹׁב חַס וְשָׁלוֹם שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַבָּשָׂר וָדָם מַמָּשׁ, דְּהַיְנוּ מִגִּשְׁמִיּוּת הַגּוּף רַק אֶפְלוּ כְּשֶׁמְּקַבֵּל מֵאָדָם יֵדַע שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַכֹּחַ הָרִאשׁוֹן, כִּי הַפֹּעַל מְקַשֵּׁר בְּהַכֹּחַ וְכַנַּ״ל.** וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זְכוּתוֹ לִבְרָכָה שֶׁעִקַּר הָאֱמֶת הוּא כְּשֶׁאֵין נִצְרָךְ לִבְרִיּוֹת לְבַנַּ״ל, כִּי עִינֵינוּ רוֹאִין שֶׁרֹב בְּנֵי אָדָם הֵם נִצְרָכִין לִבְרִיּוֹת, כִּי מִתְפָּרְנְסִין זֶה מִזֶּה וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לְטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמֵאַחַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לְאֵיזֶה דָּבָר לַחֲבֵרוֹ הוּא בִּכְלָל נִצְרָךְ לִבְרִיּוֹת, כַּמּוּבָן שָׁם בְּמַאֲמָר הַנַּ״ל וְאִם כֵּן בְּוַדַּאי כְּמַעַט כָּל הָעוֹלָם הֵם נִצְרָכִין לִבְרִיּוֹת. אַךְ הָעִקָּר הוּא בְּחִינָה הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ לֵידַע שֶׁהַכֹּל מְקֻשָּׁר בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְטֵל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ וְכָל מַה שֶּׁמְּקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ הַכֹּל מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ וְכַנַּ״ל וְאָזַי הוּא בְּוַדַּאי אֵינוֹ נִצְרָךְ לִבְרִיּוֹת אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶם כַּנַּ״ל מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ זֹאת בִּידִיעָה בְּרוּרָה וְזַכָּה. וְזֶהוּ בְּחִינַת אֱמֶת, כִּי זֶה עִקַּר הָאֱמֶת כְּשֶׁיּוֹדְעִין שֶׁהַפֹּעַל מְקֻשָּׁר בְּהַכֹּחַ וְכֹלָּא חַד וְאֵין שׁוּם דָּבָר בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל.

[י] תהלים קמו ה׳

וזה סוד (ברכות יח ע״ב)[א] **מעשה בחסיד א׳ שהקניטתו אשתו והלך ולן וכו׳, ושמע שתי רוחות שמספרות זו עם זו, וסיפורם הי׳ על אודות פרנסה, כמובא שם בגמרא. שהקניטתו, זה בחי׳ החרון אף. שתי רוחות, זה בחי׳ ב׳ רוחות הנ״ל, הנעשין ע״י המתקת החרון אף, דהיינו כשמוציאין מכח אל הפועל כנ״ל. וזה תלוי בבחי׳ פרנסה שעל ידה מוציאין מכח אל הפועל כנ״ל:** דהינו שהחסיד היה צריך להוציא מכח אל הפועל לפי מדרגתו את גילוי מלכותו ית׳ בעולם, ותחילה נעשה חרון אף ונשתלשל באשתו שהקניטתו, והוא המתיק החרון אף ע״י שלא נתקוטט עימה, ע״י שהלך ללון בבית הקברות לזכור יום המיתה[ב], ועי״ז זכה לפרנסה ולא נצרך לבריות ועי״ז זכה לאמת ויכול היה להוציא מכח אל הפועל.

ולא גילה יותר, איך כל התורה הזאת מרומזת במאמר זה[ג] **:**

עד כאן ביאור חברותא לתורה סו

*

המשך שיחות השייך לתורה סו

מהספר באש ובמים חלק ג פרק יג

פי שניים לתלמיד–מכח הרב

בזמן סעודת הצדיקים הזאת שמע רבינו את ר׳ משה חינקעס אומר קידוש לבנה בהתעוררות והתלהבות מעומק הלב כדרך אנשי שלומינו, והוטב בעיני רבינו מאד מאד והתחיל לדבר מזה (היינו שהתלמיד מתפלל יותר טוב מרבו) ועל ידי זה השתלשל הדבר שרבינו גילה תורה נפלאה על הפסוק ״וידהי נא פי שנים ברוחך אלי״, יש

[א] **ברכות יח:** – והתניא: מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא וזרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו – לקה, שלו – לא לקה. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה חדא לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו – נשדף, ושלו לא נשדף. אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועבשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה. אמרה לה: לכי וארוך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים.

[ב] **עיין תורה צ׳ תנינא** שמי שיש לו ואשה רעה, אזי ביום המיתה מודה מאד על זה, כי לא רואה פני גהנם.

[ג] **עיין ים החכמה** לרי״מ מורגנשטרן תשסח עמ׳ שטז – עי״ש.

ואלו סוף דבריו שם בעמ׳ שיח שיט– הנה חסיד זה לא היה לו פרנסה והיה לו הניסיון של בעם בזה שהקניטתו אשתו, אך זה החסיד לא נפל ע״ז לבעס, אלא הבין הרמז שהקנטת אשתו היא בסוד הנסירה של השכינה שנקראת אשת חיל מקב״ה בעלה כביכול, וזו הנסירה נעשית כל שנה מחדש בר״ה שאין נסירה זו לשם חרון אף ח״ו אלא לשם הוצאת השפע מן הכח אל הפועל, שזה בחי׳ הפרדת ב׳ הרוחות הפרדת רוח דלתתא מרוח דלעילא, וזהו הרמז שמצא החסיד ב׳ הרוחות בבית הקברות דייקא, שבית הקברות הוא מקום הנפילה והמיתה, והיינו במי שמקבל הנסירה כפשוטו שהיא בחי׳ חרון אף ובזה נופל לבחי׳ מיתה ח״ו, אך החסיד לן בבית הקברות שהתבונן בעמקות הנסירה, ומצא שם שכל הנסירה לשם הפרדת ב׳ רוחות, שזה נרמז בב׳ הרוחות שמצא שם בביה״ק, המרמזים על הורדת השפע ע״י ב׳ הרוחות שננסרים בבחי׳ פותח את ידך כנ״ל [וגם כפשוטו הרי רמז עניין זה בב׳ רוחות המתות שמצא שם בביה״ק שנתגלה לו שאף בביה״ק אין המיתה גמורה וחיות שם הרוחות ומטיילות ושומעות הכרוזים דלעילא. והרי בזה מתגלה שבאמת אין כלל נפילה ומיתה אמיתית שאף המיתה הגשמית החיצונית היא רק בבחי׳ נסירה כדי לשוב לתחיה ביתר שאת לחיים נצחיים בגופים מזוככים] ואמנם זכה החסיד לשפע פרנסה בזמן שלכל העולם היו שנות בצורת, שזה החסיד המתיק את הנסירה החיצונית שיש בשנות בצורת והפך מחרון אף להשפעת עשירות. וזה המשך הביאור בגמ׳ שרוח א׳ היתה מונחת בבגדים נאים, ורוח ב׳ במחצלת קנים, שאין יכול לעוף, שב׳ הרוחות מרמזות כנ״ל על ז״א ונוק׳, והז״א שבבחינת המחשבה שבכח הוא בבחינת בגדים נאים שיכול לעוף ולעלות מעל הפרגוד (שהוא בחי׳ היו״ד העלינה דהוי״ה שבים [אולי הכוונה שבכח] בחי׳ היו״ד שמעל הוא״ו שבאות אל״ף שבבחי׳ הפרגוד כמבואר שם בלקו״מ). והנוק׳ בשננסרת מהז״א היא עניה ודלה ומונחת בארץ בבחינת מחצלת קנים שאינה יכולה לעלות מעל הפרגוד. (בבחי׳ היו״ד התחתון דאדנ״י שתחת הוא״ו דאות אל״ף וכנ״ל) והיה צריך החסיד ללון ב׳ שנים בביה״ק עד שבשנה ג׳ רמזו לו משמים שא״צ יותר לשמוע הגילויים מב׳ הרוחות המתות שכידוע כל גילוי מתגלה בג׳ מדרגות של אח׳ ופנים ויחוד ובשני שנים הראשונים שעוד לא היה החסיד בדרגה דיחוד הוצרך לצאת לביה״ק ובשנה הג׳ שזכה להשגה השלימה בבחי׳ יחוד א״צ לזה.]

הרבה פרטים בתורה זאת שמרמזים על מניעותיו של מוהרנ״ת להיראות אצל רבינו בתקופה זו ושבכל זאת יכול התלמיד להרגיש את כל עליותיו וירידותיו של רבו אם הוא מקושר אליו באמת וכו׳. ואמר שבבחינות מסויימות יתכן שהתלמיד יהיה גדול מרבו, וכמו שמצינו אצל אלישע הנביא שביקש ״ויהי נא פי שנים מרוחך אלי״... אולם כל זה הוא מכוחו של רבו (ראה ליקוטי מוהר״ן סי׳ ס״ו). על התורה שגילה רבינו כותב מוהרנ״ת: אשרי אוזן השומעם!

מעלת ההתבודדות

״בעת שאמר רבינו זצוק״ל התורה ס״ו, (ויהי נא פי שנים ברוחך אלי) דיבר עם מוהרנ״ת מענין מערת אליהו ז״ל, והבין מוהרנ״ת שאליהו הנביא לא בא למדריגתו כי אם על ידי התבודדות. ונתעורר מוהרנ״ת והלך לעזרת נשים ועסק בתהילים והתבודדות בהתעוררות גדול. ובתוך כך היה אחד מאנשי העיר עושה מסיבת ״תנאים״ (מסיבת אירוסין), ורצה שמוהרנ״ת ג״כ יהיה על התנאים, וחיפשו אותו ולא מצאו אותו, והבינו מסתמא הוא עוסק בהתבודדות, והתחילו לצעוק ברחובות: ר׳ נתן, ר׳ נתן, ואז יצא לחוץ והלך אל התנאים״ (אבני״ה ברז״ל סי׳ כ״ד).

מסופר, שרבינו אמר למוהרנ״ת שבעת שהיה בארץ ישראל וביקר במערת אליהו הנביא ״האב איך זיך אויסגעמאלט אט דא איז געשטאנען אליהו הנביא און זיך אויסגערעדט דאס הארץ פאר השי״ת״ (ציירתי לעצמי שכאן עמד אליהו הנביא והשיח את לבו להשי״ת) ומזה הבין מוהרנ״ת שגם אליהו הנביא לא הגיע למדריגתו כי אם ע״י העצה הזאת של שיחה בינו לבין קונו כנ״ל.

הגעגועים שוברים מניעות

מוהרנ״ת נשאר אצל רבינו עד לאחר השבת. לקראת שבת הגיעו לרבינו כמה אורחים, ביניהם היה אחד שחזר זה עתה מארץ ישראל. רבינו דיבר בשבחו של יהודי זה שזכה לעלות לארץ ישראל, ואמר עליו: ״בודאי בהכרח שהיו לו געגועים לארץ ישראל מאחר שזכה להיות שם״ ועל ידי כך שבר את כל המניעות. ״על ידי זה נסתבב הדבר״ כותב מוהרנ״ת ״שאמר רבינו על השולחן תורה נוראה מענין שבירת מניעות. וכן אח״כ במוצאי שבת קודש אמר גם כן תורה נוראה מענין המשכת רוחו של משיח״ (שני הענינים הללו נמצאים בליקו״מ סי׳ ס״ו).

עד כאן מבאש ובמים

חיי מוהר״ן – אות פב (ב) שְׁנַת תקס״ז בְּרֶסְלַב פָּרָשַׁת וַיְחִי אַחַר שֶׁהָיִיתִי מְקֻדָּשׁ הַלְּבָנָה בְּעַצְמִי, וְאָמַר לִי אִם הָיִיתָם שְׂמֵחִים הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָעוֹלָם: אַחַר כָּךְ סִפֵּר זֹאת שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם הָיוּ הוֹלְכִים חֲיָלוֹת רַבּוֹת מְאֹד וְהָיוּ פּוֹרְחִים אַחֲרֵיהֶם צִפֳּרִים רַבִּים מְאֹד גֻּזְמָא גְּדוֹלָה, וְשָׁאַלְתִּי לְאוֹתוֹ שֶׁאָצְלִי עַל מָה הֵם פּוֹרְחִים הַצִּפֳּרִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם וְאָמַר לִי שֶׁהוֹלְכִים לַעְזֹר לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְשָׁאַלְתִּי אֵיךְ יַעְזְרוּ לָהֶם וְהֵשִׁיב לִי שֶׁהַצִּפֳּרִים הָאֵלּוּ מַנִּיחִין מַעֲצָמָם לָחָה שֶׁעַל יְדֵי אוֹתָהּ הַלְּחָה נִסְתַּלְּקִים שֶׁכְּנֶגְדָּם וּבָזֶה הֵם עוֹזְרִים לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְהָיָה קָשֶׁה לִי זֹאת הֲלֹא בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁמַּנִּיחִין הַלְּחָה נִמְצָאִים אוֹתָן הַחֲיָלוֹת גַּם כֵּן שָׁם וְיַזִּיק לָהֶם גַּם כֵּן: בְּתוֹךְ כָּךְ רָאִיתִי וְהִתְחִילוּ הַצִּפֳּרִים לְהוֹרִיד עַצְמָן לְמַטָּה עַד שֶׁעָמְדוּ כֻּלָּם עַל הָאָרֶץ, וְהָלְכוּ אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת וְהָיוּ מְלַקְּטִים מִן הָאָרֶץ בְּפִיהֶם. וְהַדָּבָר שֶׁלִּקְּטוּ הָיָה דָּבָר עָגֹל וְלֹא הָיָה דָּבָר מַאֲכָל. וְהָיָה קָשֶׁה לִי אֵיךְ יָבוֹאוּ וְיֵלְכוּ אֵלּוּ הַצִּפֳּרִים אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת, כִּי בַּהֲלִיכָה הָאָדָם הוֹלֵךְ מְהֵרָה יוֹתֵר מִן הַצִּפֳּרִים, וּמַהוּ זֶה שֶׁמְּלַקְּטִים. וְאָמְרוּ לִי שֶׁזֶּה שֶׁמְּלַקְּטִים מִזֶּה נַעֲשֶׂה לֶחָה הַנַּ״ל שֶׁמְּמִית אוֹתָן שֶׁכְּנֶגְדָּם כַּנַּ״ל, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין הַלֶּחָה עַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְּקִים וּמֵתִים שֶׁכְּנֶגְדָּם בְּמָקוֹם שֶׁהֵם (וְהָיָה קָשֶׁה לִי בָּזֶה כַּמָּה דְּבָרִים וְאֵינִי זוֹכְרָם): וְנִכְנַסְתִּי לְמָקוֹם מַצְנֵעַ וְרָאִיתִי שֶׁהָיָה פֶּתַח נָמוֹךְ מְאֹד, וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם וְשָׁכַבְתִּי עַצְמִי שָׁם וְלֹא הָיוּ שׁוּם חַלּוֹנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר, וְהָיָה שָׁם חֹשֶׁךְ. וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם שֶׁהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא וְנֶחְבֵּאתִי שָׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילוּ לִכְנֹס לְשָׁם כָּל הַצִּפֳּרִים, וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְגָרְשָׁם וְהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדִי, וְעָמְדָה שׁוּנְרָא [וְחָתוּל] בְּפָנַיהֶם וְדֶרֶךְ הַצִּפֳּרִים לִבְרֹחַ מִפְּנֵי הַשּׁוּנְרָא וּמֵחֲמַת זֶה נִכְנְסוּ כֻּלָּם לְתוֹךְ הַחֶדֶר. וְכָל מַה שֶׁהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדִי לֹא הוֹעִיל מֵחֲמַת הַשּׁוּנְרָא: וְשָׁאַלְתִּי עַל מָה הֵם בָּאִין לְכָאן, וְאָמְרוּ לִי שֶׁהֵם בָּאִין לְכָאן לְהִיוֹת לָהֶם פָּאקִין [אַבַּעבּוּעוֹת]. וְשָׁאַלְתִּי לָמָּה זֶה וְאָמְרוּ לִי שֶׁהַלֶּחָה שֶׁל הַפָּאקִין, הִיא הַלֶּחָה הַנַּ״ל שֶׁמְּמִיתָה אוֹתָם שֶׁכְּנֶגְדָּם. וְשָׁאַלְתִּי הֲלֹא מִפָּאקִין יְכוֹלִים לָמוּת מֵהֶם גַּם כֵּן וְאָמְרוּ לִי שֶׁכֵּן הוּא בֶּאֱמֶת, וּמְאוֹתָן הַנְּבֵלוֹת שֶׁמֵּתִין מֵהֶם זֶה מְזִיק לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהֵם מֵתִים שָׁם. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל, כִּי יָרֵאתִי שֶׁלֹּא אֶגְוַע חַס וְשָׁלוֹם מִסִּרְחוֹן הַנְּבֵלוֹת, כִּי הָיוּ שָׁם צִפֳּרִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיִיתִי מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. בְּתוֹךְ כָּךְ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם הַפָּאקִין וְחָזְרוּ לִבְרִיָּתָן וּפָרַח מִשָּׁם צִפּוֹר בְּשִׂמְחָה וְכֵן פָּרְחוּ כֻּלָּם אַחֲרָיו, וְנַעֲשָׂה צְעָקָה בָּעוֹלָם מַזָּל טוֹב מַזָּל טוֹב, וְגַם אֲנִי שָׁאַגְתִּי מַזָּל טוֹב:

כיון שנאמר באותו זמן שהיה רבנו עסוק בתורה סו נראה שמעשה זה קשור לתורה שלנו וצ״ע כיצד. ובכלליות נראה שמדבר מהדינים שיש בתחילת הוצאה לפועל ונמתקים בסופה והם בבחי׳ חבלי לידה לפועל שצריך להוולד וזהו שצעקו מזל טוב בסופם וצ״ע. ועיין תורה יא אות ז׳ שצפור בחי׳ דיבור שהוא בחי׳ ממוצע ועיין בלק״ה תרומות ומעשרות א׳ על התורה שלנו שהדיבור בחי׳ ממוצא ועיין בתורה אות ג׳ שע״י האמת שבדיבור נופלים הרשעים ולזה רומז הצפרים שבפיהם ליחה שנעשית מבחי׳ עגול דהיינו המקיפים העליונים וממית את החילות של הרע והסט״א הנ״ל

ימי מוהרנ״ת, סימן ט״ו – בשנת תקס״ז שהתחיל גלותי וטלטולי למאהלוב וכו׳ והנה נתעכבתי שם עד ימי חנוכה הַנִּזְכָּר–לְעֵיל. ושבת חנוכה היה אצלנו מהזמנים הקבועים לבוא אליו, כפי פקודתו כמבואר במקום אחר. והתחלתי לכסוף ולהתגעגע לנסוע לברסלב על שבת חנוכה. אך רבו המניעות בלי שיעור, בפרט שמא אולי בתוך כך יבוא חותני בעת שאהיה בברסלב, כי היו מצפים בכל יום שיבוא כַּנִּזְכָּר–לְעֵיל וכו׳. ובודאי היה לי יסורים מנסיעה זאת הרבה מאוד. אך השם

יתברך ברחמיו בלי שיעור חיזק את לבבי והתגברתי על כל המניעות ונסעתי לברסלב. והשם יתברך עזרני כי בתחילה לא היה לי על הוצאות ולא עגלה. אבל הבא ליטהר מסייעין לו ומי שרוצה באמת בחשק חזק כראוי נתבטלין המניעות וְכוּ׳. ועזרני השם יתברך והזמין לי עגלה והוצאות הדרך ובאתי לרבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אור ליום ו׳ ערב שבת קודש ראש חודש טבת, שהוא מימי חנוכה, וזכיתי לדבר מיד עם רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, אף על פי שכבר היה שוכב על מיטתו. וסיפר לי מיד מענין המעשה שעבר עליו באלו הימים שנמצא איש רע ובליעל שבדה עליו דבר כזה שאין הדעת סובלתו והיה לו יסורים רבים מזה. ואמר שנדמה לו שמעולם לא היה לו יסורים כאלה וְכוּ׳ (יתבאר במקום אחר). ?היכן? והנה זכיתי להיות אצלו על שבת חנוכה ושמעתי תורה נפלאה וכתבתי אותה לפניו ודיברתי עימו הרבה. ואחר–כך נסעתי לקהילת קודש נעמירוב וְכוּ׳ וחזרתי ונסעתי לברסלב ובאתי לשם ביום ג׳ בערב. ואני עדיין לא קידשתי את הלבנה באותו החודש. ואותה הלילה היתה הלילה האחרונה של זמן קידוש הלבנה והיה ענן וחושך גדול ולא נראה שום רושם בעלמא של הלבנה וְכוּ׳. והיה לי צער ביותר וגם בלא זה התגברה עלי עצבות ומחמת זה ביותר. ואחר–כך נכנסתי אליו באותה הלילה ושאל אותי על מה אתה במרה שחורה כל–כך ושתקתי וְכוּ׳. ותליתי עיני למרום וביקשתי השם יתברך קצת ונראית הלבנה יותר מבתחילה. ותיכף ברכתי ברכת הלבנה ונכנסתי אצלו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בשמחה. ותיכף כשבאתי לפניו ענה ואמר הלא ראיתם שעתה הוא איש אחר לגמרי. והיה לו נחת גדול וענה ואמר עלי ועל כל אנשי שלומנו אם אתם הייתם בשמחה היה טובה גדולה להעולם. אחר–כך דיברנו עימו קצת. ואחר–כך סיפר לפני ולפני חתנו ר׳ יצחק אייזיק זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה מעשה נוראה מענין מזל טוב ומזל טוב. ואחר–כך ציוה שאנחנו נאכל עימו יחד. כי המנהג היה בעת שישבנו אצלו שבחול לא אכל עימנו יחד, רק לפעמים כשהיה איזה עת רצון ובדיחא דעתיה, היה מצוה שנאכל עימו יחד. ואז בלילה הַנִּזְכָּר–לְעֵיל היה גם–כן שעת רצון ושמחה קצת וציוה שנאכל עימו ואכלנו יחד. הוא זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה וחתנו הַנִּזְכָּר–לְעֵיל ואנכי. ובתוך הסעודה שמע שאחד מאנשי שלומנו/ד\ היה גם–כן מקדש את הלבנה ואמר ברכת הלבנה בהתעוררות והתלהבות מעומק הלב כדרך אנשי שלומנו. והוטב לרבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה מאוד מאוד, והתחיל לדבר מזה. ועל–ידי זה נסתבב הדבר עד שגילה תורה נפלאה לפנינו על פסוק ״וידהי נא פי שנים ברוחך אלי״. וכבר ידוע אצלינו שעל כל דיבור ודיבור שזכינו לשמוע מפיו הקדוש זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אנו צריכין לומר כמה פעמים ״אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא״, מכל שכן כשזכינו לשמוע המשך כזה. אשרי אוזן השומעם. ונתעכבתי שם עד שבת. ועל שבת קודש באו אורחים ואחד מהם היה מארץ ישראל וסיפר רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה עימו מארץ ישראל, שבודאי בהכרח שהיה לו געגועים לארץ ישראל, מאחר שזכה להיות שם. ועל–ידי זה נסתבב הדבר שאמר רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה על השולחן תורה נוראה מענין המשכת רוחו של משיח וְכוּ׳: .

<u>שיחות הר״ן, סימן קנ״ב</u> – שמעתי בשמו שאמר לאחד שמי שהיה בעל מחלוקת בגלגול העבר אז כשנתגלגל נעשה איטר יד. ורמז לדבר מה דאיתא בזוהר הקדוש על קורח שהוא בעל מחלוקת דבעא לאחלפא ימינא בשמאלא. ובשביל זה עונשו כשנתגלגל נעשה איטר יד שנחלף אצלו שמאל בימין. ובספר הא״ב אות א׳ – אמת – כתב בעמוד אחר מי שהיה שקרן בגלגול העבר וְכוּ׳. עוד שמעתי מר׳ שמואל מטעפליק בעת שנסע עימו לנאווריטש וְכוּ׳ שאמר לו פעם אחת איך ישנתי אני ואיך ישנת אתה. אני ישנתי בענין איטר יד. כלומר שבשעת שינה שלו היה עוסק בענין איטר יד, והזכיר אז מענין שבט בנימין שנאמר בהם שהיו בהם מאות איש איטר יד ימינו: .

<u>ימי מוהרנ״ת, ח״ב סימן כ״ה</u> – אחר–כך הלכתי לבית ר׳ נפתלי שנמצא שם איש אחד מארץ ישראל וְכוּ׳. וסיפר לי כל נסיעתו מארץ ישראל עד הנה. כי באותן העיתים היו שעת מלחמה וְכוּ׳. ואני אמרתי בלבי שכל המניעות האלה הם רק בשביל החשק כדי שיתגבר חשקי יותר להנחשק הנפלא הקמוץ וסתום הזה שהוא לנסוע לארץ הקדושה. ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחיל לאבותינו עד אשר נתגברתי יותר על–ידי המניעות והבלבולים האלה והחזקתי עצמי ביותר לבלי להשגיח על כל זה והשם יתברך עזרני לנסוע ואז שמעתי מהאיש מארץ ישראל הַנִּזְכָּר–לְעֵיל כל סדר נסיעתו וסיפר לי וְכוּ׳. וכל הדברים האלה היו לי קצת למניעה גדולה מחמת ששמעתי גודל הרעש והסכנה. אבל אחר–כך נתחזקתי יותר על–ידי זה כי פניתי לצד אחד והסתכלתי הלא אם אף–על–פי–כן נסעו מארץ ישראל לחוץ לארץ וסיכנו עצמם בשביל פרנסה לגודל הדוחק שלהם. והשם יתברך עזרם שבאו בשלום. על אחת כמה וכמה אני מחוייב לסכן עצמי בשביל תיקון נפשי לנסוע מחוץ לארץ לארץ ישראל והשם יתברך יעזרני בחסדו לבוא לשם כי לארץ ישראל אי–אפשר לבוא כי אם על–ידי יסורים. וגם רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה נסע בשעת מלחמה גדולה ואם (?כי?) מי אנכי להשוות עצמי לרבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אשר אין מי נדמה אליו מכל שכן פחות כמוני, אף–על–פי–כן לענין דבר שבקדושה מחויב אפילו הקל שבקלים לבקש גדולות כאשר שמעתי מפיו הקדוש בעצמו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה. אדרבא אני מחויב למסור נפשי יותר ויותר אלף פעמים לבוא לארץ ישראל. כי רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אפילו קודם שבא לארץ ישראל היתה קדושתו ופרישתו מעלתו וצדקתו גבוה ונשגב ונעלה מאוד מאוד בתכלית המעלה ולא נסע לארץ ישראל כי אם לפעול להשיג השגות נשגבות יותר ויותר. כי לגדולתו יתברך אין חקר. וכמבואר מזה בדברינו בסיפורי שבחיו הנוראים עיין שם. אבל אנן יתמי דיתמי אנו צריכין להתגולל ברפש וטיט ולרחוש על הארץ בין נחשים ועקרבים עד שנזכה לנשק עפר ארץ ישראל ולהתגולל בעפרה הקדושה ולשאוב מאוירה הקדוש והנורא ואף–על–פי שאין אנו יודעים כלל מהו ארץ ישראל הלא גם אין אנו יודעים מהו ציצית ומהו תפילין ומהו סוכה ולולב וכיוצא בשארי מצוות. כי טעמי המצוות לא נודעו לשום אנושי, מכל שכן לנו. וכמו שכתוב נפלאות עדותיך וְכוּ׳, וכמו שכתוב וכל מצוותיך אמונה (עיין במקום אחר מזה). וכי חס ושלום נפטור מלעשות המצוות מחמת שאין אנו יודעין טעמן, כמו כן אנו חייבין להתגולל לא״י אף–על–פי שאין אנו יודעים מהו ארץ ישראל. כי כבר הודיעה לנו התורה הקדושה בעצמה ורבותינו–זִכְרוֹנָם–לִבְרָכָה בגמרא במסכת כתובות ובשאר מקומות ובמדרשים ובפרט רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בתורותיו הנוראות שכולם גילו לנו מגודל מעלת ארץ ישראל. ושכל קדושת איש הישראלי תלויה בארץ ישראל. ואם אין אנו זוכים לקבוע דירתנו שם מחמת גודל המניעות שיש לכל אחד ואחד על זה, על כל פנים נזכה להיות שם פעם אחת כל ימי חיינו לילך שם ד׳ אמות על כל פנים. שגם זה טוב מאוד כמו שהפליגו רבותינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה. וגם אולי על–ידי זה שנלך שם ד׳ אמות נזכה אחר–כך לנסוע עוד הפעם לקבוע דירתנו שם. ועל כל פנים איך לא נחוש להיות פעם אחת במקום חיינו במקום קדושתנו בארץ חמדה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאבותינו כמה פעמים וחזר הבטחה זו כמה פעמים הרבה

ד\ **עיין שיש״ק ח״ב** סימן קצו שהיה זה משה חינקס ונראה שרבנו רמז בזה שהוא זכה לפי שנים כרבו ועיין ימי התלאות שאחר פטירת רבינו היה הוא עיקר גורם המחלוקת של הסווארנער רב על מוהרנ״ת עד שהתירו דמו ושל כל חסידי ברסלב למיתה ממש עי״ש. וצ״ע מהמבואר באות א׳ שפי שנים זוכה מי שמרגיש מעצמו את העליות וירידות של הצדיק קשה לומר שמשה חינקס זכה יותר ממוהרנ״ת.

בלי שיעור לגודל חיבתה (ועיין בדברינו מזה במקום אחר באריכות). הן על כל אלה ויותר מה שאי–אפשר לבאר כאן, נתחזקתי על–ידי המניעות העצומות יותר ויותר וְכוּ׳: .

ימי מוהרנ״ת, ח״ב, סימן ל״א – והנה בליל שבת שירה בא על דעתי מענין הפרשה שמדברת מנסיעה לארץ ישראל. כי הפרשה מתחלת ויהי בשלח פרעה את העם וְכוּ׳ דהיינו שיצאו ישראל ממצרים וזה ידוע שכל יציאת מצרים היה לבוא לארץ ישראל. כמו שכתוב אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה וְכוּ׳. וכן הפרשה הזאת מדברת תיכף מענין הדרך לארץ ישראל כמו שכתוב שם: ״ולא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים״ כי קרוב הוא לארץ ישראל שהיו הולכין לשם כפירוש רש״י וְכוּ׳. וכל ענין הפרשה הזאת מצאתי בה היטב כל ענין נסיעתי לארץ ישראל. כי מבואר בהפרשה הזאת שצריכין לסבב הדרך ולבוא לארץ ישראל כמו שכתוב ״ולא נחם אלקים דרך וְכוּ׳ ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף״. כי גם אנחנו היסב אלקים אותנו וְכוּ׳. ואז התחלתי לחשוב בדעתי איזה ענין וטעם לזה מה שצריכין לסבב דייקא הדרך כשרוצין לבוא לארץ ישראל. אבל עדיין לא מצאתי טעם נכון ומבואר היטב רק מרחוק נראה איזה רמזים לזה. ודיברתי מענין שיחה זאת בסעודת ליל שבת לפני העולם איך שמבואר בהתורה שלבוא לארץ ישראל צריכין לסבב הדרך. והם לא הבינו מה כוונתי בזה. כי לא ידעו שבדעתי לנסוע לארץ ישראל בנסיעה הזאת. והנה אחר–כך בא על דעתי איזה טעם קצת מה שצריכין לסבב הדרך לבוא לארץ ישראל הוא מבואר לעין על פי תורתו של רבינו זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה. אמרתי אגב גררא אכתוב גם זה כאן והוא כי מבואר בהתורה ״ויהי נא כפי שנים ברוחך״ (בליקוטי מוהר״ן ח״א, סימן ס״ו) שכל המניעות שבעולם מדבר שבקדושה כולם הם בשביל החשק כדי שיתגבר החשק ביותר. וכל מה שהנחשק גדול ביותר אז המניעה גדולה ביותר כדי שיתגבר החשק ביותר. כי המניעה היא רק בשביל החשק. כי על–ידי המניעה מתגבר החשק ביותר. כמו שמראין איזה דבר לפני תינוק וחוטפין ממנו שאז מתגבר חשקו ביותר ורץ ורודף מאוד אחרי הדבר הזה. כמו כן על–ידי שמונעים את האדם מהדבר שבקדושה על–ידי זה מתגבר חשקו יותר ויותר. ועל–כן כל מה שהנחשק גדול יותר נותנין לו מניעות יותר ויותר כדי שיתגבר חשקו יותר ויותר וְכוּ׳. עיין שם כל זה היטב כי הם דברים המוכרחים מאוד מאוד למעשה. ומי שיקח דברים אלה בלבו היטב באמת, יוכל על–ידי זה לשבר ולעבור על כל המניעות שבעולם, ולהשיג ולהגיע לכל הדברים שבקדושה שירצה. כי אין דבר שימנעהו. כי אם יתגבר חשקו ישבר כל המניעות. כי כל המניעות לא באו כי אם בשביל החשק. כי על–ידי המניעות יוכל להבין כמה גדול מעלת הנחשק. וכל מה שהמניעות מתגברין יותר ויותר, על–ידי זה יוכל להבין כמה גדול מעלת הנחשק וְכוּ׳ עיין שם כל זה היטב:

ועתה מבואר לעין שבשביל זה סיבב אלקים את העם ולא נחם אלקים בדרך הקרוב כי בכונה סיבבם בדרכים רחוקים והרחיקם מארץ ישראל שלא יבואו מיד לארץ ישראל כדי שיתגבר חשקם יותר ויותר על–ידי גודל המניעות של ריחוק הדרך ותוקף המלחמות שראו. שעל–ידי כל זה יתגבר חשקם יותר ויותר של כל הרוצים לבוא באמת לארץ ישראל. ומי שלא יוכל לעמוד בנסיון הזה באמת לא יבוא לארץ ישראל. כי כך מידתו של הקדוש ברוך הוא שמנסה את האדם על–ידי המניעות הגדולות שמזמין קודם כל דבר שבקדושה. בפרט קודם כל דבר שבקדושה שכל היהדות תלוי בו, כגון לבוא לארץ ישראל, או להתקרב להצדיק האמת, שאז מזמין לו מניעות הנדמות למניעות גדולות וקשות מאוד. והכל בשביל החשק כדי שיתגבר חשקו ביותר כַּנַּזְכָּר–לְעֵיל. כל על–ידי המניעות גדולות ועצומות יוכל להבין כמה גדול מעלת הנחשק ואז יתגבר שיהיה לו חשק וכיסופין גדולים כפי תוקף המניעה ואז אם יתגבר בחשק וכיסופין בודאי ישבר כל המניעות ויבוא אל הצדיק האמת ולארץ ישראל. כי המניעות לא באו אלא בשביל החשק כַּנַּזְכָּר–לְעֵיל. ולהיפוך מי שלא יוכל לעמוד בנסיון יתרחק על–ידי זה כי כל מה שמסבב ומגלגל השם יתברך עם כל אדם שבעולם מגדול ועד קטן הכל הוא בשביל נסיונות. כי האדם לא בא לעולם הזה השפל כי אם בשביל נסיונות כידוע. ויתר מזה אין להאריך כאן: .

ליקו״ה ראש–השנה ב׳ ו׳; – וְעַל – יְדֵי–זֶה, הֵינוּ עַל – יְדֵי הַמְנִיעָה וְהַחֶשֶׁק נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ אֶת הָאוֹר בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, הֵינוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה אַחַר כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק גָּדוֹל כְּפִי הַמְנִיעָה, וּמְשַׁבֵּר אֶת הַמְנִיעָה, וְזוֹכֶה לְמַה שֶּׁהוּא חוֹשֵׁק, אָז נַעֲשֶׂה מֵהַמְנִיעָה שֶׁהָיְתָה לוֹ קֹדֶם כְּלִי לְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ אֶת הָאוֹר הַנֶּחֱשָׁק. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה: שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים וְהַמְנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַצַּדִּיק הָאֱמֶת – נַעֲשֶׂה מֵהֶם כְּלִי לְקַבֵּל אַחַר כָּךְ בְּתוֹכוֹ קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא, שֶׁהַמְנִיעָה הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי עַל – יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל אוֹר הַקְּדֻשָּׁה בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה. (–וע״ע בהל׳ נזקי שכנים ג,ח, מובא להלן בתו׳ קפ״ה)).

ליקו״ה ברהמ״ז ד, כ. – כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְעִקַּר עֲבוֹדָתוֹ הוּא רַק הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין דִּקְדֻשָּׁה, כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הוּא זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה (שיחה״ר נא) שֶׁלַּעֲבֹד אֶת ה׳ אֵין מִי שֶׁיִּתְפָּאֵר בָּזֶה שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. וַאֲפִלּוּ מַלְאָךְ שָׂרָף אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר בָּזֶה שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד רְצוֹנוֹת חֲזָקִים וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם–יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳. (כַּמְבֹאָר שִׂיחָה זֹאת קְצָת בְּסוֹף סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, עַיֵּן שָׁם). וְיוֹתֵר מִזֶּה שֶׁמַּעֲנוּ מִפִּיו זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בְּעִצְמוֹ מִגֹּדֶל מַעֲלַת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא עִקַּר עֲבוֹדַת ה׳. וְכָל הָעֲבוֹדוֹת תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כֻּלָּם כְּלוּלִים בָּזֶה. וְאִי אֶפְשָׁר לְזָכוֹת לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה כִּי אִם עַל – יְדֵי זֶה, עַל – יְדֵי רָצוֹן וְחֶשֶׁק וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים חֲזָקִים, וְלֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק כָּל מָה שֶׁהַמְנִיעָה מִתְגַּבֶּרֶת בְּיוֹתֵר, יִרְאֶה לְגַבֵּר אֶת עַצְמוֹ בְּחֶשֶׁק וְכִסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים וּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכֵן לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְגָמֹר לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת הַמְּצוָה אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְכֵן אַחַר כָּךְ בְּשִׁאָר עֲבוֹדוֹת וּדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁיִּרְצֶה אַחַר כָּךְ עוֹד לַעֲשׂוֹת. יִתְגַּבֵּר גַּם – כֵּן בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים. וְכָל מָה שֶׁהַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִים יוֹתֵר, יִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים יוֹתֵר, עַד שֶׁיּוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְיִזְכֶּה גַּם לְאוֹתָהּ הַמְּצוָה וְהָעֲבוֹדָה, וְכֵן לְעוֹלָם, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה ״וְיהִי נָא פִּי שְׁנָיִם״ (ח״א, סִימָן סו) שֶׁהַמְנִיעָה הִוא רַק בִּשְׁבִיל הַחֶשֶׁק, וְאִם יִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק גָּדוֹל כְּפִי הַמְנִיעָה, בְּוַדַּאי יִשַּׁבֵּר הַמְנִיעָה. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת לְהִתְגַּבֵּר עַל הַמּוֹנְעִים מֵהַקְּדֻשָּׁה הוּא רַק הָרָצוֹן וְהַחֶשֶׁק, וְזֶהוּ עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת מַה שֶּׁה׳ יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִם כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל; שֶׁעִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת מֵהָעֲזוּת וְהָעַקְשָׁנוּת שֶׁלָּהֶם. שֶׁעַל – יְדֵי זֶה עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה. שֶׁהִיא כְּלַל הַהִתְפָּאֲרוּת כַּנַּזְכָּר–לְעֵיל. וְעִקַּר הָעַזּוּת וְהָעַקְשָׁנוּת הוּא בְּהָרָצוֹן, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּרְצֶה לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה׳ – שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּרָצוֹן, לְבַל יַעֲזֹב וְלֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן מִשּׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם. וְזֶה עִקַּר הָעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה. וְזֶה עִקַּר הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בַּעֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת הוּא רַק מַה שֶּׁה׳ יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִם הָרָצוֹן וְהַחֶשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִבּוֹ בּוֹעֵר תָּמִיד בְּרָצוֹן חָזָק לִזְכוֹת לַעֲבוֹדַת ה׳ בֶּאֱמֶת, וְזֶה עִקַּר הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הָעֲבוֹדָה בְּעַצְמָהּ אֵינָהּ יְקָרָה כָּל כָּךְ, כִּי הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב, ״מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם״ (איוב מא, ג) וְכוּ׳. וְאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְלֹא לְהִנָּצֵל מִשּׁוּם עֲבֵרָה – כִּי אִם עַל – יְדֵי יְשׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ–זִכְרוֹנָם–לִבְרָכָה (קידושין ל:): ״בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עוֹזְרוֹ, הָיָה נוֹפֵל בְּיָדוֹ״. וְעַל – כֵּן עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת הוּא רַק בְּהָרָצוֹן, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל רוֹצֶה בְּרָצוֹן חָזָק לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי הִתְגַּבְּרוּת הָרָצוֹן שֶׁמִּתְגַּבֵּר כָּל אֶחָד לִכְסֹף לַה׳ יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן חָזָק, כְּמוֹ כֵן זוֹכֶה לַעֲבוֹדַת–הַשֵּׁם, וּכְמוֹ–כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִמּוֹ, כִּי עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת הוּא הָעֲזוּת וְהָעַקְשָׁנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מַה שֶּׁאֵישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת–הַשֵּׁם, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּנִזְכָּר–לְעֵיל. וְעִקַּר הָעַקְשָׁנוּת הוּא בְּרָצוֹן, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת עַל הַמּוֹנְעִים לִזְכּוֹת לִפְעֹל מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדַת ה׳, כִּי אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה׳, אַף – עַל – פִּי – כֵן בְּוַדַּאי יֵשׁ מְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְשַׁבְּרָם, לְמָשָׁל בְּשֶׁאָדָם צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְצַדִּיק אֱמִתִּי, וְיֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, כְּגוֹן מֵחוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ וְאָבִיו וְאִמּוֹ וּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם וְכוּ׳. וְהוּא מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק וּמְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת הָאֵלּוּ, וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת מֻחְמָּצוֹת מָמוֹן, וְהוּא מְשַׁבֵּר גַּם מְנִיעוֹת אֵלּוּ, כְּגוֹן שֶׁמַּפְקִיר כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וּמוֹכֵר אוֹ מַמְשִׁכֵּן כְּסוּתוֹ בִּשְׁבִיל לִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק אוֹ שֶׁהוֹלֵךְ רַגְלִי, אַף–עַל–פִּי–כֵן אִם מִתְגַּבֶּרֶת מִדַּת הַדִּין חַס–וְשָׁלוֹם, לְמָנְעוֹ חַס–וְשָׁלוֹם, יְכוֹלִים לְמָנְעוֹ חַס–וְשָׁלוֹם, בְּוַדַּאי בִּמְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא יוּכַל לְשַׁבְּרָם, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ מְנִיעוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁבְּרָם, כְּגוֹן תְּפִיסָה בִּכְבָלֵי בַּרְזֶל חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ חוֹלַאַת חַס וְשָׁלוֹם, וְכַיּוֹצֵא כָּאֵלֶּה רַבּוֹת חַס וְשָׁלוֹם. וְכֵן לְמָשָׁל בְּעָנְיָן שֶׁאָנוּ עוֹסְקִין בּוֹ לַיְלָה וְלֹנְסֹעַ לְאֶרֶץ–יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עִקַּר נִצְחוֹן הַמִּלְחָמָה בֵּנִזְכָּר–לְעֵיל. אֲבָל אַף–עַל–פִּי–כֵן אִם יִהְיֶה הָאָדָם עַקְשָׁן אֶלֶף פְּעָמִים, אִם הַיָּם עוֹמֵד לְפָנָיו, וְאֵין לוֹ סְפִינָה לַעֲבֹר בּוֹ, וְאֵין בְּיָדוֹ מָעוֹת, אוֹ שֶׁאֵין נִמְצָא סְפִינָה כְּלָל, אוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת מִלְחָמָה חַס וְשָׁלוֹם, וְכַיּוֹצֵא, מַה יּוּעִיל הָעַקְשָׁנוּת שֶׁלּוֹ, כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לִקְפֹּץ לְתוֹךְ הַיָּם, כִּי לָאו כָּל אָדָם זוֹכֶה שֶׁהשם–יִתְבָּרַךְ יִקְרַע בִּשְׁבִילוֹ אֶת הַיָּם, עַל–כֵּן עִקַּר הָעַקְשָׁנוּת הוּא רַק בָּרָצוֹן, שֶׁאִיךְ שֶׁהוּא עַל כָּל פָּנִים לֹא יַחֲלִישׁ אֶת הָרָצוֹן. וַאֲפִלּוּ אִם מוֹנְעִים אוֹתוֹ בַּאֲלָפִים וְרִבְבוֹת מְנִיעוֹת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁבְּרָם בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף–עַל–פִּי–כֵן הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְיִרְצֶה בְּכָל פַּעַם בְּרָצוֹן חָזָק יוֹתֵר, כִּי הַחֹשֶׁק וְהָרָצוֹן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה כְּפִי הַמְּנִיעָה, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה ״וִיהִי נָא כְּפִי שְׁנַיִם״ (ליקו״מ ח״א סִימָן סו). וְאִם יִהְיֶה עַקְשָׁן בְּהָרָצוֹן לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים דִּקְדֻשָּׁה בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף אִם מַפִּילִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ חַס–וְשָׁלוֹם רַחֲמָנָא–לִצְלַן, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף בְּוַדַּאי יַעְזְרוֹ ה׳ יִתְבָּרַךְ לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל הַמְּנִיעוֹת, וַיְזַמֵּין לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְנִסִּיעָה לְאֶרֶץ–יִשְׂרָאֵל, אוֹ לִשְׁאָר דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וַיַּחֲזֹר וְיִסַּיְּעוֹ בְּכָל מִינֵי סִיּוּעוֹת, כִּי הַמְּנִיעָה לֹא הָיְתָה כִּי אִם בִּשְׁבִיל הַחֹשֶׁק, שֶׁהוּא עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם אִם יַעֲזֹב וְיַנִּיחַ אֶת הַחֹשֶׁק וְהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה מֵחֲמַת הַמְּנִיעָה, וּכְשֶׁהוּא עַקְשָׁן בְּדַעְתּוֹ וְעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן וְהַחֹשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲזַי בְּוַדַּאי יְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת. וְהַמְּנִיעוֹת יִתְהַפְּכוּ לִישׁוּעוֹת, שֶׁיַּעְזְרוֹ וְיוֹשִׁיעוֹ ה׳ יִתְבָּרַךְ, וְיִסַּבֵּב עִמּוֹ סִבּוֹת לְטוֹבָה, בְּאֹפֶן שֶׁיִּגְמֹר וְיוֹצִיא אֶל הַפֹּעַל הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא רוֹצֶה: (–עיי״ש).

שיש״ק ח״א, תשכ״ד – בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּקַ״ל אֶת תּוֹרָה ס״ו, דִּבֵּר עִם מוֹהַרַנ״תְּ מֵעִנְיַן מְעָרַת אֵלְיָהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וְהֵבִין מוֹהַרַנ״תְּ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁלֹּא בָּא אֵלְיָהוּ לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי–אִם עַל–יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, וְנִתְעוֹרֵר מִזֶּה מוֹהַרַנ״תְּ זֵכֶר–צַדִּיק–וְקָדוֹשׁ–לִבְרָכָה, וְהָלַךְ אַחַר–כָּךְ לְאֵיזֶה עֲזֶרֶת נָשִׁים, וְעָסַק בְּתִהִלִּים וְהִתְבּוֹדְדוּת בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה. בְּתוֹךְ כַּךְ הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר עוֹשֶׂה סְעֻדַּת אֵרוּסִין, וְרָצָה שֶׁמּוֹהַרַנ״תְּ גַּם–כֵּן יִהְיֶה עַל הַחֲנָאִים, וְחִפְּשׂוּ אוֹתוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ, וְהֵבִינוּ: מִסְתָּמָא הוּא עוֹסֵק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְהִתְחִילוּ לְצַעֵק בָּרְחוֹבוֹת: ״רַבִּי נָתָן״! ״רַבִּי נָתָן״! וְאָז יָצָא לַחוּץ וְהָלַךְ עִמּוֹ לַסְּעֻדָּה: (– אֲבָנֵי״הָ בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים ממוהרנ״ת סכ״ד;).

שיש״ק ח״א, סעיף שצ״ד –[סִפֵּר [מוֹהַרַנ״תְּ זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה], שֶׁפַּעַם אַחַת בְּלֵיל מוֹצָאֵי–שַׁבַּת–קֹדֶשׁ דִּבֵּר עִמּוֹ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר–צַדִּיק–לִבְרָכָה מִמַּעֲרַת אֵלְיָהוּ, שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֵת הֱיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ–יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה אָז בְּתוֹךְ דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים: ״צִיְּרְתִּי לִי בְּדַעְתִּי, כָּאן עָמַד אֵלְיָהוּ וְהִתְבּוֹדֵד״ ! – ״הָאבּ אִיךְ מִיר אוֹיס גִּימָאלְט, אָט דָּא אִיז גֶּעשְׂטַאנֶען אֵלְיָהוּ אוּן הָאט גִּיהַאט הִתְבּוֹדְדוּת״ ! וּכְשֶׁאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר–צַדִּיק–לִבְרָכָה אָמַר לוֹ זֹאת, נִתְעוֹרֵר וְנִתְחַדֵּשׁ מְאֹד בָּזֶה, כִּי הִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ: הֲלֹא גַּם אֵלְיָהוּ הָיָה בֶּן–אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, וְהָיְתָה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, וְעַל–יְדֵי–זֶה זָכָה לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם מִיתָה וְכוּ׳, כִּי הֵבִין מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגַּם אֵלְיָהוּ לֹא זָכָה לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי–אִם עַל–יְדֵי–זֶה, כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי–אִם עַל–יְדֵי–זֶה! וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳): (– כוכ״א אנשי מוהר״ן שיחות וסיפורים ממוהרנ״ת אות כ״ג (עמ׳ ק״ב); .]

שיש״ק ח״ב, סעיף קצ״ו – אמירת התורה: ״ויהי נא פי שנים ברוחך אלי״ – שבליקו״מ ח״א, סי׳ ס״ו – השתלשלה על– ידי משה חינקעס, שאמר ״קידוש–לבנה״, וכששמעה רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה איך שאמרה בהתעוררות בֵּנִזְכָּר–לְעֵיל, אמר: ״הנה אומר הוא כבר עוד מעט טוב יותר מהרבי״? – ״האט זאגט ער שוין באלד בעסער פון זיין רעבין״?. ומוצאים באמת אצל אלישע שביקש ״פי שנים״ וְכוּ׳, ומזה השתלשלה כל אמירת התורה. [ועיין שם בתורה סעיף א׳, ובימי מוהרנ״ת סעיף ט״ו (– מובא לעיל)]: (–).

שיש״ק ח״ג, סעיף קל״ה – בשנת תר״ד השיא מוהרנ״ת את בנו רבי נחמן עם בתו של הרב החסיד רבי ישראל מעיר ליפאווייץ (כשנה לפני הסתלקותו בהיותו בגיל ששים וארבע), כשהתקרב יום החתונה נסע מוהרנ״ת עם אַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ לחתונה. ומנהג היה בימים ההם שלקראת ביאת החתן יצאו הורי הכלה ובני משפחתם לקבל את פני החתן ומלויו בשירה ובזמרה מחוץ לעיר והלאה. אולם כשנודע למתנגדים תושבי העיר מביאת מוהרנ״ת, יצאו לקבל את פניו במקלות ואבנים. ואכן בהתקרב מוהרנ״ת עם בנו החתן לאַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ , התנפלו עליהם. והנה מוהרנ״ת בראותו את כל הרעש והצעקות שהיו שם, היפנה עצמו לצד ונכנס ליער סמוך, בינתיים הלך המחותן רבי ישראל וקרא לשוטרים ובאו מהרה והשתיקום. כששקט המריבה הבחין ר׳ נחמן במוהרנ״ת שנעלם, והבין שהלך ליער הסמוך. והלך לחפש את מוהרנ״ת ביער ומצאו יושב ומתפלל ושמעו טוען בתפילתו לה׳ יתברך ואמר: ״רבש״ע!! וכי למי יש כזו קבלת פנים כשלי. לאיזה שואב מים פשוט מקבלים את פניו כמו שמקבלים את פני? וכל זה הרי אינו אלא משום שאני מדבר מרבינו ומגלה ומפרסם גדולתו ותפארתו״ – ״אז א טרעגער מאכט חתונה אקינד האט ער אזא קבלת פנים ? איז דאך דאס נאר דער פאר ווייל איך רעד פון דעם רעבן״. וניחם את עצמו על פי הכתוב בתורה ס״ו חלק ח״א, שמבואר שם ״שעיקר גדולתינו ותפארתינו (של כל היראים והכשרים) יהיה רק לעתיד לבוא״. ושר תיבות אלו בניגון של אשת חיל הידוע: ״אונזער גרויסקייט און אונזער שיינקייט, וועט מען זהען ווען משיח וועט קומען״. ״אונזער וְכוּ׳ וועט נאר זיין אויף יענער וועלט״, וחזר מוהרנ״ת לעגלה, ונכנסו לעיר, וערך את החופה כדת וכדין: (–).

שיש״ק ח״ג, סעיף תס״ב – הִתְבַּטֵּא פַּעַם רבי אברהם בְּרַבִּי נחמן זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה עַל עַצְמוֹ, וְאָמַר: ״בָּרוּךְ ה׳, עָבַרְתִּי עַל כָּל הַלִּקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן כְּצִוּוּי רַבֵּנוּ״, דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת שָׁקוּעַ אֵיזֶה מָשָׁךְ זְמַן עִם תּוֹרָה אַחַת, ״גַּעְהָן מִיט אַ תּוֹרָה״, וְשֶׁכָּל עֲשִׂיּוֹתָיו וְלִמּוּדוֹ יִהְיוּ עַל פִּי תּוֹרָה זוֹ. וּמְסַפְּרִים שֶׁעִם תּוֹרָה ס״ו שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן חֵלֶק א׳, חַי בְּדָרֶךְ זֶה בְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁנָה בִּרְצִיפוּת: (–).

שיש״ק ח״ג, סעיף תקמ״ט – לאחר שלמד פעם רבי אברהם ב״ר נחמן עם כמה מאַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ בתורה ס״ו שבליקוטי מוהר״ן ח״א, התלהבו מדבריו אַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ השומעים כל–כך, עד שנענה רבי ישראל כהן ואמר: ״אם נזכה לשמוע ממשיח רק כאלו תורות, הרי שבאמת כבר כדאי להתגעגע ולצפות אליו:

שיש״ק ח״ד, סעיף ע״ט. – על המובא בספר ״ימי מוהרנ״ת״ סימן ס״ו, שכותב שם מוהרנ״ת שבעת שהוציא ביחד עם אַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ את מיטת רבינו לקברו התנוצץ בדעתו גדולת הבורא כל–כך עד שאי–אפשר לספר מזה אפילו לעצמו וְכוּ׳, עיין שם. אמרו אַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ שהוא לסיבת קבלתו אז את בחינת ה״פי שנים״ מרבינו (כמבואר ענינו בתורה ס״ו ליקוטי מוהר״ן ח״א):

עד כאן השיחות

*

הוספה בעניין הנשמה שהיא בחי׳ בכח ועניין תוסף רוחם יגועון

ערבי נחל שמות ויקהל – דרוש א – נודע היות הנשמה באה לעולם לבלתי תאכל נהמא דכסופא (מגיד מישרים של הב״י בראשית יד טבת), וכתבו הקדמונים (בעל העיקרים מג פ׳ ג׳ ה׳) כי הנשמה ניתנת באדם והוא בכח, וניתנת לו להוציאה מכח אל הפועל. ולהבינך ענין זה בבירור כך הוא (עיין מ״ש בפרשת וישלח (דרוש א) מהשייך לזה, ונבאר עתה כל הדברים היטב) הענין הוא, כי יש באדם נר״נ ונשמה לנשמה, והענין, כי חלק הנפש היא כח המעשה הניתן באדם, כי דומם אין לו תנועה ולא יעשה מאומה, וניתן באדם נפש חיה ועי״ז יש לו כח לעשות כל מה שחפץ. הרוח, הוא כח וחיות מאת ה׳ ניתן באדם אשר בכחו יוכל לדבר, ולזה מתרגם (בראשית ב, ז) לרוח ממללא. נשמה, הוא חיות וכח מאת ה׳, אשר בו יחשוב האדם כל מה שחפץ, והוא מעולם המחשבה. נשמה לנשמה הוא השכל שניתן באדם חיות וכח מאת ה׳, אשר בו ישכיל בכל המושכלות, כל אחד כפי ערך שכלו כך ישכיל. הרי אלו ארבעה מיני חיות באדם, ואחרי מותו הגוף כלה, ולא נשאר רק ד׳ חלקי נשמה הללו, כי זה כל האדם, אבל הגוף אינו רק לבוש שפושטין אותו (זוהר ח״א כ:).

ואמנם כל אלו החיות ניתנו באדם בכח והוא יוציאם לפועל, ולהסביר דבר זה נדבר מאחד וממנו תדין על כל הד׳ חלקים. ונדבר מחלק הרוח ממללא, הנה ניתן באדם כח וחיות שע״י יש לו כח לדבר בכל עת שירצה, הרי זה בכח, וכאשר מדבר דבר, הרי הוציא חלק מהרוח לפועל, והוא הוא עצמיות חיותו ונשמתו כמו שאמר הכתוב (שה״ש ה, ו) נפשי יצאה בדברו, שכל דיבור שיוצא מפי האדם הוא אבר וחלק מנשמתו אשר הוציאה לפועל עתה (וכן בכל מעשה ותנועה שמתנועע מוציא חלק מנפשו לפועל, וכן בכל מחשבה שמהרהר ומחשב מוציא חלק נשמה לפועל, וכן בכל מושכל שישכיל ומחדש איזה שכל מוציא לפועל אבר וחלק מן נשמה לנשמה).

ונודע כי כל דבר שהוא בכח מקבל שינוי והתהפכות, אל אשר יחפוץ יטנו, כמו כח הפרי תוך הארץ, ולפי שאינו רק בכח, אז אם יטעו אילן זה יוציא פרי זה, ואם יטעו שם אילן אחר יוציא פרי אחרת, משא״כ אחר שיצא לפועל אינו מקבל התהפכות, כי אחר שגדל הפרי באילן כן יהיה לעולם לא יקבל שינוי לעולם, וכמו שאמר הכתוב (קהלת ג, יד) ידעתי כי את כל אשר עשה אלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף כו׳, עשה דייקא, ר״ל אשר יצא לפועל נשאר כך תמיד, ולזאת באה הנשמה תוך האדם שיוציאנה לפועל לא זולת. ולפי זה, מיד כשהאדם מדבר איזה דיבור (וכן בשכל ומחשבה ומעשה כאשר הקדמנו שכל מה שנסביר בחלק אחד ממנו תדין על שאר חלקי הנשמה) אזי הוציא חלק ההוא לפועל, אזי מיד נבדל חלק חיותו ההוא והולך למקומו למעלה, דהא עיקר ביאתה לזה העולם איננו רק בעבור הוציאה לפועל, וכאשר יצאה לפועל אין לה להיות עוד בזה העולם.

וזהו ענין אומרם ז״ל (זוהר חדש) שמהמצוה שאדם עושה נברא מלאך קדוש ובא מיד לפני ה׳ ואומר פלוני בנך עשאני. ענין בריאת הנמצא הקדוש הזה, הוא חלק מנשמתו אשר יצאה לפועל, ומיד פורח למעלה, כי אין לו להתעכב עוד בזה העולם אחרי שגמר פעולתו אשר בשבילו בא הנה.

ולפי שהדבר אשר הוא בכח מקבל שינוי והתהפכות כאשר אמרנו, לזאת הנשמה ביד האדם כחומר ביד היוצר אל אשר יחפוץ יטנו וכל אשר חפץ יעשה ממנה, ולכן כשמדבר האדם דיבורי קדושה כתורה ותפלה ודומיהן, ולפי שאורייתא וקב״ה חד (זוהר ויקרא עג.), הרי עשה החלק כהכלל, ונעשה ממנה אלהות כביכול. וכאשר מדבר דברים אסורים כלשון הרע ורכילות ודומיהן, או דברים בטלים שהם דיבורים אשר אין צורך לאדם לדברם כלל, אמרו חז״ל (יומא יט ב) שעבר בעשה ול״ת, כל עבירה היא קליפה וסט״א, נמצא עשה מנשמתו וחיותו סט״א, כי דבר שהוא בכח מקבל שינוי מן הקצה אל הקצה, וכאשר יצא לפועל כך נשאר לעולם. והתורה ניתנה בעבור זאת להאדם, כדי שידע ע״י מה יניח נשמתו באלהות, וע״י מה נעשה ממנה סט״א ח״ו. וכל זמן שהנשמה מלובשת תוך הגוף אין האדם מרגיש בזאת, ואחרי הפטירה, במקום שהניח כל ימיו חלקי נשמתו (שהם המעשים והדיבורים והמחשבות והשכליות) שם ימצאנה, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, כי אין חשבון ודעת בשאול כו׳ (קהלת ט, י). .....

.....הנה כאשר האדם לא ישכח בזה בכל רגע, ודאי ישמור את עצמו מדיבורים רעים ומחשבות רעות ומעשים רעים ושכלים רעים, כי ראינו כל רשע מישראל חפץ בכל נפשו ולבו שיהא פטירתו מהעולם בתשובה, כדי שתצא נשמתו מתוך תשובה, ולו חכמו ישכילו זאת כי אין האדם נפטר ברגע אחד בעת פטירתו, אלא בכל רגע מימי חייו הוא עת פטירתו, כי בכל מעשה ודיבור ומחשבה הוא פטירת אבר אחד וחלק מנשמתו כאשר אמרנו, רק בעת פטירתו הכללית כתב באור החיים (בראשית מז, כט) שנקבצים כל חלקי נשמתו שהלכו מאתו בכל יום ויום, ובאים ומתאספים כולם גם יחד ויצאו כאחד, והוא בסוד תוסף רוחם יגועון (תהלים קד, כט) ע״ש באורך בפרשת ויחי כי מתוק הוא, ועיין גם מ״ש בפרשת ויחי (דרוש ב) מהנ״ל.

הוספה לאות ב׳

ביאור כללי ועפ״י הפל״ח אות ד׳ ולק״ה הכשר כלים הלכה ד׳ אות ג׳ ואות יב

כי כל אחד יש נשמה שהיא חלק אלוק ממעל והיא משיגה את האמת ומציאות ורוממות הש״י ומכח זה נכספת לעשות רצונו ולגלות כבודו ולהחזיר לו ית׳ את כל הכחות שמקבלת בהמלכתו ובגילוי כבוד שמים בשלימות דהיינו שמצד הנשמה האדם הוא צדיק גמור ויש לאדם נפש בהמית שמצדדה הוא חיה שכל חיותה הוא הקיום הגשמי שלה, ועוד יש לו רוח ממללא נפש שכלית שמצידה הוא במדרגת בן אדם גוי שנוסף לו גם קיום רוחני יותר, אבל הכל סובב סביב עצמו, וכל זה יש לו מטבעו. אבל ליהודי יש נשמה קדושה הנ״ל ויש בכח כל יהודי להאיר בנפש את אור הנשמה הנ״ל ולהעביר אליה את האמת שמשיגה ומכח זה לגרום לה שתתעורר בכסופים הנ״ל להמליך רק אותו ית׳ ולהחזיר אליו בעבודת הש״י וכבוד

שמים את כל הכוחות שקבלה ממנו. ומי שמתגבר על יצרו אזי ע״י כל מצווה ומצווה ועסק התורה ועשיית רצונו ית׳ גם במה שמותר בבחי׳ התקדש במותר לך עי״ז מאיר אור הנשמה בנפש וכשמכניע יצרו שמעלים מהנפש את אור הנשמה ומצליח להאיר בה את כל אור הנשמה אזי הוא הצדיק שעי״ז יש לו שתי רוחות אחת לעילא שהיא שרשו ואחת דלתתא שאותה הוא תיקן ובנה ממנה קומה שלימה של בנין המלכות הממליכה רק את הש״י. כי ע״י כל מצוה וכל עשיית רצונו ית׳ מאיר אור הנשמה בנפש דהיינו שמוציא מכח אל הפועל אור האמת שבה כי כל מה שיש בנשמה אין לו שום התגלות בעוה״ז לכן כלפי עוה״ז נחשב לבכח ורק כשמאיר האור בנפש נחשב להתגלות חדשה שיצאה מכח אל הפועל. וכל זה יש בכח כל יהודי לעשות בעצמו.

אבל יש עוד סגולה נפלאה המבוארת כאן בתורה זו כפי שמאריך לבאר בלק״ה הנ״ל שבהתקשרות לצדיק אמיתי אפשר שהארת הנשמה בנפש תיהיה באור אמת גדול לאין שיעור ממה שאדם עושה בעצמו כי אור נשמתו של הצדיק מאיר באור יקרות נפלא וגדול וחזק ועוד גם מכפיל עצמו בכל עליה של הצדיק וכיון שצדיק אמיתי אינו עומד במדרגה אחת, אלא תמיד עולה ממדרגה למדרגה הרי שבכל עת יש לו בחי׳ הסתלקות, והמקושר אליו היטב יכול בכל עת לזכות מאור נשמת הצדיק היורדת להעלותו להארת אמת פי שנים מאור הצדיק שלמטה.

ולעומת זה ע״י עבירה יש בכוח האדם לחזור ולאבד מנפשו את האור שכבר האיר בה, כי העבירה מעכירה אותה ומקלקלת את הכלים שבנפש לקבל אור הנשמה ומסתירה ממנה את האור וזה בחי׳ נפילת התפתחות הידים, כי ע״י שמוציא לפועל את יצר מחשבות ליבו הרע אזי חוזר הפועל הנ״ל של הקדושה אל הבכח שבנשמה ונעלם בו, ואזי כיון שנחשך ממנו האמת גם מאבד את כל הכסופים והרצונות דקדושה שהיו לו וחוזר להיות סובב סביב עצמו לחפש מילוי קיומו בהבלי עוה״ז.

ותשובה היא קבלה על להבא, וכדאיתא בגמ׳ המקדש על מנת שאני צדיק גמור מקודשת, כי באמת לכאורה מכאן ולהבא אפשר שיתעורר ויחזור לתקן ההוצאה לפועל דקדושה הנ״ל ומצווה מכבה עברה. אבל עיקר חידוש התשובה היא החרטה שהיא פלא וחסד ה׳ שיש בכוחו לתקן גם את העבר, כי כל יום צריך חיות וכל יום עולה לעוה״ב וממתין לאדם בבחי׳ היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. וחיות היום הוא כפי המצוות שעשה באותו יום (כמבואר בתורה קעט ובאור החיים בראשית מז כט) דהיינו כפי ההוצאה לפועל שהוציא מנשמתו בנפשו. שעי״ז נעשה לו חלוקא דרבנן וכלים להשגת תענוג עוה״ב. וכדאיתא בזוהר עה״פ ואברהם בא בימים דהיינו שבא לעוה״ב עם כל הימים שלימים בחיות דקדושה.

אבל במנחות כט: מבואר שאדם בכוחות עצמו לא יכול אפילו מכאן ולהבא לחזור בתשובה שכיון שהגביר על עצמו את היצה״ר לא מסתייע מילתא לחזור בכוחות עצמו כמבואר שם בגמ׳ ובפרש״י ולכן כל תשובה היא מכח סיעתא דשמיא שמקבל המבין לשוב מבינה עילאה משם אהי״ה כמבואר בתורה ו׳ אות ב׳ עי״ש. ועיין בלק״ה הנ״ל שכתב זה הכלל שתמיד כל מדרגה שנפגמה א״א לתקן אותה מניה וביה אלא ע״י שממשיך אור ממקום גבוה שלא נפגם לכן א״א לשוב בתשובה אלא ע״י הצדיק ובעיקר ע״י הפי שנים מהצדיק וכנ״ל שהצדיק הגדול מתחדש בכל רגע נמצא שתמיד הרוח דלעילא שלו יורדת להעלותו שעי״ז הדבק בו וסמוך לו יכול תמיד לקבל בחי׳ פי שנים עי״ש.

עוד עי״ש בתורה ו׳ אות ה׳ שעניין התשובה רמוז באות א כי להיות אדם צריך תמיד להיות בבחי׳ נקודה תחתונה שמעליה יש צדיק וביניהם מפריד הבושה והיראה מהרב. ועיין לעיל בתחילת אות ב׳ בתורה זו גם מבואר שההוצאה לפועל רמוז באות א ועיין בלק״ה הנ״ל כעין המבואר בתורה ו׳ דהיינו שעניין ההוצאה לפועל אינו כמו בגשמיות שהפועל יוצא ונפרד מהבכח כי ברוחניות הם נשארים קשורים ואע״פ שהבפועל יצא ונתגלה אבל ממשיך לשאוב חיותו מהבכח וזה רמוז באות א הנ״ל וכן בתורה ו׳ עי״ש בתחילת לשון מוהרנ״ת בביאור הפסוק קרא את יהושע ואצוונו שאע״פ שהקב״ה ציווה לידהושע אבל משה חייב היה להיות שם גם והביאור כי התלמיד כיון שחיותו מהבכח של רבו לכן נשאר תמיד קשור בו לשאוב חיותו ממנו והטעם כי רק בהיותו מרגיש שיש למעלה ממנו זה הכלי לקבל את האור האמת בכלי מתוקן. וכלשון מוהרנ״ת בלק״ה הנ״ל שרוח דלתתא צריך תמיד להיות בבחי׳ דע מה למעלה ממך. ומבאר שם שזה עיקר העבירה כששוכח מקור חיותו. וזה עיקר התשובה שחוזר שמבין שכל חיותו מהצדיק.

ועיין בזה תורה יט שתמיד צריך לזכור בחי׳ כי מאיש לוקחה זאת.

עוד יש לומר שזה בחי׳ את שתי המאורות הגדולים ואח״כ את המאור הקטן כי נתמעטה הלבנה והביאור כי הקב״ה ברא עולמו בצביונו לבנה זכה וברה שכל אור החמה מאיר בה אבל כששאלה א״א לשני מלכים בכתר אחד דהיינו שלא הבינה מה החילוק ביניהם ולשם מה צריך כפל מלכים זה בעצמו היה בחי׳ עכירות שנעשה בה דהיינו שלא הבינה שאע״פ שיש בה בחי׳ פי שנים כרבו אבל הכל מכח רבו מילא רק כלפי חוץ הם שוים אבל מצד המהות הן שונים בתכלית כי החמה רק משפיע והיא רק מקבל וממילא השאלה שלה בעצמה היא היתה בחי׳ מיעוט הלבנה ולא שהיה עונש/[טו].

[טו] **ואולי אפשר** לבאר עפ״ז את בריאת האשה שכידוע היא בחי׳ הלבנה ועיין בגמ׳ שנחלקו אם דו פרצופין נבראו או נבראה זנב ולמ״ד דו פרצופין היתה מחוברת בו מגבו אחור באחור ושניהם בצביונן נבראו כמו שני המאורות הגדולים ולא מסופר מה היה אז איך התהלכו ומי בראש ולפי מעשה המסופר בגמ׳ לגבי הלבנה ששאלה א״א לשני מלכים בכתר אחד מסתבר שזו היתה קושית חווה (הראשונה) מי בראש ועל זה אמר לא טוב היות האדם לבדו (זה בחי׳ שהלא טוב יקח אותך במעשה א׳ מספורי מעשיות) לבדו הכוונה שנים מחוברים כי שם אדם הוא על שניהם דייקא כמבואר, ועי״ז היא נתמעטה לצלע ואזי נעשה הניסור וכתיב ויבן את הצלע דהיינו שהיה צריך לבנות ולהגדיל ביון שנתמעטה כנ״ל.